

F R E D . W I L L I A M F A B E R

—

B E T L E M

PŘELOŽIL JAKUB PAVELKA

—

D Í L D R U H Ý

—

1 9 2 9

LADISLAV KUNCÍŘ V PRAZE

VINICE PÁNĚ.

1. A. M. Meynard, Duchovní život Kč 45.—
2. A. Melka, Lekce pašijového týdne Kč 10.—
3. F. W. Faber, Betlem. Díl I. Kč 30.—
4. Paměti sv. Ignáce z Loyoly Kč 30.—
5. F. W. Faber, Betlem Díl II.

BOŽÍ BOJOVNÍCI.

1. Život svatého Prokopa Kč 4.80
2. Sv. Bonaventura, Život sv. Františka
Seraf. 2. vydání Kč 20.—
3. Blah. Hugo, Život sv. Norberta Kč 10.—
4. F. Prat, Život svatého Pavla Kč 15.—
5. Sv. Athanasios, Život sv. Antonína poust. Kč 10.—
6. G. Bernoville, Svatá Terezie Ježšova Kč 10.—
7. Umučení sv. Václava (Leg. Oportet nos)

SVATÍ OTCOVÉ.

1. Sv. Řehoř Veliký, Čtyři knihy rozmluv Kč 40.—
2. Vyznání svatého Augustina Kč 40.—

KARMEL.

1. Svatá Terezie Ježšova, Kniha zpráv Kč 15.—
2. P. J. Pinamonti, Město Velikého Krále Kč 13.—
3. Bratr Guigues, Scala Paradisi 18.—
4. Svatá Terezie Ježšková, Listy Kč 10.—
5. H. Manning, Důvěra v Boha Kč 10.—

STAROSLOVANSKÁ LITURGIE.

- Missal slověnski. Čin i pravidlo mši Kč 30.—
J. Vajs, Abecedarium palaeoslovenicum Kč 30.—
— Psalterium palaeoslovenicum Kč 80.—

-
- Sv. Athanasios, Život sv. Antonína
poustevníka Kč 10.—
Sv. Augustin, Vyznání Kč 40.—
G. Bernoville, Svatá Terezie Ježšková Kč 10.—
L. Bertrand, Svatý Augustin V tisku.
Sv. Bonaventura, Život svatého Fran-
tiška Kč 20.—
J. Cibulka, Ikonografie a zobrazování
Ukřižovaného Kč 48.—
Th. De Quincey, Johanna z Arku Kč 10.—
F. W. Faber, Betlem I. díl Kč 30.—
II. díl V tisku.

B E T L E M

Všechna práva vyhrazena

NIHIL OBSTAT

Dr Leo Otto Stanovský, censor

IMPRIMATUR

Pragae, 15. Novembris 1927

Nr. 13.284

† Dr Antonius Podlaha,

episcopus Paphiensis

vicarius generalis

B E T L E M

V.

BŮH NEMLUVNĚ

Není na světě básně takové jako jest život člověka, život kteréhokoliv člověka, jakkoliv málo by se vyznačoval tím, co nazýváme dobrodružstvím. Neboť skutečný život, i nejvšednější, jest rázovitý, všimneme-li si ho pozorně. Žádný básník by se neodvážil tak smíchat laskavost a přísnost, prostotu a zvláštnost, vznešenost a utrpení, jak je míchá dohromady skutečný život. Povahy líčené básníkem buď stojí mimo obecný osud lidí jako případy výjimečné nebo nemají vůbec odlišné individuality. Ale skutečný život lidský jest zároveň i smělejší i prostší, než výtvar básníkův. Jest jako veliký recitativ nebeský, který sama Prozřetelnost přednáší, jak léta plynou, s jakýmsi výmluvným dramatickým mlčením, s jednoho hlediska vynalézajíc jako improvizátor, s druhého tlumočíc toliko vrtochy vůle lidské.

Pravda však jest, že i nejprostší život lidský, který kdo prožil, shrneme-li život vnitřní i zevní dohromady, jest opravdu báseň božská, a kdo

ji poslouchá, stane se moudrým. Každý jednotlivý život lidský v souhrnu světovém není nic méně než soukromé zjevení Boží, zjevení, kterého by bylo dost pro celý svět, kdyby je zaznamenalo pero inspirované. Žije-li však člověk ve stavu milosti Boží a vzdává se Bohu a vede život vnitřní, stává se jeho tajný životopis ještě podivuhodnějším, protože jest ještě uvědoměleji nadpřirozeným. Mnozí duchovně žijící lidé mají jakýsi zvláštní půvab milosti, jakýsi božský útvar, do něhož jsou vlity jejich životy, útvar, jehož používá Bůh ne pro třídy, ale pro jednotlivce. Každý člověk jest v poměru k Bohu, který jest vlastní jemu samému. Nездílí ho s nikým jiným. Má milosti více nebo méně, větší nebo menší, různého rázu a různě se spojující s měnivými okolnostmi jeho života zevnějšího. Tyto zevnější okolnosti nejsou nikdy tytéž u dvou různých lidí, jak dalece můžeme viděti. Střídání jasna a temna jest přiděleno každému jinak, takže každý zevní život tvoří různou sloučeninu s milostí lišící se od každého jiného zevního života. I zeměpis života člověkova mění jeho milost. Dopřává-li Bůh andělům patřiti na mnohotvárný život lidský v jasném světle se svého hlediska, musí jim býti svět podobným téměř druhému oblažujícímu patření. Takovým slavným a smělym zjevením nedostupné povahy Stvořitelovy musí jim býti.

O duchovním člověku lze říci, že obdržel od Boha druhý život, život, který žije soukromě

s Bohem a který jest o sobě jakýmsi druhem božského zákona pro jeho život zevnější, jsa k němu v poměru svrchovanosti a zároveň ponechávaje volnost okolnostem. Tento druhý život jest život nebeský. Jeho životnost (vitalita) jest z nebe. Jeho síly jsou nebeské. Obírá se věcmi nebeskými a pozemskými se zabývá jenom, aby je proměnil v nebeské. V ničem není tolik pozorovati tento individuální půvab milosti, jako v pobožnostech člověkových, a v ničem není důležitějším pro vztah, v němž jest pobožnost ke ctnosti. U některých lidí jest po celý život týž, u jiných se mění s obdobími a okolnostmi životními. Někdy jej vidí jasně člověk sám, jindy jej jiní mohou viděti, kdežto jemu samému zůstává neviditelným, někdy jest úplně skryt, ale není nevyhnutelně nepřítomen, protože jest ukryt. V některých duších jest tak silný, že utváří všecek jejich život, v jiných jest tak slabý, že se zdá, jako by jejich pobožnost neměla jiného pravidla mimo ono zdánlivě zevnější pravidlo, které jest tajemnější a výtečnější, než se mnozí domnívají, církevní kalendář.

Někteří lidé na příklad mají svrchovanou náklonnost k tajemství Vtělení, aniž však jsou zvláště vábeni k určitému z nich. Někteří jsou vábeni k některým částem života Páně, jako k dětství, utrpení, nebo veřejnému působení, kdežto se upoutají na některém z podřadných tajemství, obsaženém v některé z těchto částí, jako sv. Karel Borromejský utkvěl na smrtelném zápase v zahradě a vytvořil z něho velikost

svého heroického života. Duchovní život některých zdomácněl ve více tajemstvích Vtělení, jak jsou vyjádřena v Marii, než v těchže tajemstvích vyjádřených Ježíšem, nebo lépe řečeno, jsou náchylni nacházeti Ježíše v Marii, kde jej více méně najde každý, kdo miluje vlastní cesty Páně a následuje jeho božského vedení. Někteří mají pobožnost k svátostem a z nich nabývají úžasné a vynikající svatosti. Někteří mají svůj duchovní sluch tak vycvičený, že po celý život slyší v uších úpění duší očištcových jako za bloudilých jehňat hlasitě bečících na dalekých kamenitých horách. Pobožnost některých se živí průvody a obřady církevními, kdežto jiné duše lépe prospívají v tichých katakombách se sv. Filipem, nebo na temenech hor se sv. Janem od Kříže, nebo pod nočním stanem hvězd se sv. Ignácem.

Jest zvláštní pobožnost, kterou se budeme nyní zabývat, pobožnost k vlastnostem Božím. Všichni věřící ctí Boha a proto všichni věřící uctívají ony božské dokonalosti, které si představujeme, že jsou v Bohu v nejvyšší míře. Ale zvláštní pobožnost k božským dokonalostem jest něco jako přídavek k této poctě. Všichni křesťané uctívají Pána Ježíše jako Boha a člověka, někteří však chovají zvláštní úctu k němu v nejsvětější svátosti oltářní, jiní v jeho dětství, jiní v jeho utrpení, kdežto pobožnost jiných směřuje ke Vtělení vůbec. Tak jest i s pobožností k vlastnostem Božím. Někteří jsou úplně bez této pobožnosti, ale její nedostatek nikterak

neumenšuje jejich úcty k Bohu. Ale právě jako některé duše zbožné žijí v Utrpení, bez zvláštní náklonnosti k Dětství, než vyžaduje víra, tak některé duše žijí mezi vlastnostmi Božími s jakousi smělou zálibou a toto ubytování jejich pobožnosti jest tolik, co jiným Kalvarie nebo Betlem nebo svatostánek. Někteří také mají zvláštní náklonnost k jedné dokonalosti více než k ostatním. Sestra Benigna Gojos byla puzena zvláště uctívati božskou spravedlnost, Pater Condren božskou svatost, a Lancisius se zmiňuje o španělské paní, jejíž zvláštní pobožnost směřovala k božské trpělivosti. Víme, že ve skutečnosti nemůže býti nic takového jako oddělené vlastnosti v Bohu, poněvadž Bůh jest jednoduchý kon a proto jest i sám svými vlastními vlastnostmi. Ale ony dokonalosti jsou cesty, jimiž nás volá, abychom je pozorovali.* Jsou to různé stránky jeho povahy, různé pohledy na jeho

* Jest jisto, že božské vlastnosti nejsou různé od božské bytnosti ani mezi sebou. Skotisté učí, že se vlastnosti liší od bytnosti i mezi sebou jakousi růzností, kterou jest nesnadno definovati, ale která jest uprostřed mezi růzností skutečnou a pouhým rozeznáváním rozumovým. Nominalisté zaujímají jiný názor výstřední a učí, že není ani rozumové různosti mezi nimi. Tomisté učí, že se sice liší, ale jenom rozeznáváním rozumovým. Viz Lezana, *De attributis Dei*, Tract. 2. Disp. 2. Kdož studují bohovědu, lze odkázati na theologickou otázku: *An distingui possint attributa in Deo sine respectu ad creaturas*, Amicus, *De essentia Dei*, Disp. III. sect. VI. a též na druhou otázku: *Utrum attributa divina sint multitudinem infinita, aut certo aliquo numero comprehensa*, Izquierda, *De Deo uno*, Tract. I. Disp. 2, quaest. 8.

velebnost a tudíž mluví různě k naší duši a konají různá díla milosti v nás. Proto se stávají předměty zvláštní pobožnosti, nebo některých zvláštních pobožností.

Ale tato pobožnost k vlastnostem Božím jest ve velmi zvláštním poměru k pobožnostem ke Vtělení. Kdybychom se domnívali, že pobožnost ke Vtělení jest jeden druh pobožnosti k Bohu a pobožnost k vlastnostem Božím druhý a že jest nám volno jedné pominouti a přidržeti se druhé, upadli bychom do bludu svrchovaně zhoubného, jaký by mohl postihnouti náš duchovní život. Náš Pán jest naše vytyčená cesta k Bohu. Vtělení jej obklopuje a víra nemá jiného přístupu k trůnu, než tímto územím, ať již, kdo jím prochází, jest si výslovně vědom jeho pravého významu, čili nic. Není také pobožnost ke Vtělení stupněm, který bychom přešli a potom se již nemusili o něj starati. Není také lešením, po kterém bychom vystupovali k vyšší pobožnosti k božským vlastnostem, nebo k nejsvětější Trojici, a které by se mohlo pominouti, když rozjímavá duše dospěla oněch šťastných výšin. Neboť náš vtělený Pán jest život právě tak jako jest cesta. Nemůžeme se obejít bez jeho nejsvětějšího člověčenství ani v čase, ani na věčnosti. Jest náš trvalý život. Také konečně nemůžeme odloučiti pobožnost k božským vlastnostem od pobožnosti ke Vtělení, neboť, ještě jednou, Pán Ježíš jest pravda právě tak jako jest cesta a život a pravda jest jedna a nerozdílná. Nemůžeme rozlučovati, co Bůh spo-

žil. A právě ony duše, které nejpevněji lnou k tajemstvím Vtělení, rovněž vynikají zvláštní pobožností k vlastnostem Božím. Když blahoslavený Pavel od Kříže ustanovil utrpení Páně a vlastnosti Boží za dvojí předmět rozjímání pro sestry svého řádu, zahrnul v tom, že jest v mystické bohovědětajné spojení mezi obojí touto pobožností. Podobně nás také naše četba životů svatých přivedla k poznání skutečnosti, že duše, ponořivší se v ducha nejsvětějšího dětství, zdají se býti napojeny zvláštní schopností, orlím zrakem pozorovati tvrz božské přirozenosti. Dětinná prostota duše, která přichází z Betlema, hlásí se příbuznou s onou nebeskou vznešeností ducha, která krouží téměř bez strachu kolem nejvyšších vrcholků Božích. Tak, abychom krátce vyslovili, co se zdá obsahovati hlavní pravdu této látky, jsou některé duše, jejichž hlavní pobožnost ke Vtělení záleží v pobožnosti k božství Páně v každém a ve všech jeho tajemstvích, nebo v některých tajemstvích zvláště oblíbených. Takto se Vtělením přibližují k božským dokonalostem a v božských dokonalostech nejvíce poznávají nevýslovnou sladkost Vtělení.

Každý zvláštní rys v pobožnosti jest veliký dar Boží. Jest jedním z nejmocnějších ze všech tajných vlivů duchovního života. Jest tedy důležité pro člověka, aby nerozuměl nesprávně, nebo nepřehlížel takové nebeské vábení. Takové neporozumění jest jako minouti se svým povoláním. Každý má nepochybně nějaké po-

volání, tak má každý duchovní člověk náklonnost k nějaké pobožnosti, nebo celou jich řadu. Neboť duchovní člověk prodlévá vnitřně v nadpřirozeném světě mezi tajemstvími Božími a zjevenými veličinami. Není pouhým turistou, kterého uchvátí vznešenost nebo malebnost bohovědy a který se podivuje krajině jako celku a není s ní seznámen tak důvěrně, aby si ji dovedl rozložit v jednotlivé kraje, a nemá ani tolik času, aby se mohl nad jedním z nich klidně zamyslet a nabyt rozumné záliby v něm. Prodlévá ve světě bohovědy. Podobá se někomu, kdo má pevné sídlo ve velké krajině. Vidí ji za ranního osvětlení i v žáru slunečním. Ví, jak vypadá, když šerá tišina letního večera vydechuje vůni nad lesy a nad vodami. Zná ji za střídání bouře i klidu. Když jsou vzdálené hory zakryty letní neproniknutelnou oponou zeleného listí před jeho okny, ví, že tam jsou a že je v zimě bezlisté lesy opět představí jeho zraku. Ví, jak se mění tvářnost hor, podle toho, ozařuje-li je slunce z předu nebo ze zadu, jako cizinec, který je viděl ráno, večer přes všechny značky by byl v pochybnosti o jejich totožnosti. Není možno nedávat některé přednost. Zvláštní záliba jest mu nutností. Nebo aspoň musí počítati jako pravý básník každou nastávající dobu obdivem, který se zdá, ačli jenom zdá, křivditi době, která právě minula, jako duše, která se v pobožnosti řídí církevním kalendářem a uctívá nejvíce svátek, v jehož stínu sedí. Tak musí býti těm, jimž jest nadpřirozený život

vlastním domovem. Jejich život jest život lásky a proto i záliby.

Všechny duchovní duše jsou takto navštěvovány. Vidí pohledy, kterých jiní nevidí, a slyší hlasy, kterých jiní neslyší. Toto navštěvování jest jim jejich vlastní tajné proroctví z nebe. Bylo by smutné minouti se s tak vybranou milostí nepozorností, ale ještě smutnější jíti za blouznivým klamem pozemským místo za nebeskou skutečností. Duše nemůže slyšeti Boha, neposlouchá-li ho, a poslouchati jest nejoddanější postoj moudré a milující duše. Kdož však poslouchají, slyší mnoho hlasů, kterých jiní neslyší, mnoho hlasů, kterých sami nikdy neposlouchali. Jsou klamné hlasy na zemi, které mají lichou podobu hlasů nebeských. Jsou podobny oněm strašidelným zvonům, které zvoní jako na klekání z neviditelných klášterů v poušti Zin. Přece však se Bediun domnívá, že může svým vycvičeným sluchem rozeznati jejich slabé znění od skutečných zvuků písčité pouště. Není úplné jistoty, že se uchráníme klamu v duchovním životě. Věnuje-li někdo celý život na to, aby se uchránil podvedení, vede život snad nejnesprávnější, jak možno člověku vésti. Nebezpečnější jest zanedbati nějakou milost Boží, než považovati z přehmátnutí nějaký pokyn pozemský za božský. Neboť v tomto případě čistota úmyslu brzy napraví chybu, kdežto v onom jest ztráta většinou nenahraditelná. I v přirozeném životě a tím více v životě duchovním nejnešťastnější jsou lidé, kteří pozdě žalují na svůj

osud. Jsou jako ti, kdož se opozdili za karavanou na poušti. Hned, jak vypravuje Marco Polo, volá je tajemný hlas jménem a láká je na jednu stranu cesty. Jdou za ním, stále je volá, a když sešli s cesty, nastane posměšné ticho, hroznější, než podvodný onen hlas. Večerní vítr pozvedl lehký písek a tiše zahladil stopy nohou i velbloudích paznehtů na poušti, jako vánek rozrývá vodu za lodí a svým rozrýváním uhladí vodu. Minuli se svým povoláním. Jejich život nyní není k užitku. Mohli by zcela dobře ulehnouti a umřít. Takoví jsou, kdož se v životě duchovním opozdili za svou milostí. Jsou ze všech lidí nejvíce obtěžováni přeludy a nejméně schopni rozeznati je od skutečnosti. Duše, která nechala svou milost předběhnouti, nikdy již nespatří své karavany. Může umřít s Bohem, neboť Bůh jest na poušti, ale skutečně jest slabá vyhlídka, že by neumřela na poušti. Každý ať dobře prohlédne, nemá-li v sobě vedení od Boha, a má-li je, věz, že jediná jeho spása jest, aby ho následoval.

V království milosti zákon, který má nejméně výjimek, jest zákon, který velí, aby se nadpřirozené vruby štěpovaly na přirozené kmeny. Odtud pochází, že člověkova náklonnost k pobožnosti jest ponejvíce sourodá s jeho přirozeným směrem ducha. S duchovními jest to jako s básníky. Někteří se kochají v klidných, skromných výjevech pod lesními klenbami, v zurčících potůčcích, v řekách, které plynou tak klidně v březích, které jsou v úrovni luk,

že se sotva pohne rákos v proudu, v chyších porostlých jasmínem, v kravičkách stojících po kolena v chladící mělčině, ve vesnických kostelních věžích, které sotva přečnívají korunu starých jilmů, ve vůni včelami obletovaných lip a ve všech oněch večerních obrazech a hlasích, které mluví o skončení namáhavé práce a o návratu domů, jenž jest jinotajem, jenž snese tisíce něžných výkladů. Jiní si libují v zamlžené pláni, v lesní samotě, v dalekém obzoru stepním, v slavnostním vzhledu podmračné bažiny, v širých plochách měsícem ozářeného moře, nebo v mlčení opuštěných měst a zanedbaných trosek. To jsou obrazy, které se opět a opět vracejí v jejich dílech, jako by tyto přírodní zjevy byly úplným vyjádřením jejich ducha. Jsou jiní, jejichž obraznost jest plna zmatených životů lidských a mnohostranných výjevů lidských činů, básníci, kteří nemají v duši klidného života, dokud nedostihnou nejhlubších hlubin lidských vášní, které jsou v takových hloubkách nehybné a němé. Dovedou přiodíti podivuhodnou krásou věci, které jejich všednost zneuctívá. Městské ulice zkrásnějí v jejich slovních malbách a dupot davů jest hudbou v jejich verších, kdežto důvěrné myšlenky a věci jejich vlastní doby dodávají jejich duši životnosti, plné síly a významu, ale zdůrazněné a zkrášlené výtečností jejich umění. Jiní opět rádi žijí za hřímání budícího ozvěnu mezi rozeklanými skalisky strmých hor, unikajíce daleko od hlasu trpícího člověčenstva a přebývajíce

sorly. Hukot dunící laviny, černá moře bez lodí, vzdýmající se vlnami jako hory, dorážející na pobřeží jako železem okuté, mračná nádhera velkolepě děsných bouří, vzdychání a štkání větrů v tmavých úžlabinách, kam nepronikne slunce, porážející mlčení středozemní pouště, skřípot ohromných Kordiller, když zemětřesení napíná na skřípec jejich tuhé údy, neznámé sopky, které mávají svými rudými pochodněmi nad mlčící, děsivou bělostí života prostých končin jižní točny, jako by byly ohnivými do prostoru visícími prapory dopředu se řítící země, strašné kraje bouřlivých vrcholků horských s mlhavými průlomy mezi útesy, kde by mohly býti nízké, osamělé úvaly, beztvárné vlnivé podoby a chvějící se mlčenlivé stíny v obrovském temnu pochmurných jeskyní, nezměrné propasti, které věčně spí ve svých vlastních stínech, i když slunce nejjasněji svítí, – to jsou obrazy, vyslovené nebo nevyslovené, které obklopují díla takových myslí a jsou jejich duchem, jejich inspirací, jejich vrozenou velikostí. Ve světě těchto děsných výtvorů dýchá jejich duch nejvolněji, nebo lépe řečeno, nikde nedýchají volně leč tam. K těmto posledním můžeme přirovnati duše, které jsou v duchovním životě vábeny k božským dokonalostem. Jsou to velebné pouště pro obmezenou mysl lidskou, přece však některé duše tam nacházejí lepší potravu než na zelených pastvinách, které jsou níže. Orel si vyhledává příbytek tak neomylným pudem jako slavík v hlubokém úkrytě křoví, nebo

čermáček, cvrlikající svou zimní písničku na okenním prkénku. Nesmíme nazývat takové duše ctižádostivými. Byly tam přilákány úskoky milosti tak něžné a tak pozvolné jako ty, které byly přilákány k jeslím betlemským. Jsou pokorny a proto nejsou oklamány. Nemívají lidé nejvznešenějšího ducha z největšího dílu nejpokornější mysl?

Takovým duším zvláště, ač nikoliv výhradně, jest určena tato hlava.* Nejhlubší a nejužitečnější pobožností ke Vtělení jest pobožnost, která nikdy, ani na chvíli, nespouští se zřetele božství našeho blahoslaveného Vykupitele a nejbohatší rovněž jako nejbezpečnější pobožnost k božským dokonalostem jest ta, která je pozoruje ve spojení s tajemstvími Vtělení. Náš nynější úkol tudíž jest poskytnouti látku k takové pobožnosti ve zvláštním spojení s tajemstvími nejsvětějšího Dětství, ačkoliv se zdánlivě musíme na chvíli od nich vzdáliti.

Jest téměř tolik hledisk, s nichž můžeme pozorovati vlastnosti Boží, kolik jest duší v Církvi. Přece však jest podobnost method i mezi těmito různostmi. Někteří věnují svou pozornost a náklonnost vlastnostem, které hlásají veškerou možnou kladnou dokonalost Nejvyššího a jest jasno, že výše této pobožnosti velice závisí na výši našich vlastních představ, ačkoliv konání pobožnosti neomylně povznáší a zušlechťuje

* O témže předměte jest pojednáno v poslední hlavě mého pojednání o »Drahocenné krvi«.

tyto pojmy až do konce. Druzí naopak zvelebují Boha svým popíráním. Jinými slovy, upírají svůj milující a obdivující se pohled na ony vlastnosti, které mu upírají všelikou takovou nedokonalost, omezení, částečné ovládnutí a smísenou svrchovanost, které se nám zdají podstatnými komukoliv ve světě kromě Boha. Celkem lze více pravdy dosíci a více se přiblížit k důstojné ideji o Bohu touto methodou negativní nežli pozitivní, neboť nám ponechává, kdežto methoda pozitivní jest v nebezpečení, že nám nenechá onu nejistou a neurčitou velebnost, která musí utkvěti na naší ideji o Bohu, když jsme učinili, co jsme mohli, abychom jej pochopili. Jsou opět jiní, kteří používají tohoto popírání, jako kdyby bylo tvrzením, to jest, přisuzují Bohu nějakou přednost ne v obmezeném stupni nebo nedokonalým způsobem, v jakém ji mohou míti nějakí možní tvorové, ale ve způsobu nade vše vynikajícím, nadpodstatným a nadpřirozeným, abychom se vyjádřili jejich slohem. Ale tato methoda není nic jiného než spojení obou předešlých. Časem se upíná pobožnost na Boha, jak se jeví ve svých dílech. Některé duše se chtějí po celý život obírat hlavně oněmi vlastnostmi, které nejzřejměji vyzařují v tajemství stvoření a vykoupení, a jiné duše vytrvají neděle, měsíce ano i roky v tomto rozjímání. Jsou opět jiné, které jejich láska navádí, aby se ponořovaly v radostné myšlenky o vnitřním životě, kterým Bůh žije a vždy žil ve své vlastní blažené a soběstačné úsobě. Pro

někoho jsou božské vlastnosti vždy vyioženy ve světlenějsvětější Trojice a nejlépe poznávají Boha ze záře, kterou na něj vrhá věčné plození Syna a nepočínající vycházení Ducha svatého. Jiným opět poklady božství se otvírají řadami ran nebo sladkých překvapení, jak tomu jest, když dáme tajemství Vtělení rozprostřítí před námi skryté záhyby božství.

Tak nám neopatrnost Dítěte betlemského, dotknuvší se našeho srdce vírou v jeho božství, dodává podnětu, abychom pronikli daleko v porozumění jeho nekonečnosti. Pohanění Kalvarie nám dává hlouběji vniknouti v jeho podstatnou slávu, než by se to stalo jiným podnětem, neboť propasti Boží jsou vody, do nichž jest těžko se ponořiti přirozenosti. Sama sebou plyne na povrchu jako proutek. Žízeň a únava Ježíšova u studnice Jakobovy rozlévá světlo kolem něho jako Stvořitele, který má ohromující jasnost a vynucuje si okamžitou úctu tichými slzami. To jest příznačnou známkou pobožnosti k božským vlastnostem skrze vtělení, že nás těmito nárazy uvádí hlouběji do tajů nekonečné velebnosti, než bychom v ně mohli jinak vniknouti. A o tomto druhu pobožnosti k vlastnostem Božím budeme hlavně mluvit v této hlavě. Musíme však také pamatovati, že čím výtečnější bude naše pobožnost k oněm vlastnostem, tím také neurčitějším, nestálejším, temnějším a stínovějším bude náš názor o Boží vznešenosti.

S touto pobožností tomu není jako s některými jinými. Zde vždy nabýváme jasnosti na

úkor výše a hloubky a šíře. Stahujeme rozměry Boží a zmenšujeme je, ano musíme nezřídka převrátiti jeho obraz, abychom je jasně viděli. Pročež, aby se tato pobožnost stala pobožností oblíbenou, vyžaduje v duši hojnost daru víry a klidu, dvou to milostí tak sourodých, že si zřídka bývají velice vzdáleny. Musíme míti veliký dar víry, protože potom pocítujeme i nejmenší trapné hladové hryzení své ubohé přirozenosti po tom, abychom viděli a rozuměli. Musíme také míti klid ducha, duši podobnou holubici sedící na hnízdě, sice by se široce rozprostřená velebnost před námi toliko kmitala jako blesk, při kterém, když zableskne, nic nevidíme, ale jenom nás oslní tmou, která potom následuje. Nic při něm nerozeznáme. Nikdy si na něj nezvykneme, aby se nám stal světlem, při kterém bychom mohli čísti. Budeme viděti dvojité, nebo rozděleně, neklidno, nebo zabarveno, usilující o ni neklidně.

Duše opravdu zběhlá v pobožnosti k božským dokonalostem jest duše, která se naučila viděti v božské tmě, ve svaté noci lépe nežli za pozemského dne, a které se nevymezené stalo určitějším nežli vymezené. Odstupu jest třeba k vidění. Člověk, jehož duchovní život záleží v této slavné pobožnosti, jako mnozí lidé fysicky, vidí lépe věci vzdálené než blízké, a vzdálil Boha od sebe velkolepostí své představy o něm raději, než by si je přiblížil důvěrným rozjímáním o něm, a nyní je vidí lépe v oné nesmírné vzdálenosti a v nejasnosti onoho světla,

v nichž by necvičenému oku byl zcela neviditelným. Kdo hledí s klidnou trpělivostí na nějaké prázdné místo na noční obloze, naplní si ji za chvíli hvězdami. Tak se děje těm, kdož hledají Boha.

Význačnou známkou pobožnosti k božským dokonalostem skrze vtělení jest, že vtělení nám poskytuje několik správných a neklamných obrazů a též míry odstupu, které nám přináší nekonečno takřka na dosah, rozdrobující je v mnoho nekonečen. Jest však zároveň známkou takové pobožnosti, že tyto obrazy a míry odstupu, jsouce samy sebou věci božské, nikterak neruší oné nestálosti, neurčitosti a temnosti, které jsou naprosto podstatny pravým ideám o Bohu. To jest druhé, co ji doporučuje. Viděli jsme již, jak svými nárazy a překvapeními nás činí schopnými pronikati dále v každou z božských vlastností, než bychom to byli dovedli jinak. Nyní však také vidíme, že uvádí tuto vznešenou pobožnost k dokonalostem Božím na dosah mnohem více duším, než by se jí bylo bývalo jinak oddávalo, jak dalece by nebyly bývaly mohly obstáti bez potavy obrazů, nebo bez oporných bodů oněch měr odstupu, které nám poskytuje spojení lidské přirozenosti Páně s jeho přirozeností božskou v každém tajemství a k nimž se můžeme vždycky vrátiti, neztrácejíce ve skutečnosti půdy, které jsme snad již nabyli. Úplný svět pobožnosti ke vtělení nebyl snad dosud nikdy vyzkoumán. Skoro každý věk Církve objevuje

v něm nějaké nové poklady, odkrývá zlato na netušených místech a rozšiřuje i obzor tak, jako zvětšuje výhled. Snad i nejmenší z božských tajemství musí nezbytně býti nevyzpytatelné, prostě proto, že jest božské. Tolik lze říci v každém případě, že nikdo nedosáhl ani poměrné dokonalosti ve své pobožnosti ke Vtělení, kdo jí nepoužil k účelům objevů v Bohu, k pozorování jeho vlastností, k okoušení onoho oblažujícího patření, v němž záleží věčný život.

Ale spojujeme-li ze sedmi pobožností k božským vlastnostem, jak byly svrchu vypočteny,* poslední zvláštním způsobem se vtělením, nesmíme se domnívati, že ostatních šest jest skutečně nezávislo na tomto životodárném a Boha zjevujícím tajemství, nebo že mohou býti od něho odtrženy. Vše, co možno říci, jest, že v nich méně vyniká. Nuže, začneme se zabývati methodou, která používá všech oněch šesti method buď po různu, nebo hromadně, a shledáme, že jest nanejvýš přiměřena tajemství vtělení a je-li, přiznáváme, původní co do formy, doufáme, že jiné původnosti v ní není. Jest tato: Bůh jest zvláště život. Život Boží jest jeho blaženost.

Možno je nazvati: 1. methoda kladná (affirmativní), 2. methoda záporná (negativní), 3. spojení obou, 4. prostřednictvím zjevů stvoření a vykoupění. Tuto čtvrtou methodu by bylo možno technicky rozdělití ve dvě, ale ve skutečnosti se to nikdy neděje. 5. představením vnitřního života nejsvětější Trojice, 6. zvláštní pobožností k nejsvětější Trojici, 7. spojením některých tajemství, nebo řady tajemství s tajemstvími Vtělení. Methodu navrženou skromně v textu lze považovati za osmou methodu.

Jest to on sám. Míti život v sobě jest výsada Boží, které nesdílí s nikým. Syn jej čerpá věčně ze studnice Otcovy. Duch svatý se kochal z toho, že jej má věčně ze studnice Otcovy i Synovy. Ani tolik jako stín této přednosti nespočívá na žádné stvořené věci nebo osobě. Jest to výše v Bohu, příliš vysoká, aby mohla vrhnouti stín na některého tvora, který leží ve své nepatrnosti těsně pod jeho nohama. Z více nebo méně nepovědomého cítění této význačné vlastnosti života v Boží nesdělitelné velikosti pochází, že není neobyčejným způsobem pobožnosti ke vtělení věnovati se různým životům, kterými, jak se za to má, Pán Ježíši žil.

Shrneme-li tajemství vtělení ve velké skupiny nebo obory, obdržíme trojí život Páně: radostný, bolestný a slavný. Nejúplnější jest způsob, který v něm rozlišuje osmery život: jeho život před zrozením, dětský život, skrytý život, veřejný život, život trpící, život po zmrtvýchvstání, život po nanebevstoupení a život svátostný. Do těchto kadlubů se vlévá pobožnost ke Vtělení a vychází z nich ve tvarech a podobách nejúchvatnější krásy. Někteří z nás jsou tak navyklí na tyto životní kadluby, že je přenášíme i na svou pobožnost k vlastnostem Božím, a mimo jejich snadnost pro ty, kdož jim navykli, shledáváme v nich mnoho případnosti a vhodnosti nesmírné ceny, poněvadž nejen že ustavičně udržují Vtělení před námi, ale vedou nás k tomu, abychom našli svou skutečnou pobožnost k dokonalostem Božím v hlubinách

Vtělení, abychom takto, vycházejíce z různých východisk, dospěli k sedmé methodě pobožnosti k božským vlastnostem, o které jsme již mluvili. Jest nesnadno vysvětliti to někomu, kdo toho neprodělal, kdežto tomu, kdo to prodělal, jest to tak jasno, že nepotřebuje výkladu.

Dvojí zvláštní prospěch jest z této metody pobožnosti k dokonalostem Božím. První jest, že nás neobmezuje v jednotlivých rozjímáních na to, abychom používali jenom jediné z oněch sedmi method vypočítaných výše. Můžeme používatí všech, buďto každé zvlášť nebo pospolu. Můžeme přecházeti od jedné k druhé rychlostí myšlenky, hrajíce na nich jako hudebník hrající na klavír, neboť je můžeme přehlédnouti v jejich jednotnosti a úplnosti. Můžeme spřádati, rozpřádati, protkávati své myšlenky o nich, jak nám libo, nabývajíce zároveň rozmanitosti pro své rozjímání, aniž nějak poškozujíce jeho prostotu a vybavujíce se také z tenat přílišné formálnosti a vázanosti předpisy, které se k této pobožnosti hodí méně než ke kterékoliv jiné a které již překonala většina lidí, když dospěli toho stupně v okruhu modlitby, aspoň pokud se týká stupně, jehož bylo jednou třeba, a pokud se týká naprosté poslušnosti, která na počátku modlitby bývá často nejlepší částí modlitby samé právě tak jako soustavných předpisů.

Druhý prospěch jest, že její způsoby se zvláště shodují se správnou bohovědou a jí podávají způsobem, který se jeví nemálo důležitým, když pokročíme v pobožnosti k božským vlastno-

stem. Pozorujeme Boha, jak žije tak mnohými různými životy, ačkoliv v něm není ani času, ani prostoru, ani postupu, ani změny. Když přemýšlíme o jednom z jeho životů, nebo, abychom popsali postup přesněji, pohlížíme na něj, pomíjíme úplně všechny ostatní nesčíslné životy, kterými v onom věčně přítomném okamžiku současně žije. Nezapomínáme proto na ně, neboť ony leží vždy polouvědoměle v pozadí a vykonávají na nás vliv, ponechávajíce nás v neurčitosti, čehož my potřebujeme. Ale úmyslně je klademe stranou a pohlížíme na onen život Boží, jako by byl celým životem jeho, to jest, jako by to byl Bůh sám. Takto postupně ukládáme dobře v sobě jako svou pevnou ideu o Bohu, že jest, co jest, že jest nekonečno, které jest, že jeho dokonalosti nejsou jeho dokonalosti, ale on sám. Říkati o Bohu, že »má«, jest mysliti na tvory a na věci zevnější: říkati, že »jest«, znamená mysliti na něj. Takto se jednoduchost Boží stává základem všech našich pobožností k jeho dokonalostem od počátku a nejenom ideou poslední, které dospíváme a to často jak nesnadně, tak nedokonale, po mnohých pokusech a omylech, totiž nedokonale i vzhledem na naši způsobilost dospěti idey tak vznešené.

Když pozorujeme veřejný život Pána našeho, nevšímáme si jeho života dětského. Jedna myšlenka by překážela druhé, pokud bychom nepřecházeli úmyslně od jedné ke druhé, abychom vytkli protivy nebo podobnosti. Jsme-li s ním

na Kalvarii, víme, že velikonoce máme před sebou hotovy, aby nám zasvitly, ale my se před nimi úmyslně uzavíráme, aby nás nepřekvapil nějaký paprsek onoho úsvitu, a pozorujeme Pána Ježíše v hlubinách jeho smrtelného zápasu, jako by byl celým jeho posláním, jako by v nich byl vždy býval a vždy v nich měl zůstat, jako by všechna jeho tajemství byla trvalými stavy, jimiž v jistém, velmi vznešeném smyslu skutečně jsou. Naše modlitba by byla spíše hloubáním nebo hádkou, než rozjímáním, kdybychom si při ní počínali jinak. Tak si počínáme s oněmi životy Božími, které si vybíráme za předmět svého rozjímání. Nadto, což jest na dně všech oněch životů Ježíšových, dodávajíc jim nejen jednoty, ale i životnosti, významu a něhy, jimiž budí a vykonávají naši pobožnost, jest naše víra v jeho božství, která jest stále nepozorovaně činna v tajemstvích Vtělení, i když si ji nejméně uvědomujeme, nebo i úmyslně od ní odezíráme. Jeho božství, božství Slova, zaujímá vzhledem ke všem těmto osmi různým životům totéž postavení, jaké zaujímá jednoduchost božské přirozenosti vzhledem snad k osmnácti životům, ve kterých by naše modlitba mohla pozorovati Boha, takže s hlediska této zvláštní metody, která se zde doporučuje, obdoby mezi pobožností k božským vlastnostem a pobožností ke vtělení jsou nanejvýš nápadny a důležité.

Konečně spojujeme tyto životy Boží se vtělením nejpřímějším a nejpřístupnějším způso-

bem, kterým dosáhneme také pro všech prvních šest method pobožnosti k vlastnostem Božím, co se zdálo na první pohled zvláštní výsadou metody sedmé, totiž oněch sladkých nárazů překvapení, které nás uvádějí tak hluboko v Boha. Jinými slovy, převádíme prvních šest method ve svou methodu sedmou, aniž odnímáme kterékoliv z nich, co jest jí nejvlastnějšího a nejpríznačnějšího. Neboť když jsme pozorovali tyto životy Boží, nebo několik z nich, vracíme se v jakémisi duchovním klidu k Nemluvňátku v jeslích, nebo k Synu tesařovu v Nazaretě, nebo k Muži na kříži a vidíme jej, an v té chvíli, hodný úcty a klanění, prožívá všecky ony životy v tělesném zátiší svého nejsvětějšího lidského srdce, nebo jinak řečeno, nejsvětější lidské srdce je prožívá v Bohu.

Obírá-li se konečný duch předmětem, který jest nesmírný a prostě nekonečný, jako jest Bůh, nabývají jeho pozorování téměř zdání, jako by si byl sám vytvořil předmět rozjímání, kterým se zabývá. Rozmanitost lidských názorů o Bohu vyrovná se téměř rozmanitosti duchů, kteří jej vůbec pozorují. Zdá se, jako bychom si sami tvořili svého Boha, protože jej vidíme jenom z části. Povaha našeho ducha vtiskuje se tak ostře v naše představy o něm, že to skutečně vypadá, jako bychom jej byli vytvořili ze svých myšlenek a potom jej nazvali Bohem. Všecko jest pravdivo o Bohu, co lze o něm uctivě říci. Zdánlivé odpory shledají se pravdivými o tom, jenž jest nekonečný. Ale v pravdě veškero toto

zdání neskutečnosti, které spočívá na našich představách o Bohu, jest toliko poklonou naší nevědomosti a slepoty jeho nedostižné nekonečnosti. Takto se život Boží rozmanitě rozdělí různým duchům. Věci v Bohu, které se zdají jednomu duchu různými, jinému se zdají totožnými. Naprosto nezbytno jest věděti, že všeliké rozdělení, jakékoliv by bylo, jest vadno. Kdyby se toto neuznalo, vedla by ta dělení ke klamu a ne k pravdě. Všecka musejí obsahovati jedno druhé, opakovati jedno druhé a zároveň býti úplné i neúplné každé samo v sobě. Toho si musíme býti úplně vědomi, právě tak, jako si musíme býti vědomi božství Páně, když se zabýváme tajemstvími jeho člověčenství. Bůh jest tak obklopen svým vlastním světlem, že hledíme-li na něj zpříma, jest neviditelný. Musíme na něj vrhnouti jeho vlastní světlo tím, že změníme své postavení, nejprve z jednoho a potom z jiného místa. On se nehýbá. Jest ve všudy-přítomném klidu na věky. Ale my zachycujeme jeho záblesky pomocí své proměnlivosti.

Žádné z těchto světél není pravé, žádné z nich není klamné. Pro praktické účely jsou všechna pravdiva. Klamnými se stávají jenom, když se vydávají za dokonalé osvětlení Boha. Některých těchto světél nabýváme pozorující Boha jakožto zevnější nesmírnost, což jest nejneurčitější a nejméně přesný názor o něm, ale přece nejobecnější nejčtetnějším duchům. Jiná, a to hlubšího významu, obdržíme, pozorující Boha, jak nás obklopuje, jako někdy strom uzavírá

v sobě kámen, jako kdybychom byli v Bohu, jako bychom byli v chrámě, nebo uvnitř oceánu, ale nesmísení s ním. Potom na něj nepohlížíme tolik jako na zevnější nesmírnost. Jsme ve styku s ním. Stojíme přímo jedině proto, že jsme pozastaveni na něm, ohrazeni se všech stran proti své náchylnosti potáceti se a rozplynouti se ve svou původní nicotu. Toť blíže našemu pravému postavení, než co jiného. Všichni jsme postaveni na Bohu a můžeme navzájem na sebe působiti jenom skrze něho a v něm. Toť děsný názor na život pro ty, kdož nemilují. Pantheisté ruší rozdělení a dávají se nám rozplynouti v životě božském tak, že se sami stáváme částí Boha a jestliže částí, pak, ježto Bůh jest Bůh, v jistém smyslu celým Bohem. Jest to jenom poetická forma atheismu. Ale svých nejlepších a nejhlubších světél, jichž jest na počet nejméně, protože konati pozorování jest tak nesnadno, nabýváme, pozorující Boha ve svém nitru s veškerou svou maličností, objímající jeho nekonečnost, tak že jsme všichni obrazem Panny Marie po devět měsíců, kdy nosila Ježíše ve svém životě. Tato světla jsou velmi vzácná, ale jsou tím blíže pravdě, že se cenou vyrovnají počtu ostatních.

Odvažujeme-li se tedy pozorovati věčnost Boží, jako pozorujeme tři a třicet let Páně, zdá se, jako bychom jej viděli, an žije osmnáctým různým životem, různými životy, které však jsou jen jediný klanění hodný život, který nemá ani minula ani budoucna, ale věčnou pří-

tomnost, – ani pohybu, ani nerovnosti, ale věčný, stejnoměrný klid. Kde jde o Boha, mnoho úcty vzniká z mála myšlenek. Jeho velebnost v našich představách nezáleží v bohatství podrobností, ale v nesmírnosti jedinečných velikostí, rozložených v bezměrných prostorech, podobných jihomořským souhvězdím. Tak se můžeme klaněti jeho skrytému životu, vzdálenému pohledu všechných jeho tvorů, skrytému od počátku, skrytému nyní, skrytému na věky. Můžeme se klaněti jeho skrytému životu, jak se odhaluje těm, kdož vidí patření v nebesích, předmět našich vlastních tužeb a ustavičné trpělivé nespokojenosti se sebou. Můžeme se klaněti, což jest jedno zaměstnání našeho života, jeho skrytému životu, pokud se jeví víře. Můžeme s rozpačitým úžasem pozorovati život Boží, jak na něj působí jsoucnost jeho tvorů i jejich pocta.

Má život v hmotném světě, život v mravním světě, život ve světě rozumovém, život v duchovním světě milosti, život ve světě oslavy. Bůh má také veřejný život v zevním řízení, což jest jeho život jakožto krále. Má život v trestání, neboť jeho trestající spravedlnost jest jednou z jeho neustávajících vznešeností. Má život v odměňování, v němž zjevuje své vnitřní poklady, hojně je vylévaje na své tvory. Má různý život v každém ze svých různých tvorů. Má život v osudech člověčenstva, považujeme-li veškero své pokolení za celek, a má jiný život v každé jednotlivé duši lidské. Má život, který lze na-

podobiti, a život, který jest pro nás vyňat z možnosti napodobení, a život, který jest viditelný, ale oslňující pro naše konečné zraky a proto nenapodobitelný, a konečně život, kterého si nedovedeme představit. To jsou životy Boží, kterými se může naše modlitba obírat s úctou a prospěchem. Víme, že má ještě mnohem více životů než tyto a že mnohem více jich napadne jiným myslím. Víme, že žije všemi těmito životy najednou a že nemůže žít každým z nich zvláště. Víme, že jest v každém z nich úplný a soběstačný a nekonečně úctyhodný. Víme, že můžeme o něm v každém z těchto životů tvrdit všecku pomyslitelnou, skutečnou dokonalost a popírat každou skutečnou pomyslitelnou nedokonalost. Víme také, že krásná pomíjející temnota, kterou ráčí někdy rozprostřít nad naší užaslou duší, jest lepší a jemu bližší nežli všecka ona naše světla, lepší než slova, neboť jest prostě nepopsatelná, – bližší než myšlenka, neboť myšlenka potom zaniká v klanění. Ale když zadrží tento dar, o který nemusíme prosit, když sám nepřijde a neporučí mlčení v naší duši a nepřitiskne nás k sobě ve tmě, pak nás tím neb oním způsobem milostivě zve, abychom mysli na něj, svého věčně blaženého Tvůrce a Otce, ano laskavě vyzývá, abychom opovážlivou nepatrnost své modlitby doplnili jeho velebností.

Jsou tři pomyslná období ve všech životech Božích podle názoru, jaký o něm mají tvorové kteréhokoliv jeho stvoření. Jest věčnost před

stvořením vůbec. Jest doba, kterou vyplňuje trvání našeho vlastního stvoření. Jest následující věčnost, která, ať se zabývá jinými stvořeními čili nic, jest zaujata jediné námi jakožto bytostmi, které dosáhly svého domova a vyplnily svou blaženost. S našeho hlediska mají všechny ony doby své přesně vyznačené známky. Věčnost před stvořením se vyznačuje blaženou samotou nejsvětější Trojice, jež jest sama sobě jedinou společností. Úkon stvoření a jeho prodloužené trvání zachováváním tvorů, jak se zdá, udílí Bohu vlastnosti, kterých by nebyl mohl míti, kdyby nebyl Stvořitelem, nebo aspoň uvádí v činnost krásné hlubiny jeho přirozenosti, které by, jak se nám v naší nevědomosti zdá, nebyly měly úkolu v jeho vlastním, vnitřním trojosobném životě. Věčnost po posledním soudu, ať jest zaujata novým stvořením čili nic, nám představuje Boha, an radostně odpočívá na nesmírné rodině oslavených tvorů, které uvedl do svého vlastního domova. Některé z životů Božích, které pozorujeme ve své modlitbě, náležejí však jednomu nebo druhému z těchto období, kdežto jiné náležejí dvěma z nich zároveň a jiné trvají nezměněny po všechny tři. Ale s tím ve svých rozjímáních nepočítáme. Pro nás jest podstatno, aby se nám každý život Boží jevil celým jeho životem, když jej pozorujeme. Nezabýváme se dějinami Boha, ale Bohem. Musíme jej tedy míti před sebou jako věčně a nezměnitelně přítomného Boha. Jsou jiné doby, kdy se smíme odvážiti pohlížeti na věčnost Boží, jako by byla

postupným životopisem; a hluboké myšlenky klanění v nás v proudí, jak ji tak pozorujeme. Ale to nenáleží k této zvláštní metodě pobožnosti k božským vlastnostem, kterou se nyní zabýváme.

Pozorujeme-li skrytý život Boží, který jest neviditelný, prostor, jenž jest pro naše představy alespoň prakticky neobmezený, neboť co by to bylo, co nás obmezuje, avšak jest mimo své hranice? – prostor jakkoliv obydlený všemi možnými tvorstvy, zmenšuje se v jediný bod, stává se příliš nepatrným, aby se s ním počítalo, a nemá vlivu na život Boží. Jeho vlastní život jakožto Boha jest poněkud rozsáhlejší než jeho zaměstnání jako Stvořitele a na onen neviditelný život upíráme své oči a klaníme se mu. Tu jest radost tak bezmezná, že naplňuje nekonečnou přirozenost tří božských osob a tato radost nikterak nevyplývá z tvorů, ani na ni nemají nejmenšího vlivu. V této nevyšlovné, soběstačné blaženosti spočívá tento skrytý život Boží, kterým žije na každém bodu prostoru, v každém místě času a daleko mimo všechn prostor a bez počátku a bez konce přede vším časem i po něm. Pozorujeme jej a nic nevidíme a jsme spokojeni. Již pouhé pomyšlení na něj oblažuje naši lásku. Nemáme obrazů, kterými bychom jej vyjádřili, nemáme obdob, kterými bychom si jej znázornili, nemáme přirovnání, jichž použití by se nám nezdálo neuctivou svévolí obraznosti. Víme, že takový klanění hodný život jest a pouhé toto poznání ponořuje naši

duši v radost. Sami jsme na něm a on jest hluboké moře, které nemá ani tvaru ani hranic, ani souhvězdí. Není tu kompasu, který by ukazoval, pohyboval se nebo se zastavoval, neboť on sám jest onen hluboký, neobmezený, radostný oceán, on sám jest všudypřítomný domov Věčného.

Potom bezmezné vody onoho moře samy náhle změni jeviště. Přiblíží se k líbeznému pobřeží, krásně ozdobenému duchy andělskými i dušemi lidskými, pohlížejícími v tichém nebo hlasitém úžasu na mnohotvárnou hladinu, která se bez ohlasu vlní před nimi. Jednu chvíli jest to tichý klid, takový klid, jakého neznají tvorové, a jeho pokoj proniká jejich duchy. Nad vlnami se vznáší krása, která by zničila život prudkou ekstasí, již budí, kdyby nesmrtelnost šťastných vyvolenců nebyla nesmírně utvrzena samým Bohem. Potom zas nastanou bouře tak nesmírné, že obrátí celý jejich obsažný život slávy v čirou hudbu hlasitou a překypující a zaznívající podél věčného pobřeží. Jsou tu jitra svítající nad novými pohledy, které jest viděti z daleka v Bohu, jako třpytné věci, které docházejí k zraku z nevyčerpateľných věčností, které jsou ještě velice vzdáleny a z nichž ještě ustavičně pronikají nové záblesky k blaženým.* Jsou zde i poledne, uklidněná, hluboká, uchvacující, která, jak se zdá, dávají viděti nebo cítiti,

* Třeba pamatovati na zásadu bohovědy o Patření: Deus totus visus est sed non totaliter.

nebo chápati trvání věčnosti. Potom nastanou večery tak pokojně líbezné, že se duch ponořuje ve spokojenost jejich nestvořené krásy a ztrácí se u vytržení nevýslovné spokojenosti na hrudi Boží. Tyto večery činí věčnost domovem. Zde není noci, ale jest nádherný duch noční krásy, který zároveň jasným a něžným svitem hvězd zastiňuje hlubiny Nepochopitelného a zastiňuje je, uschopňuje oko viděti do jejich lesklých a tajemných slují. Ale není postupu v oněch viděních. Všecka jsou najednou. Jedno nezastiňuje druhého. Bouře neruší ticha, ani ticho neutiňuje bouře. Jest stále jitro i poledne i večerní soumrak na tomto jásajícím moři. Jest to život Boží předkládaný trvalému patření spravedlivých a čistých.

Jest také tajný život Boží, jak se zjevuje víře. Není to pouhá neobmezená přítomnost, k níž upíráme svou obraznost, ani pouhá neobyčejně pronikavá podstata, kterou se marně pokoušíme vyjádřitivými mluvnými exageracemi řeči. Bůh velí víře, aby odhalovala mnoho z jeho skrytého života i nám roztržitým poutníkům uprostřed přílišných zaměstnání a nesourodých námah životních. Bůh se nám zjevuje s neměnitelnou rozmanitostí, jednou jako plesající trojice osob, podruhé jako nekonečně blažená jednota bytnosti. Vždy vidíme před sebou nepočatého Otce, z jehož pokojných zdrojů úchvatně vyplývá veškero božství, vždycky zvelebujeme a ozdobujeme své prvenství rovností s Duchem a Synem, vždy zasedá na svém ctihodném trůnu

s pokojem a stálostí, jež pozorovati téměř dusí ducha stvořeného, osamělý, ale ne samotný, ve zvláštní velebnosti, která jest tím osamělejší, protože se o ni rovnoměrně a právoplatně sdílí se svým Slovem a svou Láskou, osoba, jejíž svrchovanost nemá odpovídající podřízenosti, skrytý v plameni nepochopitelné lásky, kterou jej obklopuje Duch a Syn, domov božství, kam nepronikne žádné poselstvo, osoba podle jména nejvzdálenější od tvorů, ale přece se vztahy, které jsou nejpodobnější vztahům mezi tvory: Otec, v němž byla všecka sladká otcovství věčně soustředěna, z něhož pochází shovívavost veškeré spravedlnosti a všemohoucnost veškerého odpuštění, nevýslovně útrpný a přece nevýslovně nezměnitelný, nekonečně něžný a přece nekonečně nevzrušitelný, osoba tak nepřístupná a přece tak neuvěřitelně družná, že jest nesnadno představit si jej bez slz lásky. Vždycky vidíme před sebou věčně plozeného Syna v jeho nikdy nepočínajících počátcích, v jeho nikdy nekončících koncích, vycházejícího z Otce v oslňujících propastech světla, vyšlehujícího z nevýslovně zářících svatyň nestvořeného života, vždy plozený, vždy zcela skutečný, neodkladný, sourodý, souvěký obraz všemohoucího Otce a jehož zplození jest sláva dostatečná, aby sama sebou okouzila nespočetná tvorstva svou krásou a svým leskem a zahrnula je nesnesitelným nadbytkem nekonečného plesání. Vždy vidíme před sebou věčně vycházejícího Ducha v jeho vycházení zároveň počínajícím a přece

na vždy dokonaném, planoucího před námi jako moře světla z plápolajícího oceánu Otce i Syna, v nevýslovně spořádaném zmatku nestvořené radosti, nesmírně plesajícího bezzvukými výkřiky a tichou hudbou a veškerým bezeslovým hlaholem nevýslovného triumfu, jehož krása jest jako krása ohně s vlajícími prapory a zlatými vozy jedoucími němě v jeho pochodu, jako kdyby se nesmírné božstvo blaženě rozvíjelo ve své slunečné záři, již si nelze ani představit. Vždycky však také před sebou vidíme, co jest ze všeho nejpodobnější patření blahoslavených, pevnou, nezměnitelnou, jednoduchou, soběstačnou, beztvárnou jednotu bytnosti, v jejíž beztvaré rysy jest vepsán neproměnný, nepočínající, nekončící klid, bod nekonečné bělosti, lesk, který se nehýbe a neplápolá, v dálce se ztrácející a přece všudypřítomný, vše objímající a odloučený jako svatyně, jejíž úctyhodná jednotvárnost, kterou lze přehlédnouti jediným pohledem, přece však trpělivá, nepohnutá a nesršící jiskrami, vytoužený pohled všech stvoření, jest sama o sobě světlem a potravou a odpočinkem a jásotem a nesmrtelností pro věřící duši.

Jest také život Boží, na který působí jsoucnost tvorů a jejich pocta. Jak by mohl býti spravedlivý, kdyby neměl poddaných, jimž udělil z plnosti své moci výsady a práva, nebo s nimiž v blahosklonnosti své dobrotivosti uzavřel smlouvy a vešel v závazky? Jak by mohl býti Otec milosrdný k Synu, nebo Otec a Syn k Du-

chu svatému? Jak může býti útrpnost k rovní? Než jak líbezně triumfuje Bůh, jako kdyby — smíme to říci? — byl hrd na tuto svou nádhernou vlastnost! Ale nemá v jistém smyslu nám co děkovati za to, že má tuto vlastnost, u níž prodlévá s takovou zálibou? Jak mnohými cestami, o nichž bychom nikdy ani nesnili, kdyby nám jich nebyl zjevil, cestami dosud nezjevenými, a proto i dosud netušenými, dopřává tvorům vstupovati do svého hlubokého, klidného života a takořka pobíhati po jeho povrchu! Jaké jest to tu nekonečné pole pro rozjímání! Nemůžeme jím nyní těkati, sice bychom ztratili Betlem s očí: ale jak přece poklony hodna jest ona strašná nezměnitelnost, v níž se takové změny stále vlní a přestávají býti změnami, když je mlčky pohltila?

Co jsou všechny vědy, leč jiskry života, kterým žije Bůh ve světě přírody a hmoty? Každý zjev jest průhledným místem v pestrém plášti, kterým přioděl svou nesmírnost. Každý zákon jest jenom úlomkem jeho vůle a tudíž částí zjevení jeho. Věd však jest mnoho a každá věda má mnoho území a každé území má své kraje a okresy a nejmohutnější rozum, činný po celý dlouhý život není s to, aby vyčerpal jediný ztěchto okresů. Objevy pokračují obřími kroky a každý krok spíše boří hranice dohadů naší nevědomosti, než rozšiřuje obzor našeho poznání, ježto každý krok stále přidává k souhrnu oněch krásných zjevení Božích, která jsou právě tak poklady jak úspěchy věd. Souměrnost každé

dokonalé vědy jest jiný druh zjevení Božího a souvislost věd opět jiný a souhrnné spojení všech věd opět jiný a ještě velkolepější. Bůh má život v podivuhodných stejnotvárnostech každého polního květu, v nevysvětlitelném pudu každého druhu živočichu a hmyzu, v chvějících se drahách kolotajících světů, ve velebném tahu mraků, které postupují za hudby svrchních větrů, v každém pohledu a zvuku a vůni a doteku přírody. Všecko přichází, nepřišlo jenom poprvé, ale přichází nyní, přichází stále z myslí Boží a zjevuje nám jeho život, ponechávajíc v každém atomu více tajemství nezjevených, než jest těch, která zjevuje a jichž jest bez počtu.

S hmotným světem jest tomu tak, jako když pohlížíme do průhledného života a pozorujeme pestré kaménky, které zachycují sluneční světlo a vyzírají ze dna, a pohádkovité zahrady mořské květeny a stkvělou zvířenu, která se živí nebo vyhřívá nebo provozuje krásné zápasy mezi oněmi podmořskými háji a růžovými stíny, a pavučinkovité medusy plouvoucí jako zvonky, z kterých stále zaznívá, jak se voda bez oddechu kymácí, hudba mořského hukotu. Ale svět mravní, svět vůlí a zločinů a ctností, jest jako když jest slunce zastřeno a modrá obloha jest černošedá a drsný vítr rozrývá vlny a podvodní zjevení zmizelo. Avšak i zde jest pořádek a pravidelné opakování zjevů a krásný soulad období a imposantní veleba zákona, vše plno zjevení onoho bouřlivého života neporušeného

pokoje, kterým žije Bůh ve vůlích lidských, života někdy strašně zastřeného lidskými zločiny a ničemnostmi, jako život nepoznaného lesku, kterým žije dýmant v neotevřených báních. I to jest život Boží, o kterém často uvažujeme, a minulé životy každého z nás by napsaly o něm svazky v našich myšlenkách sotva s jediným úsudkem ve všech, který by nevzbudil na sta sporů, ale který nám prokázal něco lepšího, živě naši zbožnost.

Správého hlediska, co jest rozumový svět leč nezměrné království božského vnuknutí, stvoření zvláště obdařené mocí a krásou, výmluvností a zpěvem, v němž jest život Boží ukryt hluboko v myšlenkových báních, ano kde miliony božských životů bývají svedeny s pravé cesty do lesklé pěny přeží marných slov? V každém štěstí lidského rozumu jest život Boží, v žáru každého objevu výkřik jeho věčného jásotu. Filozofovy řetězy přesných úsudků, dějepiscovo spravedlivé a věrné oko a dobrotivost jeho oceňování, výtvary básníkovy s jeho duchem živým slávou a s jeho vznešenou obrazností, výrazná mluva umělcova štětce, dláto sochařovo, dodávající mrtvému mramoru vzhledu a hlasu, které po věky mluví srozumitelnou výmluvností, výmluvností, jejímuž mlčení naslouchají a rozumějí všichni národové, téměř tvůrčí dech sympatické vědy křesťanského státníka, jenž v sobě spojuje veškery umělce a jehož božské zaměstnání vrhá jakési záblesky božství na jeho mysl, fantastické výtvary básníků bácho-

rek, které se na chvíli vznesly nad oblaky jako krásné oblouky duhy, nebo jako pomíjivé pásy vidma kolem bystrého vodopádu, nový život, který všude vyvolává plodný útvar bedlivého návodu, jenž staré činí novým a neplodnou matkou četných dětí — — co jest to všechno, leč inspirace, kusy božského života, které ztrácejí svůj květ v našich horkých rukou, výtvary s nebe, které přijímají nekonečně podob, přece však nikdy neztrácejíce úplně vrozeného vzhledu a výrazu svého božství? Divný svět rozumu! I v jeho životě odbojně krásy a znetvořené pravdy žije Bůh životem slavným, svatým, klidným a bližším povrchu, než tomu s jeho životem ponejvíce bývá.

Ve světě milosti jest tepy božského života téměř viděti. Každá milost úkonná* jest popudem božské vůle, vycházejícím z hlubin neobmeztitelného milosrdenství, výborné spravedlnosti a nekonečné moudrosti, a kdo by spočítal všecky úkonné milosti na zemi za jediný den? Každý stupeň, o který vzroste milost posvěcující, jest tajemstvím ještě podivuhodnějším, neboť jest určitým sdělením přirozenosti božské. Však by se krůpěje deště, který skropí čtvereční míli, sotva vyrovnaly počtem těmto přídalkům milosti, které obdrží duše na zemi za jediný den. Veškeré mimořádné milosti svatých jsou různými projevy Božími. Každý světec jest

* Milost úkonná, *gratia actualis*, kterou dává Bůh duši, aby její myšlenky, žádosti, skutky měly hodnotu nadpřirozenou. — P. př.

evangeliem pro sebe, zřetelně odděleným ode všech jiných žijících evangelií a přece téměř zázračně s nimi se shodujícím. Každé obrácení, a jest jich tisíce denně, jest dílo božského umění a každé z nich jest svým způsobem nebeské dílo mistrovské. Každé úmrtní lože křesťanovo jest svět, dokonalý svět milostí, prostřednictví, náhrad, světél, zápasů, vítězství, nadpřirozených hnutí a působení velikých zákonů duchovních. Každé úmrtní lože, vyloženo, jak by nám je Bůh mohl vyložiti, bylo by samo o sobě úplnou vědou o Bohu, souhrnem nejněžnější bohovědy. Obměny milosti v jednotlivé duši jsou také mnohé nekonečnosti jediného nekonečného života Božího. Svět milosti jest v pravdě divadlem jeho viditelných zázraků. Podivuhodný, dí Písmo, jest Bůh ve svatých svých.

Ve světě slávy jest opět jiný život Boží. Jest tu život jeho, jak jest jej viděti v Patření, a na ten jsme již poukázali. Ale jest ještě jiný jeho život, kterým žije ve slávě a blaženosti těch, kterým bylo dáno, aby požívali toho Patření. Rozmanitosti milosti, jak se zdá, blíží se nejvíce ze všech stvořených věcí, které známe, k tomu, aby byly vpravdě nespočítatelný. Ale můžeme právem míti zato, že rozmanitostí slávy, kterých vůbec neznáme, jest mnohem více, než rozmanitostí milosti. Má-li Bůh svůj život v každém polním květu, jaký krásný nesmrtelný život zajisté má v každém rozeznatelném odstínu slávy! Pohleďte na nesmírnou říši zástupů andělských a na množství duší lidských, které sám

Duch svatý zve nespočetnými, spočtete rozmanitost jejich sil a jasnou obsažnost jejich schopností a jejich téměř bezedné city, všechny k přetékání plné nevýslovné blaženosti, a jaký jest to život Boží, jaký rozmanitý klid, dílo všech jeho požehnaných vlastností! Tento ohromný svět jest jezerem, které jako zrcadlo zobrazuje hory oblažujícího patření, které je obklopují, a zobrazujíc je, je proměňuje a přetvořuje takorika v druhé stvořené oblažující patření – druhý život blahoslaveného Boha.

Bůh má také život ve své vládě. Podle jakých podivných zásad, jak my je oceňujeme, postupuje často jeho prozřetelnost! Jeho spravedlnost není jako spravedlnost naše, ani jeho dobrota jako dobrotivost naše. Má jiné míry. Jak rychlá jest někdy jeho spravedlnost a jindy jak váhavá! Jak přiměřenými se zdají někdy jeho tresty a jindy jak nepřiměřenými! Jak rychle někdy letí k svému cíli a jindy jak klikatými cestami a kradmo, jako by měl nohy omotány mechem, obchází svůj cíl! Proč zde vymáhá a tam povoluje? Čemu se asi podobá logika božská, když se konečným postřehům často nezbytně zdá tak nelogickou? Jak pohání svět tvory jako ovce a opět jak je laská, jako kdyby byl jejich chůvou! Ochuzuje se, aby mohl míti potěšení žebrati u nich, a potom otvírá nebesa a deští na ně neuvěřitelné štěstí. S této strany trest téměř předchází urážky a s oné strany želvonohá pomsta se vleče století za provinilým národem a úmyslně ho nedostihuje. Jest málo

věcí, které by tolik poučovaly o Bohu, jako způsob jeho vlády.

Jeho život v trestání jest dosti rozsáhlý, aby byl životem pro sebe, odezírajíc od jiných úkonů jeho vlády, a totéž lze říci o jeho životě v odměňování. V obojím jest Bohem nepoznaným, k jehož poznání nikdy nedospějeme a jež ve skutečnosti přece vždycky známe. I v trestání i v odměňování vždy nás překvapuje, protože jeho jednání vždycky bývá neočekávané. Který úkon Boží jest podobnější zákonu přirozeného rozvoje, než úkon, kterým vydává duši až do konce nekající jejímu beznadějnému soudu? Můžeme si však přece pomyslit, že by některá duše, když vyslechla rozsudek jeho soudu, nebyla jím hrozně překvapena? Není také třeba zvláštního přispění Všemohoucnosti, aby se nezhroutila a tak nezmařila svůj nesmrtelný život duše rozradostněná v prvním okamžiku po vyslovení rozsudku, kterým jest jí přiřčena věčná blaženost? Dosti vědomosti lze odvoditi z pekla, aby se sestavil zcela věrný a klanění hodný obraz Boží. Jak odměňuje, tak i trestá, přece však s rozdílem. Jako trestá, tak i odměňuje, přece však také s rozdílem. Tresty očistcové, nejsou-liž biblí o sobě? Tresty na zemi! Přemýšlíme-li o nich, co jsou naše myšlenky, než buďto klanění, nebo nevěra?

Jak jinak jednal Bůh se svým tvorstvem lidským, než jak jednal se svým tvorstvem andělským, a přece obojí bylo jedinou rodinou Ježíše Krista! Tak může Bůh míti, může míti nyní, ne-

bo v dobách příštích miliony tvorstev a jest zřejmo, že jeho život bude v každém z nich různý. Jako ony rozdílly tvorstev, ačkoliv nejsou nad možnost, aby byly pochopeny, jsou ve skutečnosti nad naši chápavost: tak také jsou různosti v oněch tajemných, na polo skrytých, na polo odhalených životech, kterými Bůh v nich může žíti.

Dále jest zřejmo, že člověčenstvo, veškeré pokolení lidské všech dob a podnebí jest jednotno a má postupující dějiny a své vlastní velmi významné určení, nehledě k zvláštním osudům jednotlivých lidí, kteří je tvoří, živé atomy jeho, tak milé Bohu. Bůh pak zajisté má nějaký život slávy v tomto člověčenstvu jako celku. Neboť nebe nepřenáší do sebe žádných dějin pozemských, ale jen pozemské životopisy. Říše nevrhají žádných stínů na obyvatelstvo nebeských dvorů, ani národnosti tam nezřizují přepážek. Výzkumy několika vědců jsou tam zastíněny okamžitým vyšším nazíráním pokřtěného dítěte. Nejpohnutější převraty zemské, veliké proudy národopisné, plodné důsledky jejího fysického zeměpisu, úžasné rozvoje její civilisace, nesmírné katastrofy jejích historických trosek nepřipomínají se v nebi, leč pokud mluví pro spásu nebo o spáse té nebo oné zvláštní duše, která jest nyní pro ně nebo přes ně bezpečně ubytována v domě Otcově.

Člověčenstvo však má svůj význam jako jednota a nabývá ho v jakémisi tajném životě nejskrytější slávy, jímž žije Bůh v jeho proměnách

a v jeho osudech. Život Boží v jednotlivé duši jest ještě důvěrnější a pochopitelnější. Kdoví, jak jest to pravdivo? Ve chvíli, kdy se nám naše minulost stane zřejmou, vidíme, že byla plna Boha. Nic není jistějšího, než že jsme nikdy nebyli ponecháni sami sobě, nikdy nám nebylo dáno, abychom samotni prožili tento svůj život. Ve všem jsme byli dva a ne jeden. Proto není v životě nic takového jako neštěstí, leč když se z nedopatření domníváme, že jsme osamoceni. Nad to, jakým zázračným životem byl náš život, když o něm přemýšlíme, čímsi z Písma svatého, podobný životu patriarchů Starého zákona. Bůh byl s námi a my jsme se nebáli, neboť nejvšednější příhody byly s jistého hlediska božskými zákroky, všechny naše zármutky soudy, všechny naše radosti návštěvami andělů, jako kdyby každý z nás byl Isakem nebo Jakobem, Samuelem nebo Davidem! Když byl náš zevnější život zcela bez příhod klidný, býval náš vnitřní život románem svrchovaně napínavě zajímavým, plným situací příliš smělých pro invenci dramatickou. Zajisté nemohl Bůh býti k ostatním takovým, jako byl k nám. Nemohli míti takového chlapectví, takového pečlivého a tajného budování těla a duše. Cítíme, že se v našem životě stále projevoval vyznačený úmysl, božská zvláštnost. Přece však v pravdě kolik milionů takových něžných a stejně zvláštních životopisů prožívá nejdražší a blahoslaavený Bůh v duších lidských po všechna léta a po všechna pokolení! My nejsme něčím zvláštním.

ním mezi lidmi, jest láska Boží, která jest zvláštní v každém z nás.

Bůh žije také životem viditelným, který lze následovati a který jest k tomu určen, aby se následoval. Nedovedeme si představit stvoření, které by, třebaš nevědomky, nenapodobilo svého Stvořitele. Každý stvořený život musí svou měrou napodobiti nestvořený život, z něhož vytryskl. I zvyky zvířat a slepý rozvoj hmoty jsou v jistém smyslu napodobením Boha. Kaprad, která se stále zachvívá dechem vodopádu, svým vzrůstem napodobí nějaký vzor v mysli Boží. Mnohem více jest tomu tak ve světě mravním. Povaha Boží jest jediný základ veškeré mravnosti. Zásady mravnosti jsou nezměnitelné, protože nezměnitelný jest ten, jehož krásu a svatost věrně, ač slabě představují. Bůh jest náš vzor. Ani Vtělení nám neposkytlo jiného měřítko. Učinilo jenom viditelnými – s použitím pro tvory – cesty a způsoby, příznačné známky a náklonnosti (smíme-li se odvážiti takových výrazů) neviditelného Boha. Pozorovati Boha a činiti, jako on činí, jakkoliv to zní podivně, jest pravidlo svatosti. Máme býti dokonalí, jako Otec náš nebeský dokonalý jest, ne tak dokonalý jako on jest, ale dokonalý tímže způsobem dokonalosti.

Ale Bůh má ještě jiný život, který jest viditelný, ale není napodobitelný. Cítíme, že kdežto v některých věcech jest naším pravidlem, v jiných jest toliko předmětem naší úcty a bázně. Tento jeho život není jenom hodný podivu,

ježto nás převyšuje, ale také nepochopitelný, ježto jest protivou jeho vlastní povahy. Věčné trestání není vzorem, abychom neodpouštěli. Ůctyhodné zdání vrtošivosti, které jest někdy v Bohu, jest jednou z jeho nevyzpytatelných hrůz, před nimiž se krčíme a roníme tiché slzy. Není však ospravedlněním jakékoliv naší rozmarnosti. Zdvořilost panovníkova jest něco jiného než zdvořilost poddaného. Nesmírnost svrchovanosti Boží jest viděti na jeho rysech v nejdůvěrnějších blahosklonnostech jeho lásky. I jeho odpuštění jest někdy drsné pro vznešenost jeho spravedlnosti.

Konečně jest život Boží, který jest prostě nepředstavitelný, a ten nás téměř vede zpět k prvnímu jeho životu, o kterém jsme se zmínili, k jeho životu tajnému a neviditelnému. Bylo by jen přirozeno, abychom, mluvíce o Bohu, skončili tam, kde jsme přestali. Ale tento nepředstavitelný život jest něco více, než jeho život skrytý. Jest to nekonečný zbytek všeho, co o Bohu nevíme. Jest to život, v němž jsou činny jeho bezejmenné vlastnosti, ony nezjevené dokonalosti, o kterých nemůže bohověda nabýti vědomosti. Jest to všecken možný život Boží mimo to, co jest známo, mimo to, čeho se dohadujeme, mimo to, co jest věrojatno. Jest to božský život v nejhlubších hlubinách, v sobě vyvážený, v sobě soustředěný, sebe oslavující, nezjevitelný žádnému možnému tvorů, nepochopený ani lidskou duší vtěleného Slova. Nemůžeme si o něm utvořiti obrazu, protože ne-

tkví v našich myšlenkách. Přemýšlíme-li o něm, padá na nás mlha, skrze niž se objevují tvary bez obrysů, proporce bez tvaru, záře bez barvy. Pouhé poznání, že jest takový život, jako tento, jest novým místem pro pokleknutí naší úcty, novým domovem pro duši. Jako na zemi vidíme při světle dne, který ještě nerozbřeskl, tak naše duše vidí čerstvou bohopoctu, čerstvou bázeň, čerstvou lásku ve světle tohoto úsvitu, který nerozbřeskl nejen nyní, ale nerozbřeskne nikdy na jakémkoliv možném temeni hořském.

Jenom jsme pohlédli na tyto rozmanité životy Boží, abychom objasnili povahu látek, které poskytují našemu rozjímání. Rozdělení jejich jest zcela libovolné. Možno je dělití rozmanitě a přece stejně pravdivě, nebo lze je rozmnožovati téměř do nekonečna. Ve všech nacházíme vlastnosti Boží s poněkud různých hledisk, takže prodlí-li naše pobožnost nějakou dobu u některé zvláštní vlastnosti raději než u ostatních, můžeme ji pozorovati, jak se jeví v některém z oněch životů. Především musíme rozeznávati v každém z nich nerozptýlenou lásku k nám, lásku neodvratnou, neporušitelnou, neslábnoucí, nebo na okamžik méně pečující, ale jako by byla výhradným a plným zaměstnáním, které zaujímá nesmírnou bytnost Boží. V jistých širých, ve zmatek uvádějících obzorech se nám nahodile zdá, jako by některé z mnohých vláken vlády padalo z ruky Boží, nebo jako by některá důležitá záležitost

světová čekala, až bude opatřena jiná důležitější, a již toto zdání, ačkoliv všichni víme, že jest to nemožno, nás rozechvívá. Ano, my mnohdy jednáme bez rozpaků podle toho, o čem víme, že jest myšlenkou nedůstojnou Boha.

Jest tedy pro nás velice důležité, pokud nepodléháme prudkému puzení modlitby, pamatovati, že Bůh pamatuje na nás, neboť cokoliv vzbuzuje naši důvěru, osvěžuje zároveň náš cit odpovědnosti naší vůči němu. Konečně můžeme všechny tyto životy připojiti k některému z tajemství Vtělení, a to zvláště k tajemství nejsvětějšího Dětství, pro nápadné protivy, které se tam vyskytují. V jakémkoliv postavení uvedou nejsvětější Dítě vypravování evangelia, okolnosti případu, nebo naše vlastní něžná obraznost - v Betlemě, v Egyptě nebo v Nazaretě, ono žilo v tu dobu všemi těmi životy. Žádný z nich nebyl v něm zatemněn ani na okamžik. Nebylo ani jediného z nich, kterého by nebyl měl s plností božského sebevědomí. Mimo to příbuznost některých z těchto životů s některými z těchto tajemství dává vzniknouti mnohým dojemným rozjímáním, která nám ukáží nové pravdy nebo staré pravdy v novém světle a zároveň zanítí naše srdce novou láskou a tudíž i hojnější uctivostí.

Ale ve všech pobožnostech ke Vtělení jest třeba s láskou a úctou k božství našeho nejblahoslavenějšího Pána spojití také lásku k jeho osobě. Nestačí jenom pamatovati, že jest Bůh. Musíme také pamatovati, že jest Slovo, druhá

Osoba nejsvětější Trojice. Nemluvňátko betlemské na klíně své matky žije všemi oněmi božskými životy jako Bůh, přece však ne tak jako nezplozený Otec nebo vycházející Duch, ale jako věčně plozený Syn. Jest to Slovo, jež se vtělilo, protože v něm jest schopnost takového tajemství. Jest to druhá božská osoba, která jest nemluvňátkem v Betlemě a kníž proto stojí Otec i Duch svatý v novém a zvláštním poměru. Jest to druhá božská osoba vtělená, jež jest jednou z osob trojice pozemské a proto udílí Josefovi a Marii povahu Otce a Ducha svatého. Jest to věčně, neviditelně, mlčky pronesené Slovo Otcovo, jež jest nyní viditelně a slyšitelně promluveno k lidem. Raději jednou z osob než druhými dvěma jest tvorstvo uvedeno v takové nadpřirozené spojení se svým Stvořitelem. Zvláštnosti, které nás bohověda učí připisovati Synu, jsou hluboce vtisknuty Vtělení. Jimi jest vtělení Synovo odlišeno od tajemství, jímž by bylo vtělení Otce nebo Ducha svatého.

Netvrdilo by se snad příliš mnoho, kdyby se řeklo, že není tajemství třiatřiceti roků, které by nemělo některých ze svých rysů od osoby našeho nejblahoslavenějšího Pána, to jest, z té skutečnosti, že byl ne První nebo Třetí, ale Druhou osobou nejsvětější Trojice. Tudiž ve všech svých pobožnostech ke Vtělení, jako nesmíme oddělovati jeho lidskou přirozenost od jeho přirozenosti božské, tak také nesmíme oddělovati jeho božskou přirozenost od jeho

božské osoby. Čtyři prvky tvoří veškerá tajemství Ježíšova: jeho tělo, jeho duše, jeho božská přirozenost a jeho božská osoba. Různé postavení těchto čtyř prvků, nebo spíše různá světla, která na ně vrhají události jeho lidského života, jsou příčinou různosti těchto tajemství. Proto zvláštní rozjímání o osobě Páně a zvláštní uctívání její nemůže býti příliš důtklivě doporučováno těm, kdož chtějí co nejvíce prospěchu vytěžiti z hojné potraviny, kterou poskytuje duši v modlitbě Vtělení. Celkem se často na toto rozdělení dosti nepamatuje. Odtud vznikají nepřesné myšlenky o božství Páně, jako by bylo něčím sotva tak určitým jako přirozenost, a to tím méně v božské osobě; a důsledky toho jsou zmatená povšechnost v pobožnosti, která často překáží rozvoji úcty, a také že nám ujdou úplně jemnosti a vytříbenosti duchovní podrobnosti ve Vtělení, které jsou tolikéž podivuhodnými projevy božské velebnosti.

Nyní můžeme přistoupiti k jinému a snazšímu způsobu pobožnosti k božským vlastnostem, který jest tak přímo spojen s tajemstvími Pána Ježíše, že jej můžeme snad více považovati za odvětví pobožnosti ke Vtělení, vidouce, že bez něho žádná pobožnost k nejsvětějšímu člověčenství není úplná. Pozůstává, jak řečeno, v protiváhách a překvapeních, které vznikají z toho, že božské dokonalosti jsou uvedeny ve spojení s některým tajemstvím třiatřiceti roků nebo s nejsvětější svátostí, jež jest prodloužením třiatřiceti roků až do soudného dne, nebo přes

něj, je-li jaký důvod pro domněnku, že nejsvětější svátost bude na věky zachována v nebesích. Poskytuje nám tedy nekonečné a přece velmi věrojatné úvahy založené na vzoru toho, co jsme již přijali jako první úkon Panny Marie, klanějící se v půlnoční jeskyni. Svrchovaná podobnost úvah jest však provázena onou nezměnitelnou svěžestí a dojmem neobnošené novosti, která jde vždy spolu s velikou myšlenkou na nekonečnost božství.

Představme si nějaký výjev, v němž bychom pozorovali božství Nemluvňátka betlemského. Pospěšme na poušť, kde jest co nejméně skutečných zjevů tvorů, které by nás činily roztržitými, a ty, které tam jsou, jsou nejklidnějšího způsobu a jak samy sebou, tak tím, že jest jich málo, jsou plny myšlenek, které nás vedou k Bohu. Tam můžeme povolati všecky tvory všeho míra, aby ozdobili a osvětlili slavné vlastnosti Dítěte Boha. Panna Maria a svatý Josef jsou právě uprostřed pouště, prchající do Egypta, unavení, ale nyní méně úzkostliví, protože Palestýna zůstala daleko za nimi. Jest samo o sobě ohromujícím tajemstvím, Stvořitel prchající před svým vlastním tvorem a tak opuštěný. Jenom dva tvorové jsou s ním, aby opatrovali jeho stvořenou přirozenost, a tito dva vynikají tak neobyčejnou svatostí, že jsou divy tvorstva nejen až do konce světa, ale na věky. Mysleme si několik stromů akátových s řídkými listy, tvořících takofka ostrov na jevišti pouště, mezi nimi studánku s obrubou mdlé zeleně a něko-

lik našedlých libovonných rostlin pouště po ní se plazících a kolem dokola nic, než lesknoucí se plochu žlutého písku, rozprostřeného jako nekonečná kůže lví. Maria klade něžně dítě na vypráhlý písek, do stínu, který vrhá akát, poblíž okraje studnice, zatím co se slunce sklání k západu a vycházející měsíc jest pln jasného světla. Přistupme v duchu, abychom se klaněli.

Když na něj pohlédneme, překvapí nás jeho podoba s matkou. Tato podobnost jest jedním z jeho závojů a také, dobře uvážena, jedním z jeho odhalení, zjevujíc skutečnou velikost jeho matky a zjevujíc takto ono božství, k jehož obrazu byl člověk původně stvořen, a žádný člověk není takovým jeho obrazem jako on, protože všichni ostatní byli jenom obrazy jeho stvořené přirozenosti, obrazy Božími jeho prostřednictvím. Takto i lidská tvář Ježíšova byla nevýslovně božská.

Co může býti slabšího a bezmocnějšího, než ono malé mdlé dítě, jež musilo hned v prvních měsících svého života podniknouti tuto krutou pouť do Egypta? A přece i tato slabost a tato mdloba jsou plny tajemství. V jeho slabosti vidí víra jeho všemohoucnost. Tento Maličký jest neobmezený, neobmezený jako nepředstavitelné moře, a jakou hroznou moc předpokládá taková nezměrnost? Musíme nazvati jeho mocí, protože nemáme jiného slova, kterým bychom vyjádřili onu svrchovanost, kterou naše nejvyšší pomysly o moci více zneuctívají, než aby ji správně ocenily. Jest něčím, co dosahuje

neobyčejných, bezejmenných výší, převyšujících obor jakýchkoliv pomyslitelných divů. Zahrnúje v sobě nepomyslitelné hlubiny a možnosti snadné, obrovské, neurčitelné síly, které všechny leží takořka svinuty v oné hrstce lidského života, onoho nepatrného uzlíčku plének na písku. Jest umdlen, protože byl celý den nesen, ubohé, nenaříkající Nemluvňátko, štvané lidmi, jako by byl nějaká krásná zvěř pouště, kterou dychtí zabít jako líbeznou kořist. Byl celé hodiny bezmocný a ovinut povijany, které ho svíraly, a údy ho bolí od téže jednotvárné polohy.

A přece nicméně, ano tím více jej uznáváme za silného, neunaveného Stvořitele, jenž budoval hory, zakotvil moře, zanítil sopky a v tuto chvíli působí, že se kůra veliké a stále se chvějící země zmítá jako topol za větru, nebo jako nepokosená louka vánkem při východu slunce. On jest to, jenž vyslal rychlé hvězdy na jejich prudké cesty a zbudoval mohutné světy ze stále plynoucího tkaniva nezvažitelných prvků a nyní bedlivě pozoruje všechny tyto věci, leže na písku. On jest to, abychom použili jenom jediného příkladu z nejméně důležitých oborů přírodních, jenž v tuto chvíli promyšleně, rozvážně, zvláštěně a přiměřeně pomáhá každému atomu fosforového života ve všech pomíjejících, vzdouvajících se, měsíční světlo odrážejících rýhách jasného jezera.

Přichází na něj spánek, jak tak leží na písku. Jakým divem jest i tento jeho spánek! Jest věč-

ný bez počátku. Byl celou věčností stár, než počalo stvoření, a nikdy nepoznal proměny. Avšak v očích svých tvorů měl veliký, věčný život úžasných proměn, které však neruší jeho úctyhodné nezměnitelnosti. Jakou tajemnou změnou jest mu temné kouzlo spánku, které tak rychle a tak nepozorovaně odnímá světlo jeho očí, a jemuž podléhá jeho dětská slabost, jak se přiblíží! Zavřel oči před světlem slunečním a jest ve tmě. A přece není noci pro něj. Známe jej nejlépe jako světlo, k němuž se nelze přiblížit. Kdyby Bůh, – nepohlížejte k nebi, ale na tohoto malého spáče pod větvemi akátů, – kdyby Bůh zavřel oči na jediný okamžik, přestal by úplně všechn stvořený život. Veškerá hmota i duch by se zhroutily a přestaly by býti a čas i prostor by byly pohřbeny okamžitě ve všeobecný hrob všech věcí. Vizte, jak těsně jsou uzavřena víčka oční, jak pravidelně se zvedá hrud tichými pohyby, jak více a více jest slyšeti hlubší a hlubší dech! Bůh skutečně usnul.

Probouzí se a pláče. Probouzí se ten, jehož bdělost nemůže přestat, pláče ten, jenž jest neobmezená, nestvořená radost. Všecky slasti, které si můžeme pomyslet nebo pojmenovat, nebo které můžeme spíše pomyslet než pojmenovat, nesmírné, hluboké, bohaté, nevýslovné, stálé, nevzrůstající jsou v něm, nebo raději on jest radost, která všecky převyšuje. V pravdě i dokonalosti všech pomyslitelných radostí byly by nedokonalosti v jeho radosti a újmou jeho blaženosti. Vizte malého ptáčka, který usrkne

z ohromné plochy amerického jezera a potom se vrátí do svého hnízda na stříbrné jedli. Tak bude bez počtu andělů a lidí věčně píti z ne-smírných proudů radosti na samém krajíčku bytosti onoho Nemluvňátka a nebude tím více vyčerpán a ani ho více neubude, ano, ještě méně, protože ve skutečnosti ho vůbec neubude, než obrovského jezera Superioru, když z něho malinký ptáček zpěváček jednou usrkl a odletěl. Snad povijany, které jej ovíjejí, mu působí bolest a vynucují mu lehké slzy, které jsou zákonem dětství?

Dítě jest opravdu vězněm v nepohodlných plénkách oněch zemí, ale v tomto Vězni na písku uznáváme a uctíváme Nezměrného. On jest to, jenž jest věčnou svobodou světa. On, jenž jest zde v jistém počtu palců, ve skutečnosti se v onu chvíli rozprostírá nad mraky a nad západy slunce a nad velikými hvězdami a nad děsivými rozměry kolotajících soustav nebeských a nenalézá konce, nedochází mezi, převyšuje všechny možnosti prostoru ve velikosti své jednoduchosti. Když jím vyplníme světů prázdné propasti, které si můžeme představit, nejsme blíže zevnímu okraji života onoho Nemluvňátka, než jsme byli před tím. Ale jsou jeho slzy vždy slzami tichými, či vydává jako ostatní děti výkřiky, výkřiky žalostné výmluvnosti, nečláňkované žaloby k lásce mateřské, která někdy nachází pro ně správný výklad? Kdyby tomu tak bylo, jak by pronikal jeho škemravý křik nejhlubší nitro naší duše, ti-

síckráte mocněji než trouba archandělova v noci posledního soudu! Z žalostného hlasu onoho křiku by vycítila víra hlas Věčného, hlas, který Písmo přirovnává k hukotu mnohých vod, přece však jeho křik jest bez řeči, jako zvuky němého. Jest beze slov, on, jenž jest Slovo Otcovo. Zdá se, že nezná žádné řeči, on, vůči jehož zvuku vnitřní jeho hudby jsou všechny řeči toliko úlomkem, přece však jaké úchvatné zjevení, zjevení, které se nyní nemůže opět shrnouti v jednotu, která ho zapomněla! Veškera řeč jest toliko jediný ton, který splynul na zem z onoho tichého jáсотu beztvoré velebnosti Boží za oněch dávných nepochopitelných období, která obdobími nebyla, protože nebylo času.

Pozorujte jeho chudobu, jejíž každá okolnost se dovolává nejněžnější soustrasti a nejzbožnějších slz. Vidíme ji v obličejí i v oděvu Marie a Josefa a ve skrovnosti zásob, které jsou pod stanem širé oblohy. A přece v chudobě onoho dítěte klaníme se velebnosti, již se v onu chvíli koří kůrové nebeští a chvějí se, i když jí nechápou v její plnosti. Jeho bohatství jest nevyčerpatelné a nevypočítatelné. On jest plnost stvoření, z níž miliony nových hladovějících a žíznících tvorů mohou čerpati své mnohonásobné třpytné poklady a plnostité neumenší. Jeho poklady jsou nejen nevypsately co do stupně, ale i nepředstavitelny co do způsobu s nekonečnostmi, které nejsou přiměřeny našim potřebám nebo jakýmkoliv požadavkům tvorů, ale náležejí, smíme-li to tak říci, nad-

přirozeným zdánlivým potřebám neobmezeného rozumu a svatosti Boží, oněm úctyhodným potřebám života božského, z nichž nevyhnutelně plyne věčné zplození Syna a věčné vycházení Ducha svatého.

V Dítěti, které ráčí lačněti po prsu své matky, klaníme se, jak nám naznačuje církevní hymnus, Bohu, který krmí svět a všechny tvory jeho s nezapomínající prozřetelností. Divoká zvířata ve svých doupatech na poušti, ptáci v lesích, do kterých ještě nikdo nevkročil, ryby v moři, přčetní hmyzové pod korou stromů nebo pod kameny na poli, všichni tito i s hříšníky v palácích a s chudasy, kteří nemají přístřeší na ulicích boháčů, jsou od něho krmeni. Zaopatřuje je potravou i v onu hodinu, kdy živí i Marii a Josefa oním pramenem na poušti a opatřuje při vši podivuhodné rozmanitosti podnebí a dobočních potravou miliony obývající zemi se všemi zařízeními meteorologie a chemie, které ji obsluhují. V těchto dvou vědách, které jsou dosud dětmi, ale slibují, že se kdysi stanou obry, mohlo by nám Nemluvňátko zjeviti tajemství, která by překvapila nejmoudřejší učence nynějšího věku a zvrátila by veškeru vědu světa.

Jako dech větru za večera chvílemi přeletí přes vodu, rozčeřuje ji světelnými úsměvy, tak se ukládají nevypočítatelné úsměvy dětství na tvář a zase mizí. Nemluvňátko na písku se také usmívá a jeho úsměv jest výrazem jeho nespočetných dokonalostí v podivuhodné jednotě lidského obličej. Úsměvy projevují povahu. Tak jeho

úsměv projevuje povahu Nejsvětějšího. Jest to úsměv toho, jenž snad právě v tuto chvíli soudí některou duši a zachraňuje ji svým milosrdenstvím. Jest to úsměv toho, jenž vidí peklo a udržuje je v pořádku, živě jeho plameny, a svými rozsudky, které v tu chvíli vydává, rozmnožuje jeho zoufalé obyvatelstvo k oslavě své spravedlnosti. Jest to úsměv, v němž můžeme postihnouti, jako červánky zapadajícího slunce na věži nebo na stromě odlesk onoho velikého uctívání v nebesích, které zde vidí on, jenž jest stále zde, přišed na zem, aniž kdy opustiv lůno Otcovo, a které nejen vidí, ale skutečně přijímá. Jest také užaslý pohled v jeho očičkách, když se usmívá. Čemu však se může diviti? Jemu jest vlastní znáti všecka srdce a do všech viděti. Jeho pohledy ozařují všechna tajemství. Jeho oko obejmě bez námahy jediným pohledem všecky říše světa a všecka království duchovní a rozumová. Jemu jsou v onu chvíli otevřeny ohrady myšlenek každého anděla nebo duše, která kdy byla nebo bude, ať byly vyjádřeny v rozmluvě, nebo uloženy v knihách, nebo jsou obsaženy v nevýslovných mlčeních nejhlubšího přemýšlení. Není-li jeho udivený pohled částí jeho přijatého ponížení, když jeho vědomí v onu chvíli prodlévá ve světle veškeré možné vědy, čítajíc každý písek v širé poušti a pozorujíc pohyby a život každé ryby, bloudící v ohromných mořích, ano i každý záblesk jejích stříbrných šupin. Vidí i Kalvarii a děsnou jednotvárnost umučení plného změň, i nás i s našimi hříchy a Otce a Ducha svatého a

nediví se, ačkoliv svým krásným a upřímným klamem jeví tento divící se pohled lidského dětství.

Jaké tedy zvláštní nároky na naši úctu má každý rys jeho obličeje! Rty, které se Maria odváží často ostýchavě políbiti, jsou rty, které pronesou jednoho dne poslední neodvolatelný rozsudek. Snad pronesou v nebesích slova podobná hlubokému hlasu zvonu věčnosti, z nichž každé překoná všecka zjevení pozemská a nasytí duši vzácnou moudrostí a božsky vznícenou láskou. Ony rty jsou nyní růžové svěžestí svého dětství, ale budou jednoho dne bledé, zvadlé, vypráhlé a potřísněné krví na kříži. Abychom nemluvili o jednotlivých rysech, nýbrž o celé kráse jeho, není tak zakrytím jako zmírněním jeho nestvořené líbeznosti, nepřírovnatelně soucitným a zázračným zastřením jeho božství. Podobá se sobě jako jeho láska, přesně přiléhá zjevení toho, čím jest. Všichni toužíme uviděti Otce. Před věky to řekl apoštol Filip Mistru svému jménem nás všech. Proč jest to, že Otec nás tak vábí, že nás tak táhne za vlákna našeho srdce, jako bychom jej musili viděti, nebo se svatě soužiti, dokud ho neuvidíme? Vizte Dítě na písku! Ono jest pravá krása Otcova, krása, kterou Otec vidí v sobě, všecka, úplná právě tak, jako jest její pravá podoba. Nadto Otcova láska k němu, k onomu krásnému sourodému Slovu, a krásná láska Slova k němu není opětování lásky, ale soudobá, nepočínající láska, jsou nebo jest – jak to máme říci? – krásný, plesající, věčně vycházející

Duch. Jestliže my, hříchem potřísnění tvorové, kteří se sotva vybrali ze své bídy na výsluní Božího slitování, vše to můžeme viděti v jeho dětské kráse na písku, co viděla Maria?

Slunce však zapadá náhle. Nyní zapadl jeho terč, vysílaje chvějící se třpyt zlata a nachu se své nízké úrovně na obzoru nad nepřetržitou rovinu kamenitých pískovin. Maria a Josef padají na kolena, aby se modlili, jako by nárazy světla rozzvučely zlaté zvony v nebesích, aby jim zvěstovaly, že jest doba kompletáře. Nepozvedají zraků k nebesům, ani nezastírají tváře své rukama před všudypřítomným neviditelným, jak činívají lidé na znamení, že uznávají jeho přítomnost, ale jako věřící, kteří se oddávají modlitbě upírajíce oči na svatostánek, pohlížejí a modlí se k onomu všemohoucímu Dítěti, které Maria položila na chvílku na písek.

Kdo může pochybovati o předmětu jejich úvah? Verbum caro factum est: Slovo tělem učiněno jest. Jest to radost radostí veškeré zemi. Jest to tajemství, v jehož mezích všechna ostatní tajemství se ocitají ve světle. Ono činí viditelným neviditelného krále všech tajemství, tajemství nejsvětější Trojice. Všech ostatních tajemství mimo toto jest vtělení samo hlavou. Tvorstvo se řadí pod jeho prapory. Bylo to tedy božství Slova, čemu se Maria a Josef klaněli. Čím více se zdály viditelné okolnosti stavěti do popředí důrazně a nápadně člověčenství Páně, tím více podněcovaly víru v jeho božství. Ale Matka a pěstoun se nepřibližovali k onomu ta-

jemství tak jako my. My jsme musili svou cestu k němu hmatati, abychom se o něm přesvědčili takorča tím, že se ho dotýkáme, a hmotně, pomůckami zeměpisnými, zjišťujeme jeho dějiště a rozměry časové i prostorové, které nám poskytuje věda, obmezujíc a zároveň rozšiřujíc naše představy. Oni je viděli způsobem jednodušším, vyšším dějem duševním, jak slušelo velikosti jejich svatosti a výsadě jejich blízkosti k Bohu. Přece však to byla víra v jeho božství, co bylo duší jejich obcování s ním. Skutečná účinná víra, že Pán Ježíš jest Bůh, jest něco vyššího a sladšího než rozjímání o tajemství Vtělení nebo o dokonalostech Božích. Jest naším životem jakožto jeho tvorů, kteří byli vykoupeni a jimž bylo odpuštěno. Jest půdou veškeré pobožnosti, jako základem veškeré svatosti. Bez této víry a svaté bázně a úcty, které z ní plynou, byly by pobožnosti k nejsvětějšímu člověčenství málo lepší než umělá krása. Čím hlouběji pronikáme v tuto nauku, tím skutečnějším se nám zdá tajemství nejsvětější Svátosti oltářní, tím vznešenější velebnost Panny Marie. Ale nejsvětější dětství jest zvláštní pole, na kterém se má tato víra zvláště osvědčiti. Přirovnání bývají ve věcech posvátných zřídka věrná, sice bychom mohli téměř říci, že Betlem jest více pobožností k božství Páně i nežli Kalvarie a přece jest to jeho božství, které jest duší každého tajemství jeho utrpení. Zjevení nejsvětějšího Dítěte ctihodné Markétě z Beaume se slovy: »Verbum caro factum est«, napsanými zlatými

písmeny na dlani jeho ruky, jest jakýmsi symbolem toho, čím má býti naše pobožnost k nejsvětějšímu Dětství. Máme toužiti, aby náš Pán učinil nám duchovně, co učinil svaté Marii Magdaleně z Pazzi hmotně, v jejíž srdce byla táž slova vyryta. Sám řekl sv. Gertrudě, kdykoliv se křesťan uctivě pokloní, když jsou pronášena, že za něj obětuje věčnému Otci veškero ovoce svého nejsvětějšího člověčenství, a při jisté příležitosti zvnuknutí Božího, pamatují-li se dobře, ztrávila Markéta z Beaume několik hodin tím, že prostě opakovala ona mocná slova, aby vyprosila od věčného Otce slitování pro rouhače. Podobně nám přikazuje Církev, abychom poklekli, pronášejíce tato slova denně v posledním evangeliu u oltáře.

Za našich dnů musíme míti velice pozor na naši víru v božství Páně. Herese jednou zanedbává člověčenství našeho požehnaného Pána, po druhé jeho božství. Za naší doby jest u lidí oblíbeno, jak zní jejich fráse, rozvíjeti lidské rysy v Kristu. Mluví v prázdné, školometské chvástavosti těchto dnů o vyvýšení a předvedení lidského živlu Ježíšova. Takto pro nevěřící lidi nemá náboženství ani fakt ani nauk v přesném slova smyslu, ale jenom symboly a názory. Ve hvězdářství se lidé radují, když mohou pochybnou mlhovinu rozložiti v jasně rozlišené jednotlivé hvězdy, ale v bohovědě tento postup převracejí. Tu by rádi uvedli v neurčitost, co bylo jednou jasným, aby takto učinili bohovědu beztvárným, mlhavým světlem,

o němž by mohl theoretisovati a dohadovati se, jak by se jím líbilo, nacházejíce v jejích mohutných spirálovitých závitnicích nebo v čarách jejích rozervaných rohů takové fantastické podoby, jaké si tvořili starověcí lidé, dávající jména souhvězdím. Nuže, odkud jest tato láska k neurčitosti ve věcech náboženských, spojená s takovou touhou po určitosti ve všech ostatních oborech lidského vědění, než z touhy uniknouti jhu víry, bez nepohodlné odvahy odvrhnouti ji veřejně? S naší strany tudíž duch nápravy musí býti stále na stráž, aby poskytl svou něžnou pomoc obraně cti našeho Pána proti útokům, kdekoliv se na ni podnikají. Ježto tedy zjevené dogma zajišťuje naší víře stejnoměrnou a rozumnou ryzost, náprava se oddá více než jindy vroucímu uctívání věčného Slova.

Ale na poušti u Marie, Josefa a Nemluvňátka téměř prosíme za prominutí i toho chvilkového pohledu na zlý svět. Rychlý soumrak mizí. Noční vítr kvílí žalostně nad pouští, všecko krom dravých zvířat a chudasů bez přístřeší jest ve svých domovech. Ale dnes sám Stvořitel jest jedním z chudasů bez přístřeší. Nemá domova ten, jehož dlaň jest domovem všeho tvorstva. Nemá útulku ten, jehož srdce jest věčným útulkem všech duchů andělských a všech duší lidských. Jest bez domova ten, jenž jest takofka sám domovem onoho věčného Otce, jehož lůno jest navzájem jeho vlastním věčným domovem.

DUŠE A TĚLO

Zdrojem stvoření jest mysl Boží. Z ní jest světlo a vůně věčnosti i na nejprchavějších z tvorů a na nejmizivějších z hmotných zjevů. Zjevují Boha. Jsou výronem jeho moudrosti a odhalením jeho krásy. Jsou jeho uměleckými díly, jeho vlastními myšlenkami, jeho hudbou a jeho básněmi. Není nic ve tvorstvu, co by nepřinášelo něco z něho, něco, o čem by ten, kdo se obírá Bohem, nepoznal podle úpravy, že jest jeho, odezíraje od toho, že ví, že všechno jest od Boha. Každý strom jest báseň Boží. Nedovede si ho představit tvor, jemuž nebyl představen nějaký vzorek. Jest to mnohostranný div, mající v sobě hlubokou vědu, právě tak jako hluboký zdroj krásy. A přece ani dva stromy, ani stromy téhož druhu, nejsou stejny spleť svých větví, uspořádáním listů nebo postavením k světlu slunečnímu, jehož paprsky vyluzují tichou hudbu na jejich vztýčených nebo skloněných ratolestech a mezi jejich chvějícími se lupeny, jako hrající na klávesách.

Přece však stromy jsou jenom jediná třída, a to třída nižší a podřízenější, mezi nespočetnými básněmi, které tvoří harmonickou jednotu tvorstva. Postupujeme-li odtud rozumovým světem do světa milosti, čím dále tím dokonalejší a tím úctyhodnější jsou tvorové Boží, pohlížíme-li na ně jakožto projevy jeho nevi-

ditelné krásy a doslovně nekonečné rozmanitosti jeho jednoduché jednoty. Ale právě nejnížší tvorové nás nejvíce přesvědčují o tom, že všichni tvorové mají skutečnou hodnotu a význam, které je opravňují k úctě prostě proto, že jsou tvorové Boží a mají na sobě jeho znak a vydávají jeho vůni, tak dobře známou našim duchovním smyslům, jako jest vůně onoho květu pozemského, který snad nejvíce ze všech milujeme. Jest jen jedním z důkazů o důslednosti bohovědy Skotistů, že táž škola, která poskytuje ve své filosofii tak důstojné místo stvoření, liší se od ostatních škol také tím, že pojednává o kráse Boží jako o zvláštní vlastnosti Boží o sobě. Mysl, zanícená krásou, jako bývá mysl básníků, vidí moudrost a moc, spravedlnost a milosrdenství Boží tím jasněji ve tvorstvu, protože je všechny vidí ve světle krásy Boží. Neboť krása jest něco více než moudrost nebo moc, jest něco k nim přidaného, lesk, který je činí zřetelnými, jako slunce činí zřetelnými jednotlivá skaliska vzdáleného horstva, která se ve stínu zdají hladkou nachovou hmotou. Něco může býti pochopitelně moudrým a přece není krásné, plným patrné moci a přece jest odporno, protože jest nepoměrně nebo nesouladno. Ale všechny věci v přírodě i v říši milosti jsou právě tak krásné, jako moudré, právě tak krásné, jako jsou mocné, protože krása na nich lpí mocí jejich původu a konečně i na nejmenší z nich jest něco úctyhodného, protože tato na nich lpící krása jich nikdy úplně neopouští.

Z těchto úvah nabýváme o stvoření názoru, který jest velmi důležité míti za naší doby na očích. Bojiště světová se mění s dějinami národů. Tak jest s dějinami ducha. Sotva lze pochybovati, že bojiště víry a nevěry přechází od vtělení k tajemství stvoření, od božství Pána Ježíše k vlastnostem Božím. Jest pravda, že víra a nevěra zápasí na všech svých styčných bodech, ale nejprudší boj jest nyní mezi fakty a záhadami stvoření. Proto pravý názor o tvorech a jejich významu jest nanejvýš důležitý, právě tak, abychom se vystříhali nerozvázně hájiti, čeho hájiti nejsme povinni a co se na konec ukáže, že se obhájiti nedá, tak abychom lépe poznali, jak hájiti, co by jinak mohlo prozraditi naši nevědomost. Žádný vzdělaný theolog se nebude zdráhati připustiti, že jeho věda více dluží Aristotelovi, ano i Platonovi, než od nich utrpěla škody, ačkoliv se také nebude vzpírat uznati, že vliv těchto dvou velikých pohanů nebyl ryzím dobrodiním. Tak za nynějších okolností světových a pohlížíme-li na bohovědu jako na vědu, na níž se zakládá skutečné obrácení duší, zdá se, jako by přírodní vědy byly přirozenými spojenci bohovědy a hluboké studium jejich podstatnou částí bohovědné výchovy. Mají nyní mnohem větší důležitost než metafysika a psychologie a sloučily se s větším počtem základních otázek, a při tom stále pokračují a uvádějí se v soustavu, což je činí mnohem způsobilejšími, aby jich mohl theolog použiti. Snad by také nebylo ukvapeno před-

povídati, že svěží rozběh a nový rozvoj věd duchových, jež musíme všichni toužebně vyhlížeti, čekají na další pokrok některých z věd přírodních, v jejichž budoucích objevech najdou vědy duchovní nové východisko.

Jest tedy dvojí křesťanský názor o tvorech: jeden theologické spekulace, druhý, který není bez určité theologické ceny o sobě, praktické askése. Obojí názor jest správný a zároveň tak nezbytný, že žádný zbožný věřící se nemůže přidržeti jednoho a vyloučiti druhý, aby tím nepoškodil své pobožnosti, jakož i aby neučinil svou víru méně srozumitelnou, neboť obojího názoru jest třeba ke svatosti a obou jest třeba ke správnému ocenění nauky. Pozorujeme-li tvory, přirovnávající je k Bohu, překvapí nás jejich nízkost, jejich nicotnost a jejich pomíjejícnost tak, že pro tu chvíli na nich nevidíme nic jiného a vše, co se o nich jinak povídá, zdá se nám nepravdivým.

V takovém přirovnání jsou tvorové jenom pasivní. Ale přihodí se nejednou, ačkoliv spíše vinou naší než jejich, že se nám zdá, jako by zastíňovali a zatemňovali Boha, a to nás vede k tomu, abychom na ně pohlíželi s jakýmsi rozhořčeným pohrdáním. Nebo zase vzhlížíme k Bohu plni lásky a jako láska chce hořeti, hoříme touhou přinésti pro něj nějakou obět a tak mu dokázati svou lásku, a tu se nám nabízejí tvorové za oběť, jakož materialie k oběti, a to k obětem, v nichž jsme my více trpícími než tvorové, které obětujeme, a tím nabýváme vstupu do širých

polí dobrovolného sebeumrtvování. Jindy naše pobožnost nabývá podoby nedůvěry v sebe a my opomíjíme použití tvorů, kde bychom jich mohli právem použítí, protože naše zkušenost, které jsme nabyli sami se sebou, nás poučuje, že takové použití nás znemužňuje, nebo ve zvláštním případě našem zdá se, že upadáme ve shovívavost k sobě. Ze sloučení oněch názorů vzniká asketismus. Zakládá se tudíž ne tak na podceňování tvorů jako na úctě k jejich půvabům, na úctě vnuknuté velkodušností naší lásky k Bohu, nebo vynucené nesmírnou bází před sebou samými, nebo podněcované velkodušným duchem nenařizované obětivosti. Jakou úctyhodnější službu mohou tvorové konati, než když nám poskytují prostředky, abychom sloužili Bohu tím, že se buď dobrovolně nebo z řízení prozřetelnosti zdržujeme rozkoší, které nám nabízejí?

Tento asketický názor o tvorech jest pro nás praktický každého dne našeho života a tudíž nejobyčejnějším a nejobvyklejším naším hlediskem. Přece však stane-li se nám příliš výlučným, procitneme jednoho dne k poznání, že jest v něm jakási neskutečnost, která vlastně není v názoru samotném, jako v tom, že se ho výlučně přidržujeme, a důsledkem toho jest, že se přílišně vyhýbáme druhé cestě. Zkušenost nám, bohužel, podává mnoho příkladů toho. Lidé, jejichž horlivost začala s nemírným, nerozlišujícím a přehnaným názorem, že tvorové jsou zlí, stali se skutečně světáckými, shovíva-

vými k sobě a milujícími pohodlí, jakmile postihli, že jejich přehnané domněnky jsou ne-theologické a nerozumné. Přes to však stále užívají své staré mluvy, i když se změnilo jejich jednání. Člověka, který hlučně mluví proti světáctví a přece jest oddán svému malichernému osobnímu pohodlí, jest nesnadněji obrátiti ke skutečně vnitřnímu životu, než nejsprostšího a nejvíce hříchu navyklého hříšníka mezi syny lidskými. Tak zřídka jest prudkost vážnou, i když se nejvíce domnívá, že jí jest: neboť není-li opravdová vážnost přísná jenom na sebe, jest nejméně přísná především a vůbec na sebe.

S druhého hlediska, které jest stejně pravdivo, se zdají tvorové plnými důstojnosti a velikosti, protože jsou tvory Božími. Jsou projevy jeho vnitřního života. Každý z nich a všichni jsou mistrovská díla. Neměli vzorů mimo Boha samého. Nejsou napodobeninami modelů, které byly před nimi. Jak již svrchu řečeno, ani andělé ani lidé by se jich nemohli domyslíti. Všecko, co nemá ani předchůdce, ani obdoby, jest nedomyšlitelno. Nejnepatrnější tvor na zemi jest přioděn odleskem krásy Boží a zjevuje, co můžeme nazvati jenom nevýslovnou vynalézavostí, ačkoliv toto slovo jest příliš nízké, aby se ho použilo o tvůrčí moudrosti. Tak se stává, že nás tvorové tak mnoho poučují o Bohu a vedou nás k němu právě výmluvností své líbeznosti. Mohou býti povzneseni, jak jest tomu ve svátostech, k hmotnému udílení Boha a za

nebeské prostředníky v království milosti. Požehnání církevní může obdařiti hmotu nejpodivuhodnějšími silami a vybaviti jakýmsi druhem nadpřirozeného života, přesahujícího i moc andělů. Není bran, které by nás uváděly do pravých skutečností života jako svátosti, a ty vedou přímo do tajuplných hnutí životodárného života Božího.

Tvorové jsou látkami našich povinností, předměty našich vědomostí, božskými ideami našich umění, kázní našich citů a sluhy čistého, rozumného a bezúhonného požitku. Kdo tedy může o nich smýšleti nízce nebo o nich mluviti pohrdavě? I pro Boha, odvažujeme se to říci, jsou tvorové důležití. Sice proč by je byl stvořil? Může býti něco, co Bůh činí, nedůležité, nebo se nezakládá na nejhlubších důvodech, z nichž nejmenší má více důsledků než války a převraty zemské? Stvoření nebylo pro Stvořitele nutností, ale také nebylo pouhým nahodilým překypěním, nepotlačitelným nadbytkem moudrosti a moci, nebylo pouhou příhodou v Boží věčnosti. Jest činností hluboce zakořeněnou v něm a odlučitelnou od něho jenom duchovním násilím, které jest ve skutečnosti nepravdou. Především třeba pamatovati, že stvoření bylo více pro něj samého než pro nás, jakož jest blahoslavenou dokonalostí jeho přirozenosti hledati sebe ve všech věcech. Protože hledati sebe jest pravidlo božské svátosti, jest popřením veškeré svátosti ve tvoru. Takové převládající hledání sebe u nás jest sku-

tečnou bezbožností, pokoušející se zaměnit si místo s Bohem, kdežto jistá spořádaná sebe-láska jest základem našich povinností a mdlým nastíněním velebného a klanění hodného sebe-hledání Božího v našich konečných přirozenostech. Proto se osmělujeme říci, že tvorové jsou v jistém nevysvětlitelném smyslu důležití i pro nepočínající velebnost Boží.

Stvoření nemůže nic přidati k podstatné slávě Boží. My jsme tvorové přirovnávající, protože jsme koneční. Můžeme poznávati ceny nebo oceňovati pravdy jenom přirovnávajíc je k jiným. Vážíme si jedné věci, pohrdajíc jinou. Můžeme sotva prokázati spravedlnost jedné věci, abychom napřed nezpůsobili křivdu něčemu jinému. Odtud pochází, že se nám případná sláva Boží zdá něčím velmi nepatrným proti nezměrnému oceánu a nekonečnému lesku jeho slávy podstatné. Přece však případná sláva Boží, a to i nejmenší míra její, jest věc větší, nežli můžeme postihnouti i jen svými pomysly. Jest výsledkem celého stvoření a zároveň jeho konečnou příčinou. Jest však, jak jsme právě viděli, neuctivo domnívati se, že stvoření jest i pro Boha jinak než velmi důležitou. Jeho případná sláva má pro něj význam, neboť nemůže usilovati o něco, co jest bezvýznamno. Jest skutečně nekonečně hluboko pod jeho slávou podstatnou, ale jest zároveň nekonečně vysoko nad naší schopností ji změřiti. Jest mu něčím velmi blízkým, ačkoliv mu není podstatným. Vpravdě by byla celá idea svatosti snížena, kdybychom

lehce cenili případnou slávu Boží, neboť co jest všecka svatost, i svatost blahoslavené lidské přirozenosti Páně, a to i celý plán vykoupení, než příspěvek k případné slávě Nejvyššího? Takto jest tedy v jistém velmi důležitém smyslu pravda, že cena tvorů pro Boha jest větší než pro nás. Že je má, jest veliké bohatství i pro něj. Vše, co jest v Bohu, jest neproniknutelno, a jest vysoko nad sílu našeho ducha pochopiti, co slávy a co radosti a co mnohonásobné ne- výslovné záliby může míti z toho, že tvorstvo jest jeho majetkem. Jediná skutečnost, že i my jsme částí této záliby, jest útěchou naší duše na celý život.

S tohoto hlediska pak jest veškero tvorstvo takofka v každém jednotlivém tvoru. Každý tvor jest zvláštním, nenapodobitelným a nevyrovnatelným zjevením božské krásy a zároveň má takový vztah k celku, nám nejčastěji neviditelný, že nemůže býti oddělen od něho, a takto nabývá práv celku, byť i byl nejniže na stupnici, v níž jsou sestaveny řády tvorstva. Nesprávně by chápal význam bohovědy jako celku, kdo by neměl na mysli tohoto názoru o tvorech, a jest nemálo zvláštních a svrchovaně důležitých záhad v bohovědě, k nimž jediným klíčem jest tento názor o tvorech. Ten, kdo chce pro spásu svou nebo pro spásu jiných konati úvahy vyššího stupně o Bohu, musí býti s tímto názorem o tvorech tak důvěrně seznámen jako s oním ve svých denních stycích s Bohem samým. Nebylo však přece nic neobyčejného,

že mnohým lidem ušla tato pravda a že se potom divili zmatku a nedostatku souvislosti, které objevují ve svých úvahách. Mnohé soustavy bohovědné jsou roztříštěny a neobratny pro nedostatek filosofického názoru o tvorech a stvoření.

Ježto se tedy věřící láska pokorně odvažuje blahoslaviti Boha pro některou z jeho vnitřních dokonalostí, může jej také blahoslaviti, protože tvorové jsou jeho naprostým majetkem, jako pro něco, co jest vůbec hodno jeho vlastní blahoslavené bytosti. Bůh jest skutečně bohat ve svém stvoření. Jak podivuhodny jsou objevy vědy! A přece sotva pronikly pod povrch věcí. Obírají se hlavně povrchem věcí. Geologie nám odhaluje jen povrch času, hvězdářství povrch prostoru. Otevřela nám právě jenom »rozkošný pocit neohraňčených rozměrů.« Více z toho vzejde. Drobnohled nám více umožňuje jemnost tvorstva spíše tušiti, než aby nám ji skutečně učinil viditelnou. Lučba spíše působí, že se podivujeme vlastností hmoty, než aby vysvětlila její povahu. Nauka o pravděpodobnostech jest pouhé bručení zákonů, chvátajících svými drahami v obdobích ohromnějších, než můžeme pochopiti. Veškera naše věda jest jenom mdlý nástin toho, čím bude věda pokolení, která přijdou po nás, a věda budoucnosti čím bude u přirovnání se skutečností tvorstva, jak je zná Bůh? Co jsou říše hmoty proti říším lidským a co jsou říše lidské proti nádherné mnoho-řádové říši andělské?

Musíme se naučiti pozorovati tvory s hlediska Božího a viděli jsme, že jeho vlastní dokonalosti zahrnují v sobě důležitost, jakou mají tvorové v jeho očích. Odložíme-li tento názor, bude se naše bohověda víc a více odchylovati od ducha a směru žijících pokolení a tak se bude vzdávati své svrchovanosti nad ostatními vědami, jež jest nejen jejím pravoplatným dědictvím, ale nyní více, než kdy jindy, jest v jejím zájmu. Nastávají lepší časy, ale i naše doba jest velmi dobrá. Uvážíme-li všechny okolnosti, jsou doby zázračně dobré. I jejich temnost jest na prospěch věcem božským a světlo všech dob jest již tak výsledkem jako vlastnictvím toho, co jest mezi námi božského. Jako jest bohověda vědou, která ze všech ostatních věd nejvíce buduje na minulosti, tak není vědy, která by měla tolik povinností k budoucnosti jako ona. Ona jest živá věda a ne neživé pravidlo. Jest život o sobě a ne pouhé měřítko životů ostatních, zajisté hranice, ale hranice rozšiřující všechna ostatní obmezení. Nesmírný obor a širý rozsah vědeckých objevů jest předzvěstí ještě velkolepější bohovědy, bohovědy, která nás učiní způsobilými, abychom méně záviděli oněm scholastickým proslulostem, v jejichž záři žijeme. Svět duchovní snad má doby ledové, obdobné ledovým dobám geologickým, ale liší se od nich tím, že jsou ponejvíce krátké a vypadají temněji z dálky než z blízka.

Jsou noci v dějinách světových, ale podobají se více zatměním slunce než nocem, pro-

tože jsou tak krátké a nadto i v jejich tmách jest viděti. Tomu, kdo leží beze spánku, není-li při tom nemocen, přichází jitro vždy náhle a dříve než se mu zdálo, že by mělo přijíti. Tak bude i s lepší budoucností Církve a světa, po níž všichni toužíme, poněkud omrzele, ale ani dost málo nepochybuje. Nevpadá budoucnost právě nyní do naší přítomnosti s jakousi děsnou útěchou a nedoráží na naše uši v tichých hodinách vnitřního naslouchání jako píseň radosti, a to radosti, která není radostí našich dnů, ale radostí žasnoucí nad svou vlastní nesmírnou veselostí? Slyšíme stále chůzi budoucnosti jako kroky dobrodince, který k nám přichází v hodinu nouze. Časy jsou dobré a nikterak není třeba na ně naříkati, ale ve špatném světě jsou všechny dobré časy vždy lepší tím, co slibují, než tím, co dávají. Jsou to časy zvláště a především a patrně pověřené nějakým posláním, jako se jeví všechny dobré časy těm, kdož v nich žijí a přemýšlejí. Nemůžeme přemýšlet, abychom nedoufali. Myšlenka v Božím světě jest nadějí, protože svět jest Boží. Jest to slavný dar, jak pro blaho jiných, tak pro blaho vlastní, když dovedeme pochopiti a přivítati budoucnost, zatím co ještě napíná vlákna svých svalů pod příkrývkou přítomnosti a tak se zdá duším, které nemilují, spíše vyrušováním než klidným požehnáním.

Ale vraťme se od této odbočky. Můžeme dlouho přemýšlet o bohatství, které má Bůh v tom, že tvorové jsou jeho majetkem, než tuto

myšlenku vyčerpáme, a když jsme ji domyslili, jak dalece jest nám možno, povznese nás tak vysoko, že budeme s to, abychom nabyli důstojnějšího názoru o jeho podstatné slávě a o jeho vlastní podstatné plnosti, názoru důstojnějšího, než jsme kdy tušili, že by byl možný. Vznešený názor o stvoření koná pro naši ideu o Bohu totéž, co pro ni koná správná nauka o nejblahoslavenější Panně. Neboť čím výše povznese ji, tím nesmírněji povznáší naše ocenění jeho. Boha nacházíme všude ve svých myšlenkách, nízkých jako vznešených. Ale jest nevyhnutelným důsledkem nízkých názorů o tvorstvu, že vede k ubohým názorům o Bohu. Přece však nízké názory jsou svůdny, protože jsou snadny a protože sprošťují naši mysl námahy zabíratí tak rozsáhlý obor rozumový.

Bůh má podivuhodné tvory v tomto tvorstvu, o kterém něco víme. V jiných vzdálených a odlehlých tvorstvech snad má tvory ještě podivuhodnější. Ale nikde nemá tvora, kterého by bylo možno přirovnati k nejsvětějšímu člověčenství Páně, vzoru a příčině všeho tvorstva. Toto posvátné člověčenství, duše a tělo vtěleného Slova, jsou předmětem naší úvahy v této hlavě a shledáme, že poznámky, kterými jsme jí dláždili cestu, nebyly bezvýznamny pro tento účel. Všechny části tvorstva působí na části ostatní. Nejvzdálenější hvězda působí jistým způsobem na nejnepatrnější polní kvítko na naší bezvýznamné oběžnici. Ale žádná část tvorstva nemá tak nesmírného vlivu jako posvátné člověčenství naše-

ho blahoslaveného Pána, které jest nade všechny anděly a jemuž se oni klanějí. Odstraňte Církev, jež na něm zbudována, zrušte svátosti, jež jsou osobním sídlem a působištěm jeho mezi námi, sesadte je s jeho trůnu v nebesích, na němž se za nás přimlouvá, zničte čtyři evangelia a ostatek Nového zákona, vyjměte z řeči, literatury a myšlení všechny ideje, které jsou výsledkem nebo předpovědí Vtělení, vyřaďte z nepravých náboženství všechna podobenství a předobrazy Vtělení, odejměte radosti a zármutku a protivenství jenom ryze hmotné obrazy Pána Ježíše a jeho Matky, a nebylo zhasnutí světla slunečního v podstatě menší změnou a co do účinku mírnějším převratem? Nejsvětější člověčenství jest stvoření, jehož odstranění by bylo rozvrátem všeho stvoření.

Pozorujme bedlivě působení posvátného člověčenství právě v této hodině, v určité hodině, v níž toto píšeme nebo čteme. Nesmírné nebe, kde jest nezastřené patření na Boha, pociťuje jeho mocný vliv. Ohromné obvody různých říší nebeských se otřásají životem a tepotem posvátného člověčenství. Ono odestřelo ono patření, odestřelo je i andělům. V tuto chvíli ustavičně zalidňuje nebesanovými zástupy, i zástupy dětí, dětí pozemských, které tam skrze ně vcházejí jako velkolepí, moudří, dospělí, Kristu podobní lidé, kteří zázračnými vodami křtu svatého vnikli do země, vyrostli, vypučeli, rozkvetli, přinesli ovoce a uklidili se do nebe snad méně než za jedinou hodinu času. Usmí-

ření kající tam vcházejí s dlouhými vnitřními dějinami plnými tajuplné působnosti nejsvětějšího člověčenství. Dokonalá láska se vznesla před minutou a to právě před touto minutou přímo do nebe, v tuto minutu také a příští minutu se to stane opět a bude se to díti každou minutu, ale držela se Ježíše za ruku, když se vznášela. Duše, které dlouho pobývaly v očistci, právě dospěly jasných břehů, aby započaly své věčné mládí, zázraky spásy, těžce vydobyté trofeje drahocenné krve, jejíž krůpěje, mírnice jeho plameny, činily je léčivými. Vizte neúnavné anděly, vznešené duchy, zářící svou velebností! Jsou poddaní nejsvětějšího člověčenství. Ona lidská přirozenost jest příčinou toho, že jsou v nebi, jsouc pramenem i příležitostí všech jejich milostí, prostředkem i podporou jejich přehojné slávy. Není anděla v oněch planoucích kruzích, kterého by nebyl učinil Člověk tím, čím jest, učiniv jej schopným činiti, co činí, a usadiv jej tam královsky a bezpečně.

Nejsvětější člověčenství jest skutečné světlo nebeského Jerusalema, cokoliv to znamená, a znamená to bez pochyby tisíce věcí. Jest sluncem i měsícem, a proto není mu třeba jiného slunce ani jiného měsíce. Jest světlem, v němž jest viděti oblažující patření. Mnohonásobné úkoly světla v životě pozemském jsou jenom toliké mdlé nástiny toho, čím jest světlo Beránkovo onomu velikému, hlubokému a širokému životu v nebesích. Jak krásně se zvedá v tomto světle měkce a určitě a přece v draho-

kamy sršícím plameni duchovního třpytu, jsa sám o sobě nevýslovným hvězdným nebem, trůn Mariin! A přece naň byla posazena nejsvětějším člověčenstvím. Nejsvětější člověčenství jest celý výklad její, o níž nejvyšší bohověda pozemská nemůže podati výkladu, který by nás uspokojil. Ve všech oněch širých dvorech blaženosti, které žijí tímto vznešeným životem před neodvráceným obličejem nejsvětější Trojice, životem překonávajícího, blaženého ohně, není pocty přiměřené blahoslavené Trojici mimo poctu, kterou jí vzdává nejsvětější člověčenství. Duše lidské tam provozují tichou hrou hudby. Duchové andělští hudou hlasitěji na své lyry se smělejším nadšením. Bytost Mariina valí k podnoží trůnu jemné vlny mořské, které se tak přibližují a přece zůstávají od něho nekonečně daleko. Jediné nejsvětější Srdce uctívá velebnou Trojici v úctyhodné dokonalosti, mocí svého spojení se Slovem. Jest tudíž nebe nemyslitelno bez lidské přirozenosti v něm trůnící a uctívané.

Pohlédneme-li na zemi, shledáme činnost nejsvětějšího člověčenství ne méně mocnou, ne méně všeobecnou, ne méně nezbytnou. Může milost, která jest zde na zemi, dnes změřiti někdo jiný, leč Bůh? V kolika milionech duší, které jsou v Církvi nebo se k ní pozvolna blíží, působí milost, mnohonásobná a mnohotvárná, chápajíc se všech možných příležitostí, které se naskytují, řídíc rozmanité okolnosti všeho druhu, přizpůsobujíc se mnohým změnám osudu

i postavení! Tu počíná s jakousi slaboučkou krásou svou předeheru v duši pohanově, nebo oslazuje tajně trpkost nevěry. Tu věstí nad duší, vznášejíc se nad ní něžně jako stín oblaku, který se vznáší nad rovinou, o nějakém nadpřirozeném povolání, které se pozvolna připravuje den co den, jako se stále chystá na bouřku v létě. Tu zápasí s hříchem, který omamuje duši, ale neslyšně, bojuje ztuhá, ale není cítiti zuřivosti boje. Tam zas udržuje ve stejné výši klidnou plnost milosti v některé svatě žijící duši. Jindy přichází v pestrém sedmerém rouše v ony svátosti, které proudí a šumí a třpytí se a zvučí dnem i nocí v Církvi, jako horská bystřina v lesích. Tam zase proti útočícím legiím ďábelstva shromažďuje se u loží lidských. Ve tmě i ve světle, na dobré i na zlé, v bezpečné arše Církve i mezi tonoucími v potopě mimo ni, působí milost, a to nad pomyšlení i v těch z nás, kteří o ní smýšlejí nejsvobodomyšlněji, a jediným dostatečným zdrojem všech těchto milostí jest nejsvětější člověčenství, ať se milost rozlévá všude přes zevnější svět a nebo se téměř neodolatelně soustředí v Církvi a svátostech.

Ani účinky této jedinečné, nade vše vynikající přirozenosti lidské na ducha světa nejsou méně podivuhodny, ač snad jsou méně důležité. Vtělení jest vestavěno do celé budovy naší nynější literatury i v jejích částech nejvzdálenějších náboženství. Nejběžnější pojmy o tom, co jest božské, z ní obdržely své tvary. Cho-

robné chvalořeči o mlhavé, pokrokové, nerozlišující humanitě, co v nich není pouhým zvukem nebo nesmyslnou přetvářkou, pochytily z něho. Aspoň každý desátý kámen v paláci literatury jest idea Vtělení. Ono jest novostí a svěžestí všeho, co moderní svět myslil, pěl a vyřkl. Bez něho by nevěra nevěděla, jak by se učinila lákavou na jedinou hodinu. Umění žije z něho a bez něho by zítra kleslo na kopii pohanstva. Odstraňte Vtělení a můžeme pochybovati, povstalo-li by umění z propasti bezmocného starožitnictví, jemuž by propadlo. Soustavy filosofické buďto ztělesňují Vtělení jako prvek v tom, co tvrdí, nebo čerpají svou povahu a své trvání z odporu proti němu. Nikterak a žádným výmyslem se ho nemohou zbaviti a klidně a hrdě se vyjádřiti, jako by ho nikdy nebylo bývalo. Politika si od něho vypůjčuje, i když obmezuje jeho působnost, a diplomacie právě jak jest vnitřně jemu nepřátelskou, tak vzrůstá její zevní uctivost k němu. Ona trůnící lidská přirozenost jest základním kamenem každého oblouku, který udržuje moderní civilizaci. Jakýkoliv způsob slávy, kterého by mohl nyní svět dosíci bez něho, byl by jen slávou trosek. Jest který obor ducha lidského, v kterém bychom se obešli bez něho a bez sourodých ideí, kterým dalo vzniknouti? Není možná přítomnost, která by se nebyla počala v minulosti, a přítomnost jest jediná cesta do budoucna. Proto se posvátné člověčenství stalo prostě nezbytným a nevyhnutelným pro každý možný roz-

voj a nejnetušenějším převratem v životě světa i v oborech nejvzdálenějších od pravdy a od náboženství.

Nejsvětější člověčenství jest králem země a sídlí skutečně mezi námi v nespočetných palácích. Žije životem skrytým, jehož nejplodnější obor nezáleží v ničem jiném, než že ustavičně odvrací rozsudky a nehody od celého pokolení, jehož přirozenost poctilo Slovo tím, že ji přijalo. Ovládá živly a činí jejich síly dobročinnějšími, než nám dovolily jejich zákony tušiti. Krotí zemětřesení a mírní mory. Chrání lidi na zemi, která se ustavičně otřásá a propadá, obrací dravé vlny v jejich nejnebezpečnějších koutech, svádí do měkké, kypré země tisíce blesků, které by byly poškodily život nebo tělo nebo majetek. Okrašluje drsné cesty smrti, i když nám přikazuje, abychom je považovali za trest, od něhož není prominutí. Není snad jediného srdce lidského, od něhož by nebylo odvrátilo mnoho neznámých a přece hrozících žalů a kterého by nebylo uchránilo od bolestí tělesných, které by bylo bývalo tíže snášeti, než si nyní dovedeme představit. Nevíme, za jak mnoho útěchy, pokoje a nerušeného života pospolitého máme děkovati Mši svaté a nejsvětější svátosti oltářní. Konečně, to by vydalo celou knihu, toto posvátné člověčenství samo jest láskou veškeré země a magnetem veškeré svaté lásky pozemské, jsouc příčinou, že život jest hladší a snesitelnější, činíc vše, co jest v nás ušlechtilého, božským, a ušlechťujíc, co by jinak bylo

nízkým, a právě, když se zdá, že život dospívá bodu, kde se musí stát nesnesitelným, otvírá cestu a ukládá nás na jakési neočekávané lože z růží, které nemají trnů a nejen že duši nevy-silují, nýbrž ji posilují jako nějakou nebeskou trestí.

Pod zemí jest ona zvláštní církev, které si téměř nedovedeme ani představit, církev duší trpících, dílo božského umění, výtvor lásky, která se nikdy nezmýlí v prostředcích k zaji-štění svých cílů, přece však není pouhým do-plňkem, jako jím není nic ve tvorstvu, ale jest částí velikého milostiplného plánu pro kázeň i úspěch člověka. Nad oním zvláštním živo-tem ohnivých muk a zabezpečené lásky, které jsou tam sloučeny ve stejné a stejnoměrné síle, jsou rozprostřena kouzla nejsvětějšího člově-čenství. Nikde není temno tak jemné, nikde nejsou stíny tak krásné, jako v zemi očišcové. Jest málo vykoupených, kteří by se nemusili jednou seznámiti s polohou onoho údolí oče-kávání. Ale právě skrze nejsvětější člověčen-ství tam vstupujeme. Ježíš jest naším soudcem jako člověk, nikoliv jako Slovo, a vcházíme tam na jeho rozkaz, který jest téměř urychlen naší láskou k dokonalé čistotě. Jeho výrok jest bra-nou, kterou dosáhneme přístupu v ony plame-ny předurčené, šťastnou branou do země muk, protože obsahuje výrok nesmrtelné blaženosti.

Uzříme nejsvětější člověčenství, než tam ve-jdeme. Okamžikové duchovní vidění přejde před námi, okamžikové, a přece se tak vryje do

naší duše, že na ně nelze zapomenouti nikdy, i když se bude před námi prostírat cesta ohněm v perspektivě celých století života pozemského. V posvátném člověčenství našeho nejblaho-slavenějšího Pána jakožto hlavy tvorstva dokonává se obcování svatých a tímto obcováním najde každá pomoc cestu k našim duším, když tam budou uvězněny, jako zajatkyně trpělivě netrpělivé naděje. Dostiučiněním, která vykonal ve své lidské přirozenosti, ulevuje se postupně oněm svatým duším a konečně docházejí propuštění: neboť ani naše dostiučinění by nebylo dostiučiněním, kdyby on ho nebyl vykonal napřed. Jest to jeho lidská krev, každodenně vždy znova prolévána ve mši svaté, která hasí ty hořké plameny. Po druhé spatřiti jeho nejsvětější člověčenství, po tom touží každá duše v oněch mírných a tichých říších klidného mučednictví. Očistec jest území v království Páně, které, jak se zdá, má výsadu, aby bylo ve zvláště těsném poměru k jeho člověčenství.

I v pekle jest ono vznešené člověčenství čino, a to mocně. Peklo samo jest jenom důsledkem toho, že bylo Vtělení zavrženo. Není tam nikoho, leč kdo se tam sám uvrhl svou vytrvalou zlobou. Není tam nikoho, komu zabrániti, dostatí se tam, by nebylo bývalo úmyslem a přáním nejsvětějšího člověčenství. Není tam nikoho, kdo by záhubnou chrabrostí nebyl vydobyl politování hodného vítězství nad Ježíšem, aby se tam dostal. Jeho pouhé jméno tam dochází jakési strašné pocty, nevídané daně

hrůzy, která není okrášlena nadějí. Lucifer se stal mrzkým králem pekla, zklamaným, neslavným tyranem, protože nechtěl zaujímati svůj slavný trůn v nebi jako král podřízený Nemluvňátku betlemskému. Jakožto člověk, onen Ježíš, o jehož stín klopýtl nešťastný anděl v nebi, přemohl krále pekelného na zemi a rozrazil pevnost jeho království pod zemí. Každý zvon, který bije hodiny na zemi, znamená nějaké nové vítězství nejsvětějšího člověčenství nad duchem odbojným. Každá milost, daná na zemi, jest ranou jemu zasazenou. Každá udělená svátost jest dobytou pevností. Každé udělené slitování jest ziskem pro nebe. Každé naložení smrtelném zprostředkované rozhřešení jest skutečným oloupením pekla o to, co se zdálo podle pozemské spravedlnosti náležeti jemu. Ano, i tam dole v propasti jest mocně cítiti nejsvětější člověčenství jako srdce, které tluče v nesnesitelné tmě. Perutě jeho lásky vlají nad plameny, a zavrženci ji proklínají, když mimo ně pluje. Všecky muky pekelné, které věrně a tak výmluvně svou nezměrnou silou vyjadřují velikost božské spravedlnosti, jsou méně hrozné, než by měly býti, zásluhou oné nadandělské přirozenosti lidské. Neboť ona přirozenost, všudy přítomná svou dobrodějnou mocí, jsouc ustanovena za pána zdrojů božství, prodlužuje příčné paprsky božského slitování a protahuje je až pod zelenou zemi, až postříbří poněkud ony temnosti zevnitřní.

Bude nám prominuto, řekneme-li i slovo ne-

bo dvě o jiných světech, o kterých nic nevíme? Aspoň jejich možnosti nám pomohou doplniti naši ideu o říši člověčenství Slova. Otázka, jsou-li ostatní oběžnice nebo vzdálená ústřední slunce obydlena rozumnými tvory, jest otázka, které asi věda nikdy úplně nerozřeší a o níž zjevení autenticky nepromluví. Hlubající duchové, kteří si libují v analogiích, shledávají nesnáz v představě, že by všechna ona nebeská tělesa, kterými noc ovíjí své čelo a která, ač jsou neviditelná, přece na nás hledí skrze světlo denní, neměla většího významu než lampy na nějaké čínské slavnosti, nebo než obrovská hra hmotných zákonů a vír střídavého přitahování a odpuzování. Obrovské pustiny hmoty, neobydlené bytostmi mravními, zdají se odporovati obdobám stvoření. S druhé strany ti, kterým jest theologická pravda téměř jedinou pravdou, která má pro ně půvab a která, jsouc správně posuzována, jest vlastně samaveškerou pravdou, setkávají se s důsledky plynoucími z tajemství Vtělení, které se jim zdají nepřekonatelnými a které se přece neshodují s představou tohoto světa, aby byl jediným dějištěm Vtělení, jsa příliš nepatrný ve směsi rozumových světů. Ale muž vědy musí býti méně obmezeným a ponechati více místa novým obdobám, o jakých se mu snad dosud ani nesnilo, a theolog se musí chrániti úzkoprsosti, chorobě to, které nejvíce podléhá, a vzepříti se ubohému chvatu malicherných duchů, s nímž vylučují otázky, které nechala řádná autorita dokořán otevřeny.

Theolog musí býti nad jiné s to, aby pojal do svého rozsáhlého srdce raději s velkoduchým účastenstvím než s kritickou nedůvěrou celek věku, v kterém žije. Bylo by zajisté oprávněnou bolestí pro člověka myslícího a doufajícího v nebe, kdyby se měl jen na okamžik domnívati, že by kterékoliv, a třebaš nejmenší z tajemství Božích, mělo dost místa v našich nejširších soustavách a nebylo by tisíckrát větší pravdou, než se zdá těm, jejichž rozum nejvíce zvelebují. Nauka o Vtělení není ohrožena obyvateli milionu jiných světů. Střediska Boží jsou jiná než střediska naše a posvátné človenství, které přijal na zemi, zůstalo by středem všech oněch tvorstev právě tak, jako nyní jest středem, hlavou, králem, vzorem a příčinou tvorstva andělského, které vůbec nepotřebuje hmotného domova. Mnohem méně má potřebí jakéhokoliv spojení s hmotou této jednotlivé oběžnice.

Na nauku o Vtělení nemá tedy vlivu jakýkoliv názor o množství světů, kdežto zároveň zjevení Písma o existenci andělů a jejich mnohonásobném zjevování se lidem by mohlo v myslí theologově vypěstovati předsudek, že mlčení Písma o bytostech, které, kdyby byly, musily by býti s anděly a s námi jedinou rodinou Kristovou, odporuje představě, že i jiná tělesa nebeská jsou obydlena bytostmi rozumnými. Nicméně, jak jsem již naznačil v jiném díle, zdá se, že novodobé objevy geologické dovolují theologovi, aby se přidržel názoru, který se mu

snad nejvíce zamlouvá, a zároveň také čelí s druhé strany obecné námitce o nepravděpodobnosti toho, že by tolik ohromných, nádherných světů bylo ponecháno neobydleno. Mnozí spisovatelé dokazovali, jako by ti, kdož mají za to, že ostatní oběžnice jsou nyní neobydleny, musili také souditi, že neobydlenými zůstanou, a z toho vzniklo mnoho nesprávností a zmatku. Abych opakoval, co jsem řekl jinde, nemáme práva usuzovati, že se stvoření rozumných bytostí událo najednou. Tělesná i netělesná stvoření byla současná, ale ne všechny tělesné i netělesné druhy. Víme skutečně, že andělé jsou staršího stvoření než my. Stvoření člověka následovalo teprve po stvoření hmoty, z níž vytvořil Bůh jeho tělo, takže jediný příklad, který známe, jest přízniv domněnce, že Bůh ve své úctyhodné lásce k pořádku mohl začít stvoření na jednom místě a přejíti na místa jiná, jako učinil s anděly a lidmi a s lidmi v jejich různých roztříděních. Po andělech přešel na lidi a počal zemí. Není vnitřní nepravděpodobnosti v tom, že počal s naší soustavou a v naší soustavě právě s touto oběžnicí, která by se mohla namítnouti proti tomu, co víme, že jest ve všech případech skutečno, že si Bůh vyvolil přijmouti zvláštní přirozenost člověka, obývajícího tuto oběžnici, a vyvolil si toto těleso nebeské za dějiště svého Vtělení a místo své výkupné oběti. Z tohoto tělesa a z této soustavy snad přejde na jiné, tak rozšíří rozumový život a klanění po celém hvězdném prostoru.

Starý důkaz, že jest pravdě nepodobno, aby takové nádherné světy nevzdávaly nyní slávy Bohu rozumným klaněním, mohl právě tak býti uváděn proti tomu, že země byla neobydlena po veškery ony nekonečné doby, za kterých podle geologie neuvěřitelně pozvolna uzrávala za bydliště člověka. Nemůžeme mluvit o analogiích, znajíce jenom jediný případ. Ale tento jediný případ se zemí, jak jej vykládá geologie, odhaluje nám Boha, jak provádí své záměry ve stvoření rozsáhlými řadami příprav tak obrovských rozměrů, že téměř otřásají naši důvěrou ve střízlivost vědy.

Ale ať vzejde cokoliv z těchto úvah, jsou-li ostatní světy obydleny mravními bytostmi, jest pravděpodobnost tak jistá, jak pravděpodobnost býti může, že jsou poddány nejsvětějšímu člověčenství Ježíšovu jako své hlavě. Náleželi by mu nějakým zvláštním způsobem jakožto Slovu pro poměr Slova k tvorům a jest zajisté pravdě nepodobno a není obdoby pro to, že by se byl pro některé světy vtělil a pro některé nevtělil, zvláště, uvážíme-li, že jest hlavou andělů ve své lidské přirozenosti a že oni nejsou mezi sebou skutečně jedinou rodinou svou přirozeností v témže smyslu, jako jsou lidé, ale jest mezi nimi nesmírný počet druhů, lišících se od sebe možná více, než by se lišili od nás tvorové, žijící na hvězdách, nebo než my bychom se lišili od obyvatelů jiných oběžnic.

Tvorové na ostatních světech by byli asi stvoření ve stavu milosti, jako oboje tvorstvo

lidí i andělů. Zdá se, že by bylo částí velebnosti Boží, aby tomu tak bylo. Ale milost by sotva vzešla ze Slova v jeho jediné přirozenosti, an má nyní přirozenost dvojí, když se tak nestalo, když byla jeho lidská přirozenost jenom předvídána, což považujeme za mínění pravdě podobnější. Jestliže ony světy, by vše takto stvořeny ve stavu milosti, neklesly, stojí dosud přímo milostí vtěleného Slova. Jestliže klesly a nejsou obnoveny, buď to byl pád jenom částečný jako u andělů, nebo všeobecný jako u lidí v jejich prarodičích, pak by se bylo asi Vtělení utkalo s jejich pádem, jak tomu bylo u andělů. Jestliže padli a byli obnoveni, z těchže důvodů musíme mítí zato, že byli obnoveni od něho. Že se prolítí jeho krve událo právě na této oběžnici, by nebylo námitkou tak, jako andělé, ačkoliv nebyli od něho vykoupeni (protože toho buďto nepotřebovali nebo protože jim nebylo vykoupení povoleno), přece získali jeho zásluhami. Ti, kdož mnoho rozjímají o jedinství Boží (a takové rozjímání jest známkou vyznačující ty, kdož chovají zvláštní úctu k tajemství Nejsvětější Trojice), vidí téměř denně nové důkazy toho, že jest jediná rodina oslavených. Sotva by mohly býti k sobě svedeny póly, které jsou si tak vzdáleny jako lidé a andělé. A přece byli svedeni pod jedinou hlavu — a tou jest jeho lidská přirozenost, skrze niž jest Slovo hlavou obou. Je-li tedy podivuhodné dílo hypostatické jednoty způsobilé k tomu, proč by se rozmnožoval počet hlav a tak se ztrá-

cela jednota rodiny, která jest velikým odstínem jednoty Boží?

Poukázali jsme na ony úvahy ne proto, že by měly důležitost samy o sobě, ale protože ukazují, že idea Vtělení, jak ji zde podáváme, neseťkává se s nesnázemi v problémech, které staví vědecké spory našich dnů. Tak kamkoliv pohlédneme, buďto že pozvedneme srdce a oko vzhůru, kde jsme oslněni pohledem do nebe, nebo procházíme rozmanité říše pozemské, nebo zkoumáme posvátné nemocnice očišťovací, nebo se odvážíme nahlédnouti do strašných propastí odsouzených, nebo nám představí bohověda světy, od kterých jsme odděleni propastmi nepřekročitelného, nepřeplovitelného prostoru světového, všude vidíme, že posvátné člověčenství jest tvorem Božím prvotním, že jest, čím není ani býti nemůže žádný tvor jiný, a že obsahuje a zahrnuje v sobě všechny tvory ostatní s jistou svrchovanou výtečností, která mu náleží právem jeho věčného předurčení. Jsou doby úrodné, kdy myšlenky člověkovy z něho plynou jako živé proudy, stávají se částí pravdy více, než ji vyslovují a činí ducha více adorátorem než učitelem. Za takových dob vidíme, jak jest všecko bohovědou a jak se v ní všechny ostatní vědy spíše zobrazují, než aby s ní splývaly. Za takových dob se nám otvírají kobky prostoru, jejich daleké stěny se rozplývají v nejjasnější ether a vidíme širou říši posvátného člověčenství, ana vybíhá svými slavnými předhořími v nekonečný život Boží, kde bychom

se nebyli odvážili je tušiti. Za takových dob slyšíme neviditelnou, ačkoliv ho nemůžeme vidět, a od té chvíle jiný svět nás zde znepokojuje svým drážděním jako myšlenka, která uprchla a které nemůžeme znovu nalézt.

Patření na posvátné člověčenství jest, čeho postrádá nemocný svět v tuto hodinu. Potřebujeme smělych mužů, které by činila smělymi hloubka jejich vzdělání právě tak jako šíře jejich soucitu. Potřebujeme lidí, kteří jsou odvážní, protože jsou pokorní. Hledáme mužů, nebo, musí-li to býti, jediného muže, který by zasnoubil všechny vědy s bohovědou, který by usmířil víru a rozum v jediné veliké, jasné filosofii a který by naučil národy, jak se může povznést Církev k tomu, aby rozřešila všechny společenské otázky, které trýzní člověčenstvo. Ó, oblouzené pokolení, které by se chtělo klaněti moci, nevidouc, že takové klanění jest jenom neupřímným přiznáním vlastní slabosti a tudíž ze všech zdánlivých heroismů nejmarnější a nejpošetilejší! Jsou lidé, kteří jsou samo světlo, ne tak proto, že by více viděli než jiní, jako proto, že jiní lidé vidí mnohem více v nich a proto jejich prostřednictvím vidí i mnohem více než oni. Takové muže ráčí nám dáti, až dosti zmoudříme, abychom se vzdali naděje v sebe samy.

Proto plni úcty k osobě Věčného Slova přistupme nyní k tomu, abychom se klaněli jeho svatému tělu a jeho slavné duši lidské. Přesná bohověda nás musí provázeti na naší cestě a

hledající, musíme se klaněti a klanějící se, musíme hledati. V pobožnostech, které se zakládají na nauce, jest falešná uctivost obecným způsobem nezbožné netrpělivosti. Proti ní musíme býti na stráži. Bůh nám dává Vtělení, abychom na něm cvičili své myšlení i svou lásku. Při našich pobožnostech k posvátnému člověčenství jest sotva možno, abychom byli příliš pečliví o to, abychom vsadili skutečnost co nejhlouběji do své duše. Naše pečlivost jest ověřena příkladem Církve, nebo lépe, Církev nás volá, abychom následovali jejího příkladu v této věci. Svátky, které slaví, jako svátek nejsvětějšího Srdce, drahocenné Krve, Pěti ran, smrtelného zápasu v zahradě Getsemanské, Trnové koruny a jiné a potom pobožnosti, které nejen dovoluje, ale které obdařila odpustky, jsou vzory, které nám předkládá, ne tak aby obmezila naši pobožnost k nim, ale aby nám ukázala cestu k jiným pobožnostem.

Jest podstatná neuctivost a náklonnost aspoň obsahem (implicite) heretická, sklon k omrzelosti v této věci, kterou jsme pozorovali také v pojednání o umučení Páně. Jest to neuctivost podobná oné nepravé zbožnosti, pro kterou káral prorok Achaba, když odmítl prositi znamení od Boha, ačkoliv mu to Bůh prorokem přikázal: neuctivost nezkoumati znamení, která nám Bůh dává proto, abychom je zkoumali, jako bychom něco věděli lépe než on a byli bystřejší a obezřetnější ve svém jednání než on. Pouhá skutečnost posvátného člověčenství jest sama o sobě

zjevením. Nedovedeme si představit, co bychom nyní myslili o Bohu, kdyby ho nebylo. Bůh sám by se nám zdál jiným, protože bychom neměli ani polovice světla o tajemství stvoření, jaké máme nyní. Víme, kdyby Bůh netvořil, že by byl právě úcty hodným, jako Bůh tvořící, ale úctyhodnost Boha netvořícího by byla prostě nepomyslitelná, možnost osvětlená jenom se strany jeho, poněvadž by žádná z mnohých způsobů jeho slávy nebyla projevna ve tvaru jeho tvorů, aby ji osvětlila i se strany druhé.

Ale nejen nových ideí o Bohu se nám dostává z posvátného člověčenství, ale ono jest také skutečnou cestou k němu, cestou, kterou mohou nastoupiti, kterou nezbytně musí nastoupiti i takové duše, které ani nevědí, že ji nastupují, jako bloudící poutníci, kteří dospívají k Bohu umdlení a unavení a žasnoucí z končin pohanských. Z něho dále pocházejí nové způsoby spojení duše se Stvořitelem, spojení, jakými se zabývá theologie mystická, a mnohé z nich jsou povahy tak svátostné, že byly neznámy i světcům hebrejským. Není tedy na Pánu Ježíši nejmenší podrobnosti, která by se nás netýkala. Neboť každý pomyslitelný styk s ním jest udělením nějaké nové milosti, jest nějakým novým přetvořením vněho. Jeho nesčíslná tajemství jsou směsí mnohých tajemství a dalekosáhlé zvětšovací sklo lásky je může rozložit v téměř bezpočetné světy různé krásy, rozličné moci a zvláštního významu. O každém z nich jest pravdivo, že jest nejen obrazem, ale mocí, nejen krásou, ale i milostí.

Na posvátné Člověčenství musíme pohlížeti jako na svět o sobě, na hlavu všech světů, jejich vzor a jejich příčinu. Hvězdy letí svými mlčenlivými drahami. Nějaký zákon nebo nějaký soubor zákonů, ať již objevených nebo poněkud jednodušších a povšechnějších, na jejichž objevení věda teprve čeká v budoucnosti, činí tělesa nebeská nesmírné váhy způsobilými kolotati slabě odporujícím prostorem, jako by se pohybovaly v rýhách vyrytých v ledu, kdežto prostor jest z milosrdenství bez hlasu, aby nebyli tvorové usmrceni burácením a chřestěním a chvatem všech těchto světů v jejich úžasné prudkosti. Všechny ony světy udržuje Bůh. Všechny jsou od něho podepřeny třemi pilíři, které tvoří pilíř jediný: jeho bytností, přítomností a mocí. Ale posvátné Člověčenství jest udržováno jinak. Jest udržováno přímo jednou z tří božských osob. Spočívá úplně na osobě Slova způsobem, jakým žádný jiný tvor nemůže spočívati na některé osobě božské. Nemá ani podpory své vlastní lidské osobnosti. Slavně se jí vzdavši, nemá této přirozené podpory své přirozenosti, kdežto zázračným spojením, převyšujícím všecky jakékoliv jednoty mimo jednotu Boží, jest sjednoceno s osobou Slova. A právě toto člověčenství, toto sloučení lidské duše a lidského těla, jež takto spočívá s nevýslovným klidem na osobě Slova, budeme nyní pozorovati blíže a podrobněji, než jsme činili doposud.

Ale kde se k němu přiblížíme nejvíce? S kterého hlediska budeme s to, abychom nejjasněji

viděli ony zázračné činnosti, které tak pečlivě ukrývá? A přece ukrývají je, nezve-li nás tím také, abychom vyhledávali jeho skryté divy? Když jsme toužili pozorovati božství Nemluvnátka betlemského, dali jsme je položití Pannou Marií na písek pod akátem na poušti: kam půjdeme nyní, abychom pozorovali činnost jeho posvátného člověčenství? Jest jasno, že je musíme pozorovati s více hledisk než s jednoho. Musíme zajítí za ním a žítí s ním ve svatém domě nazaretském, ve svatyni tak prosycené jeho svatou přítomností, tak nevýslovně posvěcené jeho zázračnými roky skryté svatosti, že jej Bůh přesadil pro tuto dobu na pobřeží Jaderského moře, jakožto divotvorný stánek, živý dům milosti ve své Církvi, která jest jeho velikým domem milosti až do skonání věků. Za všech měsíců čtyř ročních dob, za dnů téhodne, s jejich střídavým zaměstnáním, za hodin denních od perleťové jitřenky až do hvězdné noci, za tichých bdění nočního spánku i modlitby musíme se seznamovati se skrytými roky Páně v Nazaretě. Skutečný vzrůst jeho těla, jak bychom jej čas od času zpozorovali, zdál by se nám tajemstvím hodným, abychom se mu klaněli, kdybychom jej pozorovali, jak se skutečně dál. Na podzim tam zdvíhá břemena, kterých by nebyl uzdvihl na jaře. Lesk jeho očí se změnil, protože je prohloubila zralost let. Zvuk jeho hlasu jest hlubší, protože jej naladila síla let. Hlas Věčného slova se láme jako hlas ostatních hochů. Způsoby matčiny se objevují na povrchu

jeho tělesných pohybů a dojímají nás k slzám. Jeho údy jsou delší, tlustší a širší. Barva jeho vlasů se stává temnější. Slety hnědne jeho brada mužným vousem. Nemůžeme pozorovati obyčejný vzrůst jeho těla, abychom se mu neklaněli, neboť všechny důkazy skutečnosti jeho lidské přirozenosti jsou vždy nové, vždy pronikající v nejhlubší úkryty duše a vždy zachvacující naši lásku a úctu útokem.

Ale ještě podivuhodnější jest zdánlivý vzrůst jeho duše. Jeví se světější než byla před měsícem. Milost jako by se v něm byla rozvinula. Není to pouhé zdání, jako by byly okolnosti otevřely širší pole jeho milosti nebo mu poskytly výhodnější postavení. Ale zdá se, že prospíval v milosti. Již pouhé zdání něčeho takového jest hodno klanění, tím více jest hodno klanění, že víme, že jest to pouhé zdání. Jeho milost nevzrůstala od prvního okamžiku jeho početí. Ale větší moudrost dopřává milosti více svobody. Zdá se tedy světějším jenom proto, že se stal moudřejším? Ale on se nestal moudřejším. I to jest jenom tajemné zdání, jak hned uvidíme, ale i zde jest samo zdání hodno klanění. Nicméně nabývá poznatků a to jest opravdu vzrůst a přece u něho jest to sotva vzrůstem. Jest to spíše jedna z jeho laskavých blahosklonností. Nenabývá nových poznatků. Neroste věděním. Stává se toliko mistrem, nabýváje těchže vědomostí, jejichž mistrem byl již dříve ve vyšším smyslu. Zná jisté věci, takové věci, kterým může naučiti zkušenost životní, dvojím způ-

sobem, místo aby je poznával způsobem jediným. Má nyní dvoje poznání jejich, poznání nabyté, jako přídavek k poznání vlitému, které měl před tím. Ale toto učení se zkušeností jest jeho podivuhodným tajemstvím.

Potom, jak mnoho jest v onom životě v Nazaretě toho, co nemůžeme viděti! Každý okamžik, ať bdí, nebo spí, ono posvátné člověčenství jest dějištěm nekonečných a nejvyšš nebeských činností mocí svého spojení se Slovem. Každé hodiny vysílá božská přirozenost moc, která takořka vtéká do všech schopností duše a do všech smyslů těla, pronikajíc je zvláštní silou a nejvyšší slávou, tu dopřávajíc takořka svobodu jeho lásce k nižší přirozenosti a tu podivuhodně přerušujíc takové ze svých výtečných účinků, které by se nesrovnávaly s utrpením nebo s pokorným stavem, v jakém Náš Pán ráčil býti oné doby. Skrytý život jednoduchého spojení dvou přirozeností v božské osobě jest veliká řada divů, jejichž dějištěm jest domek nazaretský, ale jejichž velikost přezařuje velikost všech ostatních tvorstev. Časem také, abychom si lépe představili hluboké divy a plachou velebnost Nazaretu, musíme se utéci na temeno Táboru a předběhnouti den Proměnění. Tam uvidíme rozkvetléony věci, které byly v Nazaretě žárživě uzavřeny ve skromně vypadajících pouzdrech nejvšednějších činností. A přece v té příčině jest více podobnosti než protiv mezi Nazaretem a Táborem. Vrchol hory byl právě tak samotou a záře »svatým domem« světla, které jej

skrývalo právě tak účinně, jako posvátné stěny nazaretské. I projevy Boží bývají ukryty v tajemství. A přece proměnění bylo zvláštním projevem záře jeho lidské přirozenosti. Nebylo změnou, která přišla na ně, ani darem, který mu byl tehdy a tam udělen, ani pouhým potvrzením jeho slávy s nebe. Bylo zevním rozkvětem toho, co bylo vždycky v něm, a bylo stále připraveno rozvíti své úžasné květy kterékoliv hodiny v samotě nazaretské. Nemohlo býti sporu mezi obojí přirozeností našeho blahoslaveného Pána.

Přece však si sotva dovedeme jiným obrazem znázorniti jejich vzájemný poměr za oněch dnů jeho ponížení. Bylo to, jako by se jeho lidská přirozenost protivila projevům přirozenosti božské. Bylo to, jako by vznešenost přirozenosti božské byla zahalena v nedostatecích přirozenosti lidské. Bylo to, jako by střídavě nabývala vrchu jedna přirozenost nad druhou. Tak bychom mohli, zřejmě nepřesně, vyjádřiti projev některých tajemství třiatřiceti roků. Proměnění v tomto obraze by bylo viditelným zápasem obojí přirozenosti, zjeveným několika vyvoleným. Vyjma případy jeho zázračných skutků milosrdenství, a ty sotva třeba vyjímati, bylo to snad za všechna léta jeho života před z mrtvýchvstáním jediné vítězství přirozenosti božské nad lidskou, jediný případ, kdy byly závoje pokoření odsunuty a lidská přirozenost pohnuta, aby rozvinula dary, které jí náležejí pro spojení se Slovem. Obyčejně udržovala

svou vlastní slávu potlačenou, jako by byla sopkou, která v ní dřímá a nyní na temeni Táboru jí dovolila na chvíli vychrliti svou záři. Přece však vše to se událo tak tajemně, že se téměř zdá, řekli bychom s uctivostí, jako by se to stalo méně pro těch několik diváků, méně proto, aby se umělým obratem z milosrdenství připravila slabost Petrova, Jakubova a Janova na umučení Páně, než aby se ulevilo lásce, kterou chovala jeho přirozenost božská k přirozenosti lidské, a byl to takořka úplatek, aby zachovala klid ve své opuštěnosti za umučení. Musíme na to pohleděti nyní, abychom si připomněli, co bylo přirozeným stavem, k němuž ustavičně spělo Dítě a potom Hošík Nazaretský a co stále úmyslně potlačoval ve své lásce k utrpení a k nám.

Neporozuměli bychom také Nazaretu, kdybychom nepřiřivnali jeho posvátného člověčenství ve svatém domku nazaretském s jeho nejsvětějším člověčenstvím v jeho pravém domově v nebesích. V hodinu jeho nanebevstoupení stalo se nebe novým místem. Nepodobalo se již tomu, čím bylo před tím. Bylo tam totéž patření Nejsvětějšího v klidu jeho nezměnitelné velebnosti. Byly tam tytéž zpěvy starých říší andělských, snad sesílené nepatrným množstvím lidí, kteří nově přibyli, a možná poněkud pozměněné chvalozpěvy pro přítomnost Syna Mariina. To však nemohlo změnití nebes. Přece však se nebe změnilo změnou větší než bylo stvoření z ničeho. Tato změna se udála přítomností nejsvětějšího člověčenství.

Mohlo by to býti vyjádřeno jedním slovem, ale jest to slovo, které jest daleko nad dosahem našeho rozumu. Byl tam Bůh klanějící se Bohu. Byla tam konečná přirozenost, z níž proudila nekonečná bohopocta. Byl tam konečný život, který byl v nejvznešenějším způsobu otiskem Nejsvětější Trojice. Byla tam lidská duše zavinutá v plameny božství a zářila tam, jsouc nerušeně a neodlučně jedno s božskou osobou. Byla tam nezahalená výtečnost duše s činností tak vynikající, že naplňovala úctou nejvznešenější anděly. Byl tam oslňující třpyt těla takové nevýslovné záře hmotné krásy, že ozářil téměř bezmezný svět, ve který se zalíbilo Bohu umístiti oblažující patření na něj. Vše toto jest obsaženo a hlubiny hlubin nad to jsou naznačeny a pro naši slepotu jen na chvíli osvětleny skutečností, že tam byl Bůh poprvé uctíván Bohem, rovný se klaněl rovnému. Mám zato, že sláva nejsvětějšího Člověčenství v nebesích jest prostě nepochopitelná i nejvyšším andělům. A přece od pobytu v Nazaretě nestala se s ním žádná změna. Zmrtvýchvstání ho nepřetvořilo, Nanebevstoupení mu nepřidalo, než místní trůn. Jako citlivé květiny se zavírají, když přeletí přes slunce jenom obláček jako dlaň široký, tak nejsvětější člověčenství skrývalo úplně svou vnitřní krásu v posvátném domě nazaretském, zavírajíc své květné plátky pod chladným stínem pokoření. A přece zůstávalo tak poníženo jenom mocí lásky, která byla dosti prudká, aby vykoupila svět. Nebe nikterak nezměnilo to-

hoto zázračného květu, ale země, než ji tato drahocenná krása opustila, vtiskla pět rudých známek na její sněžné lístky.

Ale pokusme se podrobněji pozorovati nejsvětější člověčenství. Nemůžeme si vymalovati obrazu duše. Nemůžeme si učiniti představy o duchovních rysech své vlastní nesmrtelné bytnosti: tím méně si dovedeme představití rysy duše Ježíšovy. A přece nás učí bohověda mnohému o jejích činnostech a jejích přednostech. Jak jsme již dříve viděli, krása Boží, onen zdroj, který se v naší době tak málo ctí, ale z něhož největší duchové starověku čerpali a sytili svůj hluboký pojem o jeho velebnosti, je takořka propast, z níž božská moudrost všemohoucně vyvolává vynálezy, kterými by uspokojila svou nenasytnou dobrotu. Tak bychom mohli vyjádřiti vzájemný poměr oněch vlastností k sobě. Jest dokonalá snadnost ve všech božských činnostech. Nebyl by Bohem, kdyby tomu tak nebylo. Snadnost však jest příliš těžké slovo, pokud vyjadřuje nepatrnost odporu a tudíž obsahuje v sobě, že jakýsi odpor zde jest, právě tak jako říkáme, že Bůh volí, ačkoliv slovo voliti obsahuje přirovnávání a aspoň okamžité váhání a ani to, ani ono nemůžeme o Bohu připustiti. Tato nadsnadnost, abychom razili nové slovo, božských činností jest něco, co převyšuje moc naší řeči a dosah našich přirovnání, tvořených podle věcí stvořených, takže když dospějeme k tomu, abychom uvažovali o některém z větších děl Božích, zvláště o dílech

jedinečných, jako jest tělo a duše Ježíšova, téměř nevědomky si vyjadřujeme v myšlenkách velikost díla Božího tím, že si představujeme stín námahy i na všemohoucnosti. Jest jednou ze slabostí našeho ducha, že tak činiti musíme.

Pomyslíme-li si, že téměř nekonečný prostor, nesmírné síly živlů, hrozná váha hmoty, ohromná tělesa milionů sluncí, kolotání a rovnováha oněch nezměrných a přece jako vystřelený šíp letících soustav světových a spleť dráhy všech oněch soustav kvapících s neodolatelnou rychlostí, nestály Boha více námahy než stojí mrazivý vzduch za tichého podzimního jitra utrhnouti jediný zlatý lupen se stromu a setřásti jej na klidnou hladinu pod ním, a přidáme-li k tomu nezměrné říše ducha obydlené sbory andělskými, z nichž každý anděl jako dílo Boží má snad cenu všech soustav půlnoční oblohy, a když povážíme, že všechny vyplynuly z ruky Boží, aniž se pohnula, jako věc, která vypadne z ruky spícího člověka a přece když dospějeme k tomu, abychom přemýšleli o stvoření duše Ježíšovy, najednou se nám zdá, v našich nedokonalých představách, že božská moudrost usilovně přemýšlí, božská dobrota pozorně vybírá, božská krása se pečlivě zobrazuje, božská moc se soustředí k námaze, kterou vynakládá na velikost, výbornost a jedinečnost díla, kterým se hodlá zabývat. Toť způsob, kterým si představujeme tuto věc, sám v sobě nesprávný a přece nám pomáhající dospěti k pravdě. Neboť toto stvoření, duše Ježíšova, jest líbeznější

než duchové andělští, jest rozsáhlejší než hvězdný prostor, jest rozmanitější než hmotná příroda. Nebo mohlo by se říci správněji, že v sobě spojila a převýšila všechny skutečné velebnosti všech ostatních tvorů, jak Marie, andělů, lidí, hmoty, tak tvorstev, která kdy povstanou. Jenom nemůžeme o ní říci, že by se jí tvůrčí všemohoucnost byla vyčerpala tak, že jí již nikdy nemůže dostihnouti nebo překonati. Snad v jistém smyslu lepší duše jest prostě nemožná, protože nemůže býti žádná přiměřenější, neboť optimismus božských děl záleží více ve výbornosti jejich přiměřenosti než v jejich naprosté výtečnosti.

Představme si tuto duši jako svět světla, s břehy a vodami, s lesy a horami, vše vytvořeno z nejčistšího žhoucího světla, průhledný v celém svém nesmírném tělese, plný rozmanitosti, plný něžně zářících hlubin, nerozdělený a přece nezmatený, průsvitný křišťálový svět, který lze se všech stran prohlédnouti a s každé strany jest jeho klidným, bohatým světlem viděti Boha, krásné božství, odhalující se v nadbytku krásy a zatemňující se nesmírností světla. Zevně jest vybudována s nesnesitelnou vznešeností světla jako hrad, jehož cimbuří se skrývá v záblescích věčného trůnu. Uvnitř, jak se zdá, se ztrácí ve čtyřech propastech, které se hned spojují v jediný lesk, hned se od sebe oddělují, jako by byly různé, a hned se otvírají jedna v druhou s takovou perspektivou, že nemůžeme rozeznati, kde se jedna začíná a druhá končí, neboť jako

světlo na plynoucí vodě, její části se stále spojují a stále třpytí. Pročež, ačkoliv se zdají propastmi, jsou spíše plnostmi, plnostmi živoucí jasnosti.

První jest plnost přirozenosti. Veškerá přirozenost zdá se zde býti a všechny přednosti všech přirozeností. Postřehujeme, že přirozenost jest zde tím způsobem, že tato duše jest střed, příčina, vzor, dokonání a koruna veškeré přirozenosti, ať andělské, nebo lidské, nebo hmotné, jak jsme již jinde viděli. Taková krásná dokonalost a slavná hojnost přirozenosti jest v oné duši, že právem zahrnuje v sobě svrchovanost nade všemi přirozenostmi, jakožto kořen, na něž jest vštípena milost býti hlavou, která jí náleží více právem jejího člověčenství než právem jejího spojení s božstvím, neboť svrchovanost božství jest zcela jiného druhu, spočívajíc na jiných základech a na jiných výpočtech. Má i přirozenou způsobnost, nebo raději způsobnost jakožto důsledek své přirozenosti přijmouti takovou účast v přirozenosti božské, jako žádný jiný tvor, jakkoliv byl posvěcení nikdy nepřijal. Bůh, bylo řečeno, sdílí se tvorům čtverým způsobem: přirozeností, milostí, slávou a hypostatickým spojením. Ale pochopíme jednotu stvoření o sobě, jakožto opis jednoty božské, řekneme-li, že Bůh tvoří s tím úmyslem, aby se sdílel věcem, které jsou mimo něj, což jsou tvorové, a že způsob, kterým to činí, jest jediný, totiž hypostatické spojení, neboť správně uváženo, přirozenost, milost a sláva jsou jen dů-

sledky hypostatického spojení. Vyplývají z něho, jsouce v něm již původně obsaženy. Všechny přirozenosti, které jsou mimo Boha, jsou pro tuto přijatou přirozenost Slova. Veškerá milost jest nejen pro jeho milost, ale z jeho milosti a skrze jeho milost. Veškerá sláva, andělská i lidská jest jistý druh přepodobnění v podobnost k vtělenému Synu Božímu.

Druhá dokonalost lidské duše Páně jest plnost její milosti. Musíme načrtnouti jenom několika větami, co by vyžadovalo celého pojednání, aby se plně rozvinulo. Čtyři hlubiny jsou v této prohlubni. Má a sám jediný má nesdělitelnou milost spojení, ono neodolatelné, pronikající pomazání božství, které svlažuje jako oblažující oheň schopnosti jeho lidské přirozenosti a udílí jejich činností neobmezenou cenu. Jest to největší dílo Boží, vykonané jediné pro tuto duši, a obsahuje spojení Otce a Ducha svatého s duší způsobem tak zcela nepochopitelným, jako jest její spojení s osobou Slova, ačkoliv naprosto jiné povahy a jiný druh nevýslovné důvěrnosti s božstvím. Potom následuje propast milosti posvěcující, jaké si nikdo nedovede představit, ačkoliv, jak jsme řekli, jest v mezích možnosti si ji představit, protože jest právě na hranicích nekonečna. Nemálo bohoslovců ji prohlásilo za naprosto nekonečnou*. Převyšuje-li nejmenší zlomek posvěcující mi-

* Penafiel, Hurtado, Bernal, Vega a mnozí z pozdějších scholastiků.

losti svou cenou do slova vše, co má jakou cenu a důstojnost v přirozenosti, jaká musila býti milost v duši Ježíšově, vůči níž všechny spojené milosti lidí, andělů i Panny Marie, znásobené v nespočetných jednotlivcích a rozšířené po nekonečné věky, mají hodnotu stěží přibližnou? Ano, je-li pravdivá domněnka některých theologů, že všechny milosti křesťanů byly jednou numericky v našem přesvatém Pánu, že veškerá milost jest v nás přítomna jenom replikací, jako ohlas, jak se vyjadřují scholastikové některých z milostí, které jsou skutečně a fysicky v duši Páně a tudíž každá milost jest nebo byla skutečně a fysicky napřed v něm, pak naše milosti jsou něco více než přibližnost milostí jeho.* Tato nauka nám představuje obraz jeho duše, jejíž půvab může býti oceněn jenom dlouhým a láskyplným rozjímáním. Uvádí nás v úžasné styky s Betlemem, Nazaretem a Kalvarií. Ale jest ještě jiná hlubina vedle, jasná a rozlehlá země, naplněná k přetékaní sedmi dary Ducha svatého. Nevyjímajíc ani nejvyšších andělů, není duchovních tvorů, které známe, tak úchvatné krásy, jako jsou tyto zvlášť stvořené dary třetí osoby Nejsvětější Trojice. Slabý jejich záblesk působí, že se člověk zastkví na oltářích Církve jako světec a národové z daleka vzhlížejí k němu a jásají nad ním radostí jako

* Toto mínění zastávali někteří učitelé v Salamance, také Cardenas, *De infinita Gratia Deiparae*, Meratius, *De Incarnatione*, disp. 23. sect. 4, a Nierenberg, *Prezzo della divina Grazia*, lib. III. cap. 12.

nad novým stvořením Otce nebeského a nezatemní ho tlustá vrstva věků, nýbrž jest stále světlý, vysílaje světlo do tmy věků, ale jenom jako slunce, které ještě nevyšlo, přirovná-li se ke světlu, jasnému a zřetelnému, které bude vydávati na věčnosti. Tyto dary jiskřily v andělech a i apoštolové padli na kolena, aby se jim klaněli, když je viděli, považující z nedorozumění tak veliký lesk za božský. Září v Marii paprskem tak jasným, že jsme slepi k její pravé velikosti a vidíme ji jenom tak, jako vidíme postavy v chvějícím se štítě slunečním. Ale planou nejvýše, neobmezeně a nekonečně v duši Ježíšově v šíři a hloubce a s pronikavostí, jakých nebyli schopni ani nejheroičtější svatí.

Za touto hlubinou jest opět jiná hlubina, v níž prodlévá Milost Hlavy, jemně usazena na trůně po pravici Boží a mírně vládnouc všem tvorstvům. Její nikdy neklesající proud nedá spatřiti okraje břehu a přece z něho jsou čerpány všechny milosti andělů i lidí a hlubina toho nepocítuje. Sedmerým královským obloukem nikterak neobmezujíc velebnosti svého nesmírného plánu, ale obřím krokem plyne milost každé hodiny ve svátostných proudech, nebo lépe řečeno zátopách lásky na širošířý svět. Nespočetné jiné otvory vypouštějí ono moře světla tisícerými směry. Celý svět mimo ně proudí jako podzemní jeskyně a kape a září věčně. Ale vnitřní oceán přece neklesá, veškera vlada, veškero právo souditi, veškero panování a všecko používání tvorů, veškera duchovní výtečnost, veškero ne-

omylné, nepomíjející velekněžství, všechny prorocké, kněžské a královské výsady Ježíšovy pocházejí z této milosti, že jest Hlavou. Svazuje dva konce času a vede je s sebou do věčnosti, která třeba měla počátek, nikdy nepozná konce. Pohleďte k vrcholu nebe a vizte líbeznou velikost, něžnou přes to, že jest tak ohromná, tak milující lidi, ačli tam byla kdy láska k lidem, slavného knížete svatého Michala a vzpomeňte, že i on byl spasen milostí této lidské duše právě tak, jako hříšník, který mnohokrát poklesl, kterého spasila drahocenná krev zvláštním lidským způsobem a jež jediné dotknutí jediné svátosti právě přeneslo spasitelným soudem do bezpečné věčnosti.

Třetí náplň duše našeho Pána byla plnost jeho vědomosti. Třeba připomenouti, že nemluvíme o jeho vševědoucnosti jakožto Slova, nýbrž zcela výhradně o vědomosti, kterou byla jeho lidská duše buď nadpřirozeně obdařena, nebo které nabyla přirozeným způsobem. Prostírá se před námi v böhovědě jako dvě nasmírná království, která vidíme jako shory v nejasné líbeznosti, ale v jejichž záhyby nemůže oko vniknouti a jejichž obzoru nemůžeme prozkoumati. Nemůžeme ani sestoupiti se svého hlediště, abychom si území prohlédli z blízka. Sestoupíme-li níže, zmizí nám úplně. Jest to jako pohled, který jsme často vídali s vysokého temene horského, prapor zeleně a zlata a modře, rozvinutý pod zářícím sluncem, se stříbrnými potoky, které jej protékají jako tkanice a pur-

purový oceán vlající v daleké mlze jako třepení. Jest tu ještě třetí království, které jest stinné a mlhavé, jako by bylo jenom jakýmisi obrazy ostatních království, namalovanými světlem na oblacích a pohybujícími se tam v neurčitých obrysech, jako by byly spíše nějakým zjevením, než nějakou skutečností. Když tomu tak, smíme si načrtnouti obraz vědomosti lidské duše Páně. Jest v ní nejprve jeho vědomost oblažující, kterou každé chvíle života, a to od prvního okamžiku života viděl božskou bytnost jasněji, než všichni zástupové nebeští, a dospěl blíže k tomu, aby pochopil Boha, než toho dospěli nejvyšší andělé za dlouhé věky svého bezprostředního nazírání, nebo dospějí v nejvzdálenějších obdobích věčnosti, které bychom si dovedli představití svým rozumem. Jeho duše nechápala Boha prostě proto, že takové pochopení jest nad dosah kteréhokoliv možného tvora. Viděl hlouběji v Boha a viděl v Bohu více a co viděl, viděl jasněji než kterýkoliv z blaho-slavených a jest věrojatno, že to viděl také dokonaleji právě tak jako i ve vyšším stupni. V každém ze svých tajemství, ať radostném, nebo bolestném, nebo slavném měl toto vědění a podržel toto vidění, a pojednávajíce o utrpení Páně, budeme pozorovati ony podivuhodné působnosti, jimiž v jistých hlubinách bolesti bylo toto vědění tajuplně odvráceno od jisté nižší části jeho lidské přirozenosti. Takto celý rozsah nejlepší blaženosti nebeské byl s ním vždy. Je-li pravda, že nemůže ani oko uviděti,

ani ucho uslyšeti, ani srdce pochopiti blaženosti pokřtěného dítěte, které zemřelo ve svěžesti své svátostné nevinności, jak daleci jsme toho, abychom poněkud správně ocenili oblažující vědomost duše Ježíšovy! Můžeme přidávat obraz k obrazu, to jest pravda, ale při tom se ztrácíme každé chvíle v malovaných třpytech, jaké kreslívá zapadající slunce na povrchu plujících mraků.

O následující říši jeho vědění víme snad něco více, ale jenom jako vědí zeměpisci o zemích, kterých neviděli. Nejstkvělejší jejich slova jsou chladná a sotva vybaví jaký obraz v duši. Jeho vlitá vědomost byla jeho majetkem od počátku. Byla mu, jak praví theologové, vlita v prvním okamžiku, protože nebylo důvodu, proč by se odkládala, ani není žádné jiné doby, která by se mohla z nějaké příčiny pokládati za vhodnější. Tímto vlitým věděním převýšil všechny bohovědy i filosofie, všechny moderní vědy a objevy i nové, dosud netušené vědy a zná všecka tajemství andělů i lidí a všecky nedostatky i bolesti, radost i rozkoše živočichů. Někteří theologové a mezi nimi i theolog nemalého jména, Hugo a St. Victore, měli zato, že znal věci poznáním nestvořeným právě tak jako stvořeným. Vyšší autority a věcné důvody vedou nás k tomu, abychom se uchýlili od tohoto mínění. Ano, zdá se pravdě podobnějším, že vlitým věděním své lidské duše neznal všech možných věcí, ačkoliv je přirozeně znal jako Slovo. To jest největší přiblížení se k mezi, kterou se odvažujeme klásti vli-

tému vědění jeho lidské duše. Máme zato, že mu bylo vlito nejvyšší měrou vlití. Máme zato se sv. Tomášem, že tímto vlitým věděním leží před ním všechno přítomné, minulé i budoucí jasně a nezastřeno a v neomylném světle bez námahy a nebo pátrání, ať jsou to věci přirozené nebo nadpřirozené. Tímto věděním poznával bez obrazů a proto nepotřeboval smyslů, aby ho nabyl, a nebylo přerušeno ani spánkem. Všecko, co znal, znal najednou a bez postupu nebo rozvoje, poněvadž, jak Vasquez bystře poznamenává, kdyby tomu tak nebylo, mohla by se mu v jistém smyslu připisovati nevědomost aspoň v jistých okamžicích. Způsoby, species, abychom užili starého slova scholastického, kterými poznával, byly universalnější, povšechnější, nebo abychom se vyjádřili moderní řečí, jeho idey byly realnější a absolutnější,* než idey andělů a byly doprovázeny přesvědčivějším světlem, neboť jeho vědění bylo mu vlito v míře přiměřenější jeho milosti než jeho přirozenosti, což jest důležitá zásada, kterou musíme míti na mysli při celém tomto předmětu. Viděl nadto věci jak jsou samy v sobě a v důsledku toho i způsobem vyšším, bližším, skutečnějším a božštějším. Jak krásnými tedy byly všechny vědy přírodní jeho duši, vidoucí takto věci hluboce v jejich skutečném bytí, nematené klamností zjevů a neunavené tvořením úsudků. Veškeré

* Viz Amicus, nanejvýš zajímavou hlavu o dokonalosti vlité vědomosti Páně přirovnané s vlitou vědomostí andělů. – De Incarnatione, disp. XX. sect. XIV.

poznání mu bylo nezbytně bohovědou pro tuto pravdivou metodu jeho vědomosti. Nepadl tudíž ani stín nevědomosti na jeho duši, ani nejjemnější nebo síti nejpodobnější závoj, pokud jest nedokonalostí rozumu a to, budiž připomenuto, ne proto, že znal všechny věci jako Slovo, ale dokonalostí vlitého vědění své lidské duše.

Třetí říše jeho vědomosti obsahuje poznání, jehož ráčil nabytí a oněmž jsme mluvili dříve. Neznal nic nabytím, čeho by neznal již vlitím. Snížil se k tomu, aby se učil nižším způsobem tomu, co znal již dříve způsobem vyšším, aniž se vůbec byl učil. Jeho získaná vědomost jest více projevem jeho povahy než rozmnožením jeho slávy. Chtěl nám býti podobnějším. Chtěl poznávati věci naším způsobem a dospěti k jejich poznání, jako my je poznáváme. Jako dopouštěl, aby ho šlehal dešť do tváře a vítr si pohrával s jeho vlasy a blesk oslepoval jeho oči a hrom hučel v jeho uších : tak také dopustil, aby zkušenost na něj dorážela, a z toho vzešlo, co nazýváme jeho vědění získaným. Snižuje se, aby nabýval dojmů ze zkušenosti, nikoliv klamně, ale mlčky, jako si otcové dávají vypravovati od dětí, co již dříve věděli, a z lásky nesrážejí jejich horlivosti prohlášením, že jejich zpráva jest zbytečná. Působí jim radost tím, že se tváří, jako by se od nich něčeho dovídali. Podobným způsobem ráčil Pán Ježíš nabývati poznání, podrobuje se zkušenosti. Není to tak velice věcí jeho ducha. Jest to spíše je-

den ze způsobů, jimiž zjevuje své srdce. Chápe se všech nedokonalostí naší přirozenosti, kterým se může slušně podrobiti, i když jich není nevyhnutelně třeba k velikému dílu, které přišel konati. Nebo spíše nám to ukazuje, jak bychom nabyli mnohem správnějšího názoru o Vtělení, kdybychom si mohli zvyknouti mysliti trvale na Vtělení jako jeho vlastní dílo více než na dílo, které vykonal, když se vtělil, považující toto jenom za projev onoho. Ale pokud jde o toto jeho získané vědění, nesmíme nikdy zapomínati, že theologové jsou za jedno v tom, že se ničemu nenaučil přímo ani od andělů, ani od lidí. Považují takovou myšlenku za nepřipustnou, protože se nesrovnává s jeho důstojností jakožto Hlavy, Mistra, Učitele a Osvětitele i andělů i lidí; a konal tyto úřady nejen jakožto Slovo, ale konal je v lidské přirozenosti, kterou přijal.

Úvaha o oné plnosti jeho milosti a jeho vědomosti ponechává nám málo, co bychom měli říci o čtvrté dokonalosti jeho duše, o plnosti jeho slávy. Jest skutečně sama v sobě nevýslovná. Slávu jeho duše můžeme pozorovati buďto jak jest nyní v nebesích, nebo jak byla v letech jeho dětství. Jako jeho milost, protože odpovídá jeho milosti, prostírá se před námi ve čtyřech obvodech úžasného lesku, ztrácejících se ve světle, ale přece se zřetelně lišících mezi sebou. První ze všech jest zde sláva oblažující, která odpovídá jeho milosti posvěcující. Jest to svět jeho posvěcující milosti v plném květu

její velebnosti a tak nesmírně ve svém lesku převyšující onu milost, která, jak jsme již viděli, jest podivuhodná. Na žádné straně nelze objeviti hranice této země blaženosti. Její končiny se ztrácejí za všemi pomyslitelnými hranicemi, o kterých by se nám mohlo sníti. Její širé plány se prostírají dál a dále, až jest duše pohledem na takové rozlehlé nesmírnosti světla poraněna. Vše, co víme, jest, že má někde hranice. Podle našeho způsobu mluvy hraničí s nekonečnem a přece jest v pravdě konečna, konečna pro oko Boží, prakticky nekonečna pro mysl tvorů. Nemusíme se zdržovati, pátrající, z jakého množství jasných věcí jest toto světlo utvořeno, ani jak pronikavě září každý jeho paprsek o sobě. Myšlenky se stávají sny a oslepují nás, když se pokoušíme upnouti je na takový předmět.

Za oněmi vzdálenými končinami, kterých naše obraznost nedostihla, a přece také jako nějakou světelnou hrou se představujíc uvnitř jeho oblažující slávy, jest jeho sláva vzorná, která odpovídá heroické milosti darů Ducha svatého. Jest to sláva, kterou jest vzorem a modelem všech oslavených tvorů. Není anděla, jehož sláva, lišící se význačně od slávy všech ostatních andělů, by nebyla jenom jako krůpějí lesklé pěny, která odletěla z mocného proudu slávy duše Ježíšovy. Každý světec jest světem pro sebe, hvězdou, jak jej zove sv. Pavel. Poznává se po světle, které vydává, a možno jej pojmenovati po koruně, kterou nosí, a není jiné koruny v nebesích podobné koruně jeho. A přece

jest to jenom sláva vypůjčená ze slávy Ježíšovy. Každý světec, každý z vykoupených, každý pacholík, který měl měsíc nebo dva užívání rozumu, má svatost svého vlastního rázu a ten jest podstatně vyznačen v rysech jeho slávy.

Snad každé pokřtěné dítě má nějaký druh přirozené povahy spíše než jiný, na nějž by byla bývala vštípena jeho budoucí milost: a sláva, které nabylo vodou křestní, doplní onu nerozvitou svatost a dodá mu jeho vlastní krásy v nebesích. Toto se zdá tím pravdě podobnějším, když uvážíme, že rozumy nejsou nikdy stejny a že bude míti aspoň užívání rozumu a to svého vlastního rozumu, v nebi. Posunky, letory, hra nerozumujících dětí tvoří prorocké zrcadlo, v němž často bývá zobrazena jejich dobrá i zlá budoucnost s podrobnou věrností, jest to jenom krok dále k slávě, dostatečný, aby bylo lze předvídati rozvoj povahy, který dodá tvaru záření duše. Vzor slávy Panny Marie jest vzat ze slávy duše Ježíšovy. Snad představuje všecku jeho slávu v menším měřítku. V každém případě on jest duší, podle jejíhož vzoru byla utvořena sláva všech duchů a všech duší a není nikoho, kdo by se tak přiblížil onomu velkolepému vzoru, jako duše jeho vlastní matky Marie. V nesčíslných šlehajících paprscích a nespočetných záblescích nebeských, proti nimž malé stříbrné záblesky všech, oslněných oceánů nejsou ničím co do počtu, není jediné záře, jediné hry světelné, které by v jejich příčině i vzoru nebylo viděti již s trůnu posvátného člověčenství.

Jako třetí obvod jeho slávy otvírá se našemu zraku jeho sláva panovnická, která odpovídá milosti jeho náčelnictví. Jest to sláva jeho lidského království. V této slávě vládne všemu Božímu tvorstvu. Jí náleží rozmanité vlastnosti jeho kralování nad anděly. Žezlo, kterým mává nad říší vykoupených, jest paprskem této záře. Krásné působení jeho moci soudcovské, vykonávané mnohdy v jediném okamžiku nad celým světem, jest osvěcováno a činěno hodným úcty září této slávy. I nad očištěm jest měsíční světlo zachycované jasnými horami tohoto kraje. Nyní známe Pána Ježíše hlavně jako svého spasitele a jest nekonečný ve své laskavosti, stále se zjevuje v nových poměrech a udržuje naši rozkochanou lásku v nových zaje-
tích. V nebesích, aniž ho ztratíme jako svého spasitele, budeme jej viděti více jako svého krále a mnohá netušená velikost a mnohý nepomyšlitelný půvab se nám zjeví v jeho království. Vše to bude z obvodu jeho slávy panovnické. Ti, kdož mají nadšenou lásku k jeho Církvi, zasluhují hned podílu v této slávě a zakoušejí jí již předem.

Ale ještě jednou otvírá se našemu zraku nový obor slávy. Jest to sláva jeho synovství, která odpovídá milosti jeho hypostatického spojení. Zde se zdá jeho sláva ztráceti v propastech božského světla a tonouti v záblescích božství. Jeho synovství není pouhá adopce jako jest synovství i nejvyšších světců a všech oslavených tvorů. Vyhýbáme se i slovu adopce, když mluvíme

o něm, aby se nezdálo, že ubíráme něco z nesmírnosti jeho povýšení. Jsa věčně přirozený Syn Boží jakožto od věčnosti zplozené Slovo, jest též přirozený a nikoliv pouze adoptovaný, přijatý Syn Boží i jako člověk pro spojení jeho člověčenství s osobou Slova. Toť nejvyšší cimbuří jeho slávy. Zde nemůžeme činiti nic jiného než mlčeti a klaněti se.

Vrátíme-li se z dvorů nebeských k dětské duši v Betlemě, táž sláva jest již zde, nejen v příčinách a kořenech, ale ve své podstatě a jako majetek. Není potřeba jí dobývati. Jest již získána. Spočívá v jeho milosti a jeho milost jest od počátku taková, že nevzrůstá. Nesmírnost jeho zásluh a podivuhodná řada třiatřiceti let snad ji okrášlila nějakými zevními ozdobami, které by se zde jinak neleskly, ale na její podstatu měly jenom malý vliv anebo vůbec vlivu neměly. Náležela jeho duši, byla v jeho duši, když odpočíval na klíně matčině. Co jsou triumfy jeho Církve, co jest zevní povýšení jeho jména, co jest i množství společníků, které si sám získal svými zásluhami, přirovná-li se s těmito nekonečnými říšemi slávy, které mu náležejí jeho vlastním právem od počátku?

Hromadili jsme slova, nikoliv bez návodu bohovědy, abychom nabyli nějaké z daleka důstojné představy o lidské duši Páně. Pozorujme ji na okamžik s jiného hlediska. Každý tvor má svou vlastní cenu, kterou jej jeho Tvůrce milostivě obdařil. Jest však pro nás důležitější věděti, co si o něm myslí jeho Stvořitel, než

věděti, jakou cenu má sám o sobě, a není to tak jeho vlastní cena jako láska Boží, co jest měrou, kterou jej oceňuje Bůh. Nicméně, jak Bůh tvory oceňuje, dodává jim skutečné ceny, protože jeho ocenění je povznáší k němu. Přemýšlejme tedy o Boží zálibě v duši Ježíšově, abychom tak porozuměli, jak jedinečně vyniká ve všem tvorstvu. Nejsvětější Trojice ji milovala více než všechny ostatní tvory dohromady. Nesmíme o tom pochybovat ani okamžik, abychom se nedopustili bezbožnosti. Otec to sám prohlásil z nebe. Má v ní zalíbení, neboť mu poskytuje místo pro štědré dary jeho a prostor, v němž může jako v zrcadle zobraziti své dokonalosti.

Všude jinde, i v nesmírném prostoru hvězdném, jest jeho sláva stísněna. Nepatrnost tvorstva nesnese velikosti, již touží do něho vlíti. Ale duše Ježíšova jest duchovní nadandělské nebe, ve kterém se může svatost Boží rozvinouti a znovu tvořiti ve stvořené podobě, která není zcela nedůstojna jeho velebnosti. V této duši jest dost, aby vytvořila radost všech tvorů na věky, a přece všecka ona radost jest z lásky, kterou Bůh miluje ji. Nejsvětější Trojice se nad ní vznáší s klanění hodnou rozkoší. Přece však každá z božských osob má v ní také svou zvláštní zálibu. Její přirozené synovství ji činí nevýslovně milou Otci. Jeho Otcovství jest jeho blažeností. Tak jest spokojen s tím, že jest Otcem Synovým, že jej nikdy nezačal a nikdy nepřestane ploditi, tak drahým jest mu toto ta-

jemství. Ale jest ještě jiné synovství téhož Syna, uskutečněné zázrakem Vtělení, které obsahuje a zahrnuje v sobě všecko jeho zevnější slávu, protože obsahuje a zahrnuje všecko stvoření, a hle, jako odplatou za to jest zvláštní známka stvořené svatosti oné drahé duše, vroucí oddanost ke slávě Otcově. Duch svatý miluje tuto duši láskou vlastní sobě. Jest jistým zvláštním způsobem jeho vlastníma jemu příslušícím tvorem. Vznáší se se zálibou nad ním v podobě holubice. Jest k ní věčně váben hojností svých vlastních darů, kterými ona oplývá. Kdo vypoví, jak nevýslovně drahou musí býti Slovu ona duše, s níž se spojilo takovým sjednocením, jakému není rovného? Vynořujeme se ze své hloubi v tu chvíli, kdy počínáme pomýšleti na lásku mezi osobou Synovou a radostnou přirozeností, kterou přijal. Odtud jest to, že naše pobožnost k božské osobě Páně jest vždy měrou naší pobožnosti k jeho lidské duši, a Maria jest nám vzorem obojí této pobožnosti, kterou oheň lásky hned ztaví v jedinou.

Taková jest v nádherném tvorstvu Božím lidská duše Ježíšova. Od jeho duše obraťme se k jeho tělu. Pozorujme je nejprve v jeho poměru k jeho duši. Tělo lidské jest tajemství, o němž s této strany hrobu nemůžeme doufati, že bychom je kdy pochopili. Jakkoliv jsou podivuhodny věci, kterým nás o něm může nyní naučiti filosofie nebo věda, přece nejsou ničím proti tomu, čemu nás o něm naučí jednou těla vzkříšení. To jest jedním z důvodů, proč jest

zmrtvýchvstání Páně tajemstvím tak milým našim pobožnostem. Smíme je považovat za svou podobiznu. Zde na zemi cítíme své tělo více než svou duši a proto je i více milujeme a téměř nevědomky, i přes křesťanské sebeumrtvování klademe je nejvýše ve svých myšlenkách. Posloucháme s bází o vnitřních pokušeních světců, ne bez účasti, ale méně s účastí než se strachem, ale poskočí naše srdce, jak to všechna srdce činí vstříc hrdinům, kteří trpí muky tělesné. Ježíš, vstav z mrtvých, jest, čím i my máme býti, k čemu spějeme, náš vzor, závdavek našeho přetvoření v jeho podobu, ano, obsahuje v sobě onu živou sílu, jejíž mocí budeme přetvořeni. Celé naše tělo jest poseto zázračnými možnostmi. Kořeny slávy jsou v něm uloženy všude. Každý jeho pór může se státi za jiných okolností novým smyslem. Může obléci nesmrtelnost. Může se odít světlem více než slunečním. Může obsáhnouti světy svou uzrálou rychlostí. Může závoditi s duchem úžasnou jemností. Jestliže toto všecko jest pravda o tělech spravedlivých, co lze říci o těle Ježíšově, příčině, vzoru, panovníku a pravém pokrmu těl našich?

O jeho poměru k jeho duši nesmí se tedy smýšleti lehkovážně. Toto tělo bylo samo o sobě krásným stvořením, světem divů, mistrovským dílem Božím. Bylo největší a nejúčinnější mocí v dějinách světa, bylo nástrojem, kterým byl svět znovu stvořen a jeho utrpení utvářela osudy každého člověka, přicházejícího na svět. Po-

třebovala ho duše Páně, aby doplnilo jeho lidskou přirozenost. Hypostatické spojení by se nebylo uskutečnilo bez něho. Kdežto chvilkové rozdělení jeho těla a duše bylo vznešeným tajemstvím, bylo by trvalé jejich rozloučení nedokonalostí a potupou. Nebylo také tělo Páně na obtíž jeho duši, jako jest tělo naše, seslabujíc její sílu, zkracujíc dosah jejích schopností, zatemňujíc její zrak a překážejíc jejím snahám. Bylo mu přidanou mocí svatosti, přidanou šíří života. Duše je milovala z mnohých důvodů, ale snad z žádného tak velice jako proto, že bylo zvláštním nástrojem utrpení a tak uschopnilo duši uhasiti, když ne zcela, tedy přece strašně hojně, žízeň po utrpení, kterou byla zanícena a o níž prohlásila ještě v poslední chvíli na kříži, že ještě není ukojena.

Nadto bylo jeho tělo částí jeho přirozenosti, pro niž se stal přímo dlužníkem Panny Marie, a ježto to bylo novým zdrojem lásky, kterou je miloval, jest nesmírné povýšení jeho matky také měrou nejen jeho lásky k svému tělu, ale také místa a důstojnosti jeho ve tvorstvu Božím. Jeho tělo také povyšuje tajemství jeho přijetí stvořené přirozenosti, poněvadž jej přivádí níže do tvorstva a mezi věci stvořené. To činí jeho sebeponížení tím podivuhodnějším a jeho obsáhnutí veškerenstva tím úplnějším. Byl by smutek a bezútěšnost v odloučení hmoty od hypostatického spojení, kterých si nyní nedovedeme představit, jak úplně srostla opačná a nanejvýš útěchyplná skutečnost s naší myslí

a stala se částí nás samých. Jakkoliv by se bylo zdálo nekonečně líbezným toto tajemství, jak by přece bylo bývalo mnohem méně dojemným, dobrodějným a vznešeným, kdyby byl vzal na sebe raději přirozenost andělskou než lidskou! Jak zcela jinou by byla veškera naše bohověda a jak nevýslovně jinou by byla naše představa o Bohu! Vyhnání na hranice jeho tvorstva, v jaké bychom bloudili krajině zimy a tmy, kde by nás jenom skrovně zahřívaly plameny jeho ústředního trůnu, jsouce buďto vydáni trestu za své hříchy, nebo spokojeni nějakou ubohou přirozenou blažeností, nebo kdybychom byli z jeho milosti spaseni za zcela jiných podmínek vroucí lásky a radostné důvěrnosti, než jaké jsou nyní, kdy se milí andělé zdají cizejšími v nebi než my sami.

Od těla se také duše Ježíšova naučila v jistém smyslu novým věcem a nyní skrze ně požívá zvláštních slastí a nabývá zvláště mnohonásobné přítomnosti Nejsvětější Svátosti oltářní. Mimo to má tělo jistou nezávislost na duši, jež jest částí jejího poměru k němu. Neboť má své vlastní bezprostřední spojení se Slovem. Nebyloť přijato prostřednictvím duše, ale zvláště a o sobě, takže, když duše opustila tělo na kříži, tělo zůstalo spojeno s osobou Slova a i mrtvo mělo nároky na svrchovanou úctu a božské pocty. Jest oprávněno k zvláštní úctě a jeho božské spojení nebylo nikterak zmenšeno nepřítomností duše.

Zajisté tedy se musíme blížit s nejhlubší

úctou k dětskému tělu Páně, abychom na ně pohlíželi ne s lhostejnou zvědavostí, ale s klavnějí se láskou a obdivem, který touží po tom, aby se stával k jeho poctě stále rozumnějším a rozumnějším. Ukazuje nám na první pohled celé jeho srdce, neboť leží před námi ve vší maličkosti nemluvněte. Není dospělý jako byl Adam. Ačkoliv měl býti druhým Adamem, byv skutečně Adamem prvním, před Adamem, vzor Adamův a ne Adam vzor jeho, nicméně přece chce býti Adamovi nepodoben, než aby se zřekl i jen stínu pokoření, kterého může dosíci jenom jako jeden z dětí Adamových. Chce míti matku jako máme my ostatní. Chce dostati tělo a duši od jiného, jako my dostáváme. Chce se vzdáti výsady býti vytvořen bezprostředně rukou Boží, jako byl Adam. Chce býti malý a bezmocný a obklopen vším nepohodlím dětství, protože, ačkoliv jest takto méně podoben Adamovi, tím více jest podoben nám a má tím hlubší účast v pokoření našem. Tak cokoliv činí, mluví nám o něm. Každý měnivý postoj v každém z jeho tajemství jest odpočívadlem, kde si může uleviti nesmírná láska jeho nejsvětějšího Srdce. Zvoliv si postavu dětskou, zjevuje nám svou povahu a poskytuje nám nový důvod blažené důvěry.

Musíme také pozorovati vybranou něžnost jeho těla. Bylo utvořeno od Ducha svatého a má na svém vytvoření známky zvláštní záliby této božské osoby. Bylo vytvořeno z nejčistší krve Panny Marie, v níž se nikdy neozval tep hříchu, na niž si nemohla říše tmy nikdy činiti ani stínu

nároku, ale jež od počátku stála v jasném světle nejvýtečnější milosti Boží. Jeho drahocenná krev byla krásným výronem ze studnice, která již sama sebou byla nevyrovnatelně krásná pro svou vše převyšující čistotu. Veškerá díla Boží jsou bezvadna co do vhodnosti, ať ráčil na nich ponechat jakékoliv jiné nedokonalosti, jakožto nevyhnutelně přilnulé k jejich stvořené přirozenosti. Tělo Ježíšovo pak bylo stvořeno za vhodný příbytek jeho duše a viděli jsme již, jak veliká byla důstojnost této duše v oceňování Božím. Bylo také utvořeno, aby vybraně trpělo, aby dokonalo veliké dílo našeho vykoupení. Proto jeho citlivost byla živější a bystřejší a veškera jeho schopnost cítiti jemná a činná a rychlá a ostrá s možností sdíletí záchvěvy se silou, kterou bychom sotva mohli pochopiti.

V těch věcech se nepodobalo žádnému jinému tělu lidskému, které kdy bylo. Kdybychom je mohli uviděti, jak bylo samo o sobě, byli bychom i okouzleni i poděšeni, vidouce nádobu takové nebeské křehkosti pohybovati se mezi hrubými postavami a skřípavými zmatky všedního života pozemského. Nesmíme také zapomínati, že bylo též stvořeno, aby sneslo, nepodléhající jim, prudké návaly slávy. Toto maličké dětské tělíčko, bělounké jako sněženka na klíně zimy, lehounké téměř jako sněhová vločka v mrazivém vzduchu nočním, měkkounké jako sněhová závěj, kterou vítr lehounce nasypal okolo zdí Betlemských, chová v tuto chvíli v sobě, jako by bylo démantovou skalou, plameny

oblažujícího světla, úžasný oceán mocného názírání, obří hru věčných věcí, které přicházejí a odcházejí a žijí v jeho duši. Osoba všemohoucí a nekonečná sídlí v těchto bělostných zdech z mramoru a masa a ony se ani nerozechvějí svým podivuhodným obyvatelům.

Krásou jeho těla jest nade vše, o čem kdy snilo umění, a jest to krásou, kterou mohou objeviti jenom oči, kterých se dotkl zvláštní nebeský světlík,* aby mohly poznávati božské věci, když na ně hledí. Jeho krásou jest v tuto hodinu radostí v nebesích a jaká to musí býti krásou, která může potěšiti blahoslavené, kteří tam jsou? Andělé nemající těla patří na ně s úžasem a rozkoší. Svatí touží po tom, aby nabyli aspoň stínu podobnosti s ním. Bohověda křivdí umění a přece jí nelze kárati za to, že tak činí. Nemůže si pomoci, jest to nezbytno pro zrak její vědy. Odvrací se od nejlíbezněji božského Nemluvnátka Raphaelova, hluboce raněna, téměř pohněvána, zapuzujíc svůj hněv toliko tím, že ulevuje svému srdci slzami. Tak zneuctívající, ano, musíme říci, nelíbezné jsou všechny obrazy božského Dítěte, přirovnají-li se k onomu obrazu bez barev a bez obrysů, který bohověda stále vidí v duchu. Co mají obrysy a barvy pozemské dělati s krásou, která jest magnetem i v nebesích?

Jeho podobnost k Marii jest něčím více než částí jeho nesmírné krásy a jest význačnou znám-

* Euphrasia, světlík, ambrožka.

kou, kterou nesmíme nikdy nechat nepovšimnutu. Část tajemství její velikosti jest v této podobnosti. Na počátku udělil Bůh svůj obraz muži, nyní udělí žena svůj obraz Bohu. Kdo by se nezachvěl, když pomní na tuto nepocho-pitelnou blahosklonnost? Čí srdce nehoří radostí při myšlence, co bylo dovoleno učiniti jeho matce? Jak mnohé duchovní příbuznosti a jak mnohých hlubších podobností symbolem a dostatečným důkazem jest tato podobnost? Ó, té podivuhodné myšlenky! Maličká bílá lilie rozkvétá pod větší, jsouc výhonkem z jejího stonku, věrná její kopie, list za listem, lupen za lupenem, bílý za bílým, poprášený tímže zlatým pelem, pozdravuje jitro touže vůní, které se žádná jiná nevyrovná! Bůh napodobí svého tvora, – zřídka spatřilo tvorstvo takový krásný pohled!

Ale nádoba plná krve, nádoba tělesná v onom těle, jest nejpodivuhodnější ze všeho. Bezpochyby byla i jiná srdce novorozených dětí v Betlemě oné noci, která, přesně měřena, mohla míti tytéž rozměry jako srdce jeho a s týmiž záhyby obyčejného srdce lidského jako srdce jeho a krev v nich byla mu drahá a spřízněná s krví jeho, neboť co nevidět měla býti prolita za něj v krutém mučednictví. Ale nebylo srdce rovného srdci jeho a nebylo dobra v kterémkoliv srdci, které by nepocházelo z dobra, které bylo v srdci jeho. Ale ono dětské srdce, které vysílalo slzy, které on proléval, které vydávalo zvuky a podnět k vzdechům, které on pronášel,

které pohrávalo na rtech jeho úsměvy tak významnými pro Marii, která je vykládala, které se zdvihalo a klesalo za jeho bdělého spánku, — bylo jedním z největších divů stvoření Božího. Jeho klanění bylo důstojno Boha. Bylo obrovitějším sborem chval Božích než úžasné světy, jejichž jest Bůh pánem. Prudkost jeho maličkosti objímala velebnost Boží kolem dokola prudkými objetími své úcty. Pělo více písní než všichni andělé, a pělo sladší písně, a zapělo je božštěji. Udržovalo více lamp hořících před trůnem, než bude duchů i duší v nebi, až bude nejplnější.

Ano, byly to spíše ohně než lampy, neshasitelné ohně strážné kolem nestvořeného ohně a ne neslušné ve své nesmírné blízkosti u něho. Mohlo přináseti oběti v jistém smyslu rovné samému Bohu a dosahující nesmírnosti jeho. Jeho láska byla pravým, živým stínem Ducha svatého. Jsouc samo neztravitelno, ztravovalo všecky ostatní věci ku poctě Nejvyššího. Mělo v sobě více lásky k Bohu, než veškera láska, kterou Bůh uložil kdekoliv jinde mimo sebe. Mělo v sobě více lásky k člověku, než jest jí kdekoliv ve světě, kromě Boha. Nic nezmátlo a na nikoho nezapomnělo. Byli jsme v něm. Měli jsme v něm své místo i v onu hodinu. Odpočívalo v nás a přece neodpočívalo nikde mimo Boha. Odpočívalo na malých opětováních lásky odpočinkem skutečnějším, než jest naše láska, a který přece byl neskutečný proti klidu, s kterým odpočívalo v Bohu. Jeho láska k Marii byla

nejbližším přechodem k ostatním tvorům. Jeho úplný odpočinek byl jenom v hluboké vůli Boží.

Krev, jež přicházela a odcházela, opadala a stoupala v této srdcovité nádobě z masa; kolik svazků by bylo možno napsati o její velikosti! Jenom jí jest dokonána celá duchovní chemie obnovené země. Smývá ohyzdné skvrny nečistého světa a smývajíc je, neposkvrňuje svého růžového jasu. Rozpouští a ruší všechny jedy tvorstva a nepřijímá v sebe žádné jedovaté vlastnosti. Proměňuje, čeho se dotkne. Oslaví, na co padne. Zbožní vše, na čem spočine. Její zázraky jsou nejpodivnější ze všech zázraků. Její náhlá obrácení jsou téměř neuvěřitelná. Tají se ve svátostech způsobem, jež odhaliti není schopna ani nejvyšší věda. Působí na podstatu duše nejsmělejšími a nejduchovnějším proměnami. Čím více vylévá, tím více má co vylévati. Kane hojně ze slavných žil nebes do tisíců kalichů každého dne. Žíly však přece nekrvácejí a nikdo jí nevidí splývati. Nejsvětější Srdce jí vysílá každým tepem až do nejodlehlejších končin tvorstva a ona se okamžitě vrací tak čistá, jako byla, když Srdce opouštěla, ale s tak vydatným nákladem kořisti pro slávu Boží, že se zdá, že přetíží nebe. Musí se sdíleti. To jest blahoslavená potřeba jejího života, jako jest tomu s veškerým úctyhodným životem Božím. Jsme stále svlažováni touto krví. Padá ustavičně na nás. Zanecháváme značky její na všem, čeho se dotkneme. Skvrna této krve jest na celém našem křesťanském životě. Ona činí život tak úctyhod-

ným, protože činí tak nekonečně božským, co jest lidské. Jsme jí tak označeni, že ač naše vina na ukřižování jest nad všelikou pochybnost, přece právě tyto skvrny jsou naším prohlášením za nevinné. Pláčeme pro to, že byla prolita, dobře činíme plačícce. Kdyby však nebyla bývala prolita, plakali bychom všichni věčně.

Jeho tělo sotva vyplňuje náruč matčinu a přece úžasným divem jest pokrmem všech ostatních těl ve veliké Svátosti oltářní. Jest to tělo Páně, s nímž máme všichni co činiti na zemi. Jest to jeho tělo, jež jest hlavně uctíváno v nej-světější svátosti, více než jeho duše. Jest to jeho tělo především, jež se svěřuje naší strážci a sídlí mezi námi ukryto ve svatostanech urobených rukama lidskýma. Jest to jeho tělo, jímž my jsme duchovně, neboť jeho Církev jest v pravdě jeho tělem a ono působí, že schisma jest vestavu tak schřadlém a beznadějném. Dotýká se nás svým tělem, krmí nás svým tělem, sjednocuje nás svým tělem, ano činí nás svým tělem. Jest to ruka jeho duše i jeho božství, která křtí, ruka, která biřmuje, ruka, která rozhřešuje, ruka, která podává svaté přijímání, udílí poslední pomazání, sezdává, ordinuje, ruka, která se dotýká a koná zázraky, zadržuje a propouští, ukazuje cestu a vede po ní, která bije ty, kdož jednají lehkovážně a která nás tak často uzdravuje soucitnou drsností svého kárání. Ono dětské tělo zakrývá svou slávu, když na ně hledíme: ale to není zkouškou pro naši víru. Vidíme tu jeho slávu, i když se činí neviditelnou. Ale jednoho

se nedostává tomuto dětskému tělu, jednoho, co nás zdržuje, že váháme je uznati za totéž tělo, jaké jest v nebesích. Nemá pečetí pozemských. Nemá pěti ran, k nimž lne tak vroucně, že si je ponechal i na trůnu, ne aby nám vyčítaly, ale pro naši věčnou radost. Dětské tělo musí býti tím více pozemským, aby bylo tím více nebeským.

Dokončili jsme. Toto spojení těla a duše jest posvátné člověčenství Páně, přirozenost, která nemá za podklad žádné osobnosti, již nahra-
žuje lidské sebevědomí. Spočívá na osobě Slova, ne nečinně jako veškeré bezmocné tvorstvo spočívá v ruce svého všemohoucího Stvořitele, která je podpírá, ale spojeno s jeho božskou osobou a oživeno nejbohatším životem. Oplývající ve své přirozenosti, oplývá nejvíce ve svém božském spojení. Takové jest posvátné člověčenství. Jeho dokonalost jest ve spojení těla a duše. Viděli jsme, že je uznávají za svou hlavu a jako svou hlavu ctí andělé, kteří mají různou a vyšší přirozenost. Podobati se mu slávou jest cílem, k němuž směřuje vše, co jest vznešené a svaté mezi lidmi. Jest dosti obsáhlé, aby uspokojilo věčnou touhu Věčného Slova. Jest světem největším ze všech světů, ústředním světem božských úradků. Rozloučením těla a duše a výhradně a přesně jím bylo dokonáno Utrpení a poskytnuto dosti učinění a opětným jejich spojením ve vzkříšení a výhradně a přesně jím bylo dovršeno naše ospravedlnění. Umřel za hříchy naše, dí apoštol, a vstal z mrtvých pro

ospravedlnění naše. Jako velebnost Boží záleží v jeho jednotě, tak velikost tvorstva záleží v jeho jednotách, které zobrazují jednotu věčnou. Druhá z těchto jednot jest spojení duše a těla Páně. Není jiného takového spojení ve tvorstvu mimo toto veliké spojení, které náleží jenom jim a každému z nich, kterým jsou oba spojení s božskou osobou Slova a původcem tohoto spojení byl Duch svatý. Byla to plodnost vně Boha toho, jenž nemá plodnosti v Bohu a takto plodný Duch žil mimo Boha svobodným božským životem, jehož nezbytný průběh byl obsažen v jeho vlastním nekonečném a věčném vycházení.

Z této úžasné myšlenky vzniká ještě jedna myšlenka. Uvnitř Nejsvětější Trojice jest stejně božské, stejně úctyhodné ploditi, býti plozenou, nebo neploditi. Mnohem více bylo tedy v Bohu stejně úctyhodné stvořiti nebo nestvořiti. Proto pohlížíme ohromeni na tento svět posvátného člověčenství, velebnost hypostatického spojení, lesk lidské duše Páně, sílu a krásu jeho těla, vznešenost jejich spojení a přirozenou neosobnost obou. S úžasem pozorujeme, jak jsou všechny tyto věci spojeny s Bohem a jak by byl Bůh bez nich neznám a nepochopitelný a jak jest všecka jeho zevní sláva v nich obsažena. A přece, kdyby ony a s nimi veškero tvorstvo, jež závisí na nich jako nějaký přívěsek, zanikly a pominuly a rozplynuly se ve svou původní nicotu a nejbožštější zapomenutí všecko přikrylo, celá soustava by mohla

odpadnouti od Boha, jako stříbřitá mlha padá roztrhána před východem slunce, a roztátí v nic a zajítí v nicotě, a jeho velikost by se týčila táž a zářila by sama o sobě, vylévajíc všečen svůj třpyt do svého nitra a nebylo by na jejím lesku ani stopy po zmizelých světech, po bývalém tvorstvu. Zkáza věcí by byla toliko novým zábleskem jeho velebnosti. Ztráta by se nikterak nedotkla jeho velikosti. Trojnásobná osamělost bývalé věčnosti by se opět vrátila a on by byl stále nezměnitelný. Ó, jaká jest Tvá velikost, Bože, v jehož světle bledne velikost posvátného člověčenství až k nicotě!

Ale vraťme se, jako poděšené děti, k onomu tajemství lásky! Není to podívaná, ani slavnostní hra, ani jas, po kterém následuje tma, není to sláva, která může pomínouti. Věčný se stal malým děťátkem. To bude nyní pravdou na věky. Nepochopitelný leží jako nemluvně a radostně se usmívaje na klíně pozemské matky, která nás miluje vroucněji, než nás kdy milovala vlastní nesobecká matka. Pohlíží na něj: pohledme i my. Je to tělo. Ono světlo vyzařuje z očí dítěte. Pozorujeme s ní, jsouce obdařeni výsadou víry jako ona výsadou nazírání, jak se zvedá a klesá žilobití. Nasloucháme tepotu jeho srdce. Jest všecek tělo a krev, nesmírně krásný a nesmírně tajemný. Nakláníme se nad ním, shýbáme se, cítíme jeho teplý dech v obličeji, líbáme jeho živé rty. Panna Maria to tak chce míti. Ona nás naučila, abychom byli tak smělí a opovážliví— a kdo, ne-li ona, by znal vůli jeho?

Jest v pravdě všecek tělo a krev. Necítíme se nuceni konati něco velikého pro něj? Jest to podivuhodný, hrozný, vševědoucí, věčný Bůh, jenž leží tak maličký a tak tichý na klíně Mariině. Jest to nekonečný Stvořitel, tisíckrát velebený pro svou nestvořenou velebu a nyní rovněž tisíckrát pro svou stvořenou maličkost a poníženost a líbeznost. Musí to býti mužné úsilí, vytrvalé napětí celoživotní závislosti na milosti, co jediné může náležitě uctíti nejsvětější Nemluvňátko, všemohoucího Maličkého, věčné Dítě, jak pro tajemství jeho dobrotivosti, tak pro jásající víru, s níž, majíce co na srdci, to na jazyku, můžeme s Církví pronésti oněch několik hrozných slov, která působí, že se andělé i archandělé sklánějí a mocní a jasní trůnové nebeští se potácejí a zachvívají, klanějíce se s úctou, která sdružuje strach s radostí: *Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine et Homo factus est!*

KALVARIE PŘED ČASEM

Utrpení jest podstatou přirozeného života člověka a mohlo by se téměř říci, že jest jeho přirozenou schopností pro nadpřirozeno. Radost jest jenom slabým stínem, vyjma když se střídá s utrpením. Síla umění jest v plnosti utrpení. Žádná báseň nenajde cesty v mysl národa, nebo tam nepotrvá, leč má-li v sobě břímě utrpení. Oslavovati utrpení jest z nejvyšších úkolů zpěvu, sochařství i malířství. Nic nemá trvalého zájmu pro lidi, co není nějak spojeno s utrpením. Vše, co jest dojemné, vznešené, dramatické v životě lidském, jest dotčeno utrpením. Utrpení jest poesíí tvorstva, které pokleslo, pokolení, které dlí ve vyhnanství, v slzavém údolí, uzavřeném na konci tmavým průsmykem smrti. Náboženství toho všeho spíše přidalo, než ubralo.

Naše utrpení nyní jest již jenom utrpením od té doby, co s něho byla sňata zasmušilost a zoufalství. Utrpením jsme byli vykoupeni. Tajemství Pána našeho Ježíše Krista jsou hlavně tajemství utrpení. Panna Maria jest matka bolesti. Bohoslužby a obřady církevní se kloní k tomu, aby byly více zádumčivý než vítězoslavný. Radost pozemská jest uznaně jenom dočasná. Vzniká z bolesti a opět v ní zaniká. Každá pobožnost má v sobě živel něhy, která, není-li bolestí, aspoň jest s ní příbuzná a souroda. Sympatie jest poutem srdcí a každá sympatie má něco

krve bolesti ve svých žilách. Kdežto radost často ducha našeho rozrušuje, bolest sotva kdy se zdá nemístnou, i když bývá nevítána.

Staří mystikové mluvívají o dvojích lidech: slunečních a měsíčních. Někteří mají tajnou náklonnost k slunci a jsou ovládáni jeho tajuplnými vlivy. Jejich povaha a jejich rozum mají jakousi podobnost s povahou slunce. Jejich činná síla, jejich způsob jednání a jejich způsob činnosti a druh díla, které si vybírají, jsou úplně pod vlivem jeho svrchovaného paprsku. I o jejich chorobách se soudilo, že povstávají z jakési zlomyslnosti slunečního paprsku, který zasahuje některé údy těla raději než jiné. Jiní však procházeli životem, jako by téměř slunce ani nebylo, nebo kteří aspoň užívali klidně jeho hmotného světla jako lampy, kterou jim Prozřetelnost poskytla k volnému používání. Ale tito byli stejně podrobeni měsíci a jeho rozmarný, chladný, stříbrný paprsek pohrával za noci na jejich citlivých tělech a vnímavých duších, jako větry hrají na harfě Aeolově. Tak jsou ve světě lidé, kteří jsou více náchylni k radosti, kteří se pokořují její sladkosti a rozpínají její září, a na druhé straně jsou lidé způsobilejší pro utrpení a kterým jest ono zcela nezbytným ozduším dobroty. Tito převyšují ony o mnoho milionů. Duše, jejichž svatost se živí radostí, jsou tak zcela výjimečné, že davu posluchačů nebo čtenářů můžeme mluvit tak, jako kdyby všichni lidé byli důvěrně spřízněni s utrpením a žili s ním jako se svým andělem strážným.

Jsou lidé, které utrpení učí všemu a kterým jest tedy jediným zjevením. Mohou se naučiti jenom utrpením. Nerozumějí žádné jiné řeči. Nejsou schopni nabýti jiné zkušenosti. Co jest jasno jako světlo, toho nevidí, dokud na to nepadne stín utrpení. Denně se setkáváme s takovými lidmi na své cestě životem. Jsou jiní, kteří zacházejí ještě dále než tito. Jsou lidé, kteří dovedou pracovati jenom ve stínu nějaké domnělé hrozící katastrofy. Cítí stále, že kráčejí do tmy a do propasti, a toto přesvědčení jim lahodí a tma ustupuje a propast mizí, ale jejich myšlenka na ně jest hlavním pramenem jejich činnosti a jejich síly. Jiní, kteří dovedou jednati bez utrpení v jiných věcech, nedovedou toho v náboženství. Stává se jim bázní, úctou i láskou. Jest zdrojem jejich pobožnosti a podnětem ke konání povinností. Nacházejí utrpení ve všech tajemstvích Ježíšových, jakkoliv jsou radostná nebo slavná. Utrpení jest podmínkou veškerého jejich nebeského smýšlení. Utrpení je obrátilo, utrpení je zdokonaluje, utrpení jest jejich vytrvalostí do konce.

V těchto utrpením posvěcených lidech se někdy stává, že život mizí, jako by se musil skončiti dříve, než spatří přístav smrti, a potom bývají mocně a pro naše oči nadpřirozeně, jako by byli miláčky nebes, osvěžení vánky z jiného světa, podobnými větrům, prosyceným vůní sassofrasu,* které zavanuly v ústrety Kolumbovi

* Sassofras – strom z čeledi vavřínovitých, rostoucí v Severní Americe. (Překl.)

a jeho uděšené družině. Jsou opět jiní lidé, jejichž povahy mohou býti vychovány jenom utrpením, povahy bojácné, zženštilé, které tak málo tuší svou vlastní velikost, jako jí netuší jejich okolí. Pro zevnější okolnosti, nebo z vnitřní ostýchavosti, někdy snad i z netečnosti nechali své povahy neprozkoumány. Jsou podobni nesmělým obyvatelům pahorkatiny, kteří nemají pravé představy o ohromnosti horkého pásma, na jehož výběžcích vztýčili své stany, a kteří nikdy netuší, jak údolí vpadá do údolí a províjejí se mezi sebou jako závity mohutné lastury. Jest potřebí bouře, aby jim to pověděla, a potom hrom učiní z úžlabí trouby a zjeví jim vlnícími se ozvěnami nepřístupné skryše uvnitř hor. Tak jest s těmito lidmi. Výkřik utrpení se zvedne v jejich duši a jeho ozvěna chvějíc se vystoupí z hlubin, o kterých se jim nikdy nesnilo. Jsou jiní, které utrpení vhání zahanbením v dobrotu. Mnoho štěstí činí často lidi předčasně starými, vytvářejíc předčasně trpný klid únavy a let, kdežto bolest, zvláště přichází-li v podobě zklamání, stlačuje prostřední věk do mládí, udržujíc činnost vždy ve stavu čilosti, vznětlivosti a houževnatosti. Jsou to zpravidla lidé, kteří mívají nejmladistvější mysl a srdce, kteří dospívají v životě nejpozději k tomu, pro co žili. Jest to utrpení, které je přivléká konečně do přístavu.

Ale s druhé strany u povah, kterým jest třeba předčasného stáří, aby je přemohlo, zmírnilo a posvětilo, jest to utrpení, které koná význač-

né dílo stáří, pokořujíc jejich vysokomyslnost. Potom bývá jejich přirozenost přetvořena. Utrpení zkrášlí jejich drsnost, jako modravá dálka nebo zlaté světlo oslavuje útesy skalní. Jsou nyní dětmi ti, kdož byli od dětství odbojníky. Klanějí se nyní ti, o kterých se zdálo, že klaněti se jest živel, kterého jejich přirozenost postrádá. Utrpení vykonalo dílo milosti a milost vykonala dílo času lépe a rychleji, než by je byl vykonal čas. V jaký soumrak může přiodíti přirozenost kdysi nevlídnou věk, vytvořený utrpením a ne časem! Jak často se zdává v šikmých stínech večera, že hory sestupují do údolí a pokleknají k modlitbě, kdežto hvězdné lampy věčné svatyně planou nad jejich hlavami. To se stává duši, když ji utrpení učiní starou. Učiní ji starou tak líbezně.

Jsou také povahy neklidné, které se utrpení zdá konejšiti právě tak, jako klidný kraj uklidňuje ducha, unaveného městem, lahodou, která jest napolo bolestí a napolo rozkoší, jako balsám, který lejí matky na rozpálené údy svého dítěte. Léta hledali pokoj a nenalezali ho. Nyní přišlo utrpení a hle, pokoj byl ukryt v jeho záhybech. Tak také k lidem, kteří neměli zdaru, přichází utrpení jako úspěch. Nyní sedí spokojeně, lhostejně pohlížejí na své rozbité modly. Již se nestarají o úspěch ve věcech, v nichž neměli zdaru. Přišlo utrpení a v něm našli právě to, co hledali v úspěchu. Někteří lidé se klamou polovici svého života a ponejvíce se klamou právě v tom, o čem by byli nejméně

pochybovali, že jsou v právu, a utrpení jest jejich rozčarováním. Jest jejich milosrdnou vílou, která láme kouzlo a vrací jim jejich pravou podobu.

Jsou lidé, kteří nedovedou jíti přímou cestou. Jest skutečně tak přirozeno lidem, aby se potulovali, jejich nohy nemohou přejíti pole, než klikatou pěšinou. Takovým lidem učiní utrpení život alejí s přistřihaným a bodlavým křovím po obou stranách, která i je-li nevzhledná, jest aspoň bezpečná a pro ty, kdo nechtějí hledati dokonalosti, jest bezpečnost spásou. Někteří lidé žijí způsobem tak zvláštním a mají osudy tak podivné, že se nepodobají žádným jiným osudům lidským, ale jako podivné kraje Ohnivé země nemají sobě rovných na zemi. Tyto lidi jest těžko posvětiti. Nejprve musí přijíti utrpení a zavinouti je do všech svých přívětivostí a učiniti je obyčejnými a potom milost zaseje své símě.

Potom jsou povahy sopečné. Sopečná půda jest zázračně úrodná; tak tomu jest i se sopečnými povahami. Potřebují dlouho zrání, ale jejich zralost jest neuvěřitelně plodná a uzrávají více utrpením než časem. Jest také klidné, bezbolestné omráčení utrpením, v němž lidé chodí jako ve snu, ježto se zdá, jako by se byl veškeren život zastavil kolem nich v osudném mlčení, jenomže převracejíce zjevy snů, tito lidé mají spíše nedostatek víry, než aby jí měli příliš mnoho, neboť nevěří ani ve všecky skutečnosti, jakkoliv zřejmé a pevné. Přece však jest toto

omráčení pro některé lidi dobré, ne-li pro nic jiného, aspoň pro dobu přechodnou.

Jsou také jiní, kteří si stále přejí, aby život mizel. Naše vlastní srdce s nimi souhlasí. Neopouštíme žádného místa, jakkoliv by bylo krásné a nám milé pro tisíceré vzpomínky, ani tak s lítostí, jako s pocitem, s jakým se odvrací člověk od nepřítele, kterého porazil a s kterým již nemá co dělati. To již aspoň minulo. To již jest pryč. Jiný úkol jest vykonán. Jiný krok jest učiněn, který, díky nebi! jest neodvolatelným pokrokem kamkoliv. Takové družiny myšlenek člověkových jsou právě více předpovědmi do budoucna, než vzpomínkami na minulo. Jejich dějiště jest v nebi. Ono jest jejich domov a tužby jejich lásky k vlasti směřují jenom k němu. Jejich místní náklonnosti jsou zakořeněny v neviditelných domovech. Ani jejich blouznění není marnou lítostí pro to, co minulo, ale horečnou touhou po nebi. Takoví jsou lidé, které všecko přítomné omrzelo, protože všecko přítomné jest bolestné. Ale náhradou za to téměř lidem všecko minulé jest přítomno a nic budoucího jich neznepokojuje. Takto téměř všichni tím neb oním způsobem musíme vydati své vyznání víry v ni a všichni se musíme ubíratí svou cestou k nebi, jak nejlépe můžeme pod oním mírně přísným náměstnictvím Kristovým, apoštolátem utrpení.

Proto jest utrpení i v Betlemě. Ačkoliv se zdá místem pouhé radosti a proudy radosti se z něho rozlévají denně po celé zemi, jest i v něm

utrpení: utrpení tak všeobecné, že činí všechno jeho jas slavnostním. Ačkoliv musí v srdcích lidských na věky býti ve světle, může viseti bouřlivý mrak nad Betlemem. Ale není to pouze stín předvídaného vzdáleného utrpení, co se žene nad tímto slunným pahorkem. Jest tam skutečné utrpení, hlubší než obyčejné utrpení lidské, takové božské utrpení, jaké jest vlastní jenom tajemstvím Vtělení. Skončí, pokud jde o Betlem, nejprudším lkáním matek, jaké kdy budilo ozvěny na zemi. Neporozumíme správně posvátnému dětství, dokud neprojdeme a neprozkoumáme pobřeží tohoto velikého utrpení, zdánlivě tak nemístného a nevčasného. Pobožnost, která by se zakládala jenom na posvátném dětství, jako by bylo prostě opakem umučení, nebyla by ani hluboká, ani trvalá. Není-li zcela nepravá, jest aspoň nepřiměřená. Abychom poznali, jaké povahy jest toto utrpení, jak proniká všecka tajemství svou povšechnou přítomností a zároveň, jak jest s nimi se všemi sourodé, musíme počítí přehlídkou světa, tak to můžeme nazvati, světa nejsvětějšího dětství, jehož jest Betlem metropolí a středem. Není to svět jenom jediné idey, ačkoliv tu vládne jediný duch a dává všem jeho různotvárným tajemstvím jak patrnou, tak vnitřnou jednotu. Jest to svět plný krajin, jak duchovních, tak hmotných, z nichž vzchází hluboká vnitřní poesie a podle níž se utvářejí nebeští básníci. Nebo ji můžeme připodobniti galerii výtvorů božského umění, z jejichž studia vniká nadpřirozená

krása v ducha pozorovatelova, až ho ovládne a připodobní sobě. Ale žádná malba slovy nemůže popsatí obrazů, které tam jsou. Na štěstí pro nás ve všech tajemstvích Ježíšových jest jenom jediného potřebí: abychom je označili, a potom láska, která přebývá v srdcích křesťanských, ozáří jejich vlastní ideál a tajemství v něm reprodukuje.

Betlem sám nám poskytuje mnoho těchto sladkých obrazů. Máme tu narození o půlnoci s klečící matkou a klanějícím se Josefem, načervenalé, mdlé světlo jeho lucerny splývající s bílým jasem, vyzařujícím z Nemluvňátka, ležícího na zemi, a s očima zvířat ve stínu pozadí, které zachycovaly odraz světla a hleděly tmou. Žádný malíř toho nenamaluje tak, jak jest to v duši věřícího a jak to budí půlnoční zvony v onu radostnou zimní půlnoc, jež jest jasnější než letní poledne pro vnitřní světlo, kterým vidí a klaní se srdce. Pohlížejíce na ně, milujeme a stáváme se svatými. Než jak hledíme, obraz se mění a vidíme první klanění Mariino a Josefovo i nevýslovný úsměv, kterým Ježíš splácí jejich poctu. Zvířata zmizela z mdle osvětlené tmy, a – jsou to skutečné tváře, či jen obrysy, do kterých se halí všecka viditelná tma? – věky, věky staré hebrejské a pohanské minulosti i nezrozené věky rodící se budoucnosti se shromáždily kolem, zakukleny v beztvárné pláště, se stínovými výraznými obličejí, jako by sem byly pozvány za zástupce, nebo byly vyvolány ze srdce Dítěte nebo z duše Matčiny velikou silou lásky a modlitby.

Zatím, ačkoliv pohlížíme dovnitř, do zadu jeskyně, celý zevnější svět jest jaksi viditelný, an klidně leží v chladném světle hvězd. Vidíme Řím s veškerým životem jeho tuhé vlády, který nikdy nespí, i všecken jeho zahálčivý život lidu, milujícího cirkusy a bujně měšťanstvo, uspané prostopášnými pitkami. Vidíme Atheny, město jasných duchů, s filosofy, kteří dosud bdí, ačkoliv již nejsou obry, jakými byli jejich praotcové. Zříme Alexandrii, jejíž noci mění v den tisíceré lampy, vylévající kmitavé světlo nestálé záře s jedné strany na vody, které pleskají o její hráze, s druhé strany na bílé písky, které jsou vroubeny palmami jako drahokamy a kde stinné zahrady zápasí s vnikající pouští. Vidíme podivná města čínská kypící lidem, jehož množství duší probouzí chuť misionářské horlivosti a jejíž civilisace již tehdy byla starobylá a ustálená. Doupata mnohých lichých náboženstev odhalují se našemu zraku, svatyně indické, dubové háje a kamenné kruhy galských druidů, sluneční chrámy Peršanů na temenech horských, ukrutné obětní kameny amerických Azteků a ohromné ruky jejich model, naplněných krvácejícími srdci lidskými. Nad širý hvozd i nad smutnou step i nade všechny zátoky mořské, kde se zdržují pohanští piráti, zdá se, vniká Mariina pocta jako jemný vánek a setkává se s prskem světla vycházejícím ze srdce Nemluvnátka a nese se nade vší zemí a milosrdně ji zabírá pro ně. Již nikde nebude dlouho úplná tma.

Scéna se opět mění. Jeskyně se přezdobuje, jako by byla živá bytost, která má ruce, aby se pokrývala obrazy jako nějakými skvosty, a přece jenom změnila své vzezření. Vstupují pastýři, aby se klaněli. I tvář Ježíšova a Mariina jsou nové. Nabyly nyní jiného druhu krásy, než měly před chvílí. Mimo to v tomto výjevu jest Dítě v jeslích a stín Věčného Otce padl hlouběji na Josefa nyní, kdy zevnější svět počínal přicházeti, aby sloužil a klaněl se. Můžeme viděti také hlasy ve svých duchovních obrazech a vidíme oblohu, ana zaznívá zpěvy andělskými. Nebeské hlasy působí, že barvy a kresby mluví. Hned nabývají všecky věci smyslu. Všecko má na své tváři svůj krásný význam. Čteme jako v nějaké knize, ale jest to kniha moudrosti nebeské. Každá příhoda jest tajemstvím. Každá okolnost se stává jinotajem.

Ale i tento obraz mizí. Nemluvňátko již není v jeslích. Leží na klíně své matky. Jsou tam králové temných tváří a třpytící se orientální nádherou. Jak podivným se zdá zlato, stříbro, perly, rubíny, démanty, vydávající rozptýlené světlo po zemi, kde leží v nedbalé směsici, a skřínka skvostného barbarského umění s kadidlem a mlčenlivá myrrha, která poutá svůj jazyk a přece mluví tak mnoho! Všechn tento lesk jest nesouladný s drsnou jeskyní, se stěnami tu a tam jiskřícími podzemní vlhkostí, s nerovnými hranami, s nichž visí netopýři, s rozestlanou slámou a s výčnělky uhlazenými od celých generací zvířat, která se o ně otírala. Chrčivý dech

nemotorných velbloudů jest slyšeti z venku, kteří občas potřásají nepokojně zvonky, jak klekají na trávnik. Rozdělení plemen, dějiny pohanů, skrytá svědectví, která Bůh vydává o sobě na místech tmavých, vážnost dávných podání jsou ve tvářích králů a tmavý obličej onoho a přítomnost černochoha v jeskyni betlemské jest více než dojemná příhoda. Jest to plno nejsmutnějších dějin a ještě smutnějšího proroctví.

Výjev se mění ještě jednou a Ježíš prolévá první krůpěji své krve, buďto rukou matčinou v jeskyni, nebo rukou kněžovou v synagoze na kopci. Těsně vedle toho jako v slunečním světle pronikajícím mezi mraky vidíme celé tajemství vykoupení v slavných obrazech, ano se temně zjevuje v husté zlaté mlze, jasné postavy se ztrácejí ve světle, nezřetelně, ale přece mocně poukávají duši. Takové jsou obrazy betlemské a daly by se ještě snadno rozmnožiti.

Neméně bohatá jest poušť ve světlem zpeštěné jednotvárnosti svých končin. Pozorujte ji, když se zardívá na svých vypráhlých píscích při východu slunce. Ona mlhavá, modrá čára v pozadí představuje vzdálené vlny jižních hor Judských. Tu a tam se na zemi lesknou oblázky živce jako dešťové krůpěje na ratolestech, ale dešťových krůpějích zde není. Jest to smutná země, která se prostírá před námi, plochá rovina s roztroušenými chumáči zakrslých trnitých křovin, nebo vlnité úžlabiny, jejichž rýhami neteče žádný potůček, leč suchý, nehybný proud kamení, jako by se zde sešlo shromáždění a vše

to jest osmahlé jako lví kůže. Jest viděti chvat na prchajících postavách matky a pěstouna. Ale šaty jejich nejsou v nepořádku ani nevlají v raním větru. Jest skromnost v tomto chvatu taková, jako byla dříve, když rychle běžela přes hory judské, a která nezneuctívala klidu její svatosti. Její pohled dýše klidem, i když běží. Přece však tiskne bázlivě Dítě ke svým prsům přitisknutím, které jest více než obyčejné objetí bezstarostné matky. Dva tvorové prchají se Stvořitelem pouští a neviditelní pochopové daleko za nimi pronásledují Stvořitele až do jeho smrti, ale předešel je chvat ženy, jejímž nohám dala perutě láska, která jest také klaněním tvora.

Poušť se chvěje v mlze, rozplývá se a mění se. Slunce přešlo od východu na západ. Jest zde rozsedlina, buďto jako by byla kdysi praskla žhavá země, nebo jako by příval prudkých vod byl vyhlodal kolem hrubé čáry. Ve stínu útesu, který není vysoký, ale leží tak nízko, že by ho oko z dálky přehlédlo, netušíc zvlnění, v němž leží, jest křišťálový zdroj, pramen skromného objemu a jednotlivé trsy trávy stojí okolo jako drobounká hradba v písku a několik rostlin milujících poušť s křehkými, masitými stvoly roste poblíž a v chladivém stínu odpočívají Maria a Josef. Stín věčného Otce padal ještě hlouběji na Josefa, a smíme-li se tak vysloviti, milost mateřství sídlí vážněji na čele Mariině. Dítě patrně všemu rozumí, ale jest tajemné a zachovává klid. Dravý pták, který se nad ním vznáší jako zlatá skvrna vržená světlem slunečním do vzdu-

chu, jest tak veliký, jako ono, a zdá se, že jest větším právem pánem tohoto místa.

Opět – a nyní jest to přímo v srdci pouště. Zde nemají domova ani loupežníci. Jest to místo opuštěné, vzdálené od dráhy karavan. Jest půlnoc. Ale ticho není. Poušť má mnoho hlasů. Uvedlo by nás v rozpaky, kdybychom měli zvědět, odkud přicházejí, ale přicházejí a jsou smutné, lkající a nečleněné. Jest to vítr, pádící přes písek? Jest to šumot rákosím zarostlých pramenů, který zaznívá za tiché noci z tisícerych míst a fouká v troubu tmy jako jediný bublavý tón? Jest to stenání vzdálených palem, sdružujících svůj osamělý šepot v jediný hlas? Jsou to útesy skalní, které slouží větru za varhany? Jest země nepokojně spící a snící o své pusté neplodnosti? Či jsou to klouby velikého světa, které praskají v tiché noci jako chůze mužů, kráčejících v dálce po sněhu? Jest to zvláštní ukolébavka pro Boha. Měsíc svítí s výše na skupinu. Všichni tři spí, spí v náručí pouště, uprostřed světa. Bůh spí mezi svými dvěma vyvolenými tvory, Syn mezi stínem svého Otce a stínem Ducha svatého. Kdo tedy bdí? V jasné tmě vyšších vrstev vzduchových cítíme bdícího, jemuž se ani naše myšlenky neodvažují dáti nějakou podobu. Jeho přítomnost působí, že živly a neživé věci lkají, jako by trpěly a namáhaly se, aby nevydaly hlasu utrpení?

Ale nyní jest jasné jitro. Den zvolna pokročil k hodině, kdy tam bývá i zimní slunce nepohodlné. Nemluvně jest přeloženo z loktů

Panny Marie do náručí Josefova. Andělé se tísní kolem, závidíce mu. Jest to jen příhoda na cestě a přece i ona jest tajemstvím. Maria jest bez Dítěte a my pomýšlíme na Kalvarii, na hrob v zahradě a na dům Janův. Josef nese Nemluvňátko a stal se nyní tak živým stínem Věčného Otce, že nás téměř strhuje k tomu, abychom se mu klaněli. Nezměrné Slovo naplňovalo celé lůno Věčného Otce. Nyní se tulí v jediném koutku klínu Josefova. Za ním kráčí, viditelno toliko v neurčitých vzdušných obrysech, procesí, průvod velikých a stkvělých zjevů, na něž hledíme s bezdechou úctou. Jest to historické kněžstvo za celou dlouhou dobu trvání Církve až do poslední ordinace před soudným dnem a do nejmladšího kněze, který sloužil jedinou mší svatou. Jsou tu papežové vlídných tváří, zastíněných tiarami. Biskupové, jejichž tváře dýší mužnou svatostí, a pohledy otcovské laskavosti mírní přísné linie učenosti na jejich čelech. Také kněží, mužové rozmanitých darů, zdroje posvátného světla, zářící zvláštními vynálezy sebe křižující lásky, srdcí širých jako oceány, mužové, kteří věděli, jak sestonásobniti svůj život pro spásu duší. Různost jejich výmluvných rysů, mluvící mlčky tolika jazyky lásky, co jest různých řečí na světě, jest spojena v jednotu jediným pronikajícím, svrchovaným vzhledem něhy, jako by byli spíše sestrami duší, než jejich správci. Tito všichni s levity cudných tváří a mladistvými ministranty, tak krásnými ve své chlapecké čistotě, spojující záchvaty nenucené

líbezné prostoduchosti se sebeovládajícím blahem sklopených, nesmělých zraků, — ti všichni šli stínovitě za Josefem, jako by byli jeho jediným stínem, rozmanitě znásobeným, když nesl Dítě v náručí. Jdou za ním, ne ve vinoucích se řadách slavnostního průvodu, ale jako široký, stlačený proud římských vojínů, jdoucích pochodem po nejširší silnici. Zrak Ježíšův vidí smysl toho všeho, ale jest tak tichý v jeho plénkách, jako nejsvětější svátost na korporále.

Čas se zdá míjeti a řeka neviditelně plynouti u našich nohou. U zátoky Rudého moře se vznáší fata morgana. Ale její paláce se hroutí, její palmy se potácejí a lámou a její modré laguny se drobí a mizí a ukazuje se pod nimi pravá krajina. Jest to opět poušt. Oni tři krácejí pouští. Tentokrát krácejí všichni. Není tu nemluvněte. Hošík jest jim po boku. Drží s nimi krok tím, že běží a tím vykonává pokání a oklamává i Marii, že toho nepozoruje. Větry z Judey jim vanou do tváře. Míle horkého písku nevyssály dechu mateřídoušky, kterým se nasytil, když vál přes bledězelený trávník a pastviny Judy a Benjamina. Josef sestárl a stín Věčného Otce jest na něm ještě hlubší. Plněji se zračí srdce ve tváři Panny Marie, jakožto osoby, která žila mnohem déle v úctyhodné důvěrnosti s Bohem. Kalvarie se setkává s Betlemem v duši chlapcově a jest cosi věčného v jeho očích, které se podivuhodně srovnávají s jeho chlapectvím a jasná mluva jeho tónů zdá

se, umlčuje i poušť, jež jako by toužila vssáti je do svého sypkého písku a přijmouti je do své hrudi v náhradu za svou neplodnost. Západ slunce a úsvit, půlnoc a poledne, větrno a ticho, bouřka a přeháňka, tma a světlo hvězd táhnou nad pouští jako větrem poháněné skvrny mraků na horské stráni a mění své obrazy téměř do nekonečna a v srdci každého obrazu jest tajemství, jehož krásy se pokolení lidské nikdy nenasytí.

Égypt jest neméně úrodný obrazy krásy než poušť. Co jsou ony bílé zdi, které bývají omývány zátopou, když se rozleje, ale jindy vystupují z oné bujně zelené plochy nejhustšího rostlinstva, z trávníku tak tvrdě zeleného, že se zdá téměř důkazem proti palčivosti egyptského slunce? Jest to Heliopolis. Vejdeme tam večer pohanského svátku. Celé ráno se tam konaly nekonečné oběti. Celý den tam byli zástupové klanějících se. Ulice jsou plny lidu. Večernice vyjde nad slavnostním hlukem egyptské slavnosti. K večeru nastane přestávka na ulicích. Davy stojí tiše. Jest to, jako by mocné město bylo ohromeno nějakou strašnou ranou. Roznesla se strašná nejistá pověst, která umlčela všecken onen hlučící lid tak, že bylo možno slyšeti, jak bije sousedovi srdce. Chvilková přestávka, dav kolísá nejistě, jako ohromný strom po prvním nárazu bouře, a potom se valí k chrámům, vlna za vlnou tísňí se lidé za sebou, jako na písku vlna vlnu pohání. Co se slunce skláňelo k západu, co byly rozžehány lampy, co

kadidlo klidně kouřilo před modlami a posvátní holubové usedali k odpočinku na vodokleny na zevnějších nádvořích, obrazy bohů spadly bez jakékoliv výstrahy s podstavců s hrozným třeskem a leží zkomoleny a v troskách na zemi. Nebylo cítiti zemětřesení. Mramorové dlažby nepovolily, ani jediná dlaždice se nepohnula. Vzduch byl tak tichý, že vánek sotva otočil širokým lupenem platanu kolem jeho drobného, nemotorného dřívku. Jaká jest to věštba? Jaký to hrozný nepředvídaný hněv Slunce? Zatím prošli nějací poutníci nepovšimnutí městskou branou. Kdo by si povšimnul poutníků v takový den jako tento, kdy se všechna města egyptská, přístavy v ústí Nilu, obyvatelé krajin nad katarakty i rolníci ze vzdálených oas shromáždili ve svatyni boha slunce? Ulicemi tichými, prázdnými, za poslední řadou davů, hrnoucích se ke chrámům, kráčí za Marií tisknoucí k ňadrům dřímající Dítě Josef unaven a mdlý ke khanu, aby našel nějaký koutek mezi jeho četnými hosty, nebo aby podle staré zkušenosti z Betléma místa nenašel.

Ulice Heliopole se nám objevují několik dní později. Maria nese své dítě na rukou. Jest to pestrý výjev. Zástupy se vlní sem a tam, kupujíce a prodávající, hromadně i jednotlivě. Každý, zdálo by se, jest zaujat svými záležitostmi. Cizinci tu nejsou ničím cizím. Svatyně a poutní místa jsou zvyklá vídati cizince. Přece však ona židovská matka a její dítě obracejí jaksí všecky zraky na sebe. Každý se ohlédne a sleduje je

svým zrakem, dokud jsou v dohledu. Jest to něco více než krása, čím oplývá obličej Dítěte. Jest v něm půvab, kterého nelze vysvětliti. Jest jako světlo na tmavém místě, zjevení, které poutá diváka a budí v srdci hluboké bezejmenné city, které jsou příbuzny bohopoctě a náboženství. Tmavé oči oněch bronzových tváří vrhají divoké pohledy na slavné Dítě. Jest v nich cosi, co působí, že se Matka bezděky zachvívá. Nezná pověry o uhrančivých očích, ale vidí v budoucnu jiný zástup na jiném místě, jiné divoké oči, které vrhají pohledy ještě divočejší na její Lásku v den daleko temnější, než jsou tyto dni vyhnanství. Tiskne jej ke své hrudi, jako by jí ho chtěli uloupiti, ač vpravdě, a ona to ví, jest to jenom prudkost jejich obdivu, co tak svítí v jejich obličejích.

I on, zdá se, cítí přítomnost oněch pohan-
ských zástupů a jaksi pocítuje, co budí obavy
matčiny. Bez bázně pohlíží na lid, jako by ne-
byl ve své smělé prostotě dětské bez hluboké
lásky, ale přece září v jeho pohledu cosi králov-
ského. Hýbe se i v jejích loktech nepokojně,
jako by jí chtěl hájiti a ujmouti se jí proti davu.
Jeho tvář se podobá mladému orlu, letícímu
za bouře proti větru: jest to jiný způsob krásy,
různý od té, kterou bude míti, až bude vláčen
sem tam jako štvané zvíře od rozvzteklé luzy
jeruzalemské.

Egyptské město opět vyvstává před námi se
svými úzkými ulicemi, svými úhlednými ba-
zary a zvěřinci svých četných chrámů. Jest nyní

skutečně tím, co naznačuje jeho jméno, město slunce, neboť jest v něm pravé slunce a místo se zdá temnějším pro jeho záři. Nad horkým údolím nilským se vznáší starobylost jako mrak. Dávné osudy lidu Božího zde spočívají jako stín. Staré rány nevěřícího krále, zdá se, stále naplňují vzduch. Řeka jest tichá, jako řeka ve snu. Nad tímto obrazem se vznáší ovzduší osudové. Jasná světla se zdají obtížena čímsi, co není jasné. V ulici vysokých zdí u brány městské, v tmavé ulici s budovami tak vysokými, že je slunce osvětlí jenom, když přechází poledník, jest Josefovo obydlí, příbytek chudoby a vyhnanství. Nástroje pracovní leží kolem. Ale nyní jest přestávka. Maria přestala přísti. Josef drží v ruce kus dřeva, který chtěl právě přibít k druhému. Jejich oči se upíraly na Dítě, které již stálo na nožkách na zemi, ale přece se ještě drží Mariina šatu. Sám od sebe, nepřemlouván, z nenadání, beze vzoru, který by mu byl schválně dáván posunky, promluvil své první slovo. Snad to bylo jméno Boží, snad jméno matčino. Protože byl sám Bůh, znalý umění lásky, výborně dbalý projevů účasti, máme za to, že to bylo jméno matčino. Pozorujte oči matčiny a pěstounovy! Zemětřesení mohlo roztrhnouti Heliopolis ve dvě, nebyli by toho ani slyšeli, ani cítili, žár nadšení, úžas, ale ne zděšení, jest v jejich tvářích. Slovo, které Otec věčně vyslovuje, nyní promluvílo samo. Kdo by se odvážil domnívati se, že třeba i Maria učila Slovo mluvíti? Mrak mlčení se protrhl náhle před jeho

myslí jako nad temenem hory a domek v Helio-
poli se zastkvěl leskem. I zvuk vydával světlo.
I světlo znělo jako hudba. Uši oněch dvou sly-
šely půlnoční Gloria sborů andělských, ale to
nemělo takové melodie jako toto slovo. Málem
by jim bylo vytáhlo duši z těla. Tento obraz
více posloucháme, než prohlížíme.

Přešlo to. Večer se snesl na zem, krátký ve-
čer. Nil plane, rychlý a široce rozložen a téměř
bez šumotu, v nachové záplavě zapadajícího
slunce. Jenom na okraji rychlé vlny pohrávají
trochu rákosím, vyjma malou zátočinku, kde
zakotvená lilie lotosu klidně se zvedá a klesá,
chvějíc se právě tolik, aby vydechla svou vůni
do vzduchu, jako dým kadidla z kadidelnice.
Vtělený Bůh stojí zadumán na břehu, Maria se
uchýlila od něho, co by dohodil kamenem, jako
by cítila, co zamýšlí, ale přece se od něho vzdá-
lila méně, než apoštolové v Gethsemane. Její
pohled jest na něj upřen, jako se upírá pohled
anděla na oblažující Vidění. Jeho duch se otvírá
před námi, jako by byl svatyní, která se před
námi odestřela a vyzařuje z jeho očí, které jsou
upřeny na proud a stihají odrazy zlatého světla
z lesknoucích se vod. V sotva slyšitelném hu-
čení vod slyší křik, který zazněl Egyptem oné
noci, oné hrozné noci prvorozených. Jest to,
jako by se ozvěny onoho lkání vlnily nad pouští
doposud. Slzy naplňují jeho oči, neboť myslí
na Betlem, jeho matky a jeho Mládátka. Ale
slyší nyní za ticha, zatím co večerní vánek sotva
mává svými línými perutěmi nad sluncem vy-

prahlou zemí, dupot nespočetných chvátajících nohou. To synové israelští vycházejí za tmy na svůj Exodus a nyní má býti dokonán Exodus celého světa a jest to on, jenž musí rozděliti moře a jak má býti rozděleno? Soumrak houstne. Téměř najednou se setmí a vítr se zvedá a mlha se stahuje nad proudem.

Ještě jednou jej uzzíme, an prochází branou Heliopole po snu Josefově. Jitřní svěžest spočívá na Nilu. Plachty člunů zachycují slunce nad vysokými břehy řeky. Ve tvářích všech tří se zračí pocit osvobození po uvěznění. Radost z návratu z vyhnanství dýchá v každém rysu. Starostlivý pohled pominul. Krok jest pružný. Jest jitro v jejich duších jako jest jitro na zemi. Podobají se lidem, kteří obdrželi čerstvou zprávu z nebe. Jsou ovinuti slávou jako věncem uvitým od andělů. Pohanské obličej je působily Josefovi starost. Byly hrůzou pro Marii. Nyní dýchají volněji, že jsou ven z města těchto tmavých mužů a ven z tísně tmavých bazarů a mnohotvárných zamřížovaných zdí. Jest jim nyní jako zpěvavým ptákům, lesním a polním, svobodným, kteří žijí z prozřetelnosti Otce nebeského, nacházejíce potravu na všech cestách a pijíce z kolejí na cestě a pějíce ustavičně píseň beze slov, jakou klidné srdce stále prozpěvuje sluchu Božímu. Ale jest cosi více v tomto sedmiletém chlapci. Vzrůst jeho člověčenství, zdá se, víc a více prozrazuje božství, jako by nabývalo více místa ke svému rozvoji a urychlovalo každý nový postoj lidský a činilo jej zcela božským.

Světlo v jeho jasných očích jest hluboké a v jejich hlubinách jsou tajemství. Jerusalém jest v jeho srdci. Vně jeho ulic jest osamělý, zelený pahorek a ten jest magnetem pro jeho duši. Jest tudíž v jeho chlapecké tváři týž podivuhodný vzhled, který naplnil podivem apoštoly, když spěchal cestou do Jerusaléma, aby tam byl včas ke svému umučení, jako by se nemohl jinak zbaviti své žízně po utrpení. Tento vzhled jeho obličeje vtiskuje se nyní do srdce Mariina a jako nějaká vlna se rozlévá po její tváři. Tyto dvě tváře náležejí Kalvarii. Na obličeji Josefově stále spočívá starý klid Betlema.

Také Nazaret přispívá k této říši posvátného dětství nejedním krásným výjevem, v pravdě dokonalou bohovědou Vtělení v obrazích. Nejednou se blížíme v životě ke klidu a pak jsme o něj připraveni a potom právě tímto zklamáním dojdeme klidu lepšího, protože jsme si ho sami nevyvolili, a jak se ukáže, lepšího v sobě samém. Takovým se zdá smysl onoho svatého klidu, který září z rysů Mariiných a Josefových, když se blíží k Nazaretu, byvše zklamání ve své touze pobýti v Jerusalémě. Neměl říkati »zklamání«, neboť není zklamání pro ty, jejichž vůle jest pohřbena ve vůli Boží. Také pro chlapce zůstává Jerusalém ještě vzdálen. Přece však se jeví v jeho obličeji týž hluboký klid, jako kdyby nastávající odpočinek vysílal již před sebou mír do duše i do obličeje. Všichni tři mají vzhled, jaký bychom mohli očekávati, že uzříme na obličejích těch, kdož poprvé vstupují do nebe. Není

tu zmatku, ani překvapení, ani křiku, ani jásotu, ale záplava pokoje, vznikající z vroucí radosti, potlačované a prohlubované blízkostí Boha a očekáváním Nazírání, které okamžitě nastane. I pro ty, jejichž duše byly svatyní Boží na zemi, jest sám Nazaret svatyní, k níž se třeba blížiti s uctivými vzpomínkami.* Jest vznešeným dějištěm vtělení a nyní má býti domovem Ježíšovým na mnoho let bez zvláštních událostí, a tento nedostatek událostí, kdybychom ji dovedli správně čísti, byl by stránkou nejplnější

* Sestra Maria da Agreda má ve své »Mistica Ciudad« mnoho pozoruhodných míst o Svaté zemi a posvátných místech. Praví, že věřící mají zvláštní světlo, které jest nad tradici a které je správně poučuje o polohách posvátných míst, p. II. l. III. cap. XVI. – že zbožná úcta k Svaté zemi jest tajnou posilou katolických říší, p. II. l. IV. cap. XVIII. – že Panna Maria vyprosila, aby katolíci směli vždy míti ve své moci svatyni betlemskou, p. II. l. IV. l. XIX. – že pohané a nevěřící nabývají *časného* požehnání z toho, že žijí v sousedství posvátných míst, p. II. l. IV. cap. XXIV. – že i věřící a zvláště Františkáni nabývají milostí z toho, že tam žijí, p. III. l. VII. cap. XVII. – že andělé, kteří nyní ostříhají posvátných míst, jsou titíž, s nimiž rozmlouvala Panna Maria, když navštěvovala posvátná místa z domu sv. Jana, p. III. l. cap. I. – že byla sv. místům udělena tajná moc proti zlým duchům od Pána Ježíše, p. III. l. VII. cap. VI. – že Panna Maria, když navštívila posvátná místa naposledy, konala zvláštní modlitby za ty, kdož tak budou činiti po ní, p. III. l. VIII. cap. XVIII. – že při téže příležitosti k ní sestoupil Pán Ježíš na Kalvarii a na tom místě jí slíbil, že bude velmi štědrý udíleje milost spasitelnou, že políbila půdu a oslovila Svatou zemi krásnou apostrofou, že znovu svěřila andělům ochranu posvátných míst a že hříchy lidské promarnily zvláštní ochranu posvátných míst, kterou ona zařídila, p. III. l. VIII. XVIII.

událostmi v celých dějinách tvorstva. Nyní záleží jeho sláva v tom, že jest přístavem Hošíkovým a svědkem ustavičných skrytých divů. Po osmnáct let každý den, který se nám zdá, že byl jenom kratičkým zamávnutím tiché perutě času, bude roditi zázraky nepochopitelné i rozumu andělskému. Klidný, osamělý Nazarete, jež tak líbezně střeží zelené pahorky, jak jsi vssál do sebe ony tři bouří zmítané duše, jako přístav přitahuje lodi, když ustává příboj! Pohleďte na ony tváře. Kalvarie se nyní zdá vzdálenější než kdykoliv jindy, a přece jest tu cosi, co o ní mluví z jejich očí. Není zapomenuta. Jenom čeká. V tváři Mariině jest vzhled odkladu. V Ježíši jest neochvějný klid a jistota, kterým není třeba předbíhati. Josef má vzezření starce, přemýšlejšího spokojeně o líbezném místě, které si vyvolil za svou hrobku. Celkem všeobecná spokojenost jest duch, který v obraze převládá.

Potom se nám objeví vnitřek posvátného domku. Vidíme předsíň domu a dílnu Josefovou a zelené zkypělé pahorky jest viděti otevřenými dveřmi. Maria sedí ve dveřích předouc, ačkoliv v tu chvíli dílo přerušila a Ježíš jest u ní, pozoruje upřeně několik holubů, kteří zobou přede dveřmi. Matka pohlíží na Syna s úžasem, jest to však úžas, který se mění v klanění a čekáme každé chvíle, že ji uvidíme u jeho nohou. Neví přesně, proč to jest a přece to zde není nic nového. Byly zde již dříve chvíle podobné této, chvíle, kdy jeho patrný vzrůst v moudrosti a

milosti jí svítal a zjevoval se jí nějakým pohledem, nebo pohybem o sobě zdánlivě všedním. Děje se právě jako matkám, jejichž oči, jakkoliv je láska zbystřuje, nevidí, jak jejich děti rostou, až tu a tam procitají při skutečnosti, že vyrostly a že se v nich stala nějaká sladká a zajímavá změna. Nyní jest hodina jednoho z oněch nebeských překvapení. Maria hledí tak, jak bychom si asi mohli představit anděla, který tisíc let pohlížel na oblažující patření a nyní poprvé spatří v Bohu něco nového, co v něm přece vždycky bylo. Spíše tvor než matka jeví se v jejích rysech.

Scéna přechází v prostoru vnitřní, kde Ježíš spí. Jest to právě po návratu z Egypta. Maria mu pomohla se svléci a uložila jej na lože. Její tvář září laskavou důvěrností, jako by i služby, kterými se právě zabývaly její prsty, činily její srdce svobodnějším. Byl tak vroucný ve svých něžnostech, v oněch něžnostech, které se stávají pro matku dojemnějšími, když dětství přechází v pacholetství, jako by byly cennějšími, protože jsou uvědomělejší a rozváženějšími a snad i řidšími. Její srdce překypuje láskou pozemské matky. Přece však jest i jakýsi opačný pohled v jejím oku, cosi, co lásku krotí, ale neumenšuje jí. Není to, jako by zapomněla na okamžik na božství svého syna, nebo si je představovala jinak než klidně: ale jest to, jako kdyby láska a úcta nebyly vždy podobny dvěma řekám, které se stékají do téhož vnitrozemního jezera, ale jako by se střídaly v jakýchsi klid-

ných přívalech jako v zátocě uzavřené zemí daleko v objetí mohutných vrchů, kam však moře přece vniká svým přílivem a odlivem. Podobá se nyní méně tvorů a více matce.

Jest ještě mnoho obrazů, které zůstávají podnes namalovány v nezapomínajícím duchu andělů, jejichž dějištěm byla dílna Josefova. Jest tu obyčejný obraz dílny tesařské. Prkna opřená o stěny, kusy dřev ležící přes sebe ve všech polohách a koutech, podlaha pokrytá třískami a rovné pruhy pilin na místě, kde byl právě řezal, rozmanité nástroje pomíchané ve zdánlivém nepořádku a porouchané polní nářadí, ležící přede dveřmi: toť scéna, která se nám objevuje, a Maria stojí poblíž toho mezi domovními dveřmi. Josef ukazuje právě Ježíškovi, jak se nějaké dílo koná, a jeho široká mužská ruka spočívá na drobné ruce chlapcově a něžně vede jeho prsty. Činí to mechanicky, neboť pohlíží více na tvář Spasitelovu než na dílo. Vidí chlapce, an všecek září slávou a jeho víra v něm uznává všemohoucího Stvořitele, věčného Tvůrce, který tak obratně vytvořil bez počtu světů a jehož prsty on, sestárlý tesař se odvažuje tisknouti, vésti a ovládati, jak sám chce. Duše starcova překypuje úctou, ale tiše, bez vzrušení nebo hlasu, jako by byla sycena tichými prameny podzemními. Nicméně nepřestává vésti ruku Ježíšovu. Nepřerušuje učení, ačkoliv ví, že ho není třeba. Jest na to příliš pokorný. Rozumí svému úřadu. Bylo mu nepochopitelně vždy od počátku. Vykonávati svou moc nemohlo pro něj býti ni-

čím jiným, než vykonávati vznešenou poslušnost. Jak tedy jeho duše přetéká úctou, tak padá na jeho rysy sebepokořování jako světlý závoj, jako když slunce prorazí mraky a rozvine svou záři od temene hory až do údolí dole. Jeho pokora jej přiodívá velebností, takže se téměř zdá podobným Bohu a jeho věk jest přetvořen v podobu věčnosti.

Když jest nyní starší a silnější, džbán vody není příliš těžký pro Stvořitele světa a přece jej sklání do předu a působí, že kráčí jiným krokem, stoupaje se svým břemenem po travnaté cestě. Mnozí přicházejí k studnici a odcházejí od ní. Každý má slovo pro syna Mariina a on odpovídá, někdy slovem, častěji jenom okem. Všichni jsou spokojeni. Jest to tichý chlapec, ale v jeho přítomnosti v tomto městečku jest cosi, co se podobá slunci na nebi, jehož jas nebo temno působí na člověka a zvíře i rostlinu rozmanitěji, než možno vypověděti slovy. Ženy se džbány na hlavách krácejí a obracejí se a pohlížejí na něj a vzdychají, závidějíce losu Mariinu, přirovnávajíce jej s tajnou lítostí s osudem svým, v němž i jejich synové mají smutný podíl. Drsní mužové nazaretští se stávají něžnými, když na nich spočine sluneční paprsek jeho úsměvu. Chladná srdce se rozehřívají a tvrdá srdce měknou a hněv zmírání a všichni jsou božsky podmaněni, když přijde mezi ně.

Jest již králem, malým králem lidských srdcí, korunovaným láskou a oddaností nejpopvrženějšího městečka v celé Syrii. Korunovali Hocha,

ale sejmou korunu muži, když se jeho království stane vážným? To ví on již nyní. Pohlíží na ně více než se smutkem, více než s láskou, s nevýslovnou touhou, která naladila všechny jeho rysy. Učinili jej králem, ale on touží pro ně po tom, aby byl raději knězem. Voda, jak šplouchá v jeho džbáně, jest jako nějaké nebeské pokušení pro něj. Jeho myšlenky jsou u nespočetných křtitelnic celého křesťanského světa. Krev jeho žil se musí smísiti s vodou onoho džbánu, nežli smyje hříchy Nazareta. Tato myšlenka jest s ním ustavičně a přece jeho srdce nyní poskočilo, jako by byla něčím novým, a tvář chlapecká vzrůstá v tvář muže na Kalvarii a nejvíce převládající příznačná známka jeho mládí, líbeznost, jest zacloněna jako nějakým ohněm, zralou krásou Vykupitelovou.

A což Jerusaleém není nikde v území posvátného dětství? Vraťme se ke dni, v němž slunce po čtyřicáté vzešlo nad Novorozeňátkem. Časné jitro vidělo Marii a Josefa, ani obracejí své kroky z Betlema do svatého města. Bylo jasné a chladné jitro jarní. Krůpěje rosy se třpytily na trávě jako démanty a palmy, pohybující se, spouštěly své neškodné křišťálové pršky na mimodoucí. Ježíš, zdánlivě nevědomé nemluvně, odpočíval chvíli na loktech matčiných a chvíli Josefových. Bělostné byly v ranním světle terasy a věže a chrámové střechy velkolepého Jerusaleéma, vyrůstající jako přirozeně z tmavých okrajů srázných úvalů. Pohlížel na to všechno z obalu svých plének, jako ptáče vyhlíží na lid-

skou tvář z lupení, které lemuje a ukrývá jeho hnízdo. Umučení jest v jeho očích. I jednotlivé výjevy onoho hrozného dramatu lze v nich čísti, i když se v jeho jasných zornicích zrcadlí jemně budovy jerusalémské. Bylo to, jako kdyby ve velikém vidění nebeském směl nějaký slavný básník, nebo mocný bojovník, nebo velkoduchý státník viděti onu vznešenou věc, pro niž se narodil, ono světové dílo, pro které žil, onen veliký cíl, jehož skrovnou mírou měl býti celý jeho život. V takovém vidění by bylo mnoho děsivého, ale vznešeností děsu vzrůstá odvaha ušlechtilých duší a jak hrdý by byl jejich pohled, když by pohlížel na nádheru svého úspěchu, zatím však přece by viděli, že podle všeobecného zákona jejich velikost musí býti jejich mučednictvím. Takový přece byl podklad světla, které zářilo v oněch dětských očích. Byl to jen lidský živel, který se krásně řadil a smiřoval v nich s živlem božským. Byla to neviditelná duše, jež se stávala viditelnou v plénkách. Tělo téměř zmizelo, ztrácejíc se v oné záplavě vnitřního světla.

Matka jde obětovat. Pojďme za ní do chrámu, neboť ještě nikdy nebylo oběti jako tato. Jest to uvnitř chrámu. Ostré světlo padá na osoby, které jsou uprostřed. Ostatní se ztrácejí v nezřetelném šeru způsobeném protivou ostrého světla. Simeon a Anna a skupina svatých duší — víme, že tam jsou, ale jsou jen stíny, neurčitými obrysy. Nezaujímají místa v našem oku. Josef jest tichým zástupcem věčného Otce, jenž

obět dosvědčuje, schvaluje, přijímá, zastiňuje. V tomto tajemství má Josef účast více nebeskou než pozemskou. Jest více symbolem, než jediná osobou. Koná svůj úřad jako stín Věčného. Jest tu Maria a Dítě a kněz. Tento se zdá více představitelem kněžství než jednotlivým knězem. Jeho rysy jsou zřejmě ideální. Jest stínem představujícím neviditelnou moc kněžskou. Osvouje si v tu chvíli tolik z úřadu Josefova, kdežto Josef jest nyní zaujat úkolem vyšším. I jeho roucha jsou vyšívána jinotaji. Není postavou lidskou. Maria podává své Dítě a klade je v lokty knězovy. Duch oběti vychází z jejího obličejě jako paprsky světla. Zdá se, že se zvedá do vzduchu a vyrůstá s velkolepou líbezností v obrovské rozměry. Srdce mateřské prozaňuje velebou oslavené hrdinky, ne jako by jí bylo přezářeno, ale jako kdyby jeho světlo bylo zvelebeno onou druhou září, skrze kterou vyzaňuje. Není tam boje. Její vůle neodporuje vůli Boží, ani není pohlcena nebo zmařena vůlí Boží. Jest zde, jest nepotlačena, její vznešenost jest nenapodobitelná, ale jest poddána, poddána nej-svobodnějším a nejzáslužnějším sebepodrobením, lze ji viděti skrze průzračnou vůli Boží, která nikdy nepotlačuje slávy, nad níž panuje.

Oběti mají svou vlastní krásu, krásu, která není méně dojemná proto, že jest většinou němá. Ubohá ovečka jest oslavena v očích umění, ne tak květným věncem, který jí visí na šíji, jako tím, co jest okolo ní, knězem, chrámem a nožem obětním. Ale krása této oběti, sláva toho-

to němého Dítěte, jest zcela jeho vlastní. V jeho očích, které mluví za mnoho knih každým jednotlivým zábleskem svým, čteme jeho dokonalou znalost nevýslovné spravedlnosti Boží a nade vše nejsvětější dychtivost jejích požadavků. Jeho matka jej pozvedá jako do úst ztravujícího ohně. Ale jeho duše jest již v ohni s ochotností jeho lidské vůle a jest téměř žhavější než výheň oné věčné vůle, která se již otvírá, aby přijala svou obět. Láska více touží se obětovati, než spravedlnost obět ztráviti. Vzpomínáme si na jiný výjev, který se udál daleko odtud. Bylo to, když Syn pněl na kříži a vzdálil matku svou od sebe, aby byl chud dokonalou chudobou. Dal sebe svému Otcí a nemohl se mu obětovati ještě jednou a tak obětoval matku svou za sebe. Byl to výjev nejkruťejší velebnosti. On tu byl obětníkem a ona obětí. Zaměnili si prostě místa. Tento obraz v chrámě byl opakem obrazu na Kalvarii. Zde byla ona obětující a on obětí. A přece nebyl on také a zvláště obětí na Kalvarii? Jak podivuhodně jsou všechna tajemství jediným tajemstvím, protože jsou božská!

Minulo dvanáct roků a Hoch klečí, klaněje se v chrámě. Jeho klečící postava jest vše, co si představujeme. Ale, ach, kde jsou slova, kterými bychom vypověděli, co jest to, co vidíme? Jest to celá říše andělů s rozmanitou krásou jejich sborů, vyjadřujících tisícero násobnou růzností téměř nekonečného ducha klanění? Jest to krása veškerého nebe, zachycená Bohem a

soustředěná v jediný bod nejvyššího světla a potom zdvojená v očích Ježíšových? Nikoliv! To není všechno. Jest to tedy krása všech svatých srdcí na celé zemi a po všechny věky, co země trvá, uctívajících svého nebeského Otce ve své radosti, ve svém žalu, ve svém zadumání, v síle své pokory, za veškeré nikdy se neopakující rozmanitosti všech dojemných okolností? Jsou všechna klanějící se srdce v onom srdci a jeví se úcta veškerého světa v onom zářícím obličejí? Nikoliv! Zde jest ještě více než to. Zde jest nevýslovná plnost, nepomyslitelný klid úcty posvátného člověčenství, objímající velebnost Boží, obsahující každou a všechny jeho bleškupodobné vlastnosti a nesoucí na sobě, jako veliká vlna nese na svém hřbetě pěnu lesknoucí se sluncem, veškerou úctu andělů i lidí k nohám věčného trůnu, stále se zvedajíc, stále klesajíc, stále vydávajíc světlo, jako mořská pěna za tmavé noci, na pobřeží věčnosti.

Pohledme ještě. Jsou dvě hodiny po poledni a poutníci se shromažďují u brány jerusalemské, kterou jde cesta na sever. Josef a zástup mužů jsou pospolu a Maria a skupina žen pospolu. Obě skupiny budou putovati odděleně až do příchodu noci. Na shromážděšti jest trochu táborové malebnosti a všechny tváře jsou svěží a jak se zdá, svědčí, že duše jest ve stavu mílosti po duchovní obnově o slavnosti. Mezi oběma zástupy přechází pacholík Ježíš jako bludný paprsek sluneční a věnuje se mu méně pozornosti, než jsme viděli na dřívějších obra-

zech. Ztratí se a není postrádán. Kouzlo jest na srdci Mariině a neviditelná páska na očích Josefových. Stojí v zášeří brány a vidí, jak vychází družina žen, za níž půjde v jinou hodinu a jinou cestou zástup mužů. Hošík lne k Městu, jako by to byla jeho matka a on y příkré strže jako by byly lemem jejího roucha. Ó, Jerusaléme, a tys byl taková matka! Vidění Svatého Města, jak je viděl za onoho únorového jitra před dvanácti roky, jest vryto v jeho duši. Viděl je na břehu nilském. Vrátil se domů z vyhnanství, chovaje je v srdci. Byl k němu váben a Josef dostal výstrahu ve snu, aby jej od něho vzdaloval. Chce si nyní odvykati od Marie a od Nazaretu, nebo chce aspoň, aby se zdál k tomu nakloněn, neboť jeho počínání jest právě nyní neproniknutelno. Ještě nikdo ho nevyzkoumal, nebo nerozřešil jeho smyslu. Později mu bude pokušitel ukazovati s temene hory všecka království země, jejich nádheru a jejich poklady a jeho oči se chladně přes ně přenesou s vrcholku Quarentany. Jeho dychtivost jest výlučná. Utrpení a duše jsou jediné poklady, po kterých touží, ale pohled na Jerusalem, jehož kameny jsou v jeho prorockém duchu již potřísněny krví, jehož ulice zaznívají zuřivým pokřikem, jenž nutil Piláta, aby se dovolával útrpnosti lidu, jemný šumot starých stromů olivových v sousedství Getsemany, kosti bělející se na vypráhlém trávníku Kalvarie, to bylo, co více vábilo jeho zrak, než pohled s Quarentany. To jej odvedlo od boku Mariina. Aspoň po tři dny, po-

dobné třem dnům jeho umučení, chce si nebeský žebrák vyžebrávati svého chleba na ulicích Sionských a klásti své něžné údy na drsnou dlažbu. Chce, aby i kameny, které jednoho dne pokropí svou krví, nyní zanechaly své známky na jeho něžném těle. Než přece, stoje v šeru brány, sleduje očima postavu matčinu, až zmizí, a jest mnoho věcí, které se zdají sobě odporovati, ale přece ne se protiviti, které výmluvně mluví z oněch očí, jejichž řeči lze snáze rozuměti, protože jejich lesk jest mírněn šerem brány.*

Ještě jednou jej vidíme v chrámě. Jest v síni učitelů, ve škole bohovědy. Mužové nejvážnější v Israeli jsou shromážděni kolem něho. Téměř každý způsob podivu se zobrazuje v jejich obličejích, kdežto jejich údy jsou dokonalými studii pro rozmanitost způsobů, kterými jejich postoje vyjadřují sílu jejich pozornosti. Nahněvaný obdiv se druží se sladkým překvapením a horlivost, která potřebuje jenom jiskry, aby vzplanula, mísí se s jenom napolo uvědomělou rozkoší, která ozařuje rysy některých zletilých mužů. Ale na mnohých tvářích jest počátek pohledu, který může jednoho dne ztemněti v strašnou ukrutnost. Dveře síně jsou pootevřeny a v nich stojí Maria a Josef, nikoliv užaslí, ne

* Mezi mnohými krásnými věcmi u sestry Marie z Agredy jest jedna z nejkrásnějších, – že nejblahoslavenější Pán náš měl ve své matce všecku vroucnost a dokonalost, jakých si přál od veškerého pokolení lidského a o niž jej oloupil náš hřích. *Mistica Ciudad*, p. II. l. IV. cap. XXIX.

zkameněli jako sochy, ale v nevýslovném klidu, jako kdyby měli konati cestu na konec světa a právě tam došli a není tu co dělati ani kam dále jíti, neboť došli k němu, jenž jest koncem všech světů. Co se jeho týká, nikdy nebyla jeho chlapecká ostýchavost patrnější, nikdy půvabněji rozvinuta, než nyní, kdy Stvořitel zkoumal rozumy svých tvorů a skrápěl je rosou své nebeské moudrosti. Dával otázky on, jenž byl sám o sobě jedinou dostatečnou odpovědí na všechny otázky, které mohly býti dány. Zdálo se, že se učí, aby mohl tím líbezněji učit. Nevinně klamal, aby věštcové Israele uzřeli pravdu. Jako více a více rostl jako chlapec, tak světlo božství víc a více v něm spalovalo tenounké závoje těla a krve. V jiné zajisté chvíli rozkveté v uznaného, nepochybného Boha a život vyděšen vyprchne z jejich ustrašených duší. Andělé pamatují, jakým byl v oné úžasné chvíli: pro lásku Mariinu a víru Josefovou zjevný Bůh, pro ostatní div, zázrak, hádanka, podezření, ale přece pro všechny Dítě ne dítěti nepodobné.

Slova mají vskutku zlaté štětce, ale jsou neprobádaná území posvátného dětství, kterých nedovede zobraziti žádná kresba jazykem. Skutek vtělení zastíněním Ducha svatého jest před námi skutečně tak skrytý jako zplození Syna v nepřístupných zdrojích věčného světla. Devítiměsíční život v lůně mateřském, jenž se zevně projevoval Mariiným chvatem a líbežností jejího zpěvu, pozdravením Alžbětiným a zaplěsáním Jana Křtitele, vykoupeného ještě před

narozením, byly řadou duchovních obrazů, kterých bychom si nemohli vymyslet, ale nabýváme nemalého poznání, zvěděvše, že byly. Pohlížíme-li tedy na něj, kdekoliv byl v oněch dvanácti letech, jako na střed světové vlády, an obklopen množstvím andělů, dává zákony všem zjevům přírodním, vlévá moc a život a trvalost všem věcem, udržuje je nad hladovou propastí nicoty, která stále hrozí, že pozří všecky konečné věci na rozmanitých strunách své nesmírné prozřetelnosti a obklopuje každou bytost ve všemíru teplým a pevným prstenem své tvůrčí lásky, vidíme nejasně do jiného ohromného kraje, z něhož nemůžeme rozeznat nic, než jeho ohromnost, kdežto naše city dosvědčují, že jest nutno, aby byl svrchovaně krásný. Také jeho duše měla svou vlastní duchovní scenerii, kterou našemu rozumu může učiniti srozumitelnou jenom jeho vlastní světlo nějakým nadpřirozeným postupem. Mnoho se také zjevuje čas od času oku rozjímajícího z působení milosti v duši Mariině a Josefově ze styku s ním. Toto také náleží k posvátnému dětství a vrhá světlo na jeho podivuhodné výtvořky. Ale jsou území neprozkoumaná, kterých jednak nelze dosáhnouti, jednak se na ně nesmí zapomínati.

Ale jedno jest pravdivo ve všech oněch obrazech. Stín Kalvarie spočívá na všech. Jas sluneční jest všude přerušován. Není místo, kde by mohlo slunce nerušeně spočinouti jako na květném záhonu. Stín jest povšechný. Hustší zde a řidší onde, jest nestejný,

ale jest všudy přítomen. Umučení jest sdruženo s dětstvím. Kalvarie dodává rázu Betlemu. Jest podivuhodně uzpůsobena pro stín, neboť vrhá i světlo i stín na všechny obrazy. Zastírá před zrakem, co chce, abychom viděli jenom neurčitě. Vnucuje mocí naší pozornosti, co by chtěla, aby neuniklo našemu zraku. Jest ovzduším dětství, vtiskujíc svou zvláštnost jeho výjevům. Stává se nám důvěrně známou, srozumitelnou, drahou bezbarvým prostředím onoho mírného zastínění. Ale byla nejen něčím zevnějším, mlhou, která se vznáší nad vrchy, soumrakem, který uhlazuje, vzpomínkou, která ovládá oko, nebo předvídáním, které zabarvuje obraznost. Kalvarie byla skutečným vnitřním životem Nejvyššího Srdce v dětství. Byla domovem Dítěte více než Betlem. Byl tu skutečně podzemní život nadšených radostí pod utrpením, ale byl pečlivě ukryt, jako věc božská, které jest určeno, aby se spíše tušila, než viděla. A nebyl stín jenom na něm, ale i na všem, co bylo kolem něho. Přeléval se do srdce Mariina, neboť byla by mohla viděti v jiném světle, než v jakém viděl on? Pronikal v srdce Josefovo. Ctihodná Jana od Kříže praví, že Josefovi bylo dáno, aby cítil všecky bolesti umučení mystickým způsobem tak, jak je cítili někteří světci.* Ale stín se vkrádal všude, právě tak jako se plíží soumrak potichu za večera i do nejslunnějších koutů a pozvolna ovládne

* Sestra Agreda má také podivuhodný odstavec o poznání umučení, jež bylo vlito svatému Josefovi v době Simeonova prorocství. – *Mistica Ciudad*, p. II. l. IV. cap. XXIX.

celou zemi, aniž bylo slyšeti nebo viděti, jak mává svými hedvábnými perutěmi. Všude byl stín a byl to jediný stín, stín, který vrhala Kalvarie, skutečně nízký pahorek, ale dost veliký, aby vrhal stín, který opásá celou zeměkouli a objeda ji celou spočine na téže drahé výšině, která jej vrhla. Posvátné dětství možno téměř definovati jako Umučení v Klidu.

Jest skutečně na první pohled zdánlivá protiva mezi Betlemem a Kalvarií, mezi jeslemi a křížem. Nemůžeme ani opravdu říci, že by byla pouze zdánlivou. Nikdy nejsou ani dvě tajemství Páně přesně stejná. Jsou plna obdob. Jednota ducha ovládá všecka. Ani jedno není dvojníkem jiného nebo opakováním jeho za jiných malebných okolností. Nicméně zdánlivá protiva mezi jeslemi a křížem jest mnohem větší než skutečná různost. Území betlemské se zdá příbytkem téměř ustavičného klidu. Jest zde klidná maličkost Nemluvněte, jest zde ušlechtilost přemítavého Josefa, jsou zde mateřské radosti Mariiny, příliš hluboké, aby je bylo možno vypověděti, jest zde krása, líbeznost, mírnost, cosi vábivého pro ducha a oko umělecké. Toto všecko jest přerušeno bouřemi kalvarskými a Josef zmizel. Ve světě Dětství máme téměř úplné odloučení od lidí; ve světě Umučení jest Ježíš ústřední osobou a trpnou obětí divokého a rozrušeného davu. V Betlemě a dále u městské brány v dvanáctém roce jeho věku vidíme Mariinu moc nad ním nerušenu; jedním z utrpení na Kalvarii jest, že mu nemůže po-

moci, ba ani posloužití žíznícímu Trpiteli všední službou laskavosti, nemluvě o službách lásky mateřské. Aspoň zdánlivě není v jeslích muk tělesných, kdežto kříž a co kříži předcházelo, jich mají nevýslovně mnoho. Za doby dětství, kdož jej milovali, byli stále s ním, a když musil prchat, kdož jej milovali, prchali s ním: za doby Kalvarie, kdož jej milovali, ho opustili, až konečně, když odevzdal Marii onoho líbezného apoštola, který jí byl druhým Josefem, jeho osamělost neměla podobné, neboť matky se sám vzdal a Věčný Otec jej opustil. Když bylo dětství a chlapectví ukončeno, zázračné projevy záliby božské připravovaly zahájení jeho úřadu, když vycházel z vod Jordánu: kdežto posledním krokem jeho umučení byl smrtelný zápas v opuštěnosti od Boha. Tyto věci tvoří ostrou protivu mezi jeslemi a křížem a jsou zajisté více než pouhé zdání, více než prosté vystřídání jeviště.

Nicméně přestuto nepochybnou protivu jest skutečná vnitřní totožnost mezi oběma. V duši Ježíšově byla předvídavost nejen velikým darem prorockým. Co jsme poznali v poslední hlavě o jeho vědění, ukazuje nám, že v jeho předvídání umučení byla skutečnost, jež jest již v podstatě samo mučení. Tělesné muky byly pociťovány předem s životností, která, byť nervalasvalu, nervu a masa, jak to činila skutečnost, aspoň přenesla do jeho chvějící se duše přiměřenou bolest strachu a rozechvění a přirozené hrůzy, kdežto duchovní muky umučení

v Betlemě nebyly toliko předvídaný, ale skutečně začaly. Jelikož se jim nebylo třeba učití a nemohly býti zvětšeny novými příhodami, nebylo důvodu, proč by nebyly bývaly pocítovány od prvního okamžiku jeho početí. Vskutku nám některé rozjímavé osoby vypravují, že se Ježíš v dětství opětovně potil krví. Mimo to má Kalvarie přednost před Betlemem. Tajemství kříže vykonávají uznanou svrchovanost nad tajemstvími jeslí.

Tato nebyla cílem. Byla cestami, které bylo projíti, událostmi, které se přihodily na cestě, kraje, které bylo z ní viděti. Neměla přímé účasti v dokonání velikého díla vykoupení. Krev bylo prolíti, až byla vylita všecka, prolíti, až vytekl s ní i život a bylo rozloučeno posvátné spojení těla a duše. To plynulo ze změny, kterou způsobil hřích v prvotní ideí vtělení. Kdyby Slovo bylo přišlo v pouze slavném vtělení, které mělo korunovati stvoření a nebylo třeba vykoupení, snad by se byl skutek jeho vtělení a počátek jeho stvořeného života mezi jeho tvory zdál očím lidským zázračnějším než vítězoslavné nanebevstoupení, kterým by byl zakončil léta sobě určená, nanebevstoupení, kterého by nebylo bývalo dosaženo branou smrti. Smrt by byla bývala jenom zjevem říše živočišné, jsouc neznáma nesmrtelným lidem. Ale nyní jest soustřediti oči i srdce lidská tam, kde jsou jejich naděje, kolem chmurného výjevu kalvarského a obětních hrůz kříže. Přece však i nyní jest činnost Boží více zřejma v tajemstvích betlemských

a činnost lidská v tajemstvích kalvarských. V onom Bůh působí, v tomto trpí. V obou jest činný a v obou jest trpný, ale přece, smíme-li se tak vyjádřiti, vidíme více jeho činnosti v Betlemě a více jeho trpnosti na Kalvarii. Betlem jest, co činí Bůh svým tvorům: Kalvarie, co činí jeho tvorové jemu.

Vůle Dítěte byla táž jako vůle Mužova. Vůle v Betlemě byla táž jako vůle na Kalvarii. Byla zde táž mocná touha po utrpení s touž hlubokou hrůzou před ním. Byla zde táž váha hříchu trýznící jeho citlivost svou krutou tíží. Bylo zde snášeti týž hněv Otcův, chápaný s touže jasností, vnímaný s touže plností vědomí, hněv nevzrůstající, který nerostl s lety Ježíšovými a který nevyžadoval spolupůsobení lidské ukrutnosti, aby jej bylo cítiti v jeho duši. Jeho matka, v jejímž životě žil nejmilejší část svého života, byla již matkou bolestnou, i když ještě nestála na Kalvarii. Její devítiměsíční očekávání nebylo nerušenou radostí. Nesmírnost jejího vědomí a světlo, které jí ustavičně plálo z listů Písma svatého, tomu takořka bránilo. Jejích čtyřicet dní pokoje v Betlemě mělo své stíny utrpení, a ač byly krátké, aby byly prohloubeny, byly přece stíny, které bylo možno hmatati. Ale od proctví Simeonova bylo zabodeno sedmero mečů do její hrudi a ty nemohly nikdy býti vytaženy po osm a čtyřicet roků, téměř půl století, neboť kdyby byly bývaly vytaženy, byla by vykrvácela do smrti. V obou, v matce i Synu, byla naprosto táž ochota věnovati a obětovati se.

Vnitřně tedy byla dokonalá totožnost mezi jeslemi a křížem. Jediného činu bylo třeba, aby se Betlem přetvořil v Kalvarii.

Bylo také mnoho zevnější obdoby mezi oběma. Betlemští jej zavrhli v osobě jeho matky, tak jako jej později zamítli Židé v jeho osobě vlastní. Sotva se ukázal na zemi, musí prchat před svými tvory, protože usoudili, že jeho život jest nesrovnatelný s jejich zájmy, právě tak jako jeho umučení, jeho smrt byla prohlášena od duchovní vrchnosti národa za prospěšnou lidu. Nikdo nemůže rozjímati o tajemství obětování, aby si často nevzpomněl na Květnou neděli. Jeho dětství zde slavilo krátký vítězoslavný vjezd, než byla jeho dětská tvář vzdálena a skryta v samotách pouště a mezi davem egyptských modlářů. Anna o něm vydávala svědectví a Simeon mu zapěl vítězoslavný chvalozpěv tak něžný a dětský, jako jeho vlastní dětská líbeznost. Byl to týž chrám, kde mu v pozdějších letech malé děti provolávaly »Hosanna«, propůjčující, jak sám naznačil, řeč i bezduchým kamenům, že by byly téměř propukly ve chválení jeho. Patřil-li onoho jitra na Jerusalem s vrcholu hory u cesty z Bethanie a proléval pamětihodné slzy, nemůžeme-li se také domnívati, že se jeho dětské oči zalévaly slzami mnohonásobného pohnutí, když uviděl Jerusalem za únorového jitra z náručí matčina? Od břehů egyptských se blížil k Jerusalemu, ale z rozhodnutí Josefova se mu vyhnul. Ještě nebyl čas na to. Tak se i později skryl, když se ostatní

ubírali do Jerusalema. Nechtěl tam ještě jít, protože nebylo ještě všechno připraveno. Tajemství obřezání děkuje jeho posvátné dětství za výsadu, že prolilo svou krev, což jest téměř nejnapadnější obdobou umučení. Na Kalvarii zahrnul vše, co mu bylo blízko, ve tmou a úzkost svých muk. Maria byla ponořena v moře bolesti. Magdalena a Jan měli srdce zlomena. Ubozí prchající apoštolové byli zachvázeni tmou, zklamání trpkostí lásky a styděli se sami za sebe. Ano, Petr byl stržen k tomu, že ho zapřel. Pronásledování čekalo všechny. Totéž bylo za jeho dětství. V oné době zahrnul do všech svých utrpení svou blahoslavenou matku, svého letitého pěstouna, ano i bezbranný zástup zavražděných neviňátek. Tmavě jasný kruh utrpení se prostíral široce kolem něho, kamkoliv se pohnul, jako kolo okolo měsíce.

Tak jest tomu i nyní. Tak to bude až do konce. Býti blízko Ježíše jest výsada rozkošné milosti, kterou přirozenost musí draho zaplatiti. Ve třech dnech umučení byl po tři dny odloučen od Marie, a to se podobá třem dnům, vyznačeným tímže odloučením, které ukončilo jeho dětství. Zmrtvýchvstání následovalo po dalších třech dnech, osmnácte roků skrytého života v Nazaretě, které následovaly po dalších třech dnech, jest plno podobností k čtyřiceti dnům po zmrtvýchvstání v mnohých věcech i mimo svou skrytost. Tak ani zevních podobností mezi Betlemem a Kalvarií není málo na počet a nejsou bezvýznamny svým tajemstvím.

Ve světle bohovědy i v žáru pobožnosti splývají Betlem a Kalvarie ustavičně v jedno. Není ostřeji vyznačené zvláštnosti bohovědy nad způsob, kterým spojuje pravdy od sebe vzdálené, v soulad uvádí odlišná tajemství a ztotožňuje věci, které, kdyby šlo o něco méně božského, by se zdály nesmiřitelnými, ne-li protivami. V nauce o božské osobě Páně vidíme, jak Betlem a Kalvarie byly jedno tomu, jemuž čas nemůže nic přinést a pro nějž třiatřicet let bylo jenom zlatým bodem, jenž pro nás jsa roztepán a to ne na tenko, může pokrýti celý svět svou velebností rozmanitých tajemství. Nesmírné vědomosti jeho lidské duše a jeho plné užívání rozumu od prvního okamžiku jeho početí vzdaluje od jeho posvátného dětství všechny ony nedokonalosti, které se zdají na první pohled neslučitelnými s jeho předvídáním a s tím, že již předem zakoušel umučení. Co víme o jeho vynikající citlivosti a něžných dokonalostech jeho člověčenství, sproštuje nás všelikého podezření, že bychom přeháněli, i když pohlédneme v mysl na Betlem jako na nepřetržitě Getsemani. Nauka, že jeho milost nevzrůstala, nám zabezpečuje stálost jeho vnitřních nálad, kterými hlavně Kalvarie souvisí tak nepozorovaně a nerozlučně s Betlemem. Nejvěrojatnější mínění o vědomostech Panny Marie již ji odívá bohatým pláštěm jejích bolestí a tak její vědomosti, halíce její srdce ve tmou veliké tragedie, halí v ni i srdce jeho. Tato dvě srdce bijí v sobě a nemohou bít jinak. Tyto dva životy, matčin

a Synův, nemohou býti rozloučeny, aby nevzniklo mnoho neslušných trhlin v posvátném rouše bohovědy. Nadto nauka, že měl užívání rozumu, činí sama již jeho dětství umučením s jeho zvláštní tragičností, lišící se od tragedie Kalvarské. Neboť mělo muky a nebezpečství, útrapy a strasti, vlastní jemu a ty, o nichž by obyčejné dítě mělo jenom nedokonalou vědomost, které by se netušeně dostavovaly a rychle pomíjely a na něž, jak jest to dětem obvyklo, by se brzy zapomínalo, pro něj byly při jeho plném užívání rozumu útrapami dokonale vyspělými, k čemuž se přidala mdloba tělesné slabosti a dobrovolná nemluvnost a veškerá zakuklení dětství, která si sám uložil.

Ale jsou-li jesle a kříž tak sloučeny ve světle bohovědy, splývají úplně v žáru pobožnosti. Obě vytvářejí v duši téhož ducha, ale vytvářejí jej různě. Duch Betlema jest duch skroušenosti, sebeumrtvování a smírné nápravy a téhož druhu jest duch Kalvarie. Pobožnosti jest přirozeno slzeti u jeslí jako u kříže. Tak byla ve všech svatých a zbožných osobách, kterýměly zvláštní náklonnost k posvátnému dětství, dumavá a dojemná zbožnost. Dýší touže lahodností jako Kalvarie. Jest zde táž vůně opovrhování sebou. Vrhá pocit hříšnosti tak hluboce do obměkčené duše jako výjev, jež ozařuje světlo měsíční v zahradě getsemanské. Ukřižované dítě a ukřižovaný muž na klíně matčině jsou vzájemné ozvěny, tiché ozvěny, které jest spíše viděti okem zbožnosti, než slyšeti. Láska vzbu-

zená obojím tajemstvím jest táž. Jest to láska nesmírnědojemná, nepodobná lásce zmrtvýchvstání nebo skrytého života v Nazaretě. Ano i rozdíly mezi Betlemem a Kalvarií dosahují téhož cíle, ač cestami opačnými. Jdou okolo světa, jedna od východu, druhá od západu. Ukazují jej ukřižovaného a působí vnitřní ukřižování v duši. Obě nás přivádějí v zapírání sebe. Obě v nás obrozují mystické dětství. Obě jsou cesty slzavé. Obě jsou brány, kterými vejde jen maličkost. Obě nás odívají duchem Ježíšovým a svlékají s nás všecko, co jest na nás nízké a sprosté. Obě se vyjadřují v téže zevní symbolické skutečnosti, mluvíc touže řečí v téže chvíli tímže ctihodným a nerozdílným hlasem, – ve mši svaté a v nejsvětější svátosti.

Ale musíme zajíti poněkud hlouběji do podrobností útrap posvátného dětství. Lze je rozdělití ve čtyři třídy: jeho zevnější skutky kajícínosti, jeho vnitřní skutky kajícínosti, jeho životní stavy a zvláštní ctnosti, které bylo povoláno konati. Jeho zevnější skutky kajícínosti byly nejmenšími jeho činy, a přece jsou temnou skvrnou pro jeho prvá leta a bezbrannou něžnost božského dítěte. Nemluvňátko betlemské prolévalo mnoho slz a ty plynuly z rozmanitých zdrojů hořkosti hluboko v jeho duši. Vycházely z utrpení srdce, jsouce částí jeho vnitřních skutků kajícínosti. Ale vycházely snad také, – neboť kdo může vymeziti jeho ponížení? – z bolesti a slabosti, z nepohodlí a bídy, kterých mu jeho svrchovaná citlivost nezvětšovala,

ale činila je, jediného z dětí narozených z ženy způsobilým, že je cítil v jejich nejvyšší skutečnosti. Bolest, která se zdá touž, není ve skutečnosti touž pro dva různé trpitele. Její bolestivost se mění něžností a vnímavostí, nemocí nebo citlivostí srdce, ano i okamžitými okolnostmi, tím více vnitřním uvědoměním si jich toho, kdo trpí. Avšak nejen že nikdy nebylo nikoho, jehož člověčenství by bylo tak jemně utvořeno, tak nevýslovně vnímavo, jako člověčenství Páně, a proto nikdy nebylo nikoho, komu by byla bolest tak velice bolestnou, jako byla i nejmenší bolest jemu, ale také nikdy nikoho nebylo, komu by vnitřné cítění, sebevědomí, nebo lépe sebeovládání, činily tělesnou bolest tak plnou smrtelného zápasu. Právě toto, dotýkáme se nauky o jeho božské osobě, neboť jeho sebeovládání bylo částí jeho hypostatického spojení. Nadto kromě něho a snad do jisté míry kromě Panny Marie, avšak u ní v míře mnohem menší nežli u něho, tak jest mu v tom sotva podobna, nikdy nebylo žádnému dítěti dáno tak plně cítiti dětskou způsobilost trpěti, nebo dětství vlastní strasti plynoucí z jeho něžnosti a citlivosti, protože síly dětské mysli dřímají a snad dvě třetiny bolesti vznikají prostřednictvím ducha. U Pána Ježíše úplné užívání rozumu a dokonalá zralost duše byly přidány k něžné vnímavosti a útlému ústrojí tělesnému. To mu zajisté dávalo zvláštní pramen slz, kterému bychom sotva porozuměli bez rozjímání. To byla jeho první zevní kajícnost. Slzy byly

pro Betlem, co byla krev pro Kalvarii. Byly krví jeho dětství, které však také nebylo bez samého prolití krve.

Při všech jeho kajících skutcích musíme míti na mysli, co jsme řekli o jeho slzách. Jako nesmírnost jeho lidského vědomí, tak spojení jeho lidské přirozenosti s božskou osobou byly zdroji utrpení, které činilo nejmenší bolest smrtelným zápasem, a jeho smrtelné zápasy byly něco příliš obrovského, aby mohly býti vtěsnány v několik slov, obmezených slovníkem lidského bolu. Slzy byly jeho prvním pokáním; druhým bylo snášení zimy. Jaké utrpení může způsobiti zima a jak zvláštní jsou její smrtelné zápasy, dostatečně dosvědčují letopisy arktických výprav. Přece však žádný z oněch hrdinných objevovatelů a otužilých námořníků, kteří zahynuli v ledových nebo sněžných polích, ať to bylo moře nebo země, kde je poznali, nikdy netrpěl zimou tolik, co jí trpělo Dítě betlemské, ať to bylo chladem jeskyně nebo na kvapném útěku pouští. Zima mimo to byla jenom zástupkyní jiných sil přírodních. Jeho vlastní živly se staly metlami, kterými bylo mrskáno dětské tělo jejich Stvořitele.

Byla-li Kalvarie umučením, které mu způsobili jeho tvorové rozumní, představuje Betlem umučení, v němž byli neživotní tvorové mučiteli Dítěte, které se vydávalo v oběť za svět. Jest to dojemné tajemství, toto podrobení se Všemohoucího slabým ostnům jeho vlastních necítících tvorů. Jeho vlastní zákony přírodní

jej svíraly, ano zraňovaly jej. Byl trápen zimou a pálen horkem, znepokojován světlem a rušen větrem, týrán únavou a vyděšován hlukem. Roční počasí se honila přes něj ve svém běhu a zanechávala stopy svých kopyt na jeho těle, jako je nechávají na těle našem. Pro nás jsou obtížemi kleslé přirozenosti, pro něj byly tajemstvími jeho Vtělení. Byly skutečnostmi požehnanými i hroznými zároveň: hroznými pro úžasný styk mezi ním a jimi, požehnanými, protože byly božským dostiučiněním, zdroji milosti, prameny odpuštění a útrapami moci záslužné a smiřující.

Chudoba byla nazvána od jedněch čistotou Kristovou, od jiných jeho nevěstou. Ta byla jeho třetím pokáním a nelze pochybovati o tom, že byla pokáním, které zvláště miloval. Mohlo by se zdáti, jako by okolnosti jeho Dětství byly Prozřetelností vymyšleny s úmyslem uvésti do nich tolik případů chudoby, kolik jen bylo možno, aby se to nezdálo nepřírozeným. Z Nazareta do Betlema, z Betlema pouští do Egypta, z Egypta opět do Nazareta a z Nazareta do Jerusalema na tři dny, v nichž si vyžebraval svůj chléb, prostírá se jeho život jako rozsáhlá síť, aby zapletla do svých širokých záhybů co nejvíce změn a útisků jeho milované chudoby. Narodil-li se z Panny královské, byla to panna chudobná, žijící ve skrovných poměrech. Nechtěl se naroditi doma, ale použil příležitosti římského sčítání lidu, aby se stal vpravdě dítětem vyhnanství a poběhlíkem na své vlastní

zemi. Chtěl býti odmítán ode dveří betlem-
ských, jako nejméně hodný ze všeho pestrého
množství, které se tam shromáždilo. Chtěl se
naroditi v jeskyni, ve stáji, mezi krotkými, hos-
podářskými zvířaty – on, jenž přišel zorati pů-
du duší a zúrodniti ji svou krví, sám jsa oráčem
i krvácející radlicí. Chudoba pouště, chudoba
cizího města, chudoba nízké, namáhavé práce
v Nazaretě, těch všech zakoušel a trpěl od
nich mnohem více, než můžeme vypověděti.
Když přibývalo Josefovi věku a rozmnožovaly
se jeho nemoci, stávalo se jho chudoby ještě
tíživějším ramenům jeho něžného schovance.
Chudoba, která doléhala na jeho matku, do-
lehla desateronásobnou tíží na něj, již proto, že
napřed dolehla na ni. Chudoba jest evangelická
dokonalost. Jak mnozí se švarně pokoušeli né-
sti její břímě a potom je odložili v zármutku
a neposvěceném zoufalství! Jak mnozí, kteří je
nesli do konce, stali se svatými prostě tímto
břemenem! Jak mnozí duchovní řádové do-
svědčují svými upřímnými kronikami, jak ne-
snadno jest udržeti na živu ducha pravé chudoby
a jak slabými se ukazují i sliby, které mají zasta-
viti proud přirozenosti, který se žene takovou
silou jinou cestou! Nikdy nebylo dětství tužší
chudoby nad dětství našeho blahoslaveného
Pána. Byla jeho nerozlučnou průvodkyní a mi-
loval-li její strohosti tak zvláštní láskou, bylo
to jenom proto, že byla tak zvláštním křížem.

Zanedbávání bylo dalším z jeho dětských po-
kání, zanedbávání vystřídané sotva lichotivějším

povšimnutím, kterého se mu dostalo ukrutným pronásledováním. Miloval lidi nejněžnější láskou. Od věčnosti bylo jeho rozkoší pomyšlení, že jednoho dne se octne mezi nimi. Přišel a pouhá jeho přítomnost tak okrášlila zemi, že by málem byla přezářila nejvyšší nebesa. Či nebyla krása samého Boha zcela znova okrášlena Vtělením? Než přece, ať dáme těm slovům jakýkoliv smysl: nebylo tu místa pro něj. Srdce byla plná. Byl nevčasný. Bědy, z kterých přišel vykoupit své bratry, nebyly od nich pocítovány jako bědy. Jeho úsilí osvoboditi je, bylo jim obtížnější, než okovy, v kterých strádali. Narodil se a přišlo za ním několik pastýřů, ale, jak se zdá, žádný ze sousedů nenásledoval jejich příkladu. Tři králové přišli z daleka a vládce Judey se pokoušel zahrnouti je v hromadné vraždění, kdežto zapomenutí a tma se kvapně uložily na dějiny onoho královského průvodu z východu. Bezpečnosti nabyli, jenom když se kolem něho prostíraly pusté písčiny pouště, a i tam byly stopy milých mu lidí, za které přišel umřít, hrůzou a zlým znamením pro oči jeho matky. Pro nejsvětější srdce vtěleného Boha býti cizincem pro kteréhokoliv ze synů Eviných bylo nevyrovnatelnou bolestí pro jeho filantropii, pro jeho lidumilnost, pro cit, který mu náležel ve smyslu, v jakém ho nemůže žádný tvor sdíleti a jehož pouhým stínem jest planoucí horlivost jeho svatých o spásu duší. Kdyby bylo možno, slovo filantropie, tak jako slovo Vtělení, mělo by býti schválně vyhrazeno jenom pro něj, pro

lidumilného Syna Božího. Přece však byl cizincem v zemi egyptské a jeho srdce bylo v zajetí, jako před tím byl Israel, v údolí nilském. Když jeho duše toužila po Jerusalemě, nebylo tam nikoho, kdo by jej tam uvítal. Naopak musil se uchýliti stranou, neboť kdož tam vládli, jistě mu přáli zlého. Ubohé dítě! Ubohý chlapec! Lidé odpadali od něho, jenž byl nestvořená krása nebes, jako by zlé kouzlo již v jeho Dětství viselo kolem něho, jako by znamení Kainovo bylo vpáleno na jeho dětské čelo! Kdo si dovede představití hloubku utrpení tohoto srdce Dítěte-mučedníka?

Jeho prolití krve při obřízce bylo jiným pokáním jeho dětství, které můžeme z mnohých důvodů považovati za vzor nepotřebného sebeumrtvování svatých, možno-li v skutku které umrtvování považovati za nepotřebné i nejnevinnější duši lidské. Nepotřeboval obřadu. Nepotřeboval obřadné smlouvy s Bohem, jsa sám Bůh. Nepotřebovalo posvěcení ono tělo, jež již bylo spojeno s osobou božskou. Bylo to podivné, zvláštní, nevypočítatelné prolití krve, které bylo, jak se zdá, ve zvláštním vztahu k ostatním krveprolitím, ježto nejen že nebylo částí díla, kterým byl svět vykoupen, ale bylo úplně odloučeno od umučení.* Nesplnilo smlouvy s Otcem, která zněla na smrt a na nic menšího než na smrt, takže krůpěje krve, které byly prolity tehdy, nebyly prolity pro spásu duší. Byla to

* Viz pojednání o Drahocenné krvi, hl. I. a V.

pocta, kterou vzdávalo dětství umučení? Byl to jako na hoře olivetské výbuch nedočkavosti Nejsvětějšího Srdce po plnosti Kalvarie? Pro něj sama jistě bylo bolestí, pro jeho matku utrpením, pro Josefa nebeským zmatkem, pro anděly divem, pro svatě vzorem a tajemstvím.

Jeho únava byla jiným pokáním jeho dětství. Únava neúnavného Stvořitele jest zázrak plný vzrušení a pro unavené duše – a únava jest za našich dnů pravidelným stavem křesťanských duší – také plný útěchy. Jaké únavy zakoušel na svém nepohodlném loži z pichlavé slámy a v sevření nepohodlných plének! Sama jeho bezmocnost byla pro něj nekonečnou únavou, pro zralost jeho rozumu. Únava byla zajisté jednou z jeho zvláštních útrap na útěku do Egypta a za návratu odtud. Na útěku zavínutí stuhami a jednotvárná poloha musily býti nesnesitelně obtížny, hodinu za hodinou, den za dnem, třeba to byly něžné lokty Mariiny, které jej nesly. Snad právě i zralost ducha sama unavovala jeho dětské tělo. A jeho spánek, končina divů, byla pro něj opravdu skutečným odpočinkem? Osvěžoval jej, jako nás osvěžuje náš spánek? Uvolnil ztuhlé údy, uklidnil bušící srdce, ukonejšil pracující mozek, posilnil slabé oči a naplnil maličkou nádobu těla bujnou a veselou silou, jak to činí nám? Jeho duše zatím ustavičně bděla. Jeho modlitba a oběť neustávala. Viděl stále olivy getsemanské, viděl stále sloup a korunu, viděl stále kříž strmící k obloze na Kalvarii. Byl snad jeho spánek jenom jiným

tvarem únavy, stínovou dobou, navštěvovanou více obrazy umučení než samy hodiny jeho bdění? Vše, co víme, jest, že si nedopřál radosti z žádné jiné lidské věci mimo to, co bylo v každém případě nezbytno k dokonalosti jeho člověčenství.

Strach byl jiným pokáním jeho dětství, a ježto utrpení ze strachu bývá obyčejně přiměřeno schopností duše lidské, byl zajisté pro Pána Ježíše mukou nesnesitelnou. Jeho útěk do Egypta a jeho pobyt v Egyptě byly plny hrůz, z nichž některým můžeme porozuměti a jiné z nich převyšují všelikou naši představu. Nezdá se, že bychom se mohli domnívati, že by jeho vědomí bylo vyňato z těchto dojmů, vědouce, jak vzdaloval od své nižší přirozenosti všecky ony pomůcky, které by mohly nějak zmírniti jeho útrapy. Používal svých výsad jako příležitosti k novému utrpení, nebo k vybranějším stupňům utrpení. Mohli bychom tedy v tomto oboru strachu míti zato, že ze spojení zralého rozumu se slabou dětskou vnímavostí nacházelo jeho vědomí prostředky, aby zvětšovaly muky strachu, činíc jej způsobilým lépe oceňovati nebezpečnosti. Přesvědčíme se, že strach zaujímal ne bezvýznamné místo mezi hrůzami jeho umučení a proto právem očekáváme, že jej najdeme i v jeho dětství.* Ale uvedli jsme jej úmyslně mezi zevními skutky kajícínosti, abychom ukázali, že prodléváme raději

* Viz pojednání o Kalvarii, hl. IV.

u bolestných pocitů těla a duše, které byly způsobeny strachem, než u vnitřního neklidu duše, který by byla způsobila nedokonalost vědomí. I kdyby se nebyl bál, mohl trpěti pocity strachu oním tajuplným způsobem, kterým tak mnohé z křehkosti naší přirozenosti byly učiněny shodnými s hypostatickým spojením. Snad ani trapné obavy dětské nebyly neslučitelný se zralostí jeho rozumu. Ale co od nás ve všech těchto otázkách bohověda nejpřísněji vyžaduje, jest, abychom nechali nedotčenu dokonalost jeho vědomí.

Mlčení bývalo vždy řazeno mezi nejpřísnější z mnišských skutků kajícínosti. Vyžaduje dlouhého zkoušení a mnohých známek božského povolání, než se odvážíme svěřiti některou hrdinnou duši pravidlům řádu, zachovávajícího mlčenlivost. Lidé mlčenliví jsou lidé, kteří se skrývají v Boha způsobem nejvíce hodným úcty. Ano unikají i obdivující se úctě Církve, činíce téměř nemožnými řízení o jejich svatořečení. Po mnoho měsíců přerušovalo Jezulátko své mlčení jenom nečláňkovými zvuky radosti nebo bolesti a snad jenom těmito. Přece však, jak musil toužiti promluvití ten, jenž byl tak zázračně výmluvný! Nemusil dychtiti po tom, aby vydával světlo on, v němž byla obsažena všecka sdělitelná moudrost božství? Když tak překypoval krásnou moudrostí a uchvacujícím rozumem, nepálilo ho mlčení v srdci jako žhavé uhlí? Nebylo v tom, že byl Slovo Otčovo, něco, co by ho naplňovalo plesáním, když

by mluvil o Otci svým lidským jazykem? Když pohlížel s tichým plesáním na Marii, nezatoužil potěšiti ji hudbou svého hlasu? Netoužila ona nyní tak po jeho hlasu, jako toužila po devět měsíců, aby se jí zjevila jeho tvář? Když viděl Josefa bledého a umdleného, nebyl často pln touhy, aby obveselil srdce a osvěžil nyjícího ducha staříckého světce kouzlem článkovaného slova? Než přece se zdržel. Přijal masku dítěte a tím, že ji dokonale zachovával, nabyla maska božské skutečnosti: ano, byla to právě lidská skutečnost, které používal za masku a přece ne za pouhou masku. Buďme jisti, že nikdy tak netísnilo mlčení některého světce v tiché cele kartusianské, nebo v zahradou ověšené poustevně v Kamaldoli, jako tísnilo nejsvětější srdce božského Jezulátka.

Musíme také uznati za zvláštní zevnější pokání, které prostupuje všechny ostatní druhy kajícínosti jako jejich součást, jmenovitě svrchanou útlost jeho těla, Bohem zamýšlenou a výslovně utvářenou pro nejprudší utrpení. Lze je považovati za zvláštní utrpení o sobě, odezírajíc od způsobu, kterým zvyšuje veškerá ostatní utrpení jeho. Neboť musíme míti zato, že bylo tak neobyčejně citlivé, že pro něj byly mukou mnohé věci, které nám nebyly trapnými, a mnohé věci, které jsou skutečně bolestny i pro nás, pro něj byly mukami zcela jiného rázu. I větry měly jej ovívati jemně, i krůpěje dešťové měly na něj padati bez tíže, i země se měla urovnávati před jeho nožkami. Ale v pravý

opak toho : vidíme, že všemohoucnost přichází na pomoc z neuvěřitelné lásky a udržuje toto křehké ústrojí pohromadě uprostřed bouře bolestí vnitřních a surovostí zevních, které by byly stačily rozdrtití sto životů lidských. Takové byly zevnější úkony kajícího nejsvětějšího dětství. Přecházíme od nich k pozorování pokání vnitřních. Jako bylo devatero jeho pokání tělesné, tak můžeme i těchto počítati devatero. Prvním byl pohled na hříchy lidské. Jako se má duše k tělu, tak se měla citlivost a soucitnost duše Páně k útlosti a vnímavosti jeho těla. I pro nás s obyčejným darem víry jest slovo hřích skutečně hrozné. Vyjadřuje celý svět tmy. Jest popřením všeho, co jest jasné, nadějně, žádoucí a půvabné. Pomyšlení, že můžeme hřešiti, působí nám třesení. Pravděpodobnost, že jsme zhřešili, jest nám svrchovanou hrůzou, a skutečný hřích jest naše největší skutečné neštěstí. Přece však sotva dovedeme pochopiti úžasné nebeské smýšlení, které působilo, že svatí omdlávali při pouhé zmínce jména hříchu. Taková skutečnost nám ukazuje vznešenost lásky a spojení s Bohem, což jsou pro nás sotva co lepšího než výrazy mystické bohovědy, ale kterých nedostihujeme nejen zkušeností, ale ani pochopením. Jak daleci jsme tedy toho, abychom si dovedli představití hrůzu Pána našeho před hříchem ! Nestvořená svatost jeho božské osoby udělila jeho lidské duši nevýslovnou neposkvrněnost spojenou s takovou něžností vzhledem ke cti a čistotě Boží, že si toho ne-

dovedeme představit, leč způsobem nanejvýš nedokonalým. Kdybychom se směli odvážiti mysliti si nějakou nemoc jako obraz věci tak svaté, mohli bychom říci, že bídný a nečistý svět byl pro chvějící se duši Páně tím, čím by byl polední paprsek sluneční pro poraněné oko. Byl něčím nesnesitelným. Byl to duchovní zápas smrtelný, kterého, jak se zdálo, není možno snést ani jediný okamžik, který však přece trval celý život. Kdyby bylo bývalo v hypostatickém spojení možno nějaké překvapení, byla by bývala jeho duše uděšena zjeveními, kterých mu jeho vědění poskytovalo o hříchu. Byla to nemilosrdně skličující zjevení. Viděl hříchy lidské v ohavnosti jejich druhů, v ošklivých odrudách jejich různých tříd, v rozmanité nečistotě jejich zvláštních příznaků. Viděl je v strašné řadě jejich počtu, jejich množení, jejich opětné pády, jejich plodné rodiny, jejich dlouho trvajících, stále se množících důsledky. Viděl je v jejich váze, ve váze, kterou tak hluboko tiskly duši lidskou, ve váze, kterou téměř tlačily milosrdenství Boží pod nohy jeho spravedlnosti, ve váze, kterou jej samého každé chvíle drtily. Viděl hřích hříchů, který jej učinil schopným odkáti umučením všechny hříchy, hřích bohovraždy, zavraždění Boha, mučednictví Stvořitele. Takto musil nésti tíži svého umučení dvakrát: jednou jako umučení, potom jako hřích nebo řadu obrovských hříchů. Musil učiniti zadost za své vlastní ukřižování. Neboť všecko toto nebylo pouhé vidění po-

děšeného a utrápeného pozorovatele. Všecky tyto nevýslovné hříchy musil přijmouti do svého srdce a takořka poskvrnití neposkvrněnou svatost své duše tím, že se v ně oblékl tak, že jej hustě obklopily a vpálily se v samu svatyni jeho života. Něžně a jemně přicházejí vlny andělského sboru s vysoké oblohy k jeho uchu v jeskyni, ale jest zde vidění veškerého onoho hříchu. Palma šelestí a písčiny pouště se vypařují jako zlatý dým v kosmých paprscích zapadajícího slunce: ale vidění hříchu jej vyslídilo i tam. Lotos otvírá zvolna svůj vonný kalich vstříc vycházejícímu slunci na chvějící se hrudi Nilu: ale vidění hříchu přilnulo k němu, aby se nedalo setřásti až do smrti. Mluví vlídná slova k ženám nazaretským u studnice a písňě vinařů se vesele nesou jitem: ale duše jeho jest zahalena v toto ovládající jej vidění hříchu, které jej tlačí dolů, a zdá se, jako by chtělo udusiti vnitřní čistotu, která jest dechem jeho vlastní bytosti.

Jeho duše viděla Boha. Hleděla přímo do planoucího středu jeho věčné spravedlnosti. Přistoupila k těmto plamenům blíže, než se jim přiblížil kterýkoliv tvor před tím, nebo se přiblíží budoucně. Plameny nevýslovné božské nevole na ni vyskakovaly, jako by byla jejich kořistí, obklopovaly ji a zdálo se, že se jí živí, jako by byla jejich palivem. Neztrávena zůstala pro hypostatické spojení. Ale tyto plameny byly by ztrávily každou stvořenou přirozenost, kdyby nebyla neporušitelná a nezničitelná pro toto vznešené spojení. Nicméně byla duší stvo-

řenou a musila se lekati tohoto vidění spravedlnosti Boží. Ani zde, jak tomu bylo u hříchu, nebylo to pouhé vidění. Byl obětí spravedlnosti, jež jej měla pleniti, až by se nasýtla. Plenila ho v onu hodinu. Nebylo možno uniknouti. Byla jeho vlastní vůlí a proto přece nebyla méně hroznou. Jaká to spravedlnost měla býti usmířena za takové hříchy? Takovými hříchy jaký úctyhodný ztravující hněv musil býti svatě vzbuzen? Neobmezená svatost Boží měla býti šířkou smírné oběti, kterou on měl přinést. Pouhé vidění toho bylo jako nějaká živá bytost. Uchopila se jeho dětského srdce, odnesla je na nepřístupné skály, kde se mu nemohla přiblížiti ani lidská pomoc, ani lidská soustrast a kde se jím živila jako sup kochající se tím, že potřisňuje své peří krví, jako by se tím zdobil. Jakým to způsobem života musilo žíti jeho dětské srdce s takovým hrozným hostem, s tak úctyhodným strachem?

Jeho předvídání umučení bylo jiným pokáním jeho Dětství. Kdo nezná muky, která vzniká z toho, když jedna myšlenka jest silnější než celá mysl a podrobuje si celý život? Jest to muka, které nelze dlouho snášeti. Ale je-li mysl ovládnuta jediným utrpením, jest to úděl ještě nesnesitelnější. Za takových okolností se život ani tak nežije, jako stravuje, nebo po kousku ohlodává s pozvolnou, tupou, neuhasitelnou bolestí. Ale jest zde ještě jiný úděl, který jest ještě hroznější než kterýkoliv z oněch. Jest to, když nějaká temná myšlenka, nějaký přízrak,

buďto hrůzy nebo viny zachvátí život, úplně se ho zmocní, uzavře duši do svých zasmušilých, ozvěnu budících síní a navštěvuje ji tam ustavičně jako zlomyslné strašidlo. Ale to vše jsou jenom slabé obrazy toho, co zaujímalo duši Páně, předvídající jeho umučení. Když o tom přemýšlíme, ztrácíme se sami sobě. Rádi bychom nevěřili, že jest to skutečnost. Nemůžeme snést myšlenky, že by byl kdy býval prožít takový život na této krásné zemi Boží. Zevnější hluk Kalvarie jest skutečně úlevou po myšlence na onu nesnesitelnou tichou bolest. Pokoušíme-li se následovati ji do líbezných tajemství jeho milého Dětství, provázeti ji, ana se řítí jako po elektrických drátech do všech schopností jeho duše a vidíme-li, jak se mísí s jeho láskou k Bohu, k Marii a k lidem, stává se nejen nesnesitelnou, ale naprosto nepomyslitelnou.

Jeho předvídání lidského nevděku vede nás k jiné útrapě jeho Dětství, prudké, ale nám pochopitelnější. Jsme nyní šťastni, protože se nám zde zdá, jako bychom se mohli k němu přiblížiti svou útrpností. Něha jeho nejsvětějšího Srdce byla dokonalá v nejplnějším slova smyslu. Nikdo nikdy nebyl obdařen takovými city jako on. Nikdy nebylo citlivosti, o níž bychom si mohli pomysleti, že se vyrovná citlivosti jeho. Ve své síle, ve své hloubce, ve své věrnosti, ve své jemnosti nikdy nebyly lidské city tak božsky rozníceny. Vypůjčovaly si téměř sílu z jeho vědění. Čistota jejich prudkosti plynula z jeho svrchované svatosti. Jeho lidská láska byla by-

tostí o sobě, podivuhodně čistým ohněm, silou prudké něhy, jíž podobné není ve tvorstvu. Ale byla právě tak božská jako lidská. Nemalá míra této toužící a překypující lásky, kterou může pocítiti jenom Stvořitel, byla udělena citům jeho lidského srdce. Proto nikdy žádná láska matky, ženy nebo sestry se nevyrovnala vášnivostí lásce jeho. Ale soustředila se zvláště na jediný stvořený předmět, na lásku lidí. Toužil po jejich lásce s veškerou tajemnou žádostivostí Stvořitelovou, připojuje k ní zvláštní romantiku lidského srdce a onu novou lásku, polo lidskou a polo božskou, která náležela jenom jemu jakožto našemu Vykupiteli. A přece i v této jediné věci byla jeho láska zklamána. Viděl, jak málo jest těch, kteří ho milují, jak málo i z toho mála, kteří mu slouží, slouží mu z lásky, jak chladně jej milují, kdož jej vůbec milují, a jak mnozí, kteří upřímně milovali, odpadnou od této lásky, dávajíce přednost lásce nehodné. To vše mu bylo tak jasno ve dnech jeho Dětství, jako by mu to objasňovaly dějiny Církve, rozvíjejíce se před ním postupem věků. Jaká snět jest zde na lidském štěstí, horší než neopětovaná láska, zvláště když jest to láska, která ozdobila svůj předmět svou vlastní nesmírností a tak byla sama jeho příčinou a původem, a když žádná vědomost o nové nehodnosti předmětu neskýtá ochrany citům poraněným tím, že byly zklamány? A přece takovým bolem bylo jeho dětské srdce neustále trápeno.

Byla srdce hrdinská mezi lidmi, která cítila

útrapy jiných více než své vlastní. Ale nejsvětější Srdce Ježíšovo mělo toto hrdinství v dokonalosti, která nemá příkladu. Útrapy těch, které milovalo, mělo stále před sebou. Viděl spoustu v srdci své matky, jak její bolesti denně vzrůstaly ve světle proroctví Simeonova v děsnou nesmírnost. Viděl pozvolné mučednictví svatého Josefa, jehož klidná povaha se zdála tak neschopnou trpěti, že pohled na jeho útrapy byl zvláště smutný, jako kdybychom se dívali na nějakou nepřírozenou ukrutnost. Viděl hrozné sebezapírání Křtitelovo, končící se krvavým mučednictvím. Patřil na svatá mláďátka a jeho dětské srdce pociťovalo každou z jejich bolestí zvláště a prudčeji než sami trpitelé nebo jejich matky. Zde opět jeho vědomí poskytuje nemilosrdně světlo jeho uděšené duši, kdežto jeho osvětlovací moc sesiluje jeho schopnost trpěti a k tomu všemu jest přidána vybraná muka: věděti, že sám jest příčinou všech oněch útrap, které trpí ti, jež miluje.

Jeho nevýslovná účast s Církví, podobná účasti ženicha s nevěstou, a jeho ohnivý soucit se všemi jejími pozdějšími osudy byl jiným zdrojem hořkosti v jeho dětském srdci. Vidění nesčetných křesťanů, kteří přijdou do věčného ohně pekelného, tisíce jejich milostí, které přijdou na zmar, a božské záměry, které se odvážila zmařit lidská zloba, byly také viděním, které bylo stále před ním. Prostíral se před ním onen hrozný, pustý domov tolika duší, jako ubohý svět jeho nešťastné zhrzené lásky. I když se jeho dět-

ské oči usmívaly s dětinským čtveráctvím do očí Mariiných, ono vidění těžce spočívalo na jeho srdci, vydechujíc svůj palčivý dech na projevy jeho něhy. Musíme také připočísti jako zvláštní pokání o sobě hrozná trvání všech oněch muk, které, ať spal či bděl, lnuly k jeho citlivému srdci jako žhavé roucho řeckého bájesloví, jež činily jako prudké jedy způsobilým zažírati se až do jádra života ohněm stále se stupňujícím a nikdy neochabujícím. Musíme si také připomenouti, čemu nás učí nauka o jeho vědomí, že tato žhavá vidění nepřicházela jedno za druhým s proměnami hroznými, které by se byly jaksi podobaly oddechu, protože zde byla vůbec jakási proměna, ale byla před ním všecka zároveň každého času vždy přítomna, stále se dovolávajíce veškeré jeho pozornosti, stále vyčerpávající jeho veškeru sílu trpěti, stále jsouce osvěcována veškerým světlem jeho vědomí, jejímž nikoliv nejmenším úkolem bylo býti doživotním nástrojem jeho mučení.

I útvary života nebo stavy a okolnosti jeho dětství byly útvary pokání. Přijal podobu služebníka. Plénky byly jeho pouty. Narodil se jakožto poddaný římského císaře, vzdav se svého práva rodového. Jeho život byl život nejúplnější bezmocnosti od jeho dětské slabosti až do sestoupení s kříže. Ve všem byl povrhelem lidí a divadlem andělů. Vydal se na pospas zvířatům i živlům. A to přece byly jenom zevní ukázky vnitřního poddanství, kterým byl podroben spravedlnosti Boží, hříchům lidským, své vlast-

ní vášnivé svatosti lásky a jejich nevýslovné nevděčnosti. Vzal na sebe i podobu hříšníka. Neboť byl přioděn tělem jako ostatní lidé a aby jim byl podobným, spokojil se tím, že měl domnělého lidského otce. Podrobil se obřadu obřízky, aby se zdál ještě podobnějším hříšníku, splácejí Bohu dluh, který byl zaviněn jenom hříchem. Očišťování jeho matky bylo takoruka veřejné a obřadné uznání jeho hanby. Ano svolil i, aby byl vykoupen holoubaty, jako by opravdu potřeboval vykoupení ten, jenž přišel nás všechny spasiti. Námaha a muky, únava, mdloba a smrt, to vše byly důsledky hříchu a těm všem se podrobil, jako se jim nikdy žádný člověk nepodrobil před tím.

A přece i zde to byla pouze zevnější znamení, přirovná-li se to k podobě hříšníka, kterou nesl hluboko v duši před očima Boha, žárlivě vymáhajícího spravedlnost. Přijal také podobu trpitele. Avšak to byla vskutku více skutečnost než podoba. U něho byly všechny podoby skutečnostmi. Utrpení bylo podmínkou jeho života. Bylo nevhodným průvodčím jeho Dětství. Nebylo chvíle, kdy by ho byl býval prost. Zjevil svaté Kateřině Sienské, že za svého Dětství trpěl zvláště každý pátek. Neboť i zde mohly býti stupně muk, přes stálost jeho vědomí a nezměnitelnost jeho lásky. Jeho vědomí a jeho láska nebyly jedinými zdroji utrpení, které měl v sobě. Jako byl Beránkem zabítým od ustanovení světa, tak v očích Otcových a v hrozně skutečnosti svého srdce byl ukřižovaným Ježíšem

již ode dnů betlemských. Jeho útrapy převyšovaly všelike mučednictví i v každé hodině jeho dětského života. Vyslovil tuto pravdu, když se zjevil Domenice dal Paradiso jako dítě plné ran.

Tři ctnosti jeho Umučení byly také třemi ctnostmi jeho Dětství a jejich heroické vykonávání poskytovalo příležitost pro čtvrtou třídu pokání jeho Dětství. Tyto ctnosti byly poslušnost, pokora a trpělivost. Byl nejdokonalejší poslušností poslušen Věčného Otce, pohanského císaře, Marie, Josefa a Heroda. Když pomníme, kdo byl on a jaké a jak veliké byly výsady jeho lidské duše, pochopíme, jak zázračná v něm byla tato ctnost poslušnosti a jakým hrdinstvím bylo konání této ctnosti pro jeho vědomí, které s jistého hlediska pronikalo její nejbožtější nepřiměřenost, a pro jeho lásku, ježto, jak se nejčastěji stávalo, zahrnovala do svých nesnází i jiné a zvláště jeho milovanou matku. Podrobiti Marii cestě do Betlema, odmítnutí, kterého se jí tam dostalo, a hrubosti jeskyně, to bylo podivuhodným skutkem poslušnosti vlády římské, a kdyby jí nebylo, nikomu by se to nezdálo nedokonalostí. Býti odvrácenu ze své cesty, jako bývá na podzim lupen odvanut závanem větru, od bídneho Heroda nebo Archelaa, bylo svrchovanou potupou pro vtělené Slovo. Ale bylo mezi požadavky dokonalosti jeho poslušnosti. Bylo by bez konce, kdybychom se počali obírat jeho pokorou. Probíhá všemi dvanácti hlavními tajemstvími jeho Dětství. Každé a všechny vydechují vůni nepochopitelné poníženosti.

Konání pokory jest vždy více nebo méně skutkem kajícím pro každého. Ale bylo násilností v duši Ježíšově slávou obklopené, která již patřila na Boha a byla oblažena, a to jí dodávalo zvláštního rázu v našem blahoslaveném Pánu. I jeho trpělivost byla téměř podivuhodnější v Betlemě než na Kalvarii. Tu i tam se zřekl pomůcek, kterými byla ochotna přispěti jeho božská přirozenost jeho člověčenství. Tu i tam zadržoval onen přívál blaženosti, který by byl rád býval zaplavil všechny schopnosti jeho duše a rozproudil se všemi cévami jeho oslavených smyslů. Ale v Betlemě dával Dětství nésti břímě svého věku mužného. Jeho útrapy byly tam tak citelny jako na Kalvarii a byly nevhodnější, nevhodnější, nepohodlnější, nepřiměřenější v Betlemě, než na Kalvarii, smíme-li se takto vyjádřiti, nezapomínajíce, jak bylo nepřiměřeno mimo slávu všechno pro vtělené Slovo, jehož útrapy nabývají své jediné vhodnosti z nesmírnosti jeho drahé lásky.

Jest cosi trapného pro něžnou pobožnost v tomto názoru na dětský život našeho Spasitele. Neprodáváme u něho ze záliby. Ale jest částí slavné pravdy jeho Vtělení. Uvádí nás do hlubin nauky, která může býti jenom prospěšná pro naši duši a odhaluje nám některé z vnitřních účinků hypostatického spojení, které v nás víc a více zaněcují ducha klanění. Jakým zřením musil býti pro Marii tento vnitřní život jejího nebeského nemluvňátka! Viděla Věčné Slovo, bezmeznou radost andělů, nestvořený lesk nebes,

jas dokonalostí Božích, ano se cítí zavrženým od Boha, vyvrhelem tvorstva, s veškerou tíhou nečistot světa na sobě, přioděno, přestrojeno a obtíženo mnohonásobnou nepravostí milionů hříšníků za dlouhá tisíciletí. To všechno viděla ležeti na chvějící se čistotě jeho neposkvrněné duše. Viděla jej, jenž jest domovem tvorů, an jest vzdálen od domova svého a ztracen, ztracen v moři hříchu, a nemocen, nemocen jako v zahradě getsemanské, nemocen po celých třiatřicet roků svého života, nemocen ve dnech svého dětství, kdy z jeho lásky všechny děti jsou bezstarostné, veselé a plesající. Viděla, jak se hrnou krůpěje slz do očí Věčného a chvěla se vidouc to.

Ó, jak hrozné ve své líbeznosti bylo mateřství Mariino! Ony slzy tekly, abychom se my mohli usmívati a měli právo se usmívati a měli příčinu se usmívati a mohli sloužiti Bohu svými úsměvy a milovati jej s úsměvy, a téměř i pokání činiti s úsměvy, neboť ve všech nejblaženějších úkonech nejsnadnější svatosti Nemluvňátko betlemské uložilo pro nás nyní moc k ukojení nesmírné spravedlnosti Boží. Od té chvíle, po oněch slzách betlemských, jestliže i my proléváme slzy lidské, jsou to buďto slzy sladkého, milostného žalu nad hříchem, nebo radostné slzy z nesmírné lásky, nebo slzy rozkošné útrpnosti dojemného soucitu, a i pro tyto slzy, ač jsou spíše výsadou než pokáním, přijde hodina, kdy je setře dobrotivá ruka samého Pána Ježíše v domě Otce jeho na věky.

NEBE JIŽ ZDE

Jsou lidé, kteří řekli, že radost jest věc planější než utrpení. To zajisté není správný názor o tvorstvu Božím. Zajisté jest radost nejniže a utrpení nejvýše, ale právě proto jest radost hlubší z obou. V srdci duchovního světa, kde hoří jeho ústřední plameny, jest nejhlouběji radost. Svět utrpení spočívá na ní jako na bezpečném základě. Jako pod každým kamenem bývá vlhko, tak pod každým utrpením jest radost, a když dospějeme toho, abychom správně životu rozuměli, vidíme, že bolest jest konec konců jenom služkou radosti. Pronikáme do lůna utrpení, abychom našli zlato a drahé kameny radosti. Utrpení jest stav časný, ale radost stav věčný. Všeliké utrpení jest ve vyhnanství od Boha; veškerá radost spočívá ve spojení s ním. V nebesích radost zapudí utrpení, kdežto zde na zemi není údělu, od kterého by utrpení dovedlo úplně zapuditi radost. Radost lne k nám jakožto k tvorům Božím. Drží se nás, kamkoliv jdeme. Její vůni lze cítiti všude kolem nás. Její slunce svítí na nás a přidává nám jakéhosi půvabu k tomu, který jest nám vlastní. Radost visí kolem všeho, s čím má Bůh co činiti. Jest jenom jediné místo, kde není radosti, a ona temná končina má svůj vlastní zvláštní zákon a je tmavá, protože nechce býti světlá. Jest nevyhnutelná radost na všem, co náleží Bohu.

Mrzíváme se na sebe, že netruchlíváme dost dlouho o své zemřelé. Považujeme to téměř za křivdu na památce těch, které jsme milovali. Ale jest to pružnost života. Naše srdce směřují vzhůru, protože Bůh jest nahoře. Nemůžeme si pomoci. I proudění krve v našich žilách jest radostné, protože život jest nám darován přímo Bohem. V pravdě radost a bolest nejsou protivy. Bolest jest západem radosti, otupením radosti, stínem, který radost zmirňuje, soumrakem, který činí světlo tak krásným, nocí, která působí, že máme každého rána radost povstati. Žijí spolu, protože jsou sestry. Radost jest prvorozená a když mladší zemře, jakože zemře, radost zachová památku na ni na věky, památku, která bude velmi líbezná, tak líbezná, že bude částí nebeské blaženosti.

Jsou také duše na světě, které mají dar nacházeti radost všude a zanechávají ji po sobě, když odcházejí. Radost tryská pod jejich prsty jako paprsky světla. Jest cosi v jejich přítomnosti, i v jejich pouhé tiché společnosti, od čeho nelze radost odloučiti a odstraniti. Jejich vliv jest nevyhnutelné potěšení srdce. Jest to, jako by na ně přešel stín vlastního daru Božího. Vydávají světlo, aniž zamýšleli svítiti, a zdráhavé povahy vycházejí jako plachý hmyz a odkládají téměř své smutné povahy a spřádají tance v zlatých paprscích oněch jasných povah. Někdy se také radost obrací úplně k Bohu. Nemluví o něm, káže o něm. Její vůně jest takořka vůní jeho přítomnosti. Zanechává

za sebou klid a nezřídka sladké slzy modlitby. Všecky věci rostou potichu křesťansky pod její vládou. Osvěcuje, uzrává, zmirňuje, přetvořuje, jako slunce, pravdě nejnepodobnější věci, které přijdou do jejího obvodu. Jediné takto obdařené srdce jako toto jest apoštolem svého sousedstva. Každý uznává jeho božské právo, ač ono nikdy nepomýšlí na to, aby se ho dovolávalo. Není třeba se ho dovolávati, neboť neodporuje jeho neodolatelné něze.

Radost jest jako misionář, který mluví o Bohu; bolest jest kazatel, který strašením vyhání lidi z nebezpečenství smrti hříchu do náruče jejich nebeského Otce, nebo který je odnaučuje dojemností svých důvodů nebezpečným rozkošem světa. Ona jasná srdce se podobají více onomu, než tomuto. Mají vykonati veliké dílo pro Boha a vykonávají je často nejvíce, když na ně nejméně myslí. Jest to dech, který vdechují, a hvězda, pod kterou se narodili, a zákon, který je objímá. Mají v sobě světlo, které nebylo klamné, když byli mladí, a které věk činí jenom zlatějším, nikterak mu neubíraje tepla. Žítí s nimi, jest dlíti v ustavičném výsluní klidného veselí a pokojné radosti. Kdo nepoznal takových duší? Kdo nedluhuje za vše, co jest v něm nejlepšího, po milosti Boží, takovým, jako jsou oni? Šťasten jest, kdo měl takové ovzduší ve svém domě otcovském! Jeho sláva snad již zapadla za obzor; ale on sám bude ozařován jejím leskem až do hodiny svého vlastního zádumčivého západu. Ten jest v prav-

dě nejšťastnější, největší a Bohu nejpodobnější z lidí, takořka jediný básník z lidí, kdo přidal jedinou pravou radost k pokladu radosti ve světě.

Jsou také duše, kterým se pro jejich vlastní blaho nedostává radosti, jejichž darem jest spíše neobyčejná schopnost radost přijímati, než vydávati. Pijí ji, jako žíznivá země pije dešť a třeba pamatovati, že mluvíme ne o rozkoši, ale o radosti. Zdá se uzdravení jejich duše tak potřebnou, jako jest bolest potřebnou pro veliké množství lidí. Nicméně jest duší, které bývají takořka spaseny radostí, mnohem více, než bychom se na první pohled domnívali. Naše pozorování světa stále je objevuje na místech pravdě nejpodobnějších. Hledají ustavičně útočiště v skrytých službách křesťanského kněžství. Radost se zdá pro ně tak potřebnou, jako sluneční světlo pro rostliny. V ní rostou a se rozkládají a zbarvují květy rozmanitých ctností. Také nesměřuje jejich vzrůst celkem vzhůru, jak se obecně domnívá nelaskavý úsudek, který bývá vždy úsudkem plytkým. Zapouštějí hluboko kořeny, tím hlouběji, čím tepleji hřeje slunce. Hledají chlad a vlhko, které jsou jenom v hloubce. Jsou to z největší části duše pokorné a velmi pevné a jest to spíše nesmírnost jejich síly, než kolísání, co působí, že potřebují tolik ducha veselí. Radost jest pro ně přítěží a ne plachtami. Jejich přirozenost jest stvořena pro rychlou plavbu. Radost je činí plavci bezpečnými. Radost jest ustavičnou přítomností Boží při nich a jasným

pramenem, z něhož duch modlitby čerpá čerstvou vodu každé hodiny. Jest to radost, jež jim dává lásku k sebeumrtvování, jest to radost, jež jim poskytuje překypující shovívavost v posuzování bližních. Radost je umírňuje, prohlubuje a povznáší. Mohou všechno vykonávat dobře, když mají radost, a mohou to vykonávat lépe, mají-li radost překypující.

Výška jejich radosti bývá vždy mírou hloubky jejich pokory. Nemohou pochopiti, jak by mohlo býti jinak, když je vystříhá, aby jich jejich radost neoklamala nebo nenadýmala. Mají svůj podíl bolesti a nesou svůj úděl ve světě bolesti velice roztomile. Ale mají spojení s oním hlubokým podsvětím radosti, které leží pod světem bolesti, a tímto spojením dochází osvobození život jejich duší. Mají neporušenou vnitřní spokojenost, protože mají mnoho úspěchů, tolik úspěchů, kolik si přejí, neboť duch radosti je činí způsobilými uskutečňovati pravdu, která se stává kotvou jejich života, že totiž snaha bývá vždy větší než dílo, protože má větší schopnost podržeti, co jest božské. Nesmýšlejí světsky, protože větší světlo, které jest v nich, uháší menší světlo, které jest mimo ně. Přece jsou šťastni ve světě obecnou, prostou, nevinnou blažeností světa. Či nezdá se země krásnější než jindy, jsou-li naše uši naplněny zvuky nebeskými? Hluché ucho dává všechnu svou ztracenou sílu oku. Kdo slyší jenom andělské zpěvy, pohlížeje na krásný zjev země, jakého stkvělejšího vidění by si mohl přát? Pozoruje svět velice málo, než aby po-

chopil jeho zlo, nebo i když je chápe, neprodlévá při něm, a mnohem méně se poskvrňuje jeho špínou. Jest pro něj jenom podívanou a jest třeba jenom podívané, aby jej oblažila, neboť ony zvuky v uších působí blaženost v jeho srdci. Povětrné mlýny se točí v zelenající se krajině tak tiše a téměř tak půvabně, jako se vzdálené lesy vlní větrem, ale když přijdeme blízko, vrzají a klepají jako hašteřivé jazyky zlých lidí. Ale veselé obrazy pozemských krajin jsou vždy tichými mlýny pro šťastného člověka. Nepřiblíží se k nim dosti a přiblíží-li se, má jiné hlasy v uchu, a sotva by slyšel zevní hluk. Radost může také duši zkoušeti neméně než bolest, a má své vlastní tajuplné nástroje, kterými vykonává své dílo. Má i své zvláštní obavy, jako její sestra bolest, a jest darem Ducha svatého, čímž bolest není. Ta jest jenom věnem moudré Prozřetelnosti. Konečně má radost i své vlastní světce, aby byli příkladem jejím duším a jsou ze svatých těmi, jejichž jasné světlo dovede svět nejméně pochopiti.

Krása jest příbuzna radosti a krása věcí nebeských má týž účinek: odsvětštuje nás. Mnoho svěskosti záleží v duchovním a mravním ovzduší a krása věcí nebeských, přinášejíc s nimi jejich vlastní zvláštní radost, obklopuje nás nadpřirozeným ovzduším, které po čase přizpůsobuje náš duchovní život sobě. Shledáme, že to bude výsledkem našich úvah o radostech posvátného Dětství. Předpovídá-li pozemská léta svými stíny kalvarskými, věští i věčné roky ne-

bem, které jest již v jeho srdci. Jako jest Kalvarie základním tónem Betlema, tak jest nebe hlubším základním tónem obou.

Ale kde jest místo pro radost v Dětství tak mimořádně naplněném bolestí a neustále zatemňovaném hrozným soumrakem, jak jsme to viděli v poslední kapitole? Je-li zde království radosti, které by se před námi prostíralo ve stejném rozsahu, jako království bolesti, jak jest možno, že jedno neruší druhého a že se nám obojí nezdá jenom předstíranými výmysly školskými? Naše víra nás poučí, že tomu tak bylo, i když nám nemůže objasniti metody tohoto nadpřirozeného souladu. Nepochybujeme, že smrtelný zápas Páně v zahradě getsemanské byl duchovní mukou nejvybranějšího druhu. Přece však ani dost málo nepochybujeme, že právě v témže čase se radoval z oblažujícího patření na Nejsvětější Trojici. Nemůžeme pochopiti působení dvojí přirozenosti v jediné osobě: nemůžeme pochopiti působení lidské přirozenosti božskou osobou; tak také nemůžeme porozuměti dvojímu životu, Viatora i Comprehensora (poutníka i dosažitele)*, kterým, jak nás učí naše víra, žila duše Kristova na zemi. Tak se také nemůžeme ani opovážiti mluvit tak, jako

* Pojmy theologické. *In statu viae*, viator je člověk zde na zemi, směřující k svému věčnému cíli. *In statu comprehensionis* je ten, kdo již dosáhl a požívá oblažujícího spojení s Bohem v nebi. Srov. sv. Pavla: Sic currite, ut comprehendatis, tak běžte v závodišti, abyste dosáhli (cíle a odměny). – Překl.

by obě přirozenosti byly jenom dva hlasy nebo dva hudební nástroje a ona slova by hrála tu na ten, tu na onen, střídavě nebo postupně. Jako bylo ustavično působení přirozenosti božské, tak bylo ustavično i působení posvátného člověčenství, ježto dokonalé vědomí jeho lidské duše činilo celý jeho vnitřní život současným a nepostupujícím, takže nepřecházel toliko z radosti k bolesti a nazpět z bolesti k radosti. Jest tedy pravda, že v mezích posvátného Dětství jest svět radosti tak ohromný, úplný a podivuhodný, jako svět bolesti, jak jsme již viděli. Byly to dva životy a přece jenom jediný život. Šly spolu neslučující se, a přece v témže čase nebyly nezávislé, a nemůžeme vésti hranice mezi oběma, jako mezi vodami potoka a jezera, i když se ještě nesmísily. Nižší zjevy dojmům přístupné části jeho lidské přirozenosti byly tak ovládnány a ukázněny, že jeho blaženost nemohla umrtviti úzkosti jeho smrtelného zápasu, nebo předvídání jeho umučení nemohlo ztrpčiti jeho radosti z lásky jeho neposkvrněné matky.

Svět bolesti byl tedy se všemi svými důsledky tak skutečný a podstatný, jako by byl jediným světem jeho, jako by byl délkou i šířkou celého života jeho. Také život radosti byl se všemi svými důsledky neméně skutečný a pokrýval celý jeho život, jak patrně, právě tak povšechnou slávou, jako to činila jeho bolest. Jenomže pro okolnosti vtělení a do popředí vynikající vlastnost jeho díla vykupitelského jest nám v radosti nejméně znám, poněvadž ta

jest vespod. Neprojevilo se takovým zevním zjevením na zemi, jako byla Kalvarie zevním zjevením jeho vnitřní bolesti. Jeho nynější život v nebi jest rozkvětem jeho tajné blaženosti pozemské. Také se jeho radost nedovolává našeho citu tak přímo a tak dojemně, jako jeho utrpení. Jsme sobečtí i ve své nejčistší lásce ke svému blahoslavenému Pánu. Nemůžeme býti bez jeho Kalvarie. Jsme taženi k jeho kříži, protože nás svým křížem přitáhl k sobě. Co však máme si počítati s jeho jasem, ani se s třesením dovoláváme jeho předražené krve? Nadto jeho radost byla jeho vlastní radostí a ačkoliv jsme nebyli úplně bez podílu na ní — a v čem by nám nebyla jeho láska dala podílu v něčem, co bylo jeho? — přece nemáme s ní tolik činiti jako s jeho bolestmi, které jsme zaviniili svými hříchy. Mocí hypostatického spojení byla v duši Kristově úctyhodná nesmírná prostora, která dovolovala těmto dvěma světům radosti a bolesti, aby v ní trvaly pospolu a byly souvěkými zdroji nesčíslných něžných tajemství.

Pro svatého Josefa bylo posvátné dětství křížem. Betlem mu byl místem Kalvarie. Pozemské starosti a obtíže, které Vtělení s sebou přinášelo, padaly na něj velkou měrou jako zvláštní břímě, tím více, že byl poměrně stár. Cíle, pro který žil, došel, až byl pokročilý v letech. Poklady Boží byly svěřeny jenom jeho ochraně. Pochyby a obavy, úzkosti a chvat, obecná pozornost a nesnadná odpovědnost, to jsou zkoušky, které těžce tísní lidi, jejichž první

mužnost již minula, a tím tíže, než obyčejně, srdce něžné a citlivé, jako bylo srdce Josefovo. Nemůžeme si ho představit jinak, než muže náchylného více k rozjímání, než k životu činnému, a to jak pro jeho neobyčejnou něžnost, tak pro jeho pozoruhodný klid ducha, a přece měl z ostýchavé bázlivosti rozjímatele čerpati odvahu apoštolskou. Neboť téměř třináct roků Vtělení mu dopřávalo sotva jediný den pokoje a potom, když mu nastalo v Nazaretě trochu s úzkostí spojeného pokoje, plameny božské lásky pro blízkost Ježíšovu užíraly jeho život. Cítíme, že celý jeho pozemský život byl jenom přípravou na jeho nesvětý úřad, který měl konečně převzít.

Většina svatých má vynikající kříž, který vynívá nad ostatní jejich kříže a vyznačuje jak jejich svatost, tak jejich život. Kdo může pochybovati, že Betlem nebyl Josefovým křížem? A přece byl i zemí rozkoše, pravým světem radosti i pro něj. Sotva by byl zaměnil Betlem za nebe, právě tak, jako Simeon se modlil, aby jeho odpočnutí a propuštění posečkalo, až uvidí Pomazaného Páně na zemi. Byl mu drahý nejen proto, že byl jeho křížem, a on byl svatý a svatí vždy bývají zamilováni do svých křížů, ale proto, že byl podivuhodnou a překypující radostí. Tajemství, která vyplňovala dvanácte let, byla mu zdroji svaté radosti a božské lásky. Pohled na Ježíše byl nekonečným patřením, které nejen duši ukájelo, ale také ji naplňovalo duchovní sladkostí, až překypovala. Světlo jeho

očíh, tón jeho hlasu, hra jeho prstů, jeho postoje při různých zaměstnáních byly rozkoší, která si podmaňovala duši Josefovu. Jeho důmysl a jeho spojení s Bohem uschopňovaly jej pronikati hluboko do všech oněch věcí.

Poskakoval-li nezrozený Křtitel radostí, když uslyšel zvuk hlasu Mariina, čím tedy byla společnost neposkvrněné matky pro Josefa, jemuž po Ježíši nejvíce náležela? Jeho manželská láska byla skutečně částí jeho náboženství.* Jeho něžné úsluhy, které jí prokazoval, byly bohoslužbou, která jej posvěcovala a povznášela jej blíže k Bohu. Maria jest hojným pramenem radosti pro celou zemi a Josef to byl, jenž dlel nejbliže tohoto pramene tam, kde tryskal zcela čerstvý a hojný ze skály. Jakou radostí byla pro něj! Jeho úřad vůči vtělenému Slovu byl takový, že jej sotva mohl vykonávat, aby se při tom nechvěl. Ale jistě to bylo takové, jak se praví o Trůnech, že se třesou v nebesích přemírou úcty, která jest také přemírou blaženosti. Pokořuje-li povýšení světce a je-li to pokora, která ze všech ctností plodí nejvíce vnitřní radosti, jak veliká musila tedy býti pokora Josefova a jak nesmírné zanícení jeho radosti! Láska jej stravovala a tak umřel. Ale můžeme právem míti zato, že to byl náraz radostí, jímž jej

* Raffaello Maria, karmelitán, má krásnou myšlenku ve svém Životě svatého Josefa. Mluvě o manželství sv. Josefa s nejblahoslavenější Pannou, praví: »Duch svatý, jenž sídlil v obou, byl jejich manželskou láskou.« – Vita di S. Giuseppe, p. 48.

láska usmrtila. V Nazaretě měl méně starostí zevnějších. Jeho pozornost byla výhradněji soustředěna na Ježíše. Ježíš také, jak povyrůstal a účastnil se prací v chudičké domácnosti, přecházel v jistém smyslu z pravomoci Mariiny více v pravomoc Josefovu. Tak se stávalo častěji a příměji, že Josef Ježíši poroučel, učil ho a přicházel s ním do styku, a jestliže, jak se domníváme, každý rozkaz, který mu dal, pronikl až do samého středu jeho duše záchvěvy úžasné rozkoše, můžeme pochopiti, jak se se staralý světec stal v krásném žáru oněch posledních planoucích let bezmocnou kořistí lásky. Nadto stín Věčného Otce, když se snesl na něj, nemohl jinak, než že přinesl s sebou radost příliš plnou hluboké úcty, než aby byla rozčilením, ale také radost, která by vložila příliš velkou tíži blaha na duši, která by nebyla výslovně vyvolena, aby snesla takové nezměrné břímě. Byl tažen do kruhu oněch nevýslovných stínů, kterými se Nejsvětější Trojice ráda obklopuje, a byl-li sladkým odpočinek v lůně Abrahamově, plný visionářského blaha, v němž staří patriarchové očekávali, až jim zmrtvých vstalý Ježíš otevře nebe, jaké musilo býti lůno onoho úctyhodného oblaku, jímž byla zahalena duše Josefova? I našim srdcím jest pobožnost k Nejsvětější Trojici jediným čirým plesem, protože jest také nejčistším klaněním. Jaké asi byly plesy ducha Josefova? Že to byl stín první osoby, jenž na něm spočíval, sesilovalo nevýslovně jeho radost. Byla mu udělena podobnost s ne-

sdělitelným Otcem, o němž pravili i apoštolé: »Ukaž nám Otce a dosti jest nám.« Byl takor-ka jakýmsi viditelným posláním neposlaného Otce, jehož osobě posláni nepřisluší. Jedině jeho zvláštní přítomnost jde společně s posláním obou druhých osob. Proto také pro tuto podobnost s Otcem požíval tajemné podobnosti se Synem a pro svůj úkol vůči Panně Marii měl i podobnost s Duchem svatým, nestvořeným plesem božství. Kdo jest s to, aby rozebral nebeskou radost, která byla smíšena ve vodách takových, jako tyto? Kdo dovede pojmenovati její způsob, nebo dosvědčiti její ctnosti, nebo číslly vyjádřiti její rozměry a její množství? Přece však tento stín Věčného Otce byl vržen na Josefa posvátným dětstvím. Nebylo mu tedy zemí rozkoše a svým způsobem ani zemí pokoje, ačkoliv mu připadlo v úděl jako dědictví utrpení?

Totéž jest ještě pravdivější o Marii. Její současný dvojí život bolesti a radosti jest jednou z nejnápadnějších podobností jejího neposkvrněného srdce s nejsvětějším Srdcem Ježíšovým. Byla právě tak královnou radostí, jako byla matkou bolestí. Její bolesti po dobu posvátného dětství byly málo méně, než opis bolestí jeho, úměrný její duši. Slova Simeonova uložila Kalvarii v její srdce téměř v její úplnosti. Ale, nehledíc k tomu, tajemství posvátného dětství byla pro ni z největší části tajemstvími bolesti. Radost z narození byla zakalena mnohým, co bylo hořké, nikoliv pro ni, ale pro klanějící se

lásku, kterou chovala k Synu svému. Obětování bylo tajemství radostné a přece bylo první ze sedmi bolestí, které vybírá Církev, abychom na ně zvláště vzpomínali. Všechny světlé věci měly pro ni temný rub. Jak tomu bylo se zákonem jeho srdce, který si sám uložil, tak bylo s láskou uloženým zákonem srdce jejího. Útěk do Egypta byl bolestí, která by byla bývala krutou, kdyby její krutost byla bývala srovnatelná s dokonalostmi její královské duše. Také její pobyt tam byl bolestí a její návrat byl úrodný na nové, dosud nezakoušené útrapy. Návrat z Jerusalema přinesl s sebou novou starost a dětství bylo ukončeno onou hroznou zkouškou, když ji na tři dni opustil. Zajisté nikdy nepřinesla země pravdivěji stonásobnou úrodu bolestí, než ji přineslo posvátné dětství Marii.

A přece co byly veškery radosti svatých proti radostem jejím? I její bolesti byly tak plny radosti, že by jich nebyla vyměnila za nejúchvatnější sladkost, jaká kdy poutala některou svatou duši v dokonalém zajetí rozkoše. Vyjmeme-li nejsvětější srdce Ježíšovo, byl kdy v tvorstvu otevřen jaký zdroj radosti, který by bylo možno přirovnati k jejímu mateřství? Záře její čistoty, hloubka jejích citů, nebeskost jejích tajemství, líbeznost jejího povýšení, vznešenost jejích výsad, božská krása tohoto předmětu, nevýslovná nadšení jejích zkušeností, co kdy bylo v širém Božím světě, co by se dalo přirovnati k podivuhodným skutečnostem blaženosti panenské matky, skutečnostem, které

jsou tak daleky toho, abychom je mohli pochopiti, že jsme při většině neschopni se jich i jen domysleti nebo je vytušiti? Jsou zde často tak veliké rozdíly co do stupně, že téměř tvoří rozdíl druhový následkem toho, že se povznášejí do jiných ovzduší. Tak, zmnohonásobíme-li všecku vroucí lásku matek lidských, nedá nám to představy o mateřské lásce Mariině k Ježíšovi: a co jest láska, i když pláče, než největší z radostí pozemských?

Nebylo by skutečně přehnáno tvrditi, že všechny radosti světa andělského by nebyly radostí, kterou by bylo možno přirovnati jak co do velikosti, tak co do jakosti, k jediné radosti Mariina mateřství. Měla mnoho radostí mimo tuto, avšak, ať hledíme do předu na její nanebevzetí, nebo zpět na její neposkvrněné početí, mateřství bylo pramenem všech. Ale pozorujeme-li výhradně jenom přímou radost jejího mateřství, převyšuje a přezařuje veškerou radost tvorstva andělského. Ode dne narození Páně byla v její duši radost na vrchole. Nemáme důvodu domnívati se, že by byla kdy bývala přerušena. Nemůžeme o duši naší blahoslavené Panny smýšleti tak, abychom se domnívali, že by ji byly její bolesti kdy přemohly, nebo že její muka soustředila někdy výhradně na sebe, jakožto jediný bod, rozsáhlé, dalekosáhlé schopnosti jejího vysoce nadaného a Kristu podobného ducha. Bez pochyby by se něco takového mohlo říci, ale čím více přemýšlíme o jejím podivuhodném vnitřním životě, tím méně se můžeme odhod-

lati říci něco takového. Buď tomu jakkoliv, za doby posvátného Dětství, když chovala Nemluvňátko na klíně, dotýkala se ho, hleděla na ně, naslouchala mu, krmila je, odívala, umývala, opatrovala je, spojujíc roztomile se všemi měnivými úkony mateřské péče rozkošné klanění tvora a vždy novou blaženost svěžích překvapení, radost jejího mateřství musila ovládati její velebnou duši. Vskutku její radost jest jedním z jejích divů, k jehož pozorování nás Církev vybízí pobožností, kterou schvaluje a doporučuje.

Vybírá zvláště sedmero radostí ze života naší Matky, které budeme nyní pozorovati. Z těchto sedmi jest patero umístěno v době posvátného Dětství, kdežto zmrtvýchvstání jest takořka obnovené shledání v chrámě, obnovení Nemluvňátka betlemského, které, byvši sňato s kříže, opět zaujalo své staré odpočívadlo na jejím klíně mateřském a nanebevstoupení bylo povýšením onoho těla a krve, jimž taková pocta neméně náležela v jeslích betlemských, než onoho jasného odpoledne na hoře Olivetské. Nanebevstoupení bylo jenom veřejným prohlášením sladkého tajemství posvátného Dětství. Kdo usilovně a pozorně uvažuje o sedmi radostech Mariiných, brzy pochopí, že z veškeré slávy tvorstva jest radost oné neposkvrněné bytosti jednou z největších, dostávajíc svá vnitřní světla z nebe a podivuhodně je odrážejíc ve svých hlubinách, přecházejíc k různým a různým leskům, z nichž každý jest hudbou pro oko toho,

kdo na ně patří s uctivou láskou, odhalujíc nám skryté záhyby v povaze Boží a zjevujíc jej nám ve velikosti jeho mimořádných cest a upozorňujíc na jeho neobyčejná díla. Časem se také snesou mlhy na jasné území jejích radostí a nám se zdá, že vidíme jako okny mračen nebo žhavými trhlinami v západu slunce v zázrak, kterým by bylo bývalo tvorstvo, kdyby nebylo pokleslo, a jakým skutečně bylo, když vyšlo svěží a panenské z ruky Stvořitelovy. Ale právě v tajemstvích Dětství jsou tyto záblesky nejžhavější a nejčastější. V ní tedy po dobu Dětství Páně bylo nebe světla právě tak jako země tmy. Ona také jako on kráčela světem ve tmách svého vyhnanství. Ona také, nedokonale se mu v tom podobajíc, téměř dosáhla svého nebeského domova, ačkoliv ho nedosáhla tak dokonale jako on. U ní jako u něho byl to právě lesk nebeského světla, co činilo tmou jejího území tak dojemně tmavou.

Ale veliké tvorstvo radosti jest v nejsvětějším srdci Ježíšově. Nikdy se nevylévala blaženost Boží z Boha s takovou bezmeznou štědrostí, jako na stvořenou přirozenost, kterou ráčil přijmouti. Každé chvíle, i za své opuštěnosti na kříži, aniž překážel prudkosti své sklíčenosti, byl Ježíš téměř nekonečně blažený. Ale byla-li za jeho pobytu na zemi nějaká doba, která byla více než jiná dobou radosti, byla to doba, která sluje tajemstvím jeho Dětství. Obyčej věřících, který se ponejvíce shoduje s přesnou bohovědou, připisuje radost jeho Dětství tak instinktivně,

jako příznaky bolesti jeho Umučení a slávu čtyřiceti dnům, které následovaly po jeho zmrtvýchvstání. Jest pravda, že dokonalost vědomí Páně dodává jeho životu mimořádné stejnoměrnosti, činíc jej takorůzka způsobilým, aby žil různými životy zároveň. Ale, aspoň pro svou pobožnost, nehledáme-li radosti v jeho Dětství, kde bychom ji mohli vůbec hledati? Mimo to předmětem nynějšího našeho pátrání není tak, nebo aspoň není tak přímo, veškera radost Ježíšova, jako zvláštní radosti jeho Dětství. Ale my musíme nejprve pozorovati radost věčného Slova, radost oné božské osoby, která přijala tuto lidskou přirozenost a jíž náleželo toto lidské srdce, které bylo schránkou radostí dostatečných, aby oblažily tisíce nebí.

Kdybychom mohli říci o některé vlastnosti více než o jiné, že v ní spočívá život Boží, řekli bychom, že jest to jeho blaženost. Jest v jeho rozumu, protože jeho rozum jest svrchovaná blaženost. Jest v jeho nestvořené svatosti, neboť jeho svatost jej oblažuje. Jest v jeho soběstačnosti, ježto jeho soběstačnost jest uskutečněním jeho blaženosti. Jest prostý kon a my nemůžeme tento kon označiti nebo charakterisovati jinak, než jako blaženost. Věčný život oslavených duchů a duší, který v ně vlévá, jest výron jeho blaženosti. Viděti jej, jak jest, jest prostě blaženost. Blaženost jest radost, radost božská. Je-li dovoleno užiti takových slov, radost jest životná věc v Bohu. Musí býti Bohem, protože jest věčně a soběstačně blažený. Musí

býti věčně a soběstačně blažený, právě proto, že jest Bůh. Bůh není naplněn životem tak, jako naplňuje stvořené nádoby životem andělským, lidským nebo jiným. Jest sám život, naprostý život, živoucí kon. Ale v našich nevyhnutelně nejasných představách o něm jest radost pro jeho bytnost totéž, co jest život pro bytnost naši a jeho radosti jsou nejen neodlučny, ale jsou totožny a proto nemohou býti v nějakém vztahu jedna ke druhé, jako jsou naše bytnost a náš život ve vzájemném vztahu k sobě. Bůh jest, co jest, a my ho nemůžeme změnit žádným svým názorem o něm. Ale mnoho závisí pro nás na tom, jaký máme názor o Bohu. Některý názor o něm jest vždy pro každou mysl názor nejsprávnější a ti, jejichž idey o Bohu jsou zjednodušeny a staly se jasnými tím, že pohlížejí na jeho velebnost s hlediska jeho blaženosti, shledají, že to bude míti věčně vliv na jejich výběr bohovědných názorů a přinese jim mnoho užitečných důsledků v jejich praktické pobožnosti.

Pro mé oči, přiznávám se, čím déle mi jeho shovívavost dovoluje na Boha patřiti, tím více dvojí názor naplňuje mou duši láskou, která stále více uzrává v bázeň, a úžasem, který nikdy neumdlévá a udržuje v bázni tím, že vábí: mimo něj a směrem k nám, zdá se, že se jeho jednoduchost rozvíjí v lásku, která se ztotožňuje s jeho spravedlností, kdežto v něm a bez zřetele na nás zdá se rozplývati v blaženost, jejíž klidnost se prohlubuje v tvůrčí touhu sdíleti

se o svou blaženost. Jest to, jako by jeho láska nebyla uspokojena jeho vnitřní spokojeností a prorážela a vybíhala z něho, kdežto jeho blaženost se vznáší nad propastmi své věčnosti a odlučuje jeho nepřibližitelnou čistotu od dotyku věcí stvořených. Taková jest podoba, kterou si mysl odívá Boha, jako by jeho život byl mystickým vdechováním a vydechováním, podobně jako jest život náš. Má mnoho co promíjeti i nejdůstojnějším našim pojmům o něm a svaté bázni bude dopřáno všeho, čeho se dožaduje.

Jenom s němým klaněním se můžeme odvážiti pohlédnouti na osobu nezplozeného Otce s jeho nekonečnou plodností. Jest cosi hodného svrchované úcty v radosti, kterou má sám v sobě. Jeho záliba ve vlastních bezmezných dokonalostech nemá vzezření ani podoby kterékoliv bytosti stvořené, jakkoliv by byla velebná nebo podivuhodná. Zná sebe. Pochopuje svou vlastní nesmírnost. Představuje si hloubku své krásy. Jeho život jest blaženost. Nemůže býti jinakým, než nekonečností slavné blaženosti. Ale jeho radost není účinkem toho, že vyzkoumává svou bytnost svým sebepoznáním. Všecky bytosti stejně se počínají v něm, v němž není žádného počátku ani stínu počínání vůbec. Jeho radost jest jeho plodnost a jeho plodnost jest jeho radost. Jeho znalost sebe, znalost, která nemůže, než jej nevýslovně oblažovati, ačkoliv ne jako příčina, jest původem druhé jemu rovné osoby. Jeho prosté pa-

tření na sebe není výkon, ale jest podstatné a životné, živá soupodstatná osoba. Hledí radostně na sebe a vidí Slovo, které zplodila jeho znalost sebe a v dokonalé podobnosti Slova vidí sebe. Slovo jest radost, kterou má Otec sám ze sebe, protože jest jeho znalostí sebe sama a jeho poznání jest nepočínající, nestvořená radost. Slovo samo, takto věčně zplozené, jest též nekonečnost radosti o sobě, sourodá rozsahem, velebností, věčností s radostí Otcovou. Takto jest zplození Slova neobmezená radost božského rozumu.

Setkání – mluvíme slovy lidskými, která jsou nezbytně nesprávná – oněch dvou oceánů blaženosti, Otce a Syna, působí takofka dvojí nekonečnost radosti, kterou jest právě tak nemožno si představit, jako ji popsati. Ale tak plodná jest tato radost, tak radostna jest tato plodnost, že jest naprosto nucena vyvoditi třetí nekonečnost radosti, osobu Ducha svatého. Tak všeobecně jest v této božské osobě, která jest vyvozena láskou Otce a Syna jako jediným principem – tak všeobecně se jí připisuje radost, že ji staří otcové církevní jmenovali Plesem Otce a Syna, nestvořeným plemem, nikdy nepočatým a vždy počínajícím jásosem božství. Jako Syn jest světlo, tak Duch svatý jest oheň. Jako Syn jest moudrost, tak jest Duch svatý láska, kdežto Otec jest po výtce soběstačnost a moc. Takto se zdá, že se nezbytné vnitřní výrony božství zjednodušují v radost, čím dále pronikají, a jejich cíl, který nikdy nemůže býti

překročen, nazývá Církev křesťanská ustavičným, věčně vycházejícím jásosem. Takto jest vycházení Ducha svatého neobmezenou radostí božské vůle.

Pozorujíce takto radost Otce a Ducha svatého, můžeme nyní pohleděti na radost Slova, která jest takořka obsažena mezi těmito dvěma božskými osobami. Pohlížíme na oceán, takořka s hora, s oblaku ve vzduchu – nejneumožnější stanovisko, jaké si můžeme představit. Jest to oceán, který nemá břehů, a přece jsou miliony bytostí mimo něj. Nelze si představit, jak jest nesmírný, a přece byl obsažen v maličkosti Nemluvňátka betlemského. Nicméně se nám zdá, jako bychom nejasností tohoto oceánu rozeznávali osmero oceánů v lůně oceánu jednoho a tento jediný jest jeden ze tří. Jest zde především radost Syna z toho, že má takového Otce. Rozkoš, jíž jest jeho život, jest dokonalé poznání nevyčerpatelných velikostí Otcových. Výtečnost jeho Otce jest tak nekonečná, že naplňuje jeho vlastní nekonečnost. Ale že taková výtečnost jest k němu v poměru Otce, jest radostí tak nevýslovnou, uspokojením tak zvláštním, slávou tak jedinečnou a tak nesdílnou, že jí nemůžeme dostihnouti ani nejkrainější bystrostí myšlenky.

Než přece druhá radost, že sám jest takovým Synem, jest radost tak ohromná a tak nevýslovná, jako radost první. Dokonalost jeho podobnosti k Otcovi bouří jeho radost a bouří ji až do její nejhlubší hlubiny. Jest pro něj velikou

blažeností a přece blažeností různou, že jest Synem, jako že má tohoto Otce za svého Otce. Jeho synovství samo o sobě, odloučeno – můžeme-li si je odloučeným mysliti – od výtečností, které v sobě slučuje, jest samo o sobě propastí nestvořeného plesání. Vznáší se nad ním s věčnou zálibou. Jest to synovství stále skutečné, neboť jest věčně plozen každého okamžiku a proto jest to blaženost vždy svěží a vždy nová, jako jitro na moři.

Třetí oceán se ohnivě stkví pod mlhou, která stále leží, nepozvedajíc se, nad tajemstvími Božími. On a Otec jsou jedno a z nich jako z jediného pramene vychází rovný jim Duch tichým, nehybným vycházením nestvořeného lesku, nejvyšší úcty hodný, ohnivý jásot, doplňující, spojující, omezující božstvo a vyčerpávající tajemné nutnosti božské přirozenosti. Jest to sám Bůh, jenž sebe buduje jako ohnivou tvrz mezi sebou a všemi možnými bytostmi mimo sebe, stále hořící, věčnou věž strážnou, přehlízející veškery říše tvorstva, hranici pro tvorstva právě tak jako hranici pro božství, hranici vůči tvorstvu, která sama nemůže míti stvořené hranice, ale které jest třetí osoba Největější Trojice hranicí, k níž se nejvýše vystupující tvorové přiblíží na dohled a přece nedojdou až k ní, podobně jako jsou hradby hor, které ohraničují nějakou vyhlídku zemskou a jejichž úpatí, jak se zdá, nedosahují ani se nedotýkají mlhavé, rozsáhlé roviny. Radost Synova z jeho plodnosti, jeho blaženost z toho, že z ně-

ho spolu s Otcem vychází Duch tak úctyhodně rovný jemu i jim oběma, jest jeho třetí radost, sláva, která jest pouhým nahromaděním výměrů, když popisujeme svou víru, jež však jako všechny výměry jsou slavným proměněním svatosti v našem srdci. V pravé bohovědě jest síla svatosti, po které ti, kdož jí pohrdají, budou jednoho dne marně toužiti.

Čtvrtá radost Synova jest v síle a sladkosti vzájemné lásky jeho a Otcovy, která, splývající v jediný pramen, má moc tímto splynutím vyvoditi Ducha svatého. Způsob, smíme-li se tak vyjádřiti, jímž jest Duch svatý vyvozen, jest pro Syna radostí tak nekonečnou, jako skutečnost, že jest vyvozen. V jakém podobenství máme mluvit o této vzájemné lásce Otce a Syna a její nevýslovné působnosti? Snad bychom našli jakýsi obraz v krásné nádheře ohně, jenom že jeho sličnost jest příliš hrozná i pro oko i pro ucho, než aby naše ustrašená přirozenost zůstala klidnou u přítomnosti jeho, a jeho síla se stává krásnou v té míře, v jaké se stává neovládatelnou. Ona láska jsou dva prameny a přece nikdy nebyly dva. Spojují se a přece nikdy nebyly rozděleny. Vyvozují a přece nikdy nebyly bez toho, jež vyvozují. Není výsledkem lásky, která jej vyvozuje, ale jest jí rovný, souvěký s ní a soupodstatný s ní. Zde jsou tajemství, kterých nevysvětlí ani nebe. Budou i mezi nejzvláštnějšími radostmi nebeskými. Takovým snad bude způsob, jakým vychází Duch svatý, nejsou však plozen, vzájemnou láskou Otce a

Syna. Slovo jest moudrost božství. Že má tajemství, jest jednou z radostí moudrosti, radostí jinou, než kterou jest tajemství sdělovati. Nesdělitelná známost způsobu, kterým vychází Duch svatý, jest snad jedním z radostných tajemství Slova. Jest pro ně božským plesem, že nikdo nemůže pochopiti výronu jeho nestvořeného plesu.

Pátá jeho radost se prostírá před naší obrazností jako něco tak nesmírně krásného, že toužíme, abychom měli i slova k vyjádření toho, co jsou naše ubohé, nepřiměřené myšlenky schopny mysliti. Vzniká z jiné dvojí lásky podobné dvojí lásce Otcově a jeho, kterou jest vyvozen Duch svatý. Jest to láska Ducha svatého a láska jeho, jeho blažená láska k Duchu a blažená láska Ducha k němu. V jeho lásce k Duchu svatému jest ona zvláštní blaženost, která tvoří zvláštní živel v radosti lásky Otcovy k němu, jakožto k osobě, kterou vyvodil a které by Syn nemohl pocítiti, kdyby nebyl společně s Otcem vyvoditelem Ducha svatého. Jeho radosti by se bylo nedostávalo této zvláštní přednosti, kdyby Duch svatý vycházel jenom z Otce samého. Tímtež způsobem také onen druhý živel radosti Otcovy, který vzniká z lásky k osobě, kterou vyvodil a vyvozuje, přechází v Synovo dědění radosti, jako se jemu dostává téhož druhu lásky od Ducha svatého, který z něho vychází, kterou sám poskytuje Otcí, od něhož jest zplozen. Zde jest radost, pravá dvojenka radosti oné, která vyvodila třetí osobu v nejsvětější Trojici a přece

zde již není žádného vývodu. Blaženost se vrací a rozstříkuje se v prškách nestvořeného světla nad třemi blaženými osobami. Kdo jest s to, aby jenom snil o takových věcech, jako jsou tyto?

Nastupuje nyní šestý oceán radosti, ačkoliv jeho nástup jest jenom zdánlivý a ukázka slabosti našeho nestálého zraku. Jest to radost Slova z rovnosti tří osob. Božstvo jest nyní úplné, jako bylo vždycky. Vycházení Ducha svatého jest dokonalost onoho vždy žijícího Života. Jest radostí pro Syna, že jest roven Otci, a stejnou radostí jest mu, že Duch svatý jest roven jemu. Jest mu dále radostí, že tato svrchovaná rovnost zůstává nedotčena zdánlivou podřadností plození a vycházení. Jest úchvatnou radostí i klidnost božské přirozenosti, že hranice, kterou si sama dala vzájemnou láskou Otce a Syna, jest nejdokonalejším způsobem rovna vznešenému, nepočatému prameni, z něhož sám Syn vyšel a vychází.

Ale jest zde sedmá radost, která převyšuje i radost tuto. Rovnost nevyjadřuje přesně dokonalosti blaženosti Boží. Ačkoliv není pochybnosti, že každý rozdíl v Nejsvětější Trojici jest nekonečně blaživý, přece velebnost nestvořené blaženosti spočívá více v její jednotě, než v jejích různostech. Jednota božství by se mohla zdáti korunou všech jeho radostí. Tři osoby jsou si nejen rovny, ale jsou jediný Bůh a jenom touto jednotou se vzájemná jejich láska velebně dokonává. Radost, kterou má Bůh ze své jedi

nosti, jest nevy světelná, ale cítíme bezpečně, že jest vrcholem všeho výsostného světa slávy, vznešeností a radostí a zázrakem jeho přirozenosti, které nelze zobraziti ani uměním, ani obrazností lidskou, poněvadž jest vrcholem; a protože jest vrcholem onoho nekonečného pohoří, jest i rozlehlou základnou a velkolepým kořenem jejím. Mohli bychom se odvážiti mysliti si, že jako jest jakýmsi zvláštním přivlastněním Syn moudrostí božství, tak v témže smyslu, který neubírá stejné přednosti oběma druhým, byla pro něj zvláštní rozkoší jednotnost božství, kterou by mohla jeho moudrost zvláště oceniti.

Kdo by si pomyslí, že by se mohl ještě jeden, osmý oceán otevřítí našemu zraku? Radost Synova přichází takořka z osamělých výšin božské jedivosti a vznáší se s hbitým jiskřením pokojného třpytu nad výtečností jeho vlastní osoby. Raduje se z jedivosti svého synovství. Jásá, že je jediný Syn Otcův a že nemůže býti jiného, ačkoliv, aby učinil zadost Otcí i sobě, chce ve zvláštním sdružení s Duchem svatým rozmnožiti důvody svého synovství vtělením, aby ukázal, jak nekonečně milé jest ono tajemství synovství. Měl také svou jedivot a svou radost z jedivosti. Byl jediný Syn. Radoval se také, že byl věčný Syn, že Otec byl na věky Otcem a jenom jím mohl býti Otcem. Radoval se, že Otec nikdy nebyl bez něho, neboť se radoval právě tak k vůli Otcí, jako k vůli sobě. Radoval se, že jeho zplození nikdy se nepočalo, a stejně se radoval, že stále trvalo a nikdy se

neskončí. I z toho se radoval jak pro Otce, tak pro sebe. Radoval se, že byl věčný Syn, protože se takto účastnil vydechování Ducha svatého. Jeho věčným zplozením to bylo, že měl a věčně má účast ve věčném vycházení Ducha svatého. I z toho se radoval jak pro Ducha svatého, tak pro sebe. Radoval se z toho, že může mít radost z toho, že vychází z osoby jako jest osoba jeho, radostí, která se rovnala radosti z toho, že jest sám jednou z osob, z kterých Duch svatý vychází. I z toho se radoval jak pro Ducha svatého, tak pro sebe. Byla to věčnost jeho synovství, jíž nabýval veškeré této radosti.

Dále se radoval, že jest nezbytně Syn Otcův. Radoval se, že není svobodným výronem z Boha, jako krásné, stvořené květy, ale že Otec nemohl býti bez něho a také Duch svatý bez něho nemohl býti jásosem, jakým jest. Jeho synovství bylo první líbeznou nutností božství, která však nemohla býti první, protože nemohla mít počátku. Radoval se, že velebná svoboda božství, k jejímuž plnému rozvoji jeho mohutná radost se rozvíjí, sídlí v jeho nutnostech a že jeho synovství mělo býti nutností Otce, který nemohl jinak, než jej zploditi, a nutností Ducha svatého, jenž nemohl jinak, než vycházeti z něho i z Otce, a vlastní nutností jeho, jenž nemohl jinak, než býti věčně a radostně plozen. Tak jeho osmá radost byla trojí radost, jediná radost, pozůstávající ze tří radostí, trojnásobná jednota radosti, která se týkala jedině jeho vlastní osoby, jež jest jediný, věčný a nezbytný Syn

Boží. To byly jeho radosti od věků a od počátku. Ale neměli jsme o nich mluvit jenom v čase minulém. Jsou jeho životem, ne jeho dějinami. To jsou jeho radosti v tuto chvíli na úsvitu letního dne: ony budou jeho radostí na věky. Jak krásný jest tvůj život, Věčné Slovo!

Takové jsou radosti tří božských osob a zvláště osmero blažeností osoby Synovy. Ale ježto v Bohu jest všecko radostí, radostí jsou i všechny výrony. Je-li bolest dítětem pádu, jak dříve bylo řečeno, radost jest zamýšlený stav světa nekleslého. Protože Bůh jest Bůh, musilo tvorstvo nezbytně plynouti v radosti, jako by radost byla vzduchem a prostorem pro ně. To byl prvotní záměr. To byla neuhasitelná záře v myšlence stvoření. Jak jest plno radosti všecko i nyní, radostí téměř božsky odbojných proti trestnému rozsudku, kterým jest odsouzeno k žalu. Země se podobá pěvci, který skládá písně o sobě a odívá své stesky úchvatnými nápěvy. Hřích plodí opak radosti, protože se protiví Bohu. Zháší světlo světa, pokud je zhasiti může, protože zatemňuje nebo falšuje záměr tvůrčí lásky. Vykoupení má přinésti zpět radost a znova dobýti tvorstvu ztraceného rodného práva, neboť co jest cílem stvoření, než aby vešlo v radost Pána svého? Vykoupení jest takto druhým výronem radosti, jako stvoření bylo prvním. Milost sama jest svrchovaná radost i v tom, v čem jest trapná a drsná pro přirozenost, jak nám dokazují radostné skutky kajícího a jak autenticky dosvědčuje nadšení mučedníků. Ale

božská osoba, která nás vykoupila, jest Slovo, ona osoba, jejíž vlastní radosti jsme se odvážili pozorovati tak dopodrobna, ona osoba, jež zabalila svou nekonečnou velikost v maličkost onoho dětského tělíčka v Betlemě.

Takto jest naše radost ve zvláštním poměru k radosti Věčného Slova. Všecky radosti, které máme, jsou ve zcela skutečném smyslu od Věčného Slova, které nás vykoupilo svým vtělením a tím vykoupilo milost i andělům, kteří nepotřebovali milosti výkupné. Veškerá radost tudíž, od radosti nejvyššího Serafa až po veselou hru křesťanského dítěte na vesnickém trávníku, jest od něho. Ano, pro zvláštní spojení Slova s tvorstvem můžeme uctivě říci, že i radosti v jasných očích a nečláňkovaném díkyčinění živočichů jsou od něho. On jest radost, protože jest světlo. To jest velice pozoruhodno. Jest světlem tvorů, protože jest jasnost Otcova, a kde jest světlo, tam jest radost. Světlo jest zvláštní výron druhé osoby, vylévající se na každého člověka, který přichází na svět, výron osoby Slova. Zdá se, že vychází z jeho osobnosti a z toho, co ji tvoří, že vysílá světlo a tudíž i radost božství na nás. Jeho posvátné člověčenství spočívá právě v ohnisku a zdroji tohoto světla, nebo raději světlé radosti, a zachycujíc a činíc viditelným lesk, jako lesklé předměty zachycují a rozptylují světlo, osvětluje veškerá nebe andělů i lidí. Takto jest radost Slova věčná, neobmezená, vševidoucí, všemohoucí, nejvyšší svatá a zcela neuvěřitelně sdílná, a jestliže se sdílí

v tak nesmírné míře všem tvorům, čím byla, čím musila býti jeho posvátnému člověčenství? Radost jest nezbytna Bohu, smíme-li se tak vyjádřiti, v každé jeho činnosti. Radost jest pro zbytek jeho žasnoucího tvorstva i v nejděsnějších projevech jeho spravedlnosti, a pokud jsme ještě ve světle pozemském a věříme v Krista, zdá se nám, že se nás nemůže dotknouti, aby v nás nevznikla radost. I v trestech jest hluboká radost a nanejvýš užitečná útěcha, že pokárání pochází od něho. Radost jest v jistém smyslu naše konečná idea o Bohu, neboť jest to pojem o něm, který si uskutečníme v nebesích.

Co budeme pozorovati nyní, jest radost Věčného Slova, jak byla a jest udělena jeho posvátnému člověčenství a zvláště, jak mu byla udělena v jeho Dětství. Krůpěje z tohoto pramene padaly i na Marii a na Josefa. Stíny těchto výšin kladly se i na ně a okrašlovaly je, kam dopadly. Úctou sevřená radost svatého Josefa z toho, že jest stínem Otcovým, byla pro něj do jisté míry účastí v radosti Slova z toho, že jest výslovnou podobou svého věčného Otce, kdežto láska Josefova k Ježíši, nemajíc v sobě nic z přirozené lásky pozemského otce, byla stínem blažené lásky Otcovy k Věčnému Synu. Nadto jeho úkol, býti zvláštním sluhou a ošetřovatelem posvátného člověčenství, mu udílel výsadu účastnit se svou měrou radostné lásky, kterou chová Duch svatý k jeho posvátnému člověčenství. Mariina radost z Ježíše byla ještě hlubším a podstatnějším stínem Otcovy záliby v něm pro sku-

tečnost jejího mateřského úřadu, a ježto milovala Otce jakožto otce svého syna a svého syna více jakožto Syna Otcova než syna svého, byla blaženost její lásky podobna plesání Ducha svatého nad božskou osobou, z níž věčně vychází. Zatím, lze-li říci, že hluboká, radostná láska ztotožňuje matku a Dítě, jaká totožnost lásky byla mezi Marií a Věčným Synem! Autorita katolických spisovatelů nám dovolila nazvati svatou rodinu pozemskou trojicí a tak, jako se mírně krácející stíny cedrů tiše a zvolna pohybují se sluncem po osamělé mytíně, tak sněhovým vločkám podobné stíny věcí božských, tak tichounce jako příchod noci padají na svatou rodinu, činíce pozemskou trojici kopií Trojité Velebnosti nebeské.

Viděli jsme radosti Věčného Slova v lůně Otcově: pozorujme je nyní na klíně Mariině! První radostí jeho posvátného člověčenství bylo klaněti se Bohu. Nejvyšším štěstím tvora jest klaněti se Stvořiteli s nejvroucnější úctou, které jest stvořený duch schopen. Nazírání pak na Boha budí v duši nejvyšší úctu, jaké jest schopna. Pročež ať pozorujeme stvořeného ducha, an světlem slávy trpně přijímá oblažující patření na Nejvyššího, nebo an takofka povstává, podporován tímžesvětlem slávy, aby svými skutky vyšel v ústrety tomuto velebnému patření, vždy shledáme, že slovo klanění vyjadřuje přiměřeněji, než kterékoliv jiné slovo, slávu a blaženost spojení s Bohem. Patření na Boha, kdyby neprobudilo v duchu hudbu a lesk pobožnosti,

bylo by jenom jako slunce vylévající nádheru svého neplodného záření na holé skály nějakého pustého pohoří. Ale taková domněnka jest nemožná. Patření vlévá v tvora pravý svět světla a radosti a lásky, které tvoří extasi úchvatné adorace. Hřích tak poutá naši lásku k zemi a naše láska k Bohu jest tak nevelkodušná a naše úsilí o svatost tak slabé, že činíme málo více, než že hromadíme slova, když mluvíme o postupech blaženosti v nebesích. Přece však naše vlastní ubohá zkušenost na zemi nás již musila poučiti, že není rozkoše v nejlepších zkušenostech životních rovné onomu klidnému zmatku rozkoše, který mnohokrát vznikl v naší duši, když jsme se klaněli Bohu.

Zdá se, že i naše smysly mají podíl ve všeobecné radosti naší přirozenosti. Není, čeho by se nedostávalo. Drsné se uhlazuje, prázdné vyplňuje. Spokojenost, která jest mocná, ačkoliv jest klidná, vniká všude a nachází i v naší duši hlubiny, které my sotva tušíme, a zaujímá je s úplností, která zdá se, že zdvojnásobňuje náš život do šíře i do hloubky. Jsme tak úplně stvoření pro Boha, že nejsme úplni, leč když jsme s ním spojeni. Radost z tohoto spojení, a zdá se, že jest to právě radost z něho, činí naši přirozenost citlivou. Jenom klanění a nic jiného naplní stvořeného ducha radostí až po okraj. Životy svatých osvětlují nám tuto pravdu způsobem, který téměř přesahuje naši chápavost. Jak to tedy musilo býti v Pánu Ježíši? Bylo-li jeho klanění v jistém smyslu rovno samému

Bohu, jaká musila býti jeho radost? Jak daleko byly všechny extase svatých za oním nadšením, které neslo na svých perutích jeho podivuhodnou duši přímo v plameny božství?

Pozorujme klanění duše Ježíšovy! Onen širý oceán stvořené úcty, v jehož nezměrném klidu každý duch andělský a každá duše lidská jest jenom vlnou valící se k trůnu Božímu a tam se tříštící v jemném hřmění ustavičného zpěvu, – jak osvěžující jest tento vnitřní obraz jeho pro naši lásku k Bohu a pro naši touhu po jeho slávě! Oko těká po onom zářícím oceánu, plesá nad jeho ohromností, uklidňuje se jistotou jeho neviditelných hlubin, pije nepozemské a přece ne zcela nezemské zvuky jeho majestátních vod a pozoruje s neumdlévající rozkoší, v níž hodiny míjejí jako okamžiky, každou vlnu, ana se blíží k zářícímu pobřeží, vroubí se světlem, zvedá do výše svou zelenou, průzračnou hradbu vodní, láme se se slavnostním hukotem v pršky světla a plazí se svou vrstvou rozptýleného stříbra na šikmý břeh, aby takořka líbala písek a byla jím vsáta, líbajíc jej. Adorace duše Ježíšovy byla vpravdě o sobě stvořením desetkrát velebnějším, než celek velikého všehomíru. Byla hlubinou, kterou mohla najíti jenom laskavá mysl Boží a jenom božská moudrost se mohla bavit tajným životem oněch kouzelných zahrad, které pokrývaly dno onoho oceánu. Prostírá se stále před Bohem v pokoji nevýslovné radosti. A přece rozmanitost jeho úkonů, úkonů takových, jako jsou úkony posvěcení,

obětování, chvály, díkyčinění a blahopřání, byly tolikerym osvěžením jeho nesmírné radosti. Byla to téměř okamžiková, nová její stvoření, čerstvé světy, nekonečně se rozlévající oceány, postupující nekonečnosti pro cenu, které každý úkon nabýval stykem s osobou Slova.

Jak krásně spí na klíně Mariině a přece jak krásné jest bdění, které zachovává jeho neusínající duše. V tuto chvíli plesá ve všem tvorstvu. Moudrost, která je stvořila, jest před ním úplně otevřena. Největší pokrok sotva se může dotknouti povrchu této moudrosti. Sotva se může ponořiti dost hluboko, aby se skryla pod vodu, jejíž povrch zčeří a zakalí její jasnost prudkostí svého úsilí. Pro básníka, umělce a učence jest tvorstvo, jsouc pozorováno mlhami, které nám je zahalují, tak krásné, že často okouzlí duši a odvádí ji od Boha, jako by léky, které nás měly posílniti, nás činily nerozvážnými, protože jsme tak slabí. Jaké tedy asi jest tvorstvo, když stojí nezastřeno a jasně v záři moudrosti božské? A přece tak stálo vždy před plesající duší Ježíšovou. I nám se zdá moc, která je stvořila, podivuhodně něžná. Dřímá pod zeleným drnem, který jest oděvem země, nebo šepotá v lupení lesů, nebo šumí v proudech vodních, nebo se skrývá pod modrou hladinou oceánu, nebo přichází se svou velebou, zmírněnou v klidnou krásu ze vzdálených sfér hvězdných. Jenom tu a tam promluví hlasité slovo v děsivém zemětřesení, nebo hučící bouři, nebo v krátkém zuření sopky. Ale klidná veleba všemo-

houcnosti, její něžnost, její jemnost, její láska, vynikající útlocit jejího sebeovládání spojeny s její děsnou a nezměrnou silou, jak podivuhodnými se nezbytně jevily lidské duši Páně! A ještě více, – smíme-li říci, že konal nějaká přirovnání, radovalo se jeho dětské srdce z lásky, která proudí v každé klikaté cevě širého všehomíru, jako by byla jeho krví. Procházel v rozkošných myšlenkách, s bezeslovným doprovodem chvály, všechny ony nescíslné vinuté stezky tvůrčí lásky, pečlivě dbaje, aby nebylo jediného tmavého koutu ve všech nespočetných světech, kde by nebyla láska jeho Otce poznána, uznávána a uctívána láskou stvořenou. Ale příroda mu byla téměř druhým oblaživým patřením, když s výšin svého vědění pohlížel na všechny její kraje jediným vše objímajícím pohledem a viděl v ní zrcadlit se s úžasnou věrností obraz Nejsvětější Trojice. Všechny radosti, a jistě jich není málo a nejsou malé, všech básníků, umělců i filosofů byly sloučeny v této lásce a byly překonány touto radostí Nemluvnátka betlemského nad skvělým významem a božskou záhadností tvorstva.

Radoval se také jinou radostí, v které mohou tvorové míti nějaký podíl, pro něž jest nesporná svrchovanost Boží nejmilejší ze všech nauk a nejsladší ze všech pobožností, – radoval se z úradku své božské osoby o stvoření. Jeho lidské duši nikdy nesvítil lesk božských vlastností jasněji nebo půvabněji než v božských úradcích. Jednu chvíli byly slavný krásami bouře,

v druhou chvíli neméně slavný krásami ticha. Pěly písňně kolem trůnu. Byly všeobecnými souzvuky, v jejichž souladu byly sloučeny v nápěv všechny božské dokonalosti i všechny stvořené bytosti. Vyšivaly věčnost velkolepými vzory času a věčnost byla tím dílem nikoliv znetvořena, ale okrášlena. V jejich světle nezápasila jedna dokonalost Boží s druhou, ale všechny byly jedním tepem božské jednoduchosti. V jejich světle bylo viděti, že všechny záhady stvoření jsou jenom výborné dílo umělecké, na místech, kde jsou nejtěsněji spojeny s Bohem. V jejich světle viděl tajemství svobody Boží zvelebeno, nikoliv obmezeno, pevností jeho úradků, kdežto svoboda tvorů byla zajištěna ve své úplnosti, které by jinak neměla, jenom jejich obmezením. Jak nevýslovná byla zajisté radost jeho lidské duše z poznání, že všechny ony úradky byly jenom paprsky jeho vlastní záře, jenom zdánlivě rozdělené neprostupnými mraky, kterými k nám pronikají a které je rozdělují v paprsky, kdežto v pravdě jest záře nad nimi nerozdílná a jediná! Jeho úradky mu činily stvoření tím milejším, že v nich hlavně hledáme hluboké důvody jeho lásky ke tvorům. Proto také právě pro ně plesalo božské Nemluvňátko tak nevýslovně, jak nás poučuje kniha Moudrosti, z toho, že má nyní svou stvořenou přirozeností podíl ve svém vlastním stvoření, jako kdyby tvorstvo bylo jediné proto tak líbezno a tak něžně milováno od něho, že jej z něho samého přivábilo ve své lůno. Nemohl pone-

chati veškero tvorstvo, abychom je měli jenom my. I on se musí s námi o ně sdílet. Stvořená přirozenost musí býti vyvoleným dědictvím nestvořeného Syna Božího.

Třetí radostí Jezulátka byla jeho rozkoš z jeho posvátného člověčenství. Užívání rozumu mu bylo nekonečnou rozkoší. Každý úkon jeho ducha byl provázen radostí, a to z různých důvodů. Vznikala ze souladu a dokonalosti jeho lidské přirozenosti, z výtečnosti jeho vědění, z jeho svatosti a z jeho hypostatického spojení. I jeho smysly byly pro něj průchody k nejsvětější radosti, jako budou pro oslavené v nebesích, ačkoliv jeho viditelná sláva jest zahalena obecnými závoji dětství. Pro jeho lidumilné srdce bylo také zvláštní radostí, že se cítil příbuzným s veškerým pokolením lidským. Bratr se zmnohonásobňuje láskou k bratřím. Jest něco zvláštního v bratrské lásce, že zdvojnásobňuje a ztrojnásobňuje vlastní úsobu a přidává nový život k životu, kterým již žijeme. Jest to zvláštní dar lásky bratrské, kterého nemá láska synovská nebo otcovská nebo manželská, nebo jej mají jinak. Ony vytvářejí jinou sourodou úsobu. Bratrská láska zázračně znásobňuje naši vlastní úsobu. Dítě Ježíš bylo bratrem každému narozenému i nezrozenému dítěti. Znal všecky své bratry na světě za všech věků, jak za sebou postupují. Žil již předem v jejich srdcích nejpodrobnější znalostí a nejhlubší účastí. Všechna jejich srdce měla svá zvláštní místa v jeho nejsvětějším srdci a každé tam požívalo takové

lásky, jako kdyby měl jediného bratra a nemohl ho dosti zahrnouti svou láskou. Od věčnosti bylo jeho rozkoší býti se syny lidskými a nyní jeho věčná touha byla uspokojena a jeho duše pila stále a pila z hluboka z tohoto nevysychajícího pramene bratrské lásky.*

Od této jeho lásky k lidem, ať kleslým nebo nekleslým, jest přirozený přechod k jeho lásce výkupné a k jeho lásce k utrpení, která jest mocí jeho vlastního zákona obsažena v oné lásce výkupné. Radoval se tudíž ze svého posvátného člověčenství; ježto mu poskytovalo, čeho mu nemohla poskytnouti jeho přirozenost božská a co by bez zázračného zakročení nekonečné moudrosti byla musila učiniti nemožným i jeho přirozenosti lidské, totiž možnost trpěti. Otvěla mu tři říše utrpení, z nichž každou prošel v jejím nejplnějším rozsahu a jak ji nikdy žádný člověk neprošel ani před tím, ani potom. Tělo jest obdařeno mocí rozmanitých utrpení, která nám někdy působí mrazení, když na ně pomyslíme. Možnosti tělesného utrpení, která jsou mezi námi a příbytkem hrobovým, jsou tak úžasné, že jest nemoudro na ně mysliti. A přece nikdy nebylo těla, které by bylo obdařeno mož-

* Sestra Maria z Agredy krásně praví o Panně Marii, že veliká láska k lidem byla jednou z hlavních milostí, které obdržela jakožto *přípravou* na vtělení, aby Pán Ježíš mohl jakožto *člověk* přijmouti tuto vlastnost od ní dědictvím, jako jednu z přenesených vlastností své matky. – *Mistica ciudad*, p. II. 1. III. cap. III. – V celém oboru mariánské bohovědy jsem se neseťkal s hlubší a líbeznější myšlenkou nad tuto.

ností otevřítí tolik vchodů bolesti, jako tělo jeho a pokud můžeme vidět do mlžných hlubin umučení, všemi se šlo co nejvíce. S podobnou podrobností prozkoumal duši ve všech jejích schopnostech úzkosti a tu opět jeho duše nepodobala se žádné jiné duši, protože byla nade všecky obdařena způsobností trpět. Čest člověka jest jeho zevnější úsobou a jest třetím oborem utrpení, v němž jsme všichni velice citliví a v němž nám bývá uložen nejhořčejší díl naší zkoušky. Ježíš se vzdal své cti, jako člověk, který hází svůj oděv rozzuřenému dravci, a byla rozervána na kusy, tak že jeho nahota na kříži byla jenom zevnějším obrazem jeho svrchované hanby. To bylo troje království, kterým jej obdařila jeho lidská přirozenost, a on je nosil mezi nejdražšími skvosty své koruny. Jest pravda, že se utrpení stalo nezbytným nezbytností vykoupení. Přece však musíme pohledět trochu hlouběji. Jeho nejsvětější Srdce věrojatně nebylo jiným, než by bylo bývalo v čistě slavném Vtělení, kdyby vůbec nebylo bývalo hříchu. Proto jeho láska k utrpení nebyla novým, zvláštním citem, exotickou rostlinou přesazenou do jeho srdce se schopností jeho těla trpět, ale jenom novou podobou, kterou jeho nesmírná láska k tvorům nutně vzala na sebe za okolností kleslého světa.

Radost jeho božské přirozenosti z jeho božství byla čtvrtým zdrojem blaženosti jeho dětského srdce. Jest zbytečno mluvit o její radosti z jejího spojení s božskou osobou. Nejen

že si nemůžeme pomyslet žádné větší radosti, ale nemůžeme ani pochopit, jak byla pro stvořenou přirozenost možná radost tak veliká, jako tato. Žádná moc menší moci Boží nemohla ji udržet, aby neklesla v nicotu pod břemenem tak ohromným. Jak to, že se neroztříštila v stře-piny, že neshořela, že neunikla své vlastní jsoucnosti, aby ušla nesnesitelné slávě takového ohnivého jha? To jsou otázky, které si dáváme. Nemůžeme popsat takových věcí. Jest vždy něčím do slova unavujícím psát o těchto věcech Božích. Přívlastek se musí hromadit na přívlastek, jako Pelion na Ossu, příslovka musí určovat přídavné jméno, nebo zdůrazňovat jméno podstatné, aby se rozlišovalo mezi způsobem, jímž co bylo řečeno o tvorech, by se mohlo říci i o Bohu, opěťované superlativy urážejí vkus a unavují pozornost a přece, jak smíme psát jinak, než v superlativech, o tajemstvích Božích? Není jenom sloh přeplněn superlativy, předměty, o kterých se pojednává, jsou samy sebou, vnitřně, superlativy a kamkoliv se obrátíme, jsou superlativní, zanechávajíce, když se vypaří rosa citové pobožnosti, na našem duchu pocit trýznivého přehánění. Tak Areopagita, usilující vystihnouti svůj předmět svými nově raženými slovy, nelíbí se nám a bezpochyby se nelíbil ještě více sám sobě svými »nadpodstatnými« »nadnebeskými«, a ostatním, a přece končí tím, že nám věci objasní, ačkoliv oba, čtenář i spisovatel, zaplatí to jednotvárností přehánění. Látka kazí sloh, ale jest to

látka, která jest zcela hodna toho, aby se pro ni porušily i méně zevnější věci, než jest sloh. Ale i tak s veškerou volností v přehánění nemůžeme ani najíti, ani si vymysleti slova, kterými bychom zobrazili radost lidské přirozenosti Páně z jeho božství.

Nicméně i způsob spojení jest považovati za zvláštní radost a odlišnou od spojení samého, uvádějící hluboko do dokonalostí božských a vynikající zvláštností, které požívají málokterá díla Boží. Ono dílo, před námi zcela utajené ve svém skrytém způsobu, bylo horlivě vyhledáváno jeho užaslou a rozkochanou duší. V této radosti jest ještě jiná radost, která také jest pro sebe zvlášť. Radoval se zvláště z úchvatné krásy osoby Slova, z oněch tajemných zvláštností, které odlišují osobu druhou od osoby první a třetí. Bezpochyby také byla v temných slujích jeho nepochopitelného veselí i radost z toho, že v jeho lidské přirozenosti nebylo lidské osobnosti. Byla v tom nepřirovnatelná závislost, která byla plna přemíry blaha podobného zanícenému chvění, které zachvacuje světce, když se jejich duše náhle rozšíří do nezměrna, bez hranic, majáků i polární hvězdy a plaví se bezmocně po svrchovanosti Boží. K tomu všemu musíme ještě dodati, že jeho duše požívala oblažujícího patření, a zázrak, že ho již požíval, leže jako Nemluvňátko na klíně Mariině.

Svatí mají radostný život i uprostřed svého sebeumrtvování a svých útrap. Jakkoliv jsme slepi, přece můžeme viděti, že jest více radosti

v jediné hodině svatosti světce, než ve veškeré rozsáhlé prostřednost života, jaký jest náš, i kdyby se protáhl v sebe více let. Jsou-li všechny výrony Boží radostny, jest svatost uznaně nejradostnější ze všech. Jestliže jsme sami zakusili kdy nějaké radosti ve svém životě, která se vyrovná obyčejné radosti z toho, že jsme ve stavu posvěcující milosti? Ale radost ze svatosti jest tato radost zesílená a snad ještě něco víc než to. Svatost je něco velmi obsažného a Bůh vždy vyplní v srdci všecko místo, které se mu tam ponechá. Ale svatost jest nejen nesmírná radost, ale jest obdařena jasnou schopností radovati se ze své radosti, čehož nikdy nebývá všeobecně při jiných radostech. Nicméně přemýšlejíc takto o takové radosti, plynoucí ze svatosti svatých, jak ji můžeme nedokonale pochopiti, přibližujeme se k jakémusi měřítku, kterým můžeme měřiti párou radost, radost nemluvněte Ježíše z jeho nesmírné svatosti. Nepodobá-li se jeho svatost žádné jiné svatosti, tak ani jeho radost se nepodobá žádné radosti jiné. Viděli jsme, s jakou láskou se radoval z tvorstva. Ale právě jeho laskavost činí stvoření dokonalým. Stvoření vrcholí v něm. Toť důvod, proč se vše ostatní zdá tak nedokonalým. Abychom porozuměli tvorstvu, musíme je pozorovati v něm. Jeho svatost jest výplní všech prázdných míst ve tvorstvu, úrodnou žní jeho solných jezer. obydlitelností jeho horských vrcholů, zelení jeho pouští, sladkým, Boha velebícím obyvatelstvem jeho samot. Raduje se ze své nevýslovné

čistoty. Čistota jest Bohu nejmilejší. Nese svou neposkvrněnost ve své hrudi, jako by byla jeho zvláště oblíbenou vlastností, kterou miluje, jako matka svého prvorozeného. Raduje se z čistoty tvorů.* Nenachází žádné jiné chyby, kde jest vše čisto. Čistota úmyslu jest dřevo, které oslazuje všechny hořké vody. Moc čistého úmyslu jest přirozený zázrak duchovního života. Čistota Mariina stáhla Věčné Slovo z nebe. Ale co jest čistota její, jak byla matkou neposkvrněnou, proti čistotě jeho lidské přirozenosti, a jak nevýslovně drahou musila býti jeho božské osobě, když se raduje, že ji nachází spojenu se sebou a tak jedinečně svou, neposkvrněnost daleko vznešenější, než byla neposkvrněnost, která jej přitáhla na zem, když ji spatřil u své matky?

Bylo mu radostí, a to radostí plynoucí téměř ze sterých důvodů, že jest pramenem svatosti a zásluhy pro tolik milionů jeho tvorů i před svým příchodem i po něm. Bylo mu rozkoší, že jako stín, vtažený do předu, jeho svatost měla takovou ovládající moc, ještě než ji stvořil. Plesal, vida zástupy andělů, jako nekonečné perspektivy světla, oděné leskem plynoucím z jeho lidské svatosti. Pohlížel v před do věků, plížících se namáhavě jeden za druhým na hory času, a radoval se vida, jak celá země vyrůstá takořka v zahradu, jak nad ní vane dech jeho

* Praví se v některých zjeveních svatých, že čistota jest nejzvláštější ze všeho ovoce vykoupění.

svatosti. Nevzešla dosud slunce vycházela v jeho duši a dotýkala se svým světlem květů a plodů daleko vzdálené svatosti. Jejich vůně přicházela k němu z dalekých cest, jako kořená vůně, kterou zavívají větry daleko nad hrudí Indických moří. Viděl egyptské Thebaidy a mnoho jiných neútulných míst, přeplněných oasami takového vzácného lupení a vůně a nádhery, že se žádné báječné zahrady Hesperidek nemohly ani zdaleka přirovnati k jejich duchovní kráse. Byly kouty země, opovržená zákoutí světa, v nichž vůně jeho svatosti na chvíli prodlela a vydechovala k nebi v těchto nádherných, ač pomíjejících rájích. Všecky ráje, žel! jsou pomíjející, ale všechny ráje jsou vůně Ježíšovy. Vzhlížel k nebi. Jeho lidská svatost se rozprostírala svrchu jako baldachýn jeho stanu a jako žhavá podlaha jeho dvorů a šířila svými velkolepými příbytky světlo, které osvětlovalo, a vůni, která je činila líbeznými. Takto jeho svatost jest, co zalidňuje nebesa, jsouc také jediný vždy působivý princip krásného života na zemi. Jako Bůh, jak dí Goethe – neboť božské myšlenky podivuhodně vznikaly v jeho pohanské mysli – stále přitahuje vyššími přirozenostmi přirozenosti nižší a tak působí ve tvorstvu, Ježíš, můžeme dodati my, jest pákou, nebo raději magnetem, který pozvedá a povznáší veškeru tvorsto k místu jeho odpočinutí v Bohu, odkud tak žalostně odpadlo. Činí to svou svatostí, a jakou ohromující radostí musí býti toto dílo nezbytně provázeno?

Jest mnoho věcí, které očekáváme, že poznáme v nebesích, protože je tak uboze známe mimo nebe. Není jednou z těchto věcí Maria a její láska k Ježíšovi a tisíce skrytých věcí jejího neposkvrněného srdce, kterými jsme se zde znepokojovali, protože bylo dost sladko milovati, že jsme se nestarali, abychom poznali? Takto přicházíme ke zdroji jeho lásky k Marii v srdci dítěte Ježíše, k jeho šesté radosti, a zde usedáme, abychom nečinně přemýšleli. Víme, že jest to pramen nevyčerpatelný a dost radosti pro nás poseděti tak a pozorovati, jak proudí. Tak pozorují lidé po celé hodiny horské prameny, vytryskující své tepy křišťálové vody s lehounkým šumotem, podobným dětskému smíchu. Půvabná obruba pestrého mechu nevinně vroubí ona drobná vzdychající ústa ohromné hory, ano samé prastaré země, a lesklé oblázky leží přímo v jejich rtech, jako by je činily schopnými členité řeči a zpěvu. Kdož zde sedí, nestarají se o skalní cevy, kterými tekla ona křišťálová vlákna tak útle, až se mnohá z nich spojila v jedno a utvořila toto zřídlo. Nelámou si hlavy podzemními divy, které viděly tyto jasné vlnky, ani vzdálenou činností nepokojné země, kterou již uklidnily dlouhé věky, aby se mohl tento skalní otvor státi jejich ústím. Že voda vytéká stačí jim, aby radost vyznačila tento den tak ostrým světlem, že bude viditelný v jejich paměti, i když přejdou léta.

Tak jest tomu s pramenem synovské lásky v srdci Nemluvňátka betlemského. Byla to ra-

dost, z níž vidíme jenom zevnější známky života jako tepy, které bijí pod povrchem kůže. Kdo může vypovědět jeho sílu lásky? Kdo může vypovědět, jak ona byla hodna, aby ji miloval? A přece, i kdyby to někdo vypověděl, kdo vypoví, jakou radost měl Pán Ježíš z toho, že ji miluje? Radoval se z dokonalosti své přirozené lásky synovské k ní. To se, jak se zdá, snadno řekne, a přece věc tak snadno vyslovená a poslechnutá převyšuje naši chápavost: neboť on jest Bůh. Jak může Bůh ve výhradné velebnosti svého otcovství vzplanouti synovskými city k někomu, jež stvořil z ničeho? Všude se nám staví v cestu veliký zázrak hypostatického spojení, ne tak, aby nám bránil vstoupiti do vnitřních prostor, jako aby dodával světlo k osvětlení podivuhodných cest. Všude se s námi setkává a činí úžasnými věci, které by jinak byly všední. Všude odmítá podati vysvětlení o sobě a víra má učiniti jistými a známými pravdy, které by jinak i pro naši úctu byly neuvěřitelné.

Raduje se také z její líbezné lásky k sobě. Zápal kadidla veškerého tvorstva jest mu méně, než spanilá čistota její vonné lásky. Jest dechem její krásné bytosti a on k ní lne, jako kdyby byla novým životem i pro něj. Roste z její lásky, jako by byla jeho potravou. Ukládá v ni svůj dětský život, aby její lesk na ní pohrával, a nechává jej zde spočívati, jako by byla našla život na zemi. Odívá své tělíčko její láskou jako rouchy andělskými a koupá se v teple oné

čisté lásky, která jeho vlastní drahocennou krev učinila tak nevyrovnatelně jasnou. Vdechuje její lásku, kochá se v tom, že ji stvořil. Jest to radost nad všeliké ocenění, zázračná radost z toho, že Syn si mohl stvořiti svou vlastní matku. Raduje se z toho, že ji spasil, uchránil ji od hříchu, nedopustiv, aby se k ní kdy přiblížil, vykoupil ji ze zajetí, nedopustiv, aby kdy byla zajata, a není to radost ještě zázračnější, že Syn měl býti věčným Spasitelem své mladistvé matky a měl ji spasiti spásou tak slavnou ještě dříve, než se narodil? V obou případech: takový Syn! taková matka! Plesá nad tím, že má někoho, kdo jest mu tak podoben. Jiným jeho plesem jest, že má svou podobu od někoho jiného, než ji měl od svého Otce. Jiným jeho plesem jest, že má tvora, kterému může býti podoben, který měl jeho rysy dříve, než je měl sám, a jenž byl milou příčinou, že je vůbec měl. Nestvořený Syn plesá, že má stvořený vzor. Dále jest zde ještě další radost, které se odvažujeme domýšleti v jeho lásce k Marii. Jako trojice osob působí, že božství nikdy není osamělé, ač jest svrchovaně jediné, tak láska Mariina, jež jest výhonkem její nesmírné svatosti, snad proto se mu tak líbí, že působí, že jeho lidské zásluhy se mu zdají méně osamělými, méně výjimečnými, méně zcela odloučenými od ostatní stvořené svatosti.

Svatí jako krásné krajiny vyžadují, aby byli studováni. Musíme prodlíti u takové krajiny s jakousi vyčkávající trpností a ponechati pro-

měnám ročních dob, osvětlením různých hodin od úsvitu až do hluboké noci, střídání bouří a klidu a pestrému rouchu ročnímu, aby nám odhalily vlastnosti a přednosti velkolepých krajin. Tak jest i se svatými. Nepoznáme jich na první pohled. Neoceníme jejich svatosti. Nerozlišujeme různých odstínů jejich svatosti. Nechápeme citem, co jest jejich božskou charakteristikou, zvláštností jejich milosti, nedsdělitelnou příznačností jejich postavení, jakožto ozdob církve Boží. Přece však někteří světci se nám objeví dříve, než jiní. Zazáří před námi, zjeví se nám, jako východ slunce na moři. Jejich jas vypoví celé jejich dějiny naráz. Jsou zase jiní světci, u nichž pravý projev jejich svatosti jest zahalen vzhledem téměř neproniknutelné zdrženlivosti. Nadpřirozeno jest u nich tak hluboko, že jest skryto. Proudý života přešly přes ně tak tiše a tak neškodně, že neodhalily povahy a neodkryly vrstev, přes které tekly. Tito světci nebyli postaveni v poměry dramatické. Jejich dějiny byly zastřeny všednostmi. Podle povrchu bychom jich nepokládali za hrdiny. Víme, že jsou hrdiny jenom proto, že je Církev povýšila na oltáře. Veliký světec, svatý Josef, jest z této třídy světců. Musíme prodletí v jeho zemi. Musíme žítí u jeho dveří v Nazaretě a pozorovati jej. Vzroste před námi v něco božského. Otevře se před námi a bude nám podávati svůj význam jako pozvolné trpělivé zjevení. I věkové církevní jej takto poznávali, jako jednotliví jeho ctitelé. Téměř každý věk vyslovil překva-

pení, naleznuv jej horstvem mnohem pozoruhodnější výše, než se tušilo před tím. To působí, že cítíme, že jsme o něm nikdy nemluvili dost důstojně. A přece, jak často jsme byli nuceni mluvit o něm na těchto svých výpravách do země betlemské!

Jeho radost ze svatého Josefa byla sedmou radostí Jezulátka. Radoval se z klidných hlubin jeho vnitřní svatosti a zvláště z nevyrovnatelné skrytosti jeho duchovního života. Radoval se z Josefovy lásky k sobě, i ze své lásky k Josefovi. Prodléval se zálibou u obrazů celé Trojice, který se zrcadlil tak tiše a tak dopodrobna v jedinečné duši Josefově. Byl stínem a stvořeným obrazem Věčného Otce. Úžasně věrná byla jeho podoba ve své skromné, stvořené nepatrnosti. Ale ke své nevýslovné radosti viděl Syn ve svém pěstounu také své druhé já, jsa sám nestvořený, věrný Obraz, kdežto Josef byl pravým, stvořeným stínem Otcovým, a tak byl Josef i vlastním stínem jeho. Mimo to viděl v něm, jakožto ve snoubenci Mariině, podobu Ducha svatého. A nebyly to pouhé mdlé obdoby, s jakými se setkáváme v díle a povaze obyčejných světců. Byly to pravé, pověřené skutečnosti, pravá božská ustanovení, se vší onou hloubkou vypracování a ostrostí rysů a nezničitelnou tvrdostí látky, které odlišují tajemství Vtělení ode všech ostatních působení milosti Boží. Nad tím vším, jako jednotný, zádušný, něžný soumrak vznášela se pravá lidská láska k starci pro něj sama a prostě proto, že byl tak půvab-

ným předmětem vroucí úcty a nejněžnější lásky. Nebyl to jenom tvor, kterého v Josefovi miloval s tak hlubokou něžností, ale byl to Josef sám, protože jeho zvláštní, odlišná, osobní povaha byla tak půvabná a krásná. Jeho dary byly vskutku láskyhodny, ale on miloval nejen dary, nýbrž člověka samého, a to s takovou láskou synovskou, že by jí bylo možno podělití všecky rodiče na zemi a oblažiti je více, než by sami mohli uvěřiti. Josefova láska k němu, láska, která daleko převyšovala velikostí i něhou veškeru lásku všech orců, co jich kdy bylo dohromady*, láska tak úžasná, tak nesmírná a tak rozmanitá, že bychom mohli říci, že v jeho otcovství jsou zahrnuta všechna otcovství pozemská a přece ho nevyčerpají, byla pro Ješíše nevýslovnou rozkoší dostupující výšin, kterých si nedovedeme představití. Poskytovala i jeho nesmírné lásce synovské dost prostoru, aby se mohla rozvinouti a rozprostříti. Také nebeské srdce Josefovo, tak podobné neposkvrněnému srdci Mariinu a přece se od něho tak patrně lišící, tak podobné jeho vlastnímu nejsvětějšímu srdci a přece se od něho tak patrně lišící, bylo samo o sobě jáсотem pro něj, poněvadž bylo samo o sobě světem, převyšujícím rozměry i cenou obyčejný svět lidský, v němž se mohla jeho nenasytná láska k lidem rozlévati v přívaly prudkého citu a jeho neukojitelná žízeň po lásce lidí nalezla nevýslov-

* *Mistica Ciudad*, p. II., 1. IV., cap. XXVIII.

nou úlevu, ačkoliv se nemohla ukojiti. Také Josefova láska k Marii byla neuvěřitelnou pro Pána našeho a jinou radostí byla láska Mariina k Josefovi: neboť láska Ježíšova a Mariina k Josefovi, Ježíšova a Josefova k Marii a Mariina a Josefova k Ježíšovi tvoří jednotu oné pozemské trojice.

Zástupy andělské uctívají Dítě Slovo, ano leží nemluvně na klíně své matky. Jejich úcta jest další radost, osmá radost jeho posvátného dětství. Po věky opěvovali jeho slávu kolem trůnu nebeského. Zná každý duchovní hlas ve všech těchto nespočetných sborech. Jejich adorace byla neustávajícím rituálem nebeským, zatím co se pozvolna vyvíjely ohromné epochy uzrávající země. Není jediného z oněch duchů, který by se nebyl koupal v jeho záři od prvního zásvitu svého trvání. Co jest tedy nového v jejich poctě? Proč působí jeho srdci takovou neobyčejnou radost?

Jejich pocta má opravdu nový význam. Jest přidána k jejich postoji nová duchovní líbeznost, které tu dříve nebylo. Prvotní vzhled starého nebe byl jim ukázán ve skutečnosti. Posvátné člověčenství, které bylo povoláno, aby se klanělo Bohu v duchu, jest nyní před nimi skutečně a podstatně. Vidí skutečně přítomným samo Dítě, jehož podoba byla v božských úradcích předmětem jejich zkoušky a příležitostí jejich vytrvalosti. Jest před nimi v hmotné líbeznosti svého těla a své krve. Přijímá nyní jejich pocty jako člověk. Vzdávají mu nyní po-

ctu jako svému staršímu bratru. Dřívější obřady jejich uctívání byly pozměněny, nebolépe řečeno, byla k nim přidána nová služba, zavedena nová slavnost s jásavou úchvalou všech oněch plesajících zástupů. Obnovují nyní onu činnost, kterou dobyli své koruny, konajíce znovu úkon přísahy oddanosti jeho nižší přirozenosti, jeho přirozenosti, která jest přirozeně podřízena přirozenosti jejich. Jest mu to radostí jako Bohu, protože jest to veliká služba chvály k poctě jeho Vtělení. Jest mu to radostí, pro jeho nesmírně žárlivou lásku k jeho člověčenství. Jest mu to radostí, protože jest to tak velikou radostí pro ně.

Raduje se z jejich pocty také proto, že jsou poddanými jeho matky. Jest předmětem jeho plesu, že opatřil její vládě tak sličnou říši a poddané tak půvabné svatosti, rozmanitosti a množství. Ví, jak ona bude milovati anděly a jak andělé budou milovati ji, a obě ty myšlenky jsou zdroji veselí v jeho duši. Vidí její nekonečnou vládu nad nimi, ana se před ním otvírá jako budoucí kronika nebeská, jejíž stránky planou činy svatých podniků a hrdinských divů andělské svatosti. Raduje se také, pomýšleje, jak se ona i oni budou radovati, vidouce, jak se jejich prořidlé řady doplňují a všechny jejich čety se rozmnožují vítězstvími jeho vtělené lásky. Jest mu vždy zvláštní rozkoší pozorovati, jak sám povýšil svou matku, zvláště když se její povýšení odráží od ostatního tvorstva. Ale jest rys téměř dojemný v této nové úctě andělů.

Jest cosi lidského v jejich pokoře, jako kdyby si byli nejbystřejší chápavostí osvojili genia lidského ducha, sloužíce člověčenství Ježíšovu. Jak se podobá pokornému sebeponížení, beznáročnému sebezapírání smrtelného světce jejich nezištná radost z toho, že nižší přirozenost lidská jest povýšena nad jejich vlastní přirozenost! Zdá se, že pranic nelitují svých kdysi zářících bratří, kterým nebyla dopřána žádná druhá zkouška, žádná příležitost ku pokání. Zdá se téměř, že více milují přijatou přirozenost Slova proto, že není přirozeností jejich, ale naší. Sami se staví stranou, jako by byli nehodni, a zdá se, že zapomínají, že jejich přirozenost mohla právě tak býti přijata, jako naše, kdežto s druhé strany se zdá, že nikdy nezapomínají, že i oni byli spaseni úctou k onomu v daleké budoucnosti předvídanému člověčenství, které nyní vidí v Betlemě. Velikost jejich pokory, líbezná roztomilost jejich velkodušnosti, co jest to všecko radostí pro srdce Jezulátka!

Ale nachází velikost i v nás a z této velikosti čerpá radost, devátou radost svého posvátného dětství. Jakkoliv jest Bůh podivuhodný ve všech svých cestách, v ničem není jeho dobrotivost nápadnější nežli v bolestech, které se zdá podstupovati, aby ospravedlnil přemíru své lásky k nám. Snižuje se, aby se zdálo, jako by vyhledával důvody pomocí své moudrosti, a ty důvody mají uspokojiti více nás a odstraniti kameny úrazu z cesty naší víry, než jej, neboť pro něj jest jeho dobrota důvodem úplně do-

stačujícím, dobrota, která by se nám zdála neuvěřitelnou, kdyby nám ji sám neráčil zjevití a ospravedlniti její přemíru. Jest to tudíž hypostatické spojení, z něhož čerpá Jezulátko svou nesmírnou radost z lásky k nám, i ono zdánlivé přeceňování nás, které jest základem jeho lásky. Raduje se z nás jako ze svých tvorů, které utvořila jeho vlastní ruka. Není jediného z nás, koho by nebyl vyvolal z nicoty. Každý z nás byl v jeho mysli dříve, než byl skutečně. Rozvíjel svou vlastní, zvláštní myšlenku, tvoře každou zvláštní duši lidskou. Zamýšlel, abychom byli právě, co jsme krví a rodem, duchem a povahou i svým osobním dílem, které konáme pro něj. Ve všem, vyjma hřích a rozmanitá neštěstí, která z hříchu pocházejí, jsme tím, čím chtěl, abychom byli a co výslovně zamýšlel, abychom byli. Jsme proto jeho radostí, jako jsme jeho děti s oním přímým synovstvím, které pochází z blízkého příbuzenství, vzniklého stvořením. Ale raduje se z nás jako ze svých tvorů radostí, v níž jest přimíšeno něco, co by se v lidské lásce podobalo vděčnosti, nebo citu závaznosti, čehož v Bohu býti nemůže. Smysl tohoto tajemného zjevu jest ten, že jakožto jeho tvorové jsme nešli v jeho poznání, kterým jest navždy Slovem Otcovým. Měli jsme tedy účast — smímelí se tak vysloviti — v jeho věčném zplození.* Otec znal sebe a v sobě znal všechny své tvory, jednotlivě i hromadně, a jeho poznání zplodilo

* Viz Macedo, Collationes. Coll. IX., Differ. I., sect. 5., kde se srovnává nauka Thomistů s naukou Scotovou.

Syna. Spolu s propastmi jeho dokonalostí byl každý tvor vysloven v nestvořeném Slově, které vyslovoval od počátku. My všichni jsme obsaženi v tiché hudbě onoho Slova a tato myšlenka jest s to, aby nás naplnila bázní a studem, poněvadž jest tak ohromující. Přece to byla v pravdě myšlenka, která náležela k oné radosti Jezulátka, jež povstala z jeho lásky k nám jakožto jeho tvorům.

Ale radoval se zná i jako ze svých bratří. Naše přirozenost se mu líbila. Od věčnosti mu byla tak milá, že by ji byl přijal Vtělením prostým utrpení, i kdyby nebyla klesla. Proto cítí, že jeho krev náleží nám všem. Raduje se, jako se radujeme všichni, z citu příbuzenství a ze záliby v jeho tajemných náklonnostech. Žádný člen skotského klanu (clansman) se nikdy necítil tak úzce spojen se svým kmenem (Clan), tak zúčastněn na jeho osudech, tak zanícen pro jeho čest, jak to cítilo Jezulátko vůči celému pokolení lidskému. Jakkoliv nesmírná byla jeho radost z andělů, přece měl radost z toho, že dal přednost přirozenosti naší před přirozeností jejich, nejen proto, že ve všem, co činil, byla nevyhnutelně radost, ale i pro »poutatěla«, která jej poutala k našemu pokolení. Ano, radoval se z nás i jako z hříšníků, ne proto, že jsme hříšníci, — Bůh uvaruj! — ale jako z hříšníků, které přišel vykoupit, a proto je miloval novou láskou, láskou přidanou k přečetným způsobům lásky, kterou by byl miloval člověka nekleslého.

Neboť smíme si mysliti, že by nás byl miloval více, kdybychom nebyli klesli? Nezdá se, že Písmo svaté mluví o tom, že přemíra naší bídy pudila také lásku Boží k výstřednosti? Nemluví tak, jako by naše podlehnutí v naší zkoušce nebylo samo novou zkouškou lásky Otcovy, v níž jeho láska nejen nepodlehla, ale předstihla rychlostí a překonala velikostí naši úžasnou vinu? Tato nová láska byla plnější slitování, přijímajíc do svých sladkých služeb a ochotných blahosklonností zdání oné zaslepenosti, která vyznačuje lásku mateřskou, dychtivost viděti vše, co se dovolává soucitu a tím chce rozmnožiti lásku a váhavost viděti, co by mohlo sklíčiti nebo ochromiti její ochotu. Musíme míti odvahu říci takové věci i o nezměnitelném Bohu. Byla to láska založená na větších úsilích, která ho měla státí jeho umučení i smrt, a velikost oněch úsilí byla měrou velikosti této lásky. Bylo to, jako kdyby jeho první láska budovala široké základy a na nich stavěla slavný chrám. Ale my jsme ztratili ten malý nárok, který se mohlo zdáti, že máme, na tento skvostný chrám jeho lásky. Pročež jej strhl a načrtl širší obrysy a rozšířil příkopy a položil rozsáhlejší zákopy a vyzvedl stavbu na troskách svého starého díla, které jsme my zavinili, desetkrát velkolepější, než by kdy původní stavba byla bývala. To jest, co míní Církev, když nám velí pěti o »Adamově šťastné vině«, jako kdyby čest Boží byla našla »štěstí«, nebo »úspěch«, jak se vyjadřuje žalmista, v neštěstí pádu?

Ale jeho dětské srdce nachází ještě desátou radost v předvídané lásce lidí k němu. Na první pohled jest něco podivného v ceně, kterou přikládá naší lásce, a ve vroucí touze, kterou, jak se zdá, po ní má. Ale jest to podivnost, která jest tak daleka toho, aby jí ubývalo, že tím více vzrůstá, čím déle na ni pohlížíme. Stává se víc a více nevlídnou. Mrazí nás více bázni, než aby nás uklidňovala. Konečně se stává stínovitou a neurčitou a zdá se rozplývati, jako by nebyla skutečností, a kdyby nepřikvapila víra na pomoc naší malomyslnosti, zdála by se nám v krátkce něčím přímo neuvěřitelným. Nuže, jak tak leží na klíně Mariině, co to vidí, co tak svítí v jeho oku? Jeho pohled není obrácen vzhůru, jak často bývá, k tváři matčině. Není to Josef, na nějž pohlíží s dětskou zvědavostí, ne bez příměsí úcty, kterou jsme tak často četli v jeho tváři, když se jeho pohled upíral na Josefa. Co to vidí? Církev se prostírá před ním jako širé pole, a on vidí útrapy svých mučedníků, dokonalosti svých svatých, hustě rozesetá hrdinství svých četných sluhů, velikost rozmanitých povolání, pestrosti dobroty, které jsou více zvláštnostmi než rozmanitostmi, ježto se nikdy nezdají přesným opakováním jedna druhé, triumfy Církve různé za různých věků světových a různé podle různých podob, které na sebe bralo zlo, nad nímž zvítězila, a každá podoba zla se domnívá, že jest nová a nepřemožitelná a povznesená nad osud jiných bludů, které upadly v zapomenutí, a s nimi vidí i neskonalé

vítězství víry a jak ona vyniká ve všelikém pokroku a nad veškerou proměnlivou civilisací. Celé toto divadlo mu představuje nesmírnost lidské lásky, která plyne do jeho srdce širým proudem radosti a jest v něm přijímána jako v rozlehlém jezeře, rozšiřujíc i srdce samo a zrychlujíc rozkoší tepot drahocenné krve.

I my se před ním ubíráme, prachem pokrytí poutníkův, jeden za druhým, a jeho oko nás sleduje a dlouho pohlíží na nás a opět nás poznává a usmívá se na nás jako na staré známé, když mlhavé věky přejdou v přítomnost a opět nás před něj přivedou na naší skutečné pouti, ačkoliv bude mysliti na každého z nás po všechny ony mlhavé věky. Vidí naše obrácení, naše zápas, naši víru, naše chvějící se naděje, naši bázlivě toužící lásku i naši předvídanou, bude-li, vytrvalost. Již slyší naše modlitby v dálce, jako údery vesnického zvonku na večer v údolí za horou. Má živou radost z toho všeho. Každého dne, v němž urazíme od rána do večera o krok více života, který nám byl vyměřen od onoho dozorce Božího, jehož sluneční světlo nás volá k dílu a určuje náš čas, jakou jest pro nás myšlenkou očišťující, utěšující, nebo tísnící (jakou ji raději učiníme), která nás bude provázeti, myšlenka, že jsme skutečně náleželi k radostem Nemluvňátka betlemského a byli jsme jeho částí a přidali jsme k nim nový trilek.

Nacházel jedenáctou radost i v tom, že předvídal své umučení. Maličkost jeho lidského srdce sotva by byla snesla velikost jeho radosti.

Otvíralo se široce, aby objalo mohutnou oběť. Zasadilo kříž doprostřed svého dětského těla, jako by Kalvarie od té chvíle měla být pravým sluncem Betlema i Nazaretu. Poručil umučení, aby se od té chvíle dalo před jeho očima, ať bdí, nebo spí. Vítal s radostí, ano, s dychtivou radostí každou z tělesných bolestí, každou z duševních úzkostí, každou zevní potupu umučení, jako kdyby každá z nich byla zmírněním horečky jeho lidí milujícího srdce a lahodnou pojistnou záklopkou téměř nezskrotitelného žáru, který v něm byl uzavřen. Jeho myšlenky hýřily marnotratnou štědrostí v jeho prolévání krve, až se jeho oko lesklo, vidouc dlažbu Jerusalema zrudlou proudy jeho drahocenného života, jako se leskne téměř hory do údolí, ozářeno dosud neviditelným vycházejícím sluncem a vydává jasné svědectví o divadle, kterého zdola ještě není viděti. Jest v tom cosi podivného, cosi, co se zdá neumírněné, jako později, když přišel chvatně do Jerusalema, puzen jsa nedočkavou touhou po svém umučení, která jest nepodobna jeho obvyklému, ctihodnému klidu, ačkoliv to vpravdě byla jenom dokonalost onoho plesu, kterým jávalo jeho dětské srdce nad nevýslovným pokořením na Kalvarii. Zdá se, jako by to bylo více, než očekával, více, než se odvažoval doufati, překvapení doprovázené radostí z překvapení, které nám praví, že naše štěstí jest větší, než jsme tušili. Patříce do jeho planoucího oka, domnívali bychom se, že toto pokoření jest ji-

ným oblažujícím viděním. Září, jako by to bylo něco nového, co vidí, a tak získal nemožnou slávu novosti věčně trůnícímu Bohu, jehož vlastní věčnost jest jeho trůnem a jeho vlastní blaženost jeho korunou.

Jeho dvanáctou a poslední radostí, to jest, poslední, kterou můžeme myšlenkou postihnouti, neboť nedostatek lásky nás činí nechápavými ve věcech nebeských, jest radost z toho, že byl spasitelem. To mělo býti zvláštní radostí, kterou měl vylíti na všechny národy. Měli jsme jej nazvati jménem Ježíš, protože měl vykoupiti lid svůj ze hříchů jejich. To bylo takovou radostí pro jeho posvátné člověčenství, jako jest jeho jednota pro Boha, prvotní, vše obsahující, zcela dostačující radost, koruna radostí všech. Měl býti jenom jediným spasitelem. Nikdo nesdílel tohoto úkolu s ním. Není než jeden Bůh. Není než jeden spasitel. Tímto jedním jest Nemluvňátko betlemské. Jest to sláva, která přísluší úplně jemu. Žádný světec nesdílí s ním této výhradné výsady. Žádný apoštol nemá účasti v jednotlivosti tohoto úžasného díla. Svatý Josef pokleká a klaní se, nepůsobě spolu. Maria působí spolu, přece však byla nejprve sama spasena od něho. Tak i jeho matka ustupuje ve svou vlastní skromnou slávu a ponechává jej v jeho jedinečném světle jeho úřadu býti naším spasitelem. On jediný všecko činí. Vše, co on činí, jest ze všeho nejbliže opravdové nekonečnosti. Způsob, kterým to činí, je oděn veškerým leskem a štědrostí, kterou pl-

nost Boží může přiodíti stvořený úřad nebo stvořenou přirozenost. Je to, jako kdyby náhle odňal světlo a vzduch a prostor, v němž se vesmír s miliony světů ubírá svou drahou a za ně rozlil s temene Kalvarie bohatou, nezměřitelnou záři, která by od té chvíle všem světům a všem tvorům nahražovala světlo a vzduch i prostor, jsouc něco lepšího, nové útočiště nesmírného tvorstva, nový způsob všeobecného života. Radoval se nevýslovně. Radoval se z velikosti toho díla z jeho nesnadnosti, z jeho krásy, z jeho množení, z jeho trvání, z jeho jedinečnosti, z jeho přijetí od Otce. Každá z těchto věcí má svou slávu v sobě, které by nestačilo vyčerpati celé pojednání. Prášky v paprsku slunečním by byly jenom jako nepatrné, malé stádečko ovcí, které lze snadno spočítati v ohradě na horách, přirovnány k množství milostí, které vyplynou z pramenů spásy. Jeho srdce hořelo nejbožštějším uspokojením, když pohlížel na hojnost, rozmanitost, nadpřirozenost, účinnost, vznešenost, a nade vše podobnost sobě všech milostí, které měl vydávati a vydává ze své vlastní milosti, právě z oné milosti, která v něm byla v onu chvíli v Betlemě.

Zde opět každé slovo nese s sebou svazek bohovědy, nad nímž by duch svatého Michala mohl ztráviti věčnost duchovní rozkoše. Ale jeho jásot stoupal ještě výše. Jeho posvátné člověčenství se rozechvívalo v každé schopnosti, jako se píšťaly varhan rozechvívají zvukem, plemáním nad slávou jeho Otce, slávou, s kterou

se měl sám jakožto spasitel světa přiodíti velebností svého věčného Pána. Patří na nesmírnou nekonečnost podstatné slávy svého Otce, které se nemůže nic zevnějšího dotknouti, ani se k ní nemůže přiblížiti žádný zevní útok, aby ji porušil, a vidí slávu zevnější, která leží jako bledá obruba okolo slávy podstatné, jsouc podobna roztrhanému lemu bouřlivého mraku, když jej blesk nebo vítr rozhrnul, mdlá jako světlo měsíční, když jest seslabeno a zastrčeno výpary mlžinatých bažin, a jest tak žárlivna tuto zevní slávu svého Otce, na nejmenší lem, na nejnepatrnější zevní příslušenství jeho cti, že chvatně pospíchá k dílu spásy, jako bojovník chvátá do bitvy, aby Král králů nemusil dlouho čekati na vítězství. Vidí žár slávy svého Otce, když jeho zbloudilé tvorstvo jest přivedeno zpět k jeho nohám, on, Nemluvňátko betlemské, jediný vůdce jatého zajatectva, jediný spasitel, jenž spasil svému Otcí svět svého Otce. Žádná Maria, žádný anděl, žádný světec nesdílí se s ním o tyto nejvyšší vrcholy oné výlučné výsady. Jenom on přijal kříž za svého společníka a jest to on a on jediný. On jediný spasitel a takový spasitel – jaká to nevýslovná radost! Jeho duše jest téměř zmožena rozkoší, téměř poděšena přílišným mistrovstvím radosti. Stále jest s ním tato myšlenka. Ani Maria si nedovede představití takovou radost, jako jest tato. Skrývá se do nejhlubších hlubin svého srdce a zpívá si tiché písně, protože není jiného spasitele mimo něj a protože tak nekonečně lí-

beznou spásou spasil lid svůj od hříchů jeho.

Slovo Otcovo! Kdo vypoví, jakou radostí byla sláva tvého Otce pro tvou lidskou přirozenost? Kdo vypoví, jak by se měly vypověděti, kteroukoliv z tvých nejpozemštějších radostí? Všecko toto jsou jenom jedna nebo dvě myšlenkové kapky z oceánu jeho radostí, jak si představuje jeden z nejmenších jeho tvorů, kdesi hluboko v tmavém koutě jeho tvorstva. A přece chce svou spasnou láskou, abychom nabyli podílu v oněch věčných radostech jeho, když nás vyjímá z klínu svého a když s úsměvem, podobným jednomu z úsměvů, s kterými se nyní usmívá na Marii, položí nás ve věčné bezpečnosti, všecky bezvadně vykoupené, k nohám Otcovým. Ó, smutný živote, umdlený a ztrávený, než se jeho písek s polovice sesypal! Kdo by nechtěl, aby přišla ona hodina, a aby naše duše, udýchaná, užaslá a osvěžená bytost, ulehla ve svém hnízdě u nohou Otcových, stále se chvějíc, překvapena svým prvním věčným letem?

U NOHOU VĚČNÉHO OTCE

Musíme skončiti téměř, jako jsme začali. Odvážili jsme se s počátku vystoupiti až k lůnu Otcovu a pohlížeti do jeho nevýslovných propastí. Bez dechu nade vším, co jsme viděli a slyšeli, nebo snad ve svém omámení snili, přicházíme nyní, abychom se položili k nohám Otcovým, utišení a rozechvěni, přece však více uspokojeni, než jsme se odvážili doufati. V jeho lůně, nebo u jeho nohou, nám stačí, že jeho stín spočívá na nás. Ukáže-li nám Nemluvňátko betlemské Otce, dostačí nám. Bylo by dobře použití života, – svaté Markétě de Beaune bylo vnuknuto, aby jej tak ztrávila, – kdybychom jej ztrávili, učíce se naučením a lásce, utrpením a radostem svatého Dětství. Ale nyní musíme přistoupiti k tomu, co bychom mohli nazvati konečnou náladou Jezulátka, co představuje celé jeho dětství, ano celou jeho bytost, – co, jak se zdá, představuje obojí jeho přirozenost a jest zároveň největší radostí jeho přirozenosti božské z jeho přirozenosti lidské a největší daní jeho přirozenosti lidské jeho přirozenosti božské, – pobožnost k Věčnému Otci. Dotsud jsme se učili pobožnosti k Jezulátku: nyní přicházíme k tomu, abychom konali pobožnost s ním a učili se jeho vlastní, zvláštní pobožnosti *od* něho, a to jest skutečně nejvyšší pobožnost *k* němu.

Musíme začítí zjištěním, že rozumíme, o čem mluvíme. Mluvíme o pobožnosti v blahosla-veném Pánu našem Ježíši Kristu. Pobožnost však jest ctnost tvorů. Jest to pravdivý postoj, který zauímají tvorové vůči svému Stvořiteli, postoj duše vyjadřující duševní život, časem vyjadřovaný zvláštními úkony a soustředěný ve zvláštní obřady, přece však ne méně vyjadřující její pravidelný a obvyklý život. Zbožný člověk není zbožný jenom když se oddává pobožnosti. Jest stále skutečně zbožný, neb vždy k tomu směřuje, aby se zbožným stal. Slovo zbožnost obsahuje nesmírnost velebnosti Boží, na jehož oltář klade oběť, kterou věnovala. Vyjadřuje také příhodnost, stupňující se až k nutnosti, věnovati se tomu, jenž ji z nicoty vyvolal pro sebe. Znamená ochotnost a hbitost sebeobětování, jež jest dokonalý stav, o který ustavičně usiluje. Jest to přirozený vnitřní život tvora před tváří jeho Tvůrce. Ale milostí jest povznesen k nadpřirozenému cíli a jest více než slušný postoj před Stvořitelem. Směřuje ke spojení s ním, k přijatelné od něho lásce k němu, k rozumné úctě k němu, k požívání oblažujícího patření na něj a k světu nadpřirozených konů, které mystičtí bohoslovcové se odvážili nazvati zbožněním tvora. Jest matkou modlitby, napomínatelkou k pokoře, rukou a jazykem víry, srdcem lásky, rozumem sebezáporu, životní silou vytrvalosti. Zkrátka jest to podstata našeho stvoření, čistá, zdravá spravedlivá a plná líbezná vůně.

Hlásáme však, že tato vlastnost jest v Pánu našem Ježíši Kristu, jenž byl sám Bůh, jsa zcela božský svou osobou, ale maje nyní přijatou a na věky nyní nerozlučnou přirozenost lidskou. Hlásáme nejen její jsoucnost v něm, ale i její dokonalost. Co tím tedy myslíme, že v něm jest? Jest to přednost jeho stvořené přirozenosti, ale v něm jest úplně závislá na jeho přirozenosti božské. Náleží mu výhradně mocí jeho přirozenosti stvořené, přece však její činy nejsou bez vlivu přirozenosti nestvořené. Jest zabarvena jakýmsi nevyslovitelným způsobem nevyhladitelným pomazáním jeho božské osoby, takže jest hodna, aby se stala nekonečnou, zůstávajíc sama o sobě konečnou. Pobožnost v něm není totéž, co ve svatých, nebo čím by byla bývala v něm, kdyby byl býval pouhou, třebaš nepřírovnatelně, ano pro nás nepochopitelně svatou osobou, ale jenom osobou stvořenou a ne osobou božskou. Jako vše ostatní na něm a vskutku více než cokoliv jiného na něm, jest jeho pobožnost proniknuta jeho hypostatickým spojením. Neboť ježto jeho pobožnost může vycházeti jenom z jeho lidské přirozenosti, musí býti její charakteristikou, že jest hodna Boha a v jistém smyslu rovna požadavkům Božím a tou může býti jenom jsouc oslavena stykem s jeho božskou osobou.

Musíme tedy dbáti, že pobožnost Pána našeho jest pravá a skutečná pobožnost a ne pouhá řečnická figura. Neboť posvátné člověčenství není sproštěno žádné oprávněné podmínky

stvořené přirozenosti mimo tu, že neměl lidské osoby a důsledků, které plynou z osobnosti ve věcech svědomí, sebevědomí a podobných. Ale že v něm nebylo lidské osoby, nikterak neumenšovalo, abychom to tak nazvali, člověčnosti jeho přirozenosti lidské. Nebylo to nikterak člověčenství nedokonalé. Naopak, bylo to člověčenství ze všech nejdokonalejší. Soustředilo v sobě všechny ony lidské vlastnosti, příslušící člověčenství, jak je Bůh zamýšlel a pro něž je něžně miloval, a soustředilo je ve své jedinečné bytosti v stupni, v jakém jich žádná jiná jednotlivá lidská přirozenost nepoznala a snad skutečně tak vyniká nad vlastnosti souhrnu všech lidí, že jeho jedinečné člověčenství o sobě představuje dokonalosti veškerého pokolení lidského a ještě něco více, než představoval ostatní souhrn pokolení, něco, co náleželo jedině jeho svrchovanému člověčenství. Mohlo by téměř býti axioma: – Čím lidštější, tím podobnější Kristu. Jest důležité pochopiti tuto pravdu. Neboť není neobvyklé u zbožných věřících, jejichž pravověrnosti nelze činiti výtky u vyznávání jejich víry, že upadají v praktickou chybu ve svých rozjímáních a tím i ve svém duchovním životě, jehož živly většinou i v našich rozjímáních k témuž směřují. Ony osoby si představují hypostatické spojení tak chybně, nebo s takovou patrnou nepřesností, že si skutečně představují nejblahoslavenějšího Pána našeho jako nějaký přízrak, jako by byl cosi obludného (musíme se odvážiti na-

psati toto hrozné slovo), kolosálního, titánského, neúměrného pro jeho spojení dvou přirozeností v jediné osobě. Pozvolna se v jejich myslích vplíží zázračnost, v populárním smyslu toho slova, jakožto nějaké porušení nebo odročení přirozenosti, v život Páně a odlučuje od něho celé díly jeho, jako by byly mimo to, čeho jest následovati a jako by je nebylo pokládati za přiměřené vzory pro nás. Takto bývají podněty k dokonalosti oslabovány a poklady příkladů osudně ochuzovány. Mnoho jiných zlých následků pochází ze znetvoření všech území Vtělení, které pochází z tohoto nepřesného a nesprávného názoru. Toho všeho by nebylo, kdyby lidé pamatovali, že není-li lidské osoby, není to nedostatkem pro lidskou přirozenost. Lidská duše Páně nebyla blaženě zkomolena nebo slavně znetvořena, protože nebylo lidské osoby, na které by spočinula. Způsobem, kterému my nerozumíme, ale který by nám mohly odhaliti tajné dílny stvoření, bylo mezi možnostmi tvorů, aby nestvořená osoba mohla nahraditi osobu stvořenou a aby tato náhrada nebyla násilím, nýbrž božsky přiměřeným povýšením.

Dejme tomu, že bychom nevěděli již z katechismu, že osoba Nejsvětější Trojice, která se vtělila, byla osoba druhá, poznali bychom to z lidské pobožnosti Páně, jak vydechuje ze čtyř evangelií. Když jsme byli dlouho a hluboce rozjímalí o Vtělení, má pro nás nový a zvláštní zájem každé slovo, které pronáší Pán Ježíš o Bohu.

Cítíme s určitostí, že jest v nich obsaženo mnohem více než bylo řečeno a že i způsob, jak byla řečena, jest sám o sobě odhalení o velebnosti Boží. Především, shrneme-li ony z jeho výroků, které lze považovati za zjevení Boží, a pohlédneme na ně jakožto na souhrn učení, vyplývá z úvahy o nich mnoho, čeho jsme před tím ani netušili. Potom je přehlížíme opět s poněkud jiného hlediska, majíce na paměti, že ten, jenž je pronesl, byl Bůh sám a tudíž mluvil z něčeho více než z hojnosti nebo jistoty svého poznání. V tomto novém světle postřehujeme nové hlubiny smyslu a stopy významu, které nám otvírají místa, kde jsou hlubiny, ačkoliv ještě nejsme s to, abychom v ně nahlédli.

Ale plný obsah jeho učení o Bohu není ještě vystižen, i pokud jsme s to, abychom jej postihli, pokud ho nepozorujeme ještě s jiného hlediska, pamatující, že ten, jenž mluví, není ani první, ani třetí osoba Nejsvětější Trojice, nýbrž osoba druhá. To rozlévá zcela zvláštní světlo na jeho slova. Shledáváme nyní, že výrazy, kterých jsme si dříve sotva povšimli, jsou plny významu. Někdy se rozlévá jasné světlo na celou rozpravu, nebo odstavec Písma, které s ní souvisí, jako na modlitbu k Otci v evangeliu sv. Jana. Když čteme a znova čteme evangelia, jak to přirozeně činí, kdo se snaží, aby byl mužem modlitby, jest pro nás nemalé důležitosti, abychom měli různá a postupná hlediska, s kterých bychom mohli pohlížeti na půdu, kterou procházíme tak často, že konečně

nastává nebezpečností, že by si oko a paměť hrály navzájem do ruky a celé stránky evangelia by nám unikly, aniž jsme si je uvědomili, spíše než aby vzbudily naši uctivou pozornost. Někteří se pokoušeli předejíti tomuto nebezpečnosti tím, že čítají Nový Zákon v různých řečech, které jsou jim povětšinou méně známy, než řeč vlastní, a stupeň obtížnosti, kterou působí řeč cizí, jakkoliv snad jest nepatrný, stačí, aby upoutal mysl a staré vypravování učinil v jistém smyslu novým a způsobilým, aby nás pozdržel na důležitých místech, kterých bychom si byli ve známější řeči sotva povšimli. Jest to skutečně způsob prospěšný. Ale tak jest tomu také, čítáme-li evangelia s jistého hlediska z určitého důvodu pečlivě vybraného a potom opět jiného, a opět jiného, a dost skrovná znalost bohovědy nás učiní schopnými měniti různá hlediska více, než potřebujeme. Žádný sebe delší život nestačí, aby nás uvedl do nejhlubších prohlubní evangelií, ale není málo, jdeme-li stále hlouběji, nebo poznáváme-li jenom víc a více, jak úžasně jsou hluboká.

Z ukázek lidské pobožnosti Páně v evangeliích, odezírajíce od míst, která jinak nauku tuto podávají přímo, usuzujeme, že byl druhou osobou Největší Trojice. Usuzujeme to z podivuhodných věcí, které řekl o Otci a o Duchu svatém a z jeho mlčení o Slově. Naznačuje své místo v Největší Trojici tímto skrytým způsobem, jako kdyby mu nezáleželo tak na tom, aby nás učil, jako na tom, aby konal svou pobožnost.

Kdo by mlčel o Slově, leč Slovo samo? Když mluví nejdůrazněji o svém božství, jest to jeho jednota s Otcem, při níž prodlévá, kdežto o Otci a Duchu mluví, jako by byl jaksi mimo ně. Skrývá se do stínu Otcova. Prohlašuje své božství takofka s jakýmsi zdráháním, třebaš rozhodně. Ale, prohlašuje je, skrývá se ve svou totožnost s Otcem, jako by Otec byl širší a rozsáhlejší než on a jeho otcovství bylo jeho schránkou. Ustavičně staví do popředí slávu svého Otce jako předmět, který hledá, jako jedinou vášeň, která jej ovládá.

I jeho vroucí láska k duším poznává se spíše z toho, co konal a trpěl, než z přímých projevů jeho pobožnosti. Kdyby nám bylo ponecháno usuzovati o jeho úkolu z jeho pobožnosti, považovali bychom jej více za obnovitele slávy Otcovy, než za spasitele člověčenstva, spíše za oběť náhrady, než oběť smírnou. Tak horlí o čest Ducha svatého, že se rozehřívá, mluvě o ní, a užívá slov hrozně přísných, nejen neobvyklých v ústech jeho, ale i bez jakéhokoliv jiného příkladu mimo tento jediný, který mu poskytl tento ojedinělý předmět. Prohlašuje, že kdežto slova pronesená proti němu budou odpuštěna, jest vzhledem k Duchu svatému jistá hranice, již překročiti jest nám osudno. Vše, co bylo spácháno proti druhé osobě Největější Trojice, může býti odpuštěno, ale proti třetí osobě nejmenovaný hřích, nebo hříšný stav, o němž jest výslovně prohlášeno, že jest mimo dosah milosrdenství, jakási skvrna, kte-

rou se drahocenná krev vzpírá smýti na této straně hrobu a na niž působiti není dovoleno uzdravujícím plamenům očištcovým, když byl hrob překročen.

Snad nám bude prominuto, mluvíme-li, abychom objasnili své mínění, chvíli lidským způsobem a podle lidských představ. Jest to, jako by Pán Ježíš, jsa věčné Slovo, nemohl více učiniti pro svou lásku k svému Otci. Byla to stará sláva, protože byla bez počátku. Proto pociťoval velikou rozkoš ze svého vtělení, že mu poskytlo nový prostředek milovati a oslaviti Otce. To ovšem není pravda. Není to pravda především pro úctyhodnou soběstačnost Boží a za druhé, protože věčné plození není tajemstvím dokonaným, ale stále se dějícím, jako tep božského života, který jako nikdy tepati nezačal, tak také nikdy tepati nepřestane. Přece však tento způsob věc vyložiti představuje nám pravdu, která by jinak byla nevyjádřitelná a činí nás schopnými aspoň nedokonale nabyti dojmu, který vyplývá ze studia slov Páně, čtených více ve světle jeho božské osoby než ve světle jeho jednoduchého božství. Pomáhá také osvětliti svrchovanou radost Páně z jeho posvátného člověčenství ve spojení s jeho zvláštní pobožností ke slávě Otcově. Nebylo to klesnouti pouze z vyššího pramene k nižšímu, ale přidati nižší pramen k vyššímu. Nabylo se tím nového pramene, pramene sice nižšího, ale zároveň nového.

Ale máme záruku pro to, abychom mohli

řící, že pobožnost ke slávě Otcově jest znakem tak zřejmým a tak vynikajícím u nejblahoslavenějšího Pána našeho v době jeho tři a třiceti let? Řekli jsme, že dostoupila toho stupně, že by ji svatí nazvali vášní, tak prudce, jak bylo zřejmo, ovládala jeho duši. Pozorujme opět její projevy v evangeliu. Uvážíme-li, že Pán Ježíš byl sám Bůh, musíme pocítiti jakési překvapení nad tím, že tak zřídka mluvil tak, jako by sám byl původním zdrojem pravdy a nejvyšší autoritou pro to, čemu ráčil učit. Až na málo výjimek mluví jako poslaný, jako podřízený autoritě, jako někdo, kdo vykonává poselství jiného. Pokud se zmiňuje o sobě, žádá, aby se mu věřilo raději pro jeho zázraky než pro něj **samého**. Výslovně praví, že nevydává svědectví o sobě, s druhé strany se vytrvale dovolává Otce. Ustavičně velebí toho, který jej poslal. Vůle Otcova jest mu všechno ve všem, sláva Otcova cílem, jehož hledati přišel ne tak ze své vůle, jako že byl úředně poslán. I jeho bezprostřední učedníci byli vedeni k tomu, aby cítili, že jest to Otec, jenž jest jim tak důtklivě představován, že téměř zatemňuje důstojnost a vážnost Mistra **samého**, které jim bedlivě uvádí více jako propůjčené, než své vlastní. Jeho slova k Petrovi, když apoštol veřejně vyznal jeho božství, ukazují, jak sám nikdy neučil výslovně o svém božství ani těch, kteří mu byli nejbližší a nejmilejší. Byl to Otec, který to zjevil Petrovi. Toť tedy první, co pozorujeme v pobožnosti Páně: ustavičný vztah k Otci, jako by to byl

vlastní stav jeho ducha a jako by si přál učiniti jej i trvalým stavem ducha těch, kdož byli kolem něho.

Potom, jak již bylo naznačeno, výslovně uvádí vůli Otcovu jako své pravidlo. Jest to řeholní poslušnost, které se podrobuje. Jest mu i příkázáním i radou dokonalosti. Jeho život jest v mnohé příčině podivný, protože jest nepozemský. Jeho poměr k náboženským správcům národa jest zevně obojetný. Jest to život putování bez domova s neurčitým zaměstnáním a s povinnostmi, které si sám uložil. Jeho pohyby mají někdy zdání podivínství. Odvolává jiné od konání povinností, které jim ukládá jejich životní povolání, jako **kdyby** všechna ustálená pravidla měla ustoupiti **projevu** jeho vůle. Koná své zázraky někdy s tajemností, která maří jejich účinek, jako potvrzení jeho poslání, někdy takovým způsobem, že jest pohoršením, někdy za takových okolností, že působí zmatek, někdy se slovy, která zní nehodnověrně, někdy se zdánlivou svéhlavostí a jednou se úctyhodně snižuje vykonati zázrak s tajemným zdáním lidské rozpustilosti. Uráží předsudky židů tím, že do jisté míry obcuje s těmi, kdož jsou mimo synagogu, a přece nezachází tak daleko, aby kázal evangelium i jim. V jistých věcech zaujímá stanovisko reformátora a přezírá tradiční způsob, kterým se některá příkázání Boží zachovávala. Úmyslně plýtvá svým vlivem u těch, o jejichž obrácení pracuje, až se zdá, že přestupuje meze opatrnosti svou otev-

řeně přiznávanou náklonností k hříšníkům. Mluví proti představeným výrazy nejhroznějšího odsouzení, když však má prohlásiti své božství, otázku téměř obchází. Jak usmířiti všechny tyto nedůslednosti? Pod jakou soustavou příkázání, či pod jakým zákoníkem žil? Své učedníky učil, aby měli zato, že má ve všem, co koná, neviditelné pravidlo, nebeský soulad, k němuž řídí všechna svá úctyhodná a nevysvětlitelná hnutí. Jest to vůle jeho Otce. To jest jeho náboženství. Žije v tajném styku s Otcem. Neří to ani tak, jako by byl od něho inspirován, jako že s ním nepřetržitě obcuje. Ať se skrývá nebo objevuje, ať jest na horách nebo na rovině, na jezeře, nebo v ulicích městských, učedníci cítí, že jest to zlatá nit vůle Otcovy, které následuje. Nic nečiní na slepo a přece, jak se zdá, nic nekoná podle nějaké předem vypočítané soustavy lidské moudrosti. Kdosi jej vede. Mluví s kýmsi, jenž jest mu po boku a jehož společnost ho netísní. Poukazuje na to, ano, více než poukazuje, že jest to vůle jeho Otce.

Nauka, kterou hlásá o Otcí, jest neméně pozoruhodna. Chce přivésti jiné k podobné důvěrnosti s Otcem, jaké sám požívá. Jest to část jeho úkolu. Přišel udílet nesdělitelného Otce. Učí, že cesta k Otcí jest skrze něho. Dům jeho Otce jest domov s mnohými příbytky, do kterých nás přišel pozvati. Jest to Otec, jenž se tají za jeho podobenstvími, a jest králem a hospodářem i hostitelem. Odchází a jde k Otcí. Připraví

místo těm, kteří jej milují, ale jest to v domě jeho Otce, kde jim bude místo připraveno. Domáhá se víry v sebe, protože jest to milo Otci. Bude prositi Otce za ty, kteří jej milují, a Otec také udělí nám vše, zač prosíme, prosíme-li ve jménu tohoto Vyslance jeho. Když to prospívá těm, kdož jsou kolem něho, prosí Otce, aby jej oslavil něčím z dávné slávy, které s ním před tím požíval. Když vychází z vod Jordánu, aby se ujal svého úkolu, chce míti tento těžký počátek ověřen svědectvím Otcovým. Když má dospěti nejzazší hranice svého hrozného utrpení, nejvyšším jeho stupněm jest, že jest opuštěn od svého Otce. Co vše to nezjevuje?

Sám jest nekonečná moudrost, a jsa Slovo, jest ve zvláště přiléhajícím smyslu moudrost božství a přece mluví tak, jako by nemluvil ze své vlastní hojnosti, jako kdyby to nebyl bezděčný výron jeho vlastního velkolepého rozumu, nýbrž jako by byl toliko inspirovaným prorokem, jako by byl toliko a přesně pověřeným mluvčím Otcovým. Jedná jako Slovo Otcovo, kterým skutečně byl, raději však přece jako povýšené, stvořené Slovo, než jako soupodstatné Slovo věčně vyslovované. Zove se Synem Božím a potom tento název úmyslně ovíjí neurčitostí a dvojsmyslností, jako by byl skutečně Synem Božím ze zvláštního povýšení a jedinečného pomazání, nikterak však Synem věčným a sourodým. Jak již řečeno, když o sobě tvrdí, když jej jeho láska vede k tomu, aby k vůli jiným velebil sebe, když nás ohromuje maje-

státní ušlechtilostí, s níž pronáší své chvály o sobě, vždy to činí tím způsobem, že prohlašuje svou jednotu s Otcem. To jsou jenom ukázky příkladů, jichž nám evangelia hojně poskytují. Když jsme je pojali ve svou duši, zdá se, že jsou nejlepší částí našeho nejdůvěrnějšího poznání našeho nejmilejšího Pána.

Všechny tyto příklady jsou vzaty z jeho učení po dobu tří let učitelského úřadu. Mohlo by se mysliti, že v jeho dětství nemělo účelu projevovali podobnou zbožnost. Ježto ráčil zachovávali mlčení, jako by se měl učit mluvit jako jiné děti a ježto přijal zakuklení dětské trpnosti a ani na okamžik jí neodkládal, jest nám ponecháno, abychom se dohadovali nálad jeho Nejsvětějšího srdce pomocí bohovědy, a učení jeho dětství spočívá zcela v příkladu. V oněch prvních letech jsou jeho tajemství jeho výroky. Přesto, pozorujeme-li jeho dětství bedlivě, shledáme svrchovaně zajímavé stopy téhož poměru k Otci, které později hlásal zřejmě svým výslovným učením.

Zdá se, že Betlem a Nazaret prozřetelnost tak uspořádala, jako by byly úmyslně sestaveny s tímto úmyslem. Jest to, jako by jeho nejsvětější Srdce všecko zařizovalo se zřetelem na toto odvětví jeho učení, aby projevovalo více, než kterékoliv jiné jeho srdce. Ani to tak není jedno odvětví jeho učení, ale spíše všecko jeho učení, osnova, ve které jest dokonáno celé dílo našeho vykoupení. Začneme-li uvažovati o Vtělení, není jinak možno, než že jsme zaraženi

tím, že Pán náš ráčil míti lidskou matku. Zdá se, jako by to bylo nejhlubší jeho snížení a z toho důvodu nejen nejsladším a nejrozkošnějším pro jeho tvory, aby o něm rozjímal, ale i skutečným řečištěm nejdůležitějších a nejhojnějších dobrodiní pro ně. Měl-li Pán Ježíš míti lidskou matku, jest zřejmo tomu, kdo zná cesty Boží, že musila zaujímati takové místo ve světě, jaké, jak učí Církev, jí Bůh určil. Ano, měli bychom očekávati, že její místo jest vyšší, vlivnější a v jistém smyslu nezávislejší, a věříme pevně, že se na onom světě shledá, že tomu tak jest a že v nebesích skutečně poznáme, že přednosti Panny Marie jsou opravdu takové, že na zemi nebylo bezpečně možno je zjeviti pro naši nedostatečnost. Žádný obor bohovědy se nerozšíří tak, jako ten, který mluví o ní. Svým způsobem bude i svatým, kteří ji nejvíce milovali, tak novou, jako samo oblažující patření. I na zemi poslední věky Církev budou míti o ní poznání, které by nás nyní naplnilo úžasem a úzkostí.* Ale ačkoliv pozemská matka byla podstatnou částí Vtělení, nemá pozemského otce. Čerpá svou lidskou přirozenost jenom ze své neposkvrněné matky, ale žádný

* Grignon de Montfort, *Vraie Devotion* mp. 29. Sv. Vincens Ferrerský předpověděl totéž. V »Mistica ciudad« stěžuje si Panna Maria sestře Marii da Agreda, že většinou spisovatelé, kteří o ní psali, byli příliš bázlivi. Praví, že jejich zdrženlivost jest ve skutečnosti »nezbožnost« a uvádí to jako důvod, proč Pán Ježíš to zařídil tak, aby pobožnost k ní v Církvě vzrůstala pozvolným rozvojem. – P. III, 1. VIII, cap. XIV.

stvořený otec se nemůže přiblížiti k jeho věčnému synovství, jehož sláva jest výlučně jeho a jež on miluje se svrchovanou žárlivostí.

Tato skutečnost jest velice významna o sobě. Ale stává se ještě významnější, když pozorujeme, že, ačkoliv nemůže míti pozemského otce, připojuje bezprostředně těsně k sobě stín věčného Otce v osobě sv. Josefa. Aspoň stín otcovství zde musí býti. Svatá rodina by nemohla býti pozemskou trojicí, kdyby tomu tak nebylo. Betlem a Nazaret nemohou býti nebem na zemi, dokud zde neproudí pramen mírné vlády, aby zastupoval pramen božství a soběstačnosti, který proudí v nebesích. Ohlížeje se po vhodných odznamech, v něž by zahalila jimiž by zobrazil velikou velebnost svého Otce, nachází je v nejvyšším stupni pokorné něhy a ostýchavé ušlechtilosti. Kde má jeho učení býti příkladem, nespokojí se, dokud se nepostavil do stínu poslušnosti vůči obrazu svého Otce. Takto mu sv. Josef poskytoval právě to, čeho nemohl najíti v nebesích. Nelze kárati Taulera a sv. Marii Magdalenu z Pazzi proto, že praví, že Slovo prohledalo nebe, hledajíc stolu utrpení, a nenašlo jí. Byla však tak krásná jeho očím, že nemohlo snésti svého zklamání a proto přijalo tělo a sestoupilo na zem, aby zde okoušelo radosti, kterou mu odepřelo nebe. Zbožnost se ráda často vyjadřuje jinotaji, přijatými z nauky podobného rázu, a široké srdce přísné bohovědy neodsoudí činnosti, jíž láska vyslovuje, co jest nevýslovno, a dospívá toho,

aby pochopila, co již bylo v ní samé, ale čemu nerozuměla, dokud nenašla výrazu jako tento. Nuže, řekněme nyní, že v tom byla jedna z nejslavnějších výsad sv. Josefa. Dal našemu Pánu, čeho mu nemohlo dáti nebe. Bylo nemožno v nebi, co pro něj učinil sv. Josef možným na zemi, a byla to možnost obdařená zvláštní radostí pro nejsvětější Srdce. Sv. Josef mu učinil možným najíti v trojici na zemi, čeho ani stínu nemohl najíti v Trojici nebeské, poddanost. Ani stopy podřízenosti nebylo viděti na jeho věčném synovství. Byl ve všem roven Otcí. Jakou tedy mocnou rozkoší bylo nyní pro jeho lidskou duši, že jest schopen vyjádřiti svou lásku k Otcí touto zvláštní pobožností, podřízeností k jeho stvořenému stínu a pozemskému zástupci!

Nadto nebyl to za dnů Betlema a Egypta on, Věčný Syn, ani to nebyl Duch svatý, jejichž vztah k Marii by byl Josef představoval, ale byl to výslovně Otec, jenž obcoval s Josefem, dával mu své rozkazy a výstrahy, jak jich potřeboval. Víme, že jest axioma bohovědy, že cokoliv činí Bůh vně sebe, koná celá Trojice. Přece však bývají některé úkony přiřítány různým osobám připočítáním, nebo přivlastněním, tajemství, které nemůže býti jinak vyjádřeno, než takovým přivlastněním. Tak se přecho stává, že děje-li se zmínka o Bohu bez zvláštního určení božské osoby, připisujeme činnost, o kterou jde, první osobě, jako jest tomu i se sny, sděleními a výstrahami svatého Josefa.

I panenství pozemské matky Páně jest jakousi poctou jeho nebeskému Otci, jako kdyby byla bývala zastíněna sláva Otcova, kterou měl z věčného zplození, kdyby byl měl stvořeného otce. Takto dávalo panenství Mariino stále vystupovati tichým vlnám dýmu ze vzácného kadidla, nebo jako vůně kořenného stromu strásaná větrem vystupovalo vzhůru k otcovství, zápalem, jehož si byla v tichém zanícení stále vědoma a jež Nemluvňátko pozorovalo, jak vystupuje každé hodiny, něžně si razíc cestu k dalekému trůnu, jako vinoucí se kotouče dýmu ze sladkých pryskyřic, ovíjející oltář s Nejsvětější Svátostí, a pozoroval jej svýma dětskýma očima s nevýslovně něžným jásotem. Ale i odezírajíc od těchto tajemství, celý duch posvátného dětství stále nás bere za ruku a vede nás jemně k Věčnému Otci.

Neboť dítě přirozeně obrací naše myšlenky k svým rodičům. Dítě není dítětem, oddělíme-li je od myšlenky na jeho rodiče. I osiřlost staví rodiče do světla tím ostřejšího. Toť důvod, proč tajemství Dětství poskytují nepřímo tolik pobožností k Marii, mnohem více, než jiné části života Páně, nevyjímaje ani Kalvarie, jak jest plna Marie. Pročež, jsouce správně a hlouběji pozorována, činí totéž, a to v míře mnohem vyšší, vůči věčnému Otci. Jest v skutku jisté hledisko v modlitbě, s něhož pobožnost k němu a pobožnost k Panně Marii splývají v božské směsici v jedno. Jde to kolem a již přešlo. Trvalo to jen okamžik. Jenom my

jsme to viděli a jsme o tom přesvědčeni a nikdy nezapomeneme, co to zanechalo v naší duši.

Ale musíme se odvážit do podrobností, zkoušejíce hloubku vod, do nichž se pouštíme. Musíme se pokusit představit si některé projevy této pobožnosti k Věčnému Otci, postupující od větších k menším, až se scvrknou v pobožnost možnou i naší svrchované maličkosti a nízkosti.

Pozorovali jsme již pobožnost Páně k Otci, jak jest obsažena v tajemstvích jeho dětství a jak se jí učí naukou svatých evangelií. Ale můžeme ji také pozorovati s hlediska dějepisného, nebo raději životopisného, jak jest pozoruhodným způsobem vyznačena ve vlastním životě Páně. Suarez se liší v této věci od sv. Tomáše, pokládaje za pravdě nejpodobnější, že náš Pán učinil v prvním okamžiku vtělení slib, že se obětuje Otci, aby svou smrtí vykoupil svět, a že dokonalost tohoto slibu zahrnovala v sobě každý z jeho jednotlivých, podrobných činů tak, že nejen veškery jeho činy ve chvíli vykonání vždy směřovaly skutečným úmyslem k slávě Otcově, ale od začátku vzdal se své lidské svobody, pokud slib obsahuje takové vzdání se, a že tudíž všechny jeho činy byly řízeny slibem. Zde jest jiný příklad nového hlediska, s něhož možno čísti evangelia, ať vyjde cokoliv ze sporu bohoslovců o pravděpodobnosti nebo nepravděpodobnosti takového slibu. Slíbeno nebo neslíbeno, jest zcela jisto, jak nás ujišťuje myšlenka na jeho vědění spolu s myš-

lenkou na jeho milost, že každý z nejmenších úkonů jeho dětství, jeho spánek, bdění, pláč, úsměv, požívání prsu, oblékání, svlékání nebo umývání, přesně v době, kdy se dál, byl konán s plným užíváním rozumu a pod svrchovanou vládou milosti ke slávě Otcově. Takto bylo posvátné dětství ustavičnou bohoslužbou, slavnou v chrámě jeho požehnaného člověčenství k poctě Věčného Otce. Kněz a oběť a obětní roucha a zvony a kadidlo a květiny a andělská přísluha, všecko zde bylo a vznešená slavnost neznala přerušení, obřady stále se měnící, bohoslužba nikdy nepřestávající. Postupovala od krásy ke kráse, od lesku k lesku, od tajemství k tajemství, a přece byla souladně jedna. Dějiště se mohlo stěhovati z Betlema na poušť, z Egypta do Nazaretu, ale nebylo přestávek v onom velkolepém uctívání Otce. Kdo může říci, když jeho duše tak úžasně milovala Ducha svatého, proč dával přednost slávě svého Otce s takovým nápadným důrazem?

Pozorujeme-li tichou noc v tmavé místnosti v Nazaretě a smutné odpoledne na Kalvarii, vidíme, že jest to pobožnost k Otci, co je svádí dohromady a spojuje v jedno. Již jeho začátek, ať tu byl slib, nebo nebyl, jak víme od apoštola, byl: Hle, přicházím, abych konal vůli tvou! Proto, aby mohl konati tuto vůli, bylo pro něj připraveno tělo a proto, jakmile přišel na svět, řekl: »Hle, přicházím! Na počátku knihy psáno jest o mně, abych konal tvou vůli, Bože!« Když odchází ze světa, jest to: »Otče, v ruce tvé po-

roučím ducha svého.« Jaký byl začátek, takový byl i konec. Vyšel z moře vůle Otcovy jako slunce nad poloostrovem a zapadl do druhého moře. Tři a třicet let bylo úzkým proužkem země, který ozářil na své cestě. Co bylo potom mezi východem a západem? Jeho vytrvalost, jeho vytrvalost v životě pokoření, bolesti a utrpení, jeho vytrvalost ve slavném uctívání slávy Otcovy, které zabíralo jeho dětství, jenže hudba byla nyní vážnější, obřady hojnější, úprava vážnější. »Pokrm můj jest konati vůli toho, který mne poslal«.

Kdybychom mohli vyjmouti a osamotniti díl jeho života, který by dostatečně označoval veliké dílo, které přišel vykonati, bylo by to přirozeně jeho umučení. Naše víra, že by se byl vtělil, i kdyby nebyl člověk klesl, působí beze vší pochyby i na náš názor o umučení a zbystruje naše oči k pozorování jeho povahy jakožto náhrady i jako dokonání vykoupení. Přirozeněji, nebo aspoň snadněji pohlížíme na každé tajemství, že jest původně zamýšleno oslaviti Otce spíše, než vykoupiti hříšníky, tím že dává náhradu slávě Otcově. Prvotní účel slavného vtělení by byl býval oslaviti Boha nesmírnou láskou k lidem. Po pádu nabyla oslava Boha hlubší a jednotnější povahy náhrady, více hlubší a jednotnější než nové, – neboť nesmíme říci, když svrchovaně svatá velebnost Boží jest tak neposkvrněná, že i pro svět nekleslý bylo třeba něčeho, co by bylo podobno dosti učinění? Umučení jest zázračné nahromadění

všech bolestí duševních a všech muk tělesných jedné na druhou až do vyvršení na jediný život lidský. Zajisté pak má veliký význam skutečnost, že ono jeho umučení vyvrcholilo tím, že byl opuštěn od Otce. Mohla býti ještě nějaká další úzkost za hranicí této děsné opuštěnosti, či vyčerpala skutečně možnosti utrpení? Nemůžeme v ničem omezovati všemohoucnosti Boží. Ale můžeme říci, že taková opuštěnost vyčerpala skutečně všechny možnosti utrpení. Nyní nezbyvalo nic, než smrt. Pro velikost jeho nevýslovné milosti držela se jeho duše, takořka ve vzdálenosti lokte, Otce, jenž se tak hrozně odvracel, a jeho poslední slova byla: »Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého.«

Když nastanou vánoce, přinášejí nám znovu staré půvaby, známé radosti, protože byly radostí od dětství. Jednou z nich jest moc Mariina nad Ježíšem. Kdo si nevzpomene na úžas svých prvých let, když dovedl oceniti dosah toho, že Pán Ježíš jest Bůh, a přece viděl na obrazech a ve vánočních mystériích, že Panna Maria s ním zachází tak volně, jako kdyby byl obyčejné dítě? Byl skutečně tak bezmocný, jak se zdálo, či to byla jenom předstíraná bezmocnost? Ani to, ani ono; avšak ležel na klíně Mariině jako kterékoliv jiné dítě a přece byl Bůh. Tu poprvé jsme pocítovali úctu k Marii, protože se nám zdálo, že ji vidíme blíže a pravdivěji. Nové myšlenky se na nás hrnuly. Objevili jsme, zdálo se, pro sebe něco nad to, co nám bylo řečeno, a jest vždycky pravda, že čemu se naučíme sami,

pronikne v nás hlouběji, než čemu nás naučili druzí. Tak se nám otevřela tajemství dětství Ježíšova a my je čteme ve zvláštním světle jeho viditelné poslušnosti k Marii. Od noci, kdy jej ukazovala pastýřům, až do dne, kdy se zdálo, že odkládá záležitost svého Otce a vrátil se s ní na osmnáct roků do Nazareta, a opět, když na počátku svého působení začal tím, že urychlil dobu konání zázraků, aby jí uposlechl, všechno se zdálo jasné v onom zvláštním světle jeho synovské poslušnosti. Nic nezůstalo nevysvětleno. Bylo to jeviště nebeských zázraků, ale všechno bylo harmonické a jediný duch se vznášel nade vším. Inad dětstvím věčného Boha byla rozprostřena mateřská pravomoc jako zlatá svatozáře. Mohou jiné myšlenky, jiné objevy zrušit toto vidění, jako ničící vítr krajiny zobrazené v tiché vodě? Nikdy. Nové objevy měly býti učiněny, netušené, neviditelné věci měly se viděti za tím, mělo je býti viděti skrze onu svatozáři, avšak jenom proto, aby ji učinily ještě slavnější. Náš dětský sen o dětství, ovládaném Marií, neměl nikdy pominouti. Neboť jako jest tomu s většinou našich dětských poznání pravdy, byla ona věc pochopena nejpravdivěji a nejpravdivějším způsobem. Léta minula a s lety postupovalo i srdce, činíc mnoho objevů v onom světle Mariině. Stáří nebude hotovo s objevy a potom nám vyjde vstříc nebe s posledním objevem, který ani nesníží významu objevů dřívějších, ani nezatemní světla, v němž byly učiněny. Ale co nám nyní ukazuje světlo ma-

teřské pravomoci Mariiny? Jinou pravomoc, která se tají pod ní, jinou poslušnost, která stojí za ní, udržujíc, ušlechťujíc, oslavujíc moc Mariinu. Jest to jeho svrchovaná poslušnost věčného Otce a jednou, největším tajemstvím evangelia, pro ještě větší povýšení jeho matky a z jiných božských důvodů, bude tato dvojí poslušnost přivedena k tomu, ne aby si odporovala, ale aby se zdálo, že si odporuje, jako když bez jejího dovolení a k její veliké úzkosti zůstal v chrámě ve svém dvanáctém roce. Zdá se, že ruka věčného Otce odhrnuje světlý oblak a vysílá na nás oslňující záři z hloubky nebeské, a na okamžik jest světlo Mariino zatemněno samo v sobě a zatemněno pro slabost našeho zraku, tak náhle překvapeného z výsosti.

Musíme také pozorovati onu dvojí činnost Otce a Syna, následkem níž nikdo nepříjde k Otci, leč skrze Syna, kdežto s druhé strany nikdo nezná Syna, leč když jej Otec poučí. Jest to, jako kdyby bylo vůlí Otcovou, aby nevydával Ježíš svědectví sám o sobě, aby on, Otec, mohl vyhraditi sobě radost, že vydá svědectví o svém Synu, jak to učinil u řeky Jordanu a opět, když se ozval hlas z nebe, oslavujíc jej. Chtěl oslaviti Syna, jako se Syn vždy radoval z toho, když oslavil jej. Měla býti jakási vzájemnost i ve způsobu lásky, kterou choval Otec k posvátnému člověčenství. Velikým příkladem toho, jehož se musíme opět dovolávati, bylo tajné zjevení nauky o božství Pána Ježíše Petrovi. »Tělo a krev« dí Ježíš, »nezjevily toho

tobě, ale Otec můj, který jest v nebesích. « Toto tajné zjevení Věčného Otce svatému Petru jest jednou z nejnápadnějších událostí, kterou evangelia připomínají, a poutá naši pozornost jak svou zvláštností, tak hloubkou rozjímání, která nám otvírá. Kdyby nebylo neuctivo tak mluvit, mohli bychom to přirovnati k oněm událostem v životopisech, které se někdy připomínají jako jednotlivé případy, kterým nebylo nikterak dáno nějak vynikati a na něž se neklade žádný důraz, které se však přece zastkví před námi, jako by každá z nich byla úhelným kamenem celého životopisu.

Jest ještě jedna událost v životě Páně, u které musíme prodlíti. Ale prodléváme u ní se zdráháním, ježto jest nemožno spravedlivě oceniti buďto její něhu, nebo její tajemství. Každý má trochu svého náboženství v srdci, co jest mu nsnadno vyjádřiti slovy, právě proto, že srostlo tak těsně s jeho myšlenkami, že v nich nikdy nenabývá roucha slov, a téměř se obáváme, že bychom je znesvětili, odívajíce je slovy. Tak jest tomu i s událostí, o které hodláme promluvit: tak nám při tom bylo, dokud se dovedeme upamatovati. Jako v šeru nám svítá z evangelií, že Pán Ježíš zajisté učinil osobu Otcovu předmětem častých rozmluv se svými apoštoly. Jsme nakloněni domnívati se, že zajisté s nimi rozmlouval důvěrně a snad i podrobně o tomto zajímavém předměť. Věrojatně jim zjevil více divů o otcovství Božím, než nás jich naučila znáti i naše hojná bohověda. Při takovém před-

měť se zdržeti bylo mu zajisté přirozeno, protože nejvíce zaujímal jeho srdce a sám řekl, že »z plnosti srdce mluví ústa«. Mimo to projevoval svou pobožnost k Otci tak otevřeně, že věrojatně v tomto soukromém poučování doplňoval obrysy, které načrtal, uče veřejně.

Zdá se, že není nic pravdě nepodobného v této úvaze, když nám byla předložena. Ale co nám ji skutečně naznačuje? Zajisté, kdyby nebylo předcházelo mnoho, čeho nám evangelia nepřipomínají, nebyl by mohl sv. Filip říci: »Pane, ukaž nám Otce a dosti jest nám.« Překrásná slova! Dojemná řeč veškerého tvorstva se vyjádřila hlasem tohoto milého apoštola. Jak krásná byla tato slova, když jsme je četli poprvé, a nyní, když byla přečtena, uvážena, když jsme si je pošeptali sami pro sebe, když jsme je pronesli k témuž Pánu jako modlitbu, jsou tisíckrát krásnější! »Pane! Ukaž nám Otce a dosti jest nám.« Ano! Dosti – jaké to něžné, nenucené, nejpravdivější slovo! Dosti – právě to, po čem tvorstvo touží, právě to, co přinese uspokojení, které plyne z nasycení naší přirozenosti a ukojení našich nejsvětějších tužeb! »Dosti!« – Andělé a svatí, Josef a Maria, jenom oni nám mohou mluvit o tomto »Dosti!« My však se musíme odtrhnouti od těchto slovíček, z nichž každé má tak velikou duši, tak široké srdce v sobě. Obrátme svou pozornost k odpovědi, kterou dal božský Spasitel Filipovi, k odpovědi, kterou provázal zajisté pohledem plným lásky! Není tak překvapen

tím, že apoštol přijal tak hluboce do své duše, čemu ho učil o Otci, jako tím, že ho toto poznání nevedlo dále. Zde máme opět naznačen svět tajného učení. » Tak dlouhý čas jsem s vámi a nepoznali jste mne? Filipe! Kdo vidí mne, vidí i Otce. Kterak ty pravíš »Ukaž nám Otce«? Zdali nevěříte, že já jsem v Otci a Otec ve mně jest? Aspoň pro skutky samy věřte! Amen, amen, pravím vám, že kdo věří ve mne, skutky, které já činím, i on činiti bude, a větší nad ně činiti bude: neb já jdu k Otci. Až ačkoliv prositi budete Otce ve jménu mém, to učiním, *aby oslaven byl Otec v Synu.* «* Jeho jednotnost s Otcem jest mu milejší, než jeho rozdílnost. Podivno! neboť byl výslovný obraz Otce, lesk jeho slávy a podoba jeho podstaty. Tak ty, kdož byli nejbliže našemu nejblahoslavenějšímu Pánu a jejichž duše byly živeny soukromým vyučováním, lze označiti jako lidi, kteří netoužili po ničem, leč aby uviděli Otce, kteří nebyli uspokojeni ničím jiným, leč tím, kteří nepřestávali ani na tom, že jest Syn přítomen, ale jejichž potřebám mohlo vyhověti právě jenom spatření Otce. To by jim bylo dosti. Ale nic jim nebylo dosti než toto, nikde a nikdy žádné dosti než toto. Věkové uplynuli od té chvíle a Ježíš prožívá svůj královský život v nebesích. Ale změnilo se něco v této příčině? Věkové snad, — jest smutno na to mysliti, jistě však není nemoudrou pokorou mysliti tak, neboť není zrnka

* Jan, 14, 8–13.

chabosti v této myšlence, – věkové snad budou míjeti uprostřed očistných plamenů, než božské milosrdenství rozkáže svatému Michalovi, aby nás vyvedl z hořícího jezera a postavil nás na pobřeží nebeské. Změní se Ježíš za tu dobu v této příčině? Nikoliv! Přesně v souhlase s duchem tři a třiceti roků bude jeho přivítáním výslovně táž, nejen nezapomenutá, ale i nepřerušovaná myšlenka: »Pojďte, požehnaní Otce mého!«

»Požehnaní Otce mého!« to jest naše věčné jméno, jméno, které nám bude dáno na křtu nebeské blaženosti. Jak nám zaznívají tato slova v znějícím tichu nočním, když děsivý strach skličuje naši osamělost a tak kruté mučí naši duši! Jak jemně a jasně se vznášejí nad kolotáním světa v hodinách únavy a neustávajících pokušení, které milost jako by spíše rozmnožovala, místo aby je zapuzovala. Jak pějící bázní před smrtí ukolébavky a konejší ji, když pláče a křičí. »Požehnaní Otce mého!« Proč požehnaní Otce mého? Vedou nás tato slova k onomu dni, kdy odevzdá království Bohu a Otcí a Syn sám se mu podrobí, aby mu bylo poddáno všechno a byl Bůh všechno ve všem? Neboť, dí apoštol, když jsou všechny věci podrobeny Ježíši, jistě jest vyňat ten, jenž mu všechno podrobuje, a kdo jest to, než Věčný Otec? Ale dotýkáme se tmy nepřístupných tajemství. »Dosti jest nám«, jest slovo, které si vyvolil Filip, dosti, jenom jsme-li vyvolenci Otcovi.

Sledující ještě dále tuto zvláštní pobožnost k Otcí, octli jsme se nyní opět u oné často se

vyskytující nesnáze, že máme mluvit o nejblahoslavenější Panně, aniž bychom narazili na své vlastní představy o ní. Musíme pozorovati její pobožnost k Věčnému Otci a jak v ní byla tak zvláštní. Ale když jsme viděli, jaká byla v duši Ježíšově, pochopíme, jaká byla v duši její. Přiměřeně k jejímu nižšímu stavu byla to táž ovládající myšlenka, totéž svaté zaujetí duše, totéž jediné posvátné nadšení, které bylo v ní. Ale byly v jejím postavení a působení okolnosti, které dodávaly zvláštního rázu této její pobožnosti a ty musíme zkoumati. Byla jedinou pozemskou rodičkou Ježíšovou. Sama spojovala v sobě práva otce i matky. To byla jedna ze zázračných předností jejího mateřství, předmět jejího častého rozjímání a neustávající radosti. Tím byla nejen zdvojena její čest, ale tím byla dotčena i sláva Boží. Bylo to ke cti Ježíšově. Bylo to ke cti Věčného Otce. Vtělení by bývalo bylo zcela jiným tajemstvím, kdyby tomu bylo bývalo jinak, a proto můžeme míti zato, že něco jeho zvlášť božské záře jest obsaženo právě v té skutečnosti, že Maria byla jedinou jeho rodičkou pozemskou. Cítila tudíž, že tato zvláštnost jejího postavení vrhala zvláštní čest na Věčného Otce a tudíž byla základem pobožnosti k němu, která zatím, co ji měli cítiti všichni, náležela zvláštním způsobem jenom jí samé. Mimo to táž skutečnost působila, že její myšlenky stále prodlévaly u nebeského Otce jejího Syna. Láska matky k dítěti bývá vždy sdružená s myšlenkou na jeho otce a stále smě-

řuje k němu. Ovdovělá matka miluje dítě dvojnásobnou láskou, protože je miluje právě tak pro svého manžela, jako pro sebe samu. Náklonnost manželská nikdy nemůže býti vzdálena od dokonalé lásky mateřské.

V případě Mariině však byly nebeské zvláštnosti v každé z těchto okolností. Její láska k Ježíši byla nezbytně sdružena s myšlenkou na jeho Otce, ale ten byl Bůh a první osoba Nejsvětější Trojice. Neměla žádné účasti ve věčném zplození Syna, leč že byla v jeho stínu. Byla také v jistém smyslu vdovou a sv. Josef jenom závojem jejího vdovství. Přece však neměla milovati dva v jednom. Neměla milovati ztraceného Otce v dítěti tak, jako dítě samo. Měla milovati své dítě dvojnásob: milovati je, jsouc jeho otcem i jeho matkou, a milovati je takto dvojnásob pro ně samo. Co působí manželská náklonnost v mateřské lásce jiných matek, musilo v lásce její způsobiti klanění, dvoje klanění: neviditelnému Otcí a viditelnému Synu. Nad to její mateřství bylo částí jejího náboženství. Zaujímalo veliké místo v její víře. Bylo sloučeno s některými z nejneproniknutelnějších tajemství božství. Nemohlo nikdy vymizeti z jejích myšlenek ani na okamžik a býti beze všeho vztahu k její vlastní radosti, poněvadž bylo stvořeným echem nestvořeného zplození Slova. Výsledkem toho všeho bylo, že nejen nitro jejího ducha náleželo tak zvláštním způsobem jenom jí samé, že nejen nemohlo býti sdíleno, ale ani plně pochopeno od žádného jiného

tvora, ale že jednota, v kterou se rozplynulo, jak nám ukazuje toto rozjímání, byla pobožností k Věčnému Otci. Všechny okolnosti spějí k jeho trůnu. Podobaly se schodištím od severu i jihu, od východu i západu, která však vesměs směřují k tomuto jedinému trůnu. Zabírá mnoho času proniknouti tyto věci ve všech jejich vztazích, i pokud je proniknouti můžeme, ale může býti lépe použito času, než aby se vysvětlovaly přednosti Mariiny? Vzpomínáme si na slova Písma svatého, která Církev vykládá o ní: »Kteří vysvětlují mne, život věčný míti budou.«

Musíme také uvážiti, že jednou z výsad zvláštní svatosti Mariiny bylo, že mohla více než kterýkoliv jiný pouhý tvor vniknouti ve vnitřní úradky Boží. Mysl Boží jí byla více otevřena. City Boží jí byly důvěrněji svěřovány. Viděla nesmírnou lásku Otcovu k Ježíši jasněji, než ji vidí kterýkoliv žasnoucí anděl nyní. Viděla do jejích průzračných hlubin a klaněla se s vděčností nejhlubší bázně. Vidění této lásky Otcovy k Ježíši bezpochyby budilo v jejím srdci novou lásku k Ježíši. Byl to nový vzor, jehož měla následovati. Byl to nový důkaz pro ni, že ani ona nemiluje Ježíše tak, jak on zasluhuje. Byl to nový popud pro ni, aby víc a více rozšiřovala své srdce. Byl to podstatný a účinný oheň, který skutečně působil, že se její srdce rozšiřovalo. Byla to láska Otcova. Ale neponechal si jí pro sebe. Udílel jí z ní tolik, kolik mohla snést, a dobrotivě působil, aby byla její právě tak jako

jeho. Ale jsouc v ní novým světlem, v němž viděla a oceňovala Ježíše s novou silou, kterou by jej milovala, budila také v jejím srdci nesmírnou její láskou k Ježíši novou lásku k Otci. Milovala ho tím více, že tak miloval Syna. Milovala jej pro svou vlastní tak nezměrnou lásku mateřskou. Milovala jej, protože on miloval Ježíše dokonale a nedopustil, aby se něčeho nedostávalo k dokonalosti lásky jeho. Milovala jej zároveň proto, že její láska jí brala z rukou její úkol a zároveň ji činila způsobilou tak jej konati, jak by jej jinak vykonávati nemohla. Milovala jej proto, že jeho láska zjevovala Ježíše a zjevovala jej tak dojemně mateřským způsobem. Byla to důvěra nebeského Otce k pozemské matce, svěřující jí skrytě skutečnou cenu a povahu a drahocennost toho, jenž byl dítětem obou, dvojnásobným tak tajuplným způsobem. Proto se na tomto základě odvažovala milovati Otce s jakýmsi bojácným jásotem, jako by měla jakési zvláštní právo míti účast ve zvláštní otcovské lásce Otcově k Ježíši. Nedovedeme si představit hlubiny nejhlubšího klanění, v něž musila býti vržena duše Mariina touto vznešenou účastí s Otcem v tom, co jest věčnou výsadou, v tom, co skutečně působí, že jest Otcem a jest zdrojem jeho otcovství, v tom, co by se bývalo zdálo všem tvorům v jakékoliv míře nebo stupni naprosto nescelitelno. Vizte, kterak v tu chvíli Maria a Věčný Otec splývají nescelitelně v jedno! V mnohém osvětlení jest matka Boží úctyhodna ve své hrozné velebnosti: v žádném

nás nenutí tak úplně oněměti před její velebností jako v tomto.

Její podobnost s Ježíšem přirozeně působila, že si osvojila od něho hlavní pobožnost jeho nejsvětějšího Srdce, které, jak věděla a s radostí schvalovala, byla úplně podrobena i jeho láska k ní. Ale tyto zvláštní okolnosti dodávaly její pobožnosti k Věčnému Otci význačného rázu, který je činí něčím více než kopií pobožnosti Páně, uvedenou na menší rozměry jejího srdce. Ale její účast s Otcem v jeho otcovství, z něhož vyplývá zvláštní láska k němu i k Synu, není pro ni jenom zdrojem pobožnosti k němu, ani jediným tajemstvím, které jako by ji táhlo z jejího viditelného susedství s Bohem do oslňujících blesků samého trůnu. Jako má s Otcem podíl v Otcovství, tak má se Synem podíl v synovství. Byla sama zvláštním způsobem skrze dítě Ježíše věčnou dcerou Otcovou.

V tom byl také nový pramen lásky k Ježíši, krásné, podivné lásky, vznikající z toho, že matka a sestra splývaly v jediném srdci. Bylo to pouto lišící se od přímého pouta, vznikajícího ze vtělení, ačkoliv i toto nové pouto pocházelo z téhož pramene. I zde zdání, stín, krásný stín, – nemohlo býti více, a přece jak mnoho bylo i toto! – líbezná rovnost s Ježíšem, daleko dražší než zdánlivá její svrchovanost nad ním, kterou jí udílela její mateřská pravomoc. V tom také byl i jiný pramen lásky k Věčnému Otci, jiný podivuhodný základ, na kterém by byl vztyčen chrám její pobožnosti k němu. Její ve-

lebnost nás oslňuje. Ale není to tak sláva toho, co nyní uvidíme, jako zázračně spleťtá jednoduchost, s níž se to všechno sbíhá v její pobožnosti k Věčnému Otcí.

Postupme nyní o krok dále v dějinách této pobožnosti. Když jsme počínali zkoumati tajemství betlemská, přirovnali jsme posvátné dětství k lesu a sv. Josefa k jeho vonnému podrostu, jehož vůně nám byla, kamkoliv bychom obrátili své kroky, takořka místním ovzduším. Tak tomu bylo všude a nyní, přistupující k tomu, abychom mluvili o jeho pobožnosti k Věčnému Otcí, musíme opakovati mnohé věci, které byly již řečeny, nebo okterých bylo aspoň pojednáno s jiného hlediska. Ale opakovati si o něm asi neomrzí. Jest na první pohled patrno, že pobožnost jeho k Věčnému Otcí musila míti délku i šíři celé jeho svatosti. Byl to příznačný rys jeho povahy, z něhož jeho svatost nabývala svého ducha a své jednoty. Jeho milý úkol, býti stínem Otcovým, nemohl na ni míti vlivu menšího. Jeho líbezná péče o Marii vycházela od tud a byla v tom obsažena. Byl stínem Otcovým právě tak pro ni jako pro Ježíše. Jeho něžné služby nejblahoslavenějšímu Pánu našemu a vykonávání pravomoci, s kterou se mu klaněl, klanění jedinečné mezi veškerým klaněním, které obklopuje Slovo, vše to vycházelo z jeho úkolu. Pro Ježíše bylo skutečně prvním, že Josef jest stínem Otcovým, neboť v onom stínu rostla jeho duše a vyplnilo se jeho poslání. Byl to hluboký, něžný, krásný, mírnící stín usta-

vičně nad jeho životem. Byl jeho světlem. Viděl a pracoval ve světle onoho stínu.

Mimo to byl to jeho způsob lásky k Ježíši. Neboť jako napodobil úřad Věčného Otce, tak podobně napodobil jeho lásku. Bylo něco pravdivěji otcovského v jeho něze k našemu Pánu, než něha obyčejných pozemských otců, protože, ačkoliv nebyl pravým otcem, jeho úřad vycházel z hlubšího otcovství. Božské stíny jsou podstatné. Jsou stíny vzhledem k věčné výši, která je vrhá, ale spočívají určitě a podstatně na věcech stvořených a proměňují je. To si musíme připomenouti, ačkoliv jsme tuto pravdu již dříve naznačili. Tato účast na božském otcovství byla nejvyšším *právem* Josefovým, aby miloval Ježíše. Mohl jej milovati jako jeho tvor. Mohl jej milovati jako jeden z jeho vykoupěných. Mohl jej milovati láskou osobní, jsa zahrnován jeho dary a milostmi. Mohl jej milovati jako dítě Mariino, láskou, v níž mohl vložit veškeru sílu své lásky k Marii. Mohl jej milovati pro nějsama, protože byl tak půvabný a poutavý a obklopen půvaby božskými. Mohl jej milovati jako milujeme všechny, jež jsme zachránili ze smrti nebo z nebezpečení, nebo kdož nám dovolili, abychom jim prokázali laskavost, a tato láska by byla bývala přiměřena důstojnosti jeho úřadu a výtečnosti jeho svěření. Ale jeho nejvyšší láska plynula z jeho nejvyššího práva jej milovati a to záleželo v tom, že byl stínem Otcovým. Miloval Ježíše ve své lásce a pro svou lásku k Věčnému Otci a pro

svou podobnost k Otci, kterou s ním Věčný Otec sdílel, čímž byl povznesen k další a nevýslovné důstojnosti, že se podobal i Synu, jenž byl také obrazem Otcovým. Tak jest, že lásky pozemské trojice jsou ozářeny chvějícími se paprsky, sršícími blesky, nárazy vlnícího se světla, které se zdají náležitě spíše vnitřnímu životu nebeské Trojice, úctyhodně sdílené s onou nejlíbeznější rostlinou všeho tvorstva, se Svatou Rodinou.

Josefova pobožnost k Věčnému Otci byla také formou jeho lásky k Marii. Byl totiž jejím manželem jakožto pěstoun Ježíšův. Jeho úřad manželský byl prostě částí stínu Otcova. Jeho úkol vůči ní vznikl z téhož pramene jako jeho úkol vzhledem k Ježíšovi z téhož stínu. Jako Ježíše, tak i Marii mohl milovati z mnohých důvodů a různými způsoby čisté a svaté lásky. Jako svou snoubenku, jako Matku Ježíšovu, jako choť Ducha svatého, jako dceru Otcovu, pro její lásku k Ježíši, pro její lásku k němu, pro její nadpřirozenou výtečnost, — pro všechny tyto věci ji mohl milovati a miloval ji, jak jenom tak svaté srdce mohlo milovati. Ale jeho láska k ní z toho důvodu, že byl stínem Otcovým, byla láska obsáhlejší, než kterákoliv z lásek oněch, a spočívala na mnohem božštějším ustanovení. Avšak co do věci skutečně předpokládala a obsahovala všecky ony ostatní lásky. Takto jeho pobožnost k Otci vnikala do všech podrobností jeho života svou vlastní nezbytností. Byla jeho povoláním, cílem, pro který

byl stvořen, důvodem jeho nesmírné milosti na zemi, vysvětlením jeho úžasné slávy v nebesích. Takto můžeme viděti, jak pravdiva jest nauka, z které jsme vyšli, že celý jeho duchovní život, že zvláštní svatost, které nesdílí s žádným jiným světcem, byla zbudována na nejnepřirovnatelněji zvláštní pobožnosti k Věčnému Otci. Jméno svatého Josefa vyjadřuje našim myšlenkám stín Otcův a jméno stínu Otcova nenechává o svatém Josefu nic nevysloveno.

Apoštolové byli sbor lidí nepodobných ostatním světčům velikostí svých darů, velikostí svého úřadu i zvláštním poměrem k nejblahoslavenějšímu Pánu našemu. Nemůžeme k nim přirovnávati ostatních světců, tím méně můžeme kteréhokoliv z nich povyšovati nad apoštoly Slova. Theologové nás učí, že bychom, činíce tak, jednali nerozvázně. Litanie církevní, jak se zdá, nám to potvrzují, vyjímajíce svatého Josefa a svatého Jana Křtitele. O některých apoštolech neznáme než jména, jak je vypočítává evangelium nebo nějaké nejisté podání o místech, kde kázali. Ale volba Ježíšova postavila zlatou korunu na jejich hlavy a ta jest nám ukazatelem nejen jejich důstojnosti, ale i vznešenosti jejich svatosti. Nemůžeme pochybovati, že jejich zvláštní úřad jim přinesl i přiměřeně zvláštní milost. Pohlížíme na ně s úctou a přece zároveň i s velice důvěrnou láskou. Vidíme je vždy po boku Ježíšově a tu se zdají tak malými, že sotva odhadujeme správně jejich velikost. Vidíme je také teprve v rozvoji, kterým vzrostli

ve veliké světce, jakými byli, a jejich slabosti nám je činí milými, aniž by je snižovaly. Bylo o nich řečeno málo jako o svatých. Známe je jedině nebo hlavně jako začátečníky, a přece i tak jak se jeví podivuhodnými! Jak podivuhodni a přece jak lidští! Proto jest pobožnost k apoštolům pobožností velice vroucí,* téhož druhu, ač mnohem vyššího stupně, jako pociťujeme k starozákonním patriarchům. Církev, chtějíc zvlášť uctíti některého světce, nazývá jej, ač v nižším smyslu, apoštolem, jako nazvala sv. Filipa Neri, »apoštolem Říma«.

Ale jejich zvláštní úřad a zvláštní milost obsahují také zvláštní pobožnost a nemůžeme pochybovati, že pobožnost k Věčnému Otci byla jejich zvláštní a význačnou pobožností. Byli vychováni ve škole Ježíšově. Ježíš sám byl jejich mistrem. Duch Ježíšův byl duchem jejich. Byli utvořeni podle něho. Spočíval na nich. Přetvořoval je konečně podle sebe. Když vycházeli kázat, byl to živý duch Ježíšův, který vyrazil z úzkých končin Judeje a zaplavil celý širý svět. Ale viděli jsme, že duch Ježíšův byl zvláštní pobožnost k Věčnému Otci. Jeho duch byla síla Ducha nestvořeného, která proměňuje naše srdce, jak patrně ze zvolání: »Abba, Otče!« Kdo tedy může pochybovati, že zvlášť-

* Tak Palafox, známý svými starozákonními pobožnostmi, praví, že jeho pobožnost k apoštolům byla »mas sensitivo« než kterákoliv z jeho starozákonních pobožností, mimo pobožnost k Adamovi a Evě, jež byla pobožností velmi něžnou – »gran tenura«. Vida Interior, cap. XLVIII.

ní pobožnost k Otci byla i příznačnou pobožností apoštolů? Můžeme to právem odvoditi z učení Páně, které jsme již pozorovali, z toho, jak zvlášť dokonale znali Ježíše, jsouce jeho apoštoly, kteroužto známost jim mohl uděliti jenom Otec, a také ze skutečnosti, že následovati svého Mistra bylo význačným duchem členů sboru apoštolského.

Ale příklady jednotlivých apoštolů nám poskytnou něco více než pouhé úsudky. V případě svatého Petra jsme viděli věčného Otce, an jedná patrně nezávisle na Ježíši, a jak bychom, odezírajíce od vědomí Páně, řekli, bez jeho spoluvědomí, a stal se v skrytě Petrovým učitelem Bohovědy o božství Páně. Velikost sv. Petra jest tak rozsáhlá, že co se zdá jednotlivými případy, mizí a splývá v celek. Ale připustíme-li, že by se taková událost přihodila některému z největších světců, nepovažovali bychom ji za rovnocennou celému jeho životu, celému jeho povolání, veškeré jeho svatosti? Zabarvila by všecko, co jest kolem něho. Byla by hlavní událostí jeho života, shrnujíc k sobě a řadíc k sobě a podržujíc si všechny ostatní události. Zdálo by se, že jsme se vyjádřili slabě, jestliže jsme jenom řekli, že se od té chvíle pobožnost k První osobě Nejsvětější Trojice stala jeho zvláštní pobožností.

V případě sv. Jana poskytuje nám jeho evangelium nepřímé svědectví o této pobožnosti, zvláště v rozmluvách, které vybírá, věrojatně veden Marií, aby je zaznamenal, neboť inspi-

race Ducha svatého oživuje a řídí přirozené náklonnosti spisovatelovy spíše, než by je nahražovala nebo potlačovala. Ale především jeho pobožnost k věčnému zplození Páně jest sama o sobě největším důkazem jeho pobožnosti k Otci, protože toto tajemství jest s ní nerozlučně spojeno. V jeho listech ustavičně probleskuje jako světlo ze zavřené místnosti štěrbinami. Nazývá Ježíše životem věčným, který byl s Otcem. Hlásá nám Ježíše, abychom na byli podílu s Otcem. Píše synáčkům, protože poznali Otce. Jestliže jsme zhřešili, jest jeho útěchou, že máme přímluvce u Otce. Praví, milujeme-li svět, že v nás není lásky Otcovy a že pýcha života není od Otce. Antikristem, protivníkem Kristovým jest, kdo popírá Otce a Syna, a hrůza zapírání Syna jest v tom, že potom nemáme Otce, kdežto kdo vyznává Syna, má i Otce a my máme přebývati v Synu i v Otci. Abychom byli syny Božími, jest projevem lásky, kterou nám udělil Otec. Máme choditi v pravdě, praví vyvolené paní, ježto jsme přijali rozkaz od Otce a ježto, kdo vytrvá v učení, má Otce i Syna.

Pobožnost sv. Filipa k Otci se jeví v jeho rozmluvě s Pánem Ježíšem, kterou jsme již obšírně vykládali, ale které nesmíme opominouti uvést ani v této souvislosti. Jest to snad nejnápadnější a zajisté nejdojemnější ze všech příkladů apoštolské pobožnosti. Jistě jest dostatečná, aby mnohého z nás povzbudila k vroucí osobní pobožnosti k tomuto milému apoštolu samému.

Táž pobožnost jest z nejnápadnějších rysů sv. Pavla. Jmenuje Věčného Otce čtyřicetkrát v různých epištolách a zdá se několikrát, že se uchýlil ze své cesty, aby to učinil. Opět a opět jej blahoslaví ve výbuších lásky, chvály a žehnání. Vyjímaje jediný list k Židům, začíná své epištoly slovy: »Milost vám a pokoj od Boha Otce a od Pána našeho Ježíše Krista«. Na počátku prvního listu k Soluňským praví toliko: »Milost vám a pokoj!«, ale v následujícím verši mluví o jejich vytrvalosti naděje v Pána našeho Ježíše Krista před Bohem a Otcem naším. V obou listech k Timotheovi mění nepatrně, ale dojemně tato slova, přidáváje milosrdenství mezi milost a pokoj: a v závěrce listu k Židům naráží na Otce a na pokoj Otcův, vyprošuje jim požehnání od Otce pokoje, jenž z mrtvých vzkřísil velikého pastýře ovcí skrze krev úmluvy věčné. Obyčej některých lidí pokleknouti několikrát za den k poctě Věčného Otce* zakládá se v skutku na odstavci sv. Pavla v třetí kapitole listu k Efezským: »Za tou příčinou skláním kolena svá před Otcem Pána našeho Ježíše Krista, po němž se jmenuje všeliké otcovství na nebi i na zemi«.

To jsou známky této apoštolské pobožnosti, kterým bylo dáno, aby vešly ve známost. Kdo by tu neviděl, že naznačují, že mnoho nám zůstalo utajeno, ale i toho, co nám dáno, není-li dosti? Veliká srdce apoštolského sboru byla vy-

* Viz Barry: *Année Sainte*, seznam pobožností.

tvářena vyvolenou pobožností Nejsvětějšího Srdce, pobožností k Věčnému Otci.

První osoba Nejsvětější Trojice jest Otcem andělů právě tak jako naším, ačkoliv jest otcem naším ještě v jiném smyslu, protože jeho Syn přijal naši přirozenost. Kdybychom byli dostatečně poučeni o jasných bohopoctách oněch prvorozených synů Božích, objevili bychom bez pochyby nějakou pobožnost, obdobnou pobožnostem naším. Jejich úžasná znalost Nejsvětější Trojice poskytuje jim rozmanité způsoby chvály a velebení božských osob, které přesahují naši znalost i chápavost. Jest důvodno míti zato, že jeden celý sbor andělský, sbor Trůnů, jest zvláštním způsobem zasvěcen úctě a znalosti Otce.

I svět světců nám poskytuje příklady této pobožnosti. Ale musíme pamatovati, že jest zde mnoho, co leží příliš hluboko, než by mohlo býti příkladem. Pobožnost k Otci jest podkladem ohromného množství zvláštní svatosti, která nikdy nejeví na povrchu základu, jenž jest dole. Mimo to jest spravedливо, aby se tato pobožnost udržela skrytou a neviditelnou, tím více, že nástroje, kterými tvoří svou hudbu, jsou tajemství posvátného člověčenství. Téměř vždy se shledá, že každá duše, která se vyznačuje více než obyčejnou pobožností k posvátnému člověčenství, vyniká také tišší a hlouběji založenou, ale ne méně vroucí pobožností k Věčnému Otci. Totéž lze říci o těch, kdož chovají zvláštní úctu k sv. Josefu. Škola francouzské pobožnosti

v sedmnáctém století, za jejíhož představitele může býti považován P. Condren, generál Oratoriánů kardinála Berulla, vytvářela se podle ducha Ježíšova se snahou oživiti ducha církevního, a jak bylo lze očekávati, spisy a životy jeho členů jsou plny známek zvláštní pobožnosti k Otci. Mezi kanonisovanými světcí nacházíme sv. Aloise, jenž zasvěcoval každé pondělí úctě Věčného Otce. Svaté Mechtildě řekl Pán Ježíš, aby přijala za svou zvláštní pobožnost obětovati Jeho chvály Věčnému Otci. Sv. Luitgardis byla od něho poučena, aby vysílala zvláště k Věčnému Otci své modlitby za ty, kdož jsou ve smrtelném hříchu. Nouet v předmluvě ke své »Správě duší« praví, že jesuita P. Ferdinand Monroy chodíval po domě provolávaje: »Ardentem diligamus Patrem Aeternum. – Milujme vroucně věčného Otce!« Ze všech novějších světců, zdá se, vynikal nejvíce sv. Ignác zvláštní pobožností k Věčnému Otci. Vnuknutí, aby založil svůj řád, pocházelo zvláštním způsobem od Otce a bylo darem Otce Synu. Celé dějiny jeho nám připomínají Otcovo zjevení svatému Petru v evangeliu. Podivuhodné úryvky z deníku sv. Ignáce, uvedené v jeho životopise od Bartoliho, také obsahují některé zajímavé stopy této nejpřednější pobožnosti světcovy. Bezpochyby by nám malá prohlídka životů svatých učinila možným tyto příklady ještě rozmnožiti. Ale pro náš účel toto stačí. Sledovali jsme tuto pobožnost od nejblahoslavenějšího Pána našeho k jeho Matce, sv. Josefu, apoštolům a sva-

tým, neopominuvše se zmíniti o ní ani mezi anděly, a dospěli jsme k prostým úkonům, které nejsou nad síly ani nejnižšího z nás.

Ale mělo by se říci něco o základech této pobožnosti, na nichž spočívá, co v sobě obsahuje a jakého ducha přináší. Zakládá se na zvláštní osobě Otce. On, jenž jest bez předchůdce první osobou Nejsvětější Trojice, on, jenž jest zdrojem božství pro Syna a se Synem i pro Ducha svatého, jenž jest nezplozen, jenž jediný ze všech tří nemůže býti poslán na žádné poselství, jenž jest nám hlavním symbolem neviditelnosti božství, jenž každým okamžikem zplozuje svého Věčného Syna, od něhož spolu se Synem Duch svatý každé chvíle věčně vychází, jenž jest oděn pláštěm všech otcovství, jako září rozlitého zlata, v němž jsou podivuhodně, nerozlučně setkána otcovství nebeská s otcovstvími pozemskými. On jest to, jest to jeho určitá osoba, která jest základem naší pobožnosti, předmětem naší klanějící se lásky, lásky zvláště vyjádřené touto pobožností. Čím jest nám, svým tvorům, jako náš Otec, plyne z jeho osoby. Jako jest pramenem božství pro Syna a Ducha svatého, tak jest ve zcela zvláštním smyslu pramenem stvoření, vykoupení a posvěcení pro nás. Jest pro nás – a zde se nám otvírá širé, skutečně neobmezené pole pro naši pobožnost – dárcem a vysílatelem Pána našeho Ježíše Krista. On to byl, jenž tak miloval svět, že dal Syna svého jednorozeného, aby umřel za hříchy naše. On jest to, jenž k naší radosti se stal učitelem naším o veli-

kostech Ježíšových. On jest to, jenž způsobil, aby cesta naše k němu vedla skrze Ježíše, nejlíbeznější z cest, které vedou domů. On jest to, jenž neodpudí žádného, kdo přichází k němu skrze Ježíše. On sám jest velikou cestou, která vede k Ježíši. On jest to, jenž dal Marii a Josefovi dary, které je učinily tím, co byli, a potom dal Marii a Josefa nám. On jest to, jenž dal království Ježíšovi a jednoho dne je od něho přijme zpět tak, aby Bůh byl všecko ve všem a království Ježíšovo bylo nikoliv na čas, ale na věčnost. On jest to, jenž jest jedno se Synem a Duchem svatým a přijde s nimi do duše naší a učiní si v ní příbytek svůj. On jest to, jenž jsa naším otcem ve své lásce po celou minulou věčnost, bude naším otcem ve své lásce po celou věčnost budoucí. To jsou základy, které jeho věčně blahoslavená osoba poskytuje naší pobožnosti.

Sladký poměr jeho otcovství k nám není ani tak nový důvod naší pobožnosti, jako jiný způsob, kterým ji pozorujeme. Ale pozorovati ji má životní důležitost. Jest něco zvlášť spolehlivého nebo důvěryhodného v lásce otcovské. Jiná láska, může se zdáti, bývá rychleji vzbuzena, nebo se více projevuje zevně, nebo méně zaráží stíny přísnosti, nebo méně bývá zakalena bázní, nebo méně šetří slovy. Ale v lásce otcovské jest něco, co má konečnou platnost, cosi, co nemůže pochybiti, cosi, čemu třeba věriti i proti celému světu. Připisujeme téměř skutečnou všemohoucnost svému otci ve dnech svého

dětství. Proti komukoliv dovoláváme se vždy jeho, jehož úsudek jest neomylný, jehož rozhodnutí jest jistě při nás a jenž má prostředky, aby svá rozhodnutí provedl neodvolatelně. Oheň nás nepálí, je-li on na blízku. Blesky se musejí uhnouti, když jej vidí. Bouřlivé větry nás mohou jenom uspati, drsná moře se mohou na nás jenom usmívati a mohli jsme je potrestati, když jsme chtěli. Noční hrůzy mizí v jeho náručí a ani hosté ze země mrtvých se neodvažují nás tam pronásledovati. Láska mateřská, jak jest milá, se jí nepodobá. Tato láska jest obrazem naší láskyplné závislosti na nebeském Otci našem, neboť vůči němu jsme vždy dětmi, nejen na této straně hrobu, ale i za hrobem. Nebe jest věčné dětství v příbytku Otce našeho. Mnohé děti, které se bojí otce, přece si dovolí vůči němu, čeho by si nedovolily vůči matce. I jejich bázně spoléhají na otce právě tak dokonale, jako jejich láska. Takto jsouce bázlivi a zároveň smělí, cítíme se vůči svému nebeskému Otci tak svobodnými, že se nám zdá při našem chabém způsobu, kterým věci chápeme, jako bychom byli vůči němu důvěrnější, než vůči Slovu a Duchu svatému. Slovo musilo býti zastřeno tělem, aby nás nepoděsilo svým leskem, a potom nás Otec běře za ruku a učí nás znáti Slovo. Duch svatý jest nám nevýslovně milý, ale ostýcháme se ho pro možnost neodpuštělného hříchu, pro jeho přísnost k Ananiáši a Sáfíře a také proto, že sami víme něco o citlivosti a žárlivosti jeho milosti. Přece však Syn ovíjí

svá tělesná bratrská ramena kolem nás v objetí své lásky a Duch Svatý rád se uhnizďuje jako holubice v lůně naší duše. Jak tedy musíme pocítovati něhu Otcovu, jehož spravedlnosti se odvažujeme svěřovati sebe i svou věčnost tak klidně, jako kdyby, i chtěje, nemohl nám odníti podíl našeho věčného dědictví? Slova nemohou vypověděti, co ono slovo praví a píše a ukazuje a působí v naší duši: Náš Otec Nebeský.

Shovívavost jest veliká milost spravedlnosti a jest něčím více než milosrdenství. Jest tedy shovívavost vlastnost nevýslovně svatého Boha? Shovívavost nekonečně svatá, shovívavost všemohoucnosti, shovívavost nevýslovné spravedlnosti, shovívavost věčné lásky, – co krásnějšího, co úchvatnějšího si lze pomysleti? To přece jest Věčný Otec. On, jenž žije jedině pro sebe, zdá se, že žije výhradně pro nás. On, jenž jest úctyhodně soběstačný, nachází svou dostatečnost jedině v ubohostech naší lásky. Chce ponořiti všechna svá království v jedinou výsadu svého otcovství. Jeho délka, jeho šíře, jeho hloubka, jeho výše, všechny jsou v jeho soucitném otcovství. Jemu, právě tak jako nám, jeho otcovství jest dosti. Nepřijímá žádného poslání. Nekoná žádného úřadu. Nekoná ani soudu. »Pater non iudicat quemquam. – Otec nesoudí nikoho.«* Chce býti jenom naší shovívavostí, odměnou, odpočinkem, Otcem, lů-

* Jan, 5, 22.

nem, domovem, Ó! Otče! jenž jsi ze všech otců nejvíce otcem! Ó, nestvořená něho! Ó, náplni otcovské dobroty! Ó, nejmilejší a nejblahoslavenější Osobo! tak jasně viděná a přece tak úctyhodně neviditelná, tak blízká v lásce a přece tak vzdálená velebností! Jak tě můžeme velebiti, leč mlčením! Jak tě můžeme milovati, leč vášnivě vyznávající, že nejsme s to, abychom tě milovali důstojně tebe! Sladké Nemluvňátko betlemské! Ukaž nám Otce! Dosti nám bude, neboť nelze si žádati více. Nebude to více než dosti, neboť méně by neuspokojilo naší touhy. Prostě, jak to řekl sv. Filip! On jest dosti, Otec jest dosti!

Naše bratrství s Ježíšem jest velmi sladké a má svou vlastní nezávislou sladkost v sobě. Ale otvírá nám také hlubší cestu do otcovství Otcova. Jsme více jeho syny, jsouce bratry Ježíšovými. Jest více naším otcem z tohoto důvodu. Posvátné člověčenství všecky nás oslavovalo svým vlastním výtečným synovstvím. Jako za dnů betlemských udělil Otec tajemně stín a práva svého blahoslaveného otcovství Marii a Josefovi a tím učinil území posvátného dětství tak slavným a nebeským, tak ani nyní nás nenechá bez podobné útěchy. Udílí ji svým kněžím v jejich poměru k našim duším a především vzhledem k Nejsvětější svátosti. Jest částí lásky našeho Otce, že v ohradě Církvě má býti země ustavičným, ano všudypřítomným Betlemem. Dítě Ježíš, radost Otcova a radost naše, jest zde na vždy a o něm prohlásil Otec se vzácnou úpl-

ností, že se mu v něm *dobře* zalíbilo.* Stále jsouc na oltáři a ve svatostánku, Nemluvňátko betlemské zvětšuje slávu Otcovu. Neustále poskytuje šíře a prostoru lásce Otcově množstvím vykoupených. Neustále opatřuje Otce novými příležitostmi sdíletí své otcovství s novými dětmi a novými milostmi. Neustále jest novost služby a lásky, kterou dostával Otec od dítěte betlemského, tak nová, jako vždy bývala, není-li ještě podivuhodněji novou na oltáři. Neustále každá mše svatá znázorňuje všechny dokonalosti Otcovy v onom díle jeho největšího zalíbení, v díle, které zkracuje jeho dlouhé, věčně vyslovované a nepřetržitě pronášené Slovo. Z lásky Otcovy žijeme v Betlemě. Nacházíme zde malé betlemské Kalvarie, na nichž nás láska něžně křížuje, více nás šetříc nežli trestajíc, a trestajíc, ne aby nás trestala, ale aby nás mohla hojněji odměniti. Na velkou Kalvarii nechodíme nikdy. Tu uložil Otec jenom našemu nejstaršímu Bratru. Ta není pro takové, jací jsme my. Náš domov jest Betlem a Nazaret. Míváme občas svou poušť a svůj Egypt, ale jenom stín Kalvarie. Otec náš nedopustí, aby z ní padlo na nás něco více, než stín. Jak můžeme vypověděti, co cítíme o této dobrotě svého Otce? Pomýšlíme na Marii a přece řekneme, když jest otec shovívavý, že jest shovívavější než matka. Malé děti jednají s matkou jako s mocí zákonodárnou a s otcem jako s autoritou odpouštějící, a

* In quo *bene* complacuit. Mat., 3, 17.

matky jsou spokojeny tím, že se děti k nim tak chovají, aby takto dětsky vyjádřily lásku, kterou chovají k otci, která jest příliš veliká, než by ji obsáhla jejich malá slova. Jest nejvznesenější radostí matčinou pozorovati, jak dítě roste v lásce k svému otci a v lásce otcově k němu.

Jest nám tedy snadno poznati ducha pobožnosti k věčnému Otci. Několik málo slov jej nastíní. Jest to pobožnost nesmírně něžná. Něžnost jest jejím hlavním rysem. Mohli bychom téměř říci, že jest to něha sama, neboť žádná něha není vpravdě něžná, není-li chráněna před strachem. Tato pobožnost jest aspoň pramenem veškeré něhy v nás a veškeré bezvadné svobody ducha. Jest výsadou duše. Jest splněním smyslu našeho stvoření. Jest sama o sobě nejhojnějším a nejryzejším sdělením ducha Ježíšova. Jest to pobožnost vrcholná a tudíž pobožnost pobožností, poslední bod, jehož může pobožnost dostoupiti, stoupajíc do výše, bod, který překonává a převyšuje všechno, vyjma pobožnost k tajemství Nejsvětější Trojice. Smíme se odvážiti vysloviti to? Jest v oboru lidském jakýmsi uctivým napodobením lásky Slova a Duchasvatého k sourodému Otci v oboru lidském. Ano, musíme se odvážiti ještě jednou, jest také napodobením Otce samého, věčně plodícího Syna tím, že poznává sám sebe a spolu se Synem vydechujícího Duchasvatého, jakožto jejich vzájemnou lásku, neboť právě v poznání jeho a v lásce k němu a ve spojení s jeho Synem a s proná-

šením hlasu Ducha svatého záleží tato pobožnost.

Začali jsme lůnem Otcovým. Skončili jsme u jeho nohou. Lůno a nohy zastupují všechna tajemství. Pro vtělené Slovo v jeho lůně bylo vyvoláno tvorstvo ve skutečnost, aby leželo u jeho nohou. Ona část tvorstva, která má podíl ve stvořené přirozenosti Vtěleného Slova, dobrovolně odpadá od nohou Otcových. Andělé, kteří padli, byli necháni, aby padli, protože neměli podílu v oné přirozenosti. Lidé, protože v ní mají podíl, byli přivedeni zpět lidumilným Slovem. On, jenž jest v lůně, vychází, klade se k nohám lidským, dobývá si jejich lásky, zvedá je s jejich vlastním, láskou vynuceným svolením, a klade je opět, ty, kteří mu to dovolí, ve věčnou bezpečnost u nohou Otcových. To jsou dějiny stvoření. Tak Stvoření a Vtělení, která mohla býti dvojím tajemstvím, ale byla skutečně tajemstvím jediným, jsou vyjádřena těmito sedmi divy Božího světa: Vtělené Slovo v lůně Otcově, – Svět podle něho utvořený u nohou Otcových, – Svět, mající podíl ve stvořené přirozenosti Slova, které prodlévalo v lůně Otcově, – Svět odpadlý od nohou Otcových, – Svět hledaný Slovem z lůna Otcova, – Svět opět dobytý a vítězoslavně položený k nohám Otcovým, – Slovo, vrátivší se a věčně prodlévající ve své stvořené přirozenosti v lůně Otcově.

Skončili jsme. Jak nesvětý jest duch území betlemského! Vyvedl nás na výšiny Věčné-

ho Slova a uvedl do hlubin jeho nevýslovného ponížení. Byla tam radost i bolest. Slzy se staly krví a krev slzami a potom oboje úsměvem. Jesle vzhlížely ke kříži a kříž se rozplynul ve vidění jeslí. Konečně nás dětství Věčného přivedlo líbezně nazpět k pravému, živému zdroji věčnosti, k první osobě Nejsvětější a nerozdílné Trojice. Věčné dítě a Starý dnů se sešli. Jsou jeden. Nemluvňátko na klíně Mariině, na klíně pozemské matky, povzneslo nás nad nás samy a přeneslo nás rychle a něžně, jako letem holubím, a složilo a zanechalo nás v našem starém domově, nyní bezpečném, věčném domově u nohou našeho Věčného Otce.

O B S A H

I.

I.	<i>Lůno Věčného Otce</i>	15
II.	<i>Lůno Panny Marie</i>	72
III.	<i>Půlnoční jeskyně</i>	139
IV.	<i>První ctitelé</i>	210

II.

V.	<i>Bůh Nemluvně</i>	7
VI.	<i>Duše a tělo</i>	68
VII.	<i>Kalvarie před časem</i>	139
VIII.	<i>Nebe již zde</i>	208
IX.	<i>U nohou Věčného Otce</i>	272

VINICE PÁNĚ

Pořádá Antonín Stříž

5.

Fred. William Faber

BETLEM

Díl II. Vytiskl Frant.

Obzina ve Vyškově na

Moravě. Vyšlo též dva-

cet číslovaných výtis-

ků na simlijapanu.

Sv. František, Spisy	Kč 10.—
Fulcher Chartreský, Historie Jerusalemská. Děje křížáckých výprav	Kč 30.—
H. Ghéon, Člověk narozený z války.	Kč 12.—
Blah. Grignon z Montfortu, O pravé pobožnosti k Panně Marii	Kč 20.—
— Modlitba za apoštoly posledních dob	Kč —80
Bratr Guigues, Scala Paradisi	Kč 18 —
A. Hello, Den Páně	Kč 6.—
Blah. Hugo, Život sv. Norberta	Kč 10.—
R. W. Hynek, Stigmatizovaná z Konnersreuthu	Kč 12.—
Sv. Ignác z Loyoly, Paměti	Kč 30.—
J. Jørgensen, Na výšinách	Kč 24.—
— Pout do Svaté Země	Kč 30.—
J. Krlín, Pronásledování katolíků v Mexiku	—
Křišťan, Život a umučení sv. Václava a svaté Ludmily	Kč 12.—
A. Lang, Jacopone da Todi, blázen pro Krista	Kč 20.—
— Jindřich Suso	Kč 24.—
— Úvod do německé mystiky	Kč 36.—
H. Manning, Důvěra v Boha	Kč 10.—
H. Massis, Vnuk Renanův. Konverse	Kč 6.—
Blah. Rab. Maurus, Život sv. Maří Magdaleny a sv. Marty	Kč 24.—
A. Melka, Lekce Pašijového týdne	Kč 10.—
A. M. Meynard, Duchovní život	Kč 45.—
G. Papini, Život Kristův	Kč 30.—
P. J. Pinamonti, Město Velikého Krále	Kč 13.—
F. Prat, Svatý Pavel	Kč 15.—
Život sv. Prokopa	Kč 4.80
E. Przywara, Eucharistie a práce	Kč 4.20
Sv. Řehoř Veliký, Čtyři knihy rozmluv	Kč 40.—
Angelus Silesius, Poutník cherubínský	Kč 36.—
V. S. Solovjev, Duchovní základy života	Kč 18.—
C. Straka, Přenesení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov	Kč 36.—
V. Surius, Život sv. Antonína Paduánského	Kč 2.—
Sv. Terezie Ježíškova, Listy	Kč 10.—
Sv. Terezie Ježíškova, Kniha zpráv	Kč 15.—
— Meditace duše o Bohu	Kč 8.—
— Hrad nitra	V tisku.
J. Vajs, Abecedarium palaeoslovenicum	Kč 30.—
— Psalterium palaeoslovenicum	Kč 80 —
Missal slověnski	Kč 30.—